

Miniszteri beköszöntő

A *Fontes Iuris* 2021. évi első számához érkezünk. Jócskán benne járunk a 21. században. Mostanság divatos összehasonlítani korunkat a világvárvány sújtotta 1920-as évekkel. Talán ez volt az az időszak, amelyről már szinte teljes körű audiovizuális emlékeink maradtak. Ez a lehetőség megkönnyíti és élvezetessé teszi a két korszak összehasonlítását. Sajnos a Covid-19-világvárvány előképét is megtaláljuk: a spanyolnátha olyan hatalmas pusztítást végzett az emberéletben világszerte, amelyet a koronavírus eddig nem, és – reményeink szerint – az oltsáknak köszönhetően most már nem is fog. Fontos látni, hogy hazánkat a 21. század eleje mennyivel jobb állapotban találta, mint a 20. század első évtizedei. Az I. világháború és Trianon után a túlélés volt a tét, ma pedig a fejlődés. Mindezekkel összefüggésben remélhetőleg minél hamarabb elmondhatjuk azt, hogy lassan magunk mögött hagyjuk a pandémiát, és visszatérhetünk a klasszikus jogalkotási kérdésekhez.

A mostani szám vendége Raisz Anikó közigazgatási államtitkár asszony, aki a klasszikusnak tekinthető közigazgatási államtitkári feladatok mellett bemutatja egyebek mellett az elmúlt időszak legfontosabb jogalkotási eredményeit, rámutat a különleges jogrenddel összefüggő feladatok összetettségére és fontosságára, illetve részletezi az Igazságügyi Minisztérium jogászképzés-támogatással összefüggő tevékenységét, programjait is.

A közjogi tanulmányok sorában ezúttal a Szupera Péter – Molnár Csaba szerzőpáros *A jogorvoslathoz való jog és a keresetelési jog kapcsolata a közigazgatási perekben* című, illetve témájú írása olvasható. A határterületek mindig izgalmasak a tudományban, így a jogtudományban is. A cikk kiindulópontja egy 2019. évi alkotmánybírósági határozat. Az ezt megelőző közigazgatási perben egy építési engedélyt megtámadó felperes keresetét azért utasították el az egymást követő fórumok – az Alkotmánybíróságot is beleértve –, mert úgy találták, hogy annak tartalmába polgári jogi jogsértés megállapítására irányuló kérelem is keveredett. Ennek elbírálására a közigazgatási peres eljárás nem alkalmas, polgári jog ezen a fórumon nem „kereshető”. A cikk számos érdekes fejleményre hívja fel a figyelmet. Így például az Alkotmánybíróság megállapította: bár a keresetelés, illetve keresetelési jog fogalma a tételes magyar jogban nem szerepel, ez a jogtudomány és a joggyakorlat által kimunkált elnevezés a közigazgatási perrendtartás legitimitációról szóló rendelkezésének tömörítése, s ekként bírósági ítélet alapozható rá.

A büntetőjogi rovatban ezúttal is szerepel eljárásjogi tárgyú írás. Busch Balázs és Vass Péter folytatják a büntetőeljárás törvény első novellájának e lap hasábjain megkezdett bemutatását. A pergazdaságosságról elsősorban a polgári perek kap-

csán esik gyakrabban szó, pedig a büntetőeljárások esetén ugyanolyan elvárás, hogy gyors és megalapozott ítélet születessen. A két – egymásnak ellentmondó – társadalmi elvárás a *coincidentia oppositorum* klasszikus példája. A jogalkotó több eszközt is bevetett az érdekek szintézise érdekében: ilyen a terhelti beismerésen alapuló konszenzuális ítélethozatal lehetősége, amely a bizonyítási eljárást részben vagy egészben kiválthatja. Ennek az eljárási módnak a térnyerése nyomán újra kell fogalmazni a processzuális és a materiális igazság viszonyát. Erről is értekeznek a szerzők, a tanulmány súlypontja azonban a bírósági eljáráson belül lefolytatható előkészítő ülés „újjászületése”. Eközben válaszolnak az új szabályozással kapcsolatos bírálatokra, és a jogalkalmazás során felmerült jogértelmezési dilemmákra is reflektálnak.

A magánjogi rovatot gazdagítja Horváth Bence, aki a részvények forgalomba hozatalára vonatkozó szabályozás átalakításának indokairól és ellentmondásairól írt tanulmányt. Mivel ez a jogterület az egységes piachoz kapcsolódik, a szerző a vonatkozó uniós jogszabály, az ún. prospektus rendelet, valamint a két leginkább releváns hazai jogszabály, a Polgári Törvénykönyv és a tőkepiaci törvény összefüggésében vizsgálódik, és néhány ellentmondásra is felhívja a figyelmet. (Utal arra, hogy például a magyar zártkörűen működő részvénytársaságok kizárólag zártkörűen, míg a nyilvánosan működők zártkörűen is hozhatnak forgalomba részvényeket. Ennek megállapításáig hosszú és kanyargós úton vezet el a szerző, amin érdemes vele végigmenni.)

Ugyancsak a magánjogi rovatban jelenik meg Berki Dávid Zsuzsanna *A végrendelet közjegyzői letétbe helyezésének és visszavételének gyakorlati problémái* című írása. A téma klasszikus, akár száz évvel ezelőtti is lehetne. Ez a cikk is rámutat a *Fontes Iuris* egyik küldetésére, amely nem más, mint kritika tárgyává tenni akár a legújabb keletű magyar szabályozást, egy-egy jogintézménynél alkalmazott jogalkalmazói megoldását. A szerző – a közjegyzői letétbe helyezett végrendelet visszavételének jogkövetkezményeivel foglalkozó – tézise kifejtésével összefüggésben javító szándékú észrevételeket fogalmaz meg a jogkonzekvenciája és egyértelműsége érdekében. Emellett a cikk *de lege ferenda* megoldási javaslatokat is tartalmaz.

A következő – uniós és nemzetközi jogi témában született – tanulmány igencsak 21. századi témát vizsgál, Kovács Ildikó ugyanis az Európai Unió Bíróságának „taxi ítéleteit” választotta tárgyául. A közösségi gazdaság (*sharing economy*) szolgáltatásai a 2010-es évek elejétől váltak népszerűvé a fogyasztók körében. A digitális forradalom termékei ezek, amelyekben a hagyományos tulajdonosi-munkavállalói-ügyfél szerkezet újrarendeződik, cseppfolyóssá válik. Adójogi, versenyjogi, fo-

gyasztóvédelmi, munkajogi stb. téren azonban a jogrendszert is komoly kihívás elé állították, ami persze a fejlődés lehetőségét is magában hordozza. A hagyományos piaci szereplők – akik adott esetben lobbierővel is rendelkeznek – változó sikerrel igyekeznek ezek térnyerése ellen föllépni. (Az Uber taxitársaság esetei talán a legismertebbek, de tudunk arról is, hogy a berlini városi szenátus korlátozta az Airbnb-t és a hozzá hasonló szolgáltatókat, amelyek a lakásbérleti árakat az egekbe küldték, már-már a lakhatási válság rémét felidézve.) A szerző azt vizsgálja, hogyan reagál erre a helyzetre a luxemburgi eset-jog – egyelőre vonatkozó uniós szabályozás hiányában, de a tagállami jogalkalmazókkal való párbeszédben (jellemzően előzetes döntéshozatali eljárások keretében). Izgalmas olvasmány.

E szám különlegessége egy *ad hoc* rovat, amely három cikket tartalmaz. Tulajdonképpen jól sikerült variációk egy témára: ez nem más, mint az „európai életmód”. Ez a kifejezés látványos karriert futott be az elmúlt évek közéleti vitáiban. Ennek egyik csúcspontja volt, amikor Ursula von der Leyen az Európai Bizottságban külön portfóliót és biztost rendelt az „európai életmód előmozdítására”. A fogalom és a kezdeményezés nyomban viták kereszttüzebe került. (Érdekes, hogy az eredeti javaslat a „védelem” szót tartalmazta, s csak később került helyébe az „előmozdítás” – nyilván a defenzív politika vádját kivédendő.) Mindenesetre ez is olyan fogalom, amit nehéz definiálni, mégis mindenkihez hasonló képzeteket idéz: béke; sokszínű kultúra; többé-kevésbé garantált jólét, szociális vívmányok; emberi jogok; zsidó-keresztény és világi humanista örökség; demokrácia; jogállam stb. A vita inkább arról folyik, honnan éri mindezt fenyegetés. A párbeszéd mindenképpen időszerű, és mi is szerettünk volna hozzájárulni azzal, hogy megjelentetünk három olyan írást, amelyek az európai életmód témájára készültek és a Nézőpont Intézet pályázatán díjat nyertek. A kérdés elválaszthatatlan a közös európai iden-

titástól, amely erősödőben van, s talán egyszer felzárkózik a nemzeti azonosságtudat mellé, kiegészítve, nem pedig felváltva azt. De beszélhetnénk az „európai álomról” is, amely az amerikai álom vetélytársa lett (Jeremy Rifkin), s ami Európát egy évszázad leforgása alatt az Amerikába kivándorlók földjéből bevándorlási célponttá tette.

A pályaművek közlésével ez a lapszám kissé kilép a rigorózus jogi szakfolyóirat keretei közül. Mecser Anikó *Az európai életmód kérdései 2020-ban* című cikkében előbb sikerrel kísérel meg a lehetetlent: a fogalom elemeinek kultúrtörténeti összefüggésbe helyezését és meghatározását vagy inkább leírását, hogy azután áttérjen a bizottsági portfólió tevékenységeinek, eredményeinek vagy akár kudarcainak bemutatására. A Kiss Lilla Nóra – Sziebig Orsolya Johanna szerzőpáros is megosztja velünk a témával kapcsolatos reflexióit *Gondolatok az európaiságról, az európai életmód fogalmának értelmezéséről* címmel. Ők a béke és az európai identitás felől közelítenek. Eredeti gondolat, hogy megpróbálják az európai identitás fogalmi elemeit kötelező és nem kötelező elemek szerint csoportosítani. (Az előbbieket közé sorolják pl. a Szerződésben is említett európai értékekhez való hűséget, az utóbbiak közé a környezet- és klímavédelmet, a szociális vívmányok védelmét, az információs jogokat stb.) Simon Tamás a *Kísérlet az európai életmód fogalmának meghatározására* című pályamunkájában az európai értékek forrásainak egyik leginkább klasszikussá vált, hármas meghatározásából indul ki: görög filozófia, római jog és keresztény etika (Koschaker, Zlinszky stb.), majd ezek keresésére indul az európai integráció történetében, az alapító Szerződések szövegeiben és az új, európai életmód portfóliót bevezető Ursula von der Leyen és a tárcabirtokos Margarítisz Szkínász megnyilvánulásaiban.

Kívánok minden kedves Olvasónknak tartalmas időtöltést és – mindenképpen – jó egészséget!

Varga Judit

Interjú Raisz Anikó közigazgatási államtitkárral

1. *A Közigazgatási Államtitkárságnak kiemelt szerepe van a minisztériumban, hiszen a közigazgatási államtitkár lényegében a minisztérium hivatalvezetője. Mit jelent pontosan ez a szerep?*

A minisztérium nemrég nagymértékben módosított szervezeti és működési szabályzata alapján Varga Judit miniszter asszony munkáját a miniszteri kabinetfőnök mellett a parlamenti államtitkár, az európai uniós ügyekért felelős államtitkár és a közigazgatási államtitkár segíti közvetlenül.

A közigazgatási államtitkár vezeti a minisztérium hivatali szervezetét, és felel a hivatali egységek összehangolt működéséért. Lényegében egy olyan csomópont „feje”, ahol az uniós és a parlamenti ügyek kivételével összefut minden, ami keresztülhalad a minisztériumon.

Hozzá érkezve valamennyi feladat jelzést vár arra nézve, hogy milyen irányba haladhat tovább. Ebből adódóan ez egy szerteágazó szerepkör, amely számos feladatot foglal

magában. Az elmúlt időszak tapasztalatai alapján, munkám során a legtöbb időt és energiát igénylő feladatot a jogalkotással kapcsolatos teendők jelentik. Értem ezen a minisztériumon belül készülő törvénytervezetek és rendeletek előkészítésének szakmai irányítását és nyomon követését egészen a hatálybalépésig, a különböző – jogalkotással kapcsolatos – fórumokon (Közigazgatási Államtitkári Értekezlet, Stratégiai és Családügyi Kabinet, Gazdasági Kabinet, Nemzetbiztonsági Kabinet, Rendkívüli Jogrendi Szabályozásért Felelős Akciócsoport) való részvételt és a társtárcaik jogalkotási produktumainak jogi szempontú véleményezését.

Hozzám tartozik továbbá a kormány igazságügyi politikájában meghatározott feladatok összehangolása, illetve a klasszikusnak tekinthető közigazgatási államtitkári feladatok is, a hatáskörömbé tartozók így a személyügyi, gazdasági és jogi igazgatás, a közérdekű adatigénylések megválaszolásával és a közzététellel kapcsolatos feladatok irányítása, valamint – sok egyéb mellett – a jogászképzés színvonalának emelésével összefüggő teendők elvégzése is.

A már említett minisztériumi szervezeti változások nyomán a Közigazgatási Államtitkárság feladatköre jelentősen kibővült, többek között az igazságügyi hivatásrendekkel való kapcsolatokért vagy az áldozatsegítés koordinációjáért is felelős, illetőleg az emberi jogi szakterületet is irányítja.

2. *Hogyan oszlanak meg ezek a feladatok az államtitkárságon belül? Milyen a Közigazgatási Államtitkárság felépítése?*

A Közigazgatási Államtitkárság immár hat helyettes államtitkárságra – a jogszabály-előkészítésért és közjogi jogalkotásért, az igazságügyi és magánjogi jogalkotásért, a büntetőjogi jogalkotásért, az igazságügyi hivatásrendi kapcsolatokért, az igazságügyi közszolgáltatásokért felelős helyettes államtitkárságra, valamint a gazdasági ügyekért felelős helyettes államtitkárságra, és négy főosztályra – a Kiemelt Jogi Ügyek Főosztályára, az Emberi Jogi Főosztályra, a Személyügyi Főosztályra, valamint a Biztonsági és Adatkezelési Főosztályra – tagozódik. Mindezek mellett a közigazgatási államtitkár – munkájának és feladatainak ellátása érdekében – önálló szervezeti egységként titkárság működik.

A Közigazgatási Államtitkársághoz tartoznak még a Magyar Közlöny Lap- és Könyvkiadó Kft. és az AK Nyomda Kft., valamint az OFFI Zrt. tulajdonosi joggyakorlásával összefüggő feladatok.

A koordináció nyomán vagy *ad hoc* feladatok megoldása okán gyakorlatilag minden minisztériumbeli egységgel rendszeres kapcsolatban állunk. A belső struktúrán túlmutat az, hogy a kollégák igazi csapattá váltak a közös munka során, egy emberként állnak helyt a legnehezebb helyzetekben is.

3. Önt 2019 júliusában nevezték ki. Milyen eredményeket tud felmutatni az államtitkárság 2019 nyara óta, első-sorban jogalkotási területen?

A Közigazgatási Államtitkárság embert próbáló időszakon van túl. 2020 márciusától a különleges jogrend keretében történő veszélyhelyzeti jogalkotás hihetetlen munkaterhet rótt a munkatársakra, akik az éjszakák és nappalok egybefolyásával megfeszített tempóban dolgoztak azon a több száz jogszabályon és jogszabály-módosításon, amelyek ennek az időszaknak a termékei. A rendkívüli jogrend idején az igazságügyi miniszter társvezetésével működik a Rendkívüli Jogrendi Szabályozásért Felelős Akciócsoport is, amely többek között az egyszerűsített közjegyzői eljárási szabályokról, a védettségi igazolással való visszaélések elleni fellépésről, vagy a veszélyhelyzet ideje alatt az ingatlanok árverezésére és kiürítésére alkalmazandó intézkedésekről szóló kormányrendeletek megalkotását irányította, illetve igyekezett segíteni számtalan, más tárca által jegyzett jogszabály megalkotásában is. Kiemelt figyelem hárult az Igazságügyi Minisztériumra, ahol a gyors, pontos és hatékony jogalkotási feladatok keresztüztében állva „dúskáltunk” az egyéb szakmai kihívásokban is. A rendkívüli jogrend mellett változatlanul folyt a rendes jogrendi jogalkotás.

Az elmúlt bő másfél évben többek között számos igazságügyi tárgyú jogszabály megalkotásában vettem részt: az emberkereskedelemtől a végrehajtási eljárásokig, az igazságszolgáltatás különböző szereplőit érintő jogszabálymódosításoktól olyan törvényjavaslatok kidolgozásáig, mint például a polgári peres eljárások elhúzódásával kapcsolatos vagyoni elégtétel érvényesítéséről szóló törvény, ezek kapcsán intenzív egyeztetéseket folytattunk többek között az Európa Tanáccsal is. A szerterágazó feladatok, amelyek újra és újra felmerülő kihívásokat jelentenek, a minisztérium számos munkatársának munkáját dicsérik, és gyakran széles körű

szakmai koordinálást igényelnek, amely okán az együttműködésért a hivatásrendeket és a szakmai szervezeteket is köszönet illeti.

A törvényjavaslatok közül külön kiemelés érdemel a börtönzsúfoltsági kártalanításokkal összefüggő egyes törvények módosítása. A börtönzsúfoltsági kártalanítás gyakorlatilag a büntetés-végrehajtási intézményekben az alapvető jogokat sértő elhelyezési körülmények között fogva tartott személyeket érintő kompenzációs rendszer. A sorozatos visszaélések miatt szükségessé vált azonban egy olyan új szabályozás kidolgozása, amely megakadályozza ezeket a visszaéléseket, és a korábbiakhoz képest még erőteljesebben ad lehetőséget az áldozati igények érvényesítésére. Ez tipikusan az a jogszabály, amelynek elfogadásával nem fejeződött be a jogalkotói feladat, az azóta elfogadott és hatályba lépett jogszabály hatásait folyamatosan nyomon követjük.

Varga Judit miniszter asszony kiemelt, átfogó projektje a bírói és ügyészi illetményemelés is. A megfelelő javadalmasítás nemcsak a bírói hivatás méltóságát és felelőssége súlyát tükrözi, de fontos eszköze a bírák függetlenségének is. Ez 2020-ban közel 3000 bírát és 1900 ügyészt érintett, de nemcsak a bírók és az ügyészek, hanem a közel 9500 igazságügyi alkalmazott és a 2500 ügyészségi nem ügyész foglalkoztatott bére is emelkedik idén és a jövő évben is. A bírói és ügyészi illetmények rendezésére vonatkozó javaslat benyújtását intenzív egyeztetések előzték meg az érintettekkel, a Legfőbb Ügyészséggel, valamint az Országos Bírósági Hivatallal. Úgy gondolom, az új bérrendszer alkalmas arra, hogy az Európa élvonalába tartozó magyar bírói és ügyészi pályát vonzóvá tegye, és a pályakezdő jogászokat e hivatások választására sarkallja, biztosítva ezzel nemcsak az utánpótlást, de a kiemelkedő színvonal megtartását is.

4. Az Igazságügyi Minisztérium egyik kiemelt területe a jogázképzés támogatása. Hogyan járul hozzá a Közigazgatási Államtitkárság a jogázképzés színvonalának emeléséhez?

Elsősorban kutatási és oktatásfejlesztési programok, illetve jogászösztöndíjak támogatásával. Ezenkívül koordináljuk az egyes jogtudományi kutatásokat, az oktatásfejlesztést és a tehetséggondozást szolgáló célzott támogatásokkal, pályázatokkal kapcsolatos feladatokat. Végül pedig kapcsolatot tartunk, illetve együttműködünk különböző felsőoktatási intézményekkel mind hazai, mind nemzetközi szinten.

Konkrét példaként említem a Nemzeti Kiválósági Jogászösztöndíjat és Tanulmányi Jogászösztöndíjat, amelyek kedvezményezettjei az öt vidéki jogi kar hallgatói, elősegítve ezzel a diákok helyben maradását. Külön öröm számomra, hogy ennek a két ösztöndíjnak már a létrehozásánál is jelen lehettem – igaz, más beosztásban.

Mindezek mellett kutatási és oktatásfejlesztési programok keretében támogatást nyújtunk mind a nyolc jogi kar jogtudományi kutatásaihoz és oktatásfejlesztési elképzeléseihez, a Doktori Iskolák támogatásával pedig a doktorandusz hallgatók kutatási és tudományos előmeneteléhez, valamint fokozatszerzéséhez járulunk hozzá. Támogatásunk kiterjed a külföldi magyar jogázképzésre is.

Mérföldkőnek tekintem, hogy a felsőoktatásért felelős Innovációs és Technológiai Minisztériummal folytatott közös munka eredményeként a 2020/2021-es tanévtől kezdődően az országban mind a nyolc jogi karon karonként 80-80 államilag finanszírozott hallgatói férőhelyet alakítottunk ki, ezzel is hozzájárulva az igazságügyi miniszter jogászképzés színvonalának emelésével kapcsolatos felelősségéhez.

A jogászképzés támogatása egyébként nemcsak a szakmai színvonal emelését, hanem a jogász hivatás védelmét és a jogász identitástudat növelését is elősegíti. Ennek fontosságát egyetemi oktatóként is érzékelem.

5. Ön a Miskolci Egyetemen szerzett jogi diplomát, majd PhD-fokozatot, de megfordult számos más külföldi intézményben is, például Franciaországban, Strasbourghban, ahol összehasonlító emberi jogi tanulmányokat folytatt, vagy Nancyban (Franciaország), ahol DEA (Master, LLM) és DESE (Droit communautaire) diplomákat szerzett. Nemcsak tanulmányai, hanem szakmai tapasztalatai is szerteágazóak. Meséljen ezekről, kérem, megemlítve azokat a tanárokat, vezetőket is, akik meghatározóak voltak az Ön pályaválasztásában!

Korábban tanszékvezető voltam a Miskolci Egyetem Nemzetközi Jogi Tanszékén, majd főtanácsadó az Igazság-

ügyi Minisztériumban Trócsányi László miniszter úr kabinetjében, ezt megelőzően pedig külsős jogi szakfordító az Európai Unió Bíróságánál. Trócsányi miniszter úr annak idején megbízott a Mádl Ferenc Összehasonlító Jogi Intézet megalakításával összefüggő munka irányításával, illetve az intézet kezdeti vezetésével, jelenleg pedig a Miskolci Egyetem docense is vagyok.

Megtisztelő számomra, hogy Varga Judit miniszter asszony felkért közigazgatási államtitkárnak, hiszen – mint említettem – ez egy kiemelt szerep a minisztériumon belül. Az akadémiai pálya és a közigazgatás első ránézésre eltérő kihívásokat tartogat az ember számára, valójában azonban a különböző szakterületeken szerzett tudás és tapasztalat kölcsönösen segít mindkét terepen.

6. Három gyermek édesanyjaként hogyan lehet összeegyeztetni a családot a munkával, illetve a család és munka mellett mi fér még bele egy államtitkár életébe?

Tagadhatatlan, hogy az elmúlt időszakban a munka és a magánélet egyensúlya az előbbi irányába tolódott el; ez általában minden vezetőre igaz. Ami szabadidőm marad, azt a családommal töltöm.

Az interjút készítette: Dobrotka-Mayer Annamária

Molnár Csaba* – Szupera Péter**

A jogorvoslathoz való jog és a keresetőségi jog kapcsolata a közigazgatási perekben

BEVEZETÉS

A peres eljárások egyik legizgalmasabb kérdésköre a keresetőségi jog vizsgálata. A magyar perrendtartási joganyag név szerint nem említi ezt a fogalmat, ám mégis – ahogy *Rozsnyai Krisztina* nevezi – a bírósági peres eljárás „tűfokának” tekinthető, hiszen e jog meglététől függ, hogy a közigazgatási ügyben eljáró bíróság – a felperes keresete alapján – milyen mértékben vizsgálhatja a vitatott közigazgatási cselekményt.¹ A kérdéskör fontosságát az is jól mutatja, hogy a Kúria és az Alkotmánybíróság határozataiban kijelentette, hogy a keresetőségi jog bíróság általi vizsgálata szorosan összefügg a jogorvoslathoz való alkotmányos alapjoggal. A tanulmányban a Kúriát és az Alkotmánybíróságot is megjárt építési ügy ismertetésével mutatjuk be a keresetőségi jog főbb sarokpontjait, és az azokban foglalt megállapítások esetleges jövőbeni hatását a bírósági joggyakorlatra.

AZ ÜGY TÖRTÉNETI HÁTTERE ÉS A 3220/2019. (X. 11.) AB HATÁROZAT (A TOVÁBBIÁKBAN: ABH)

Az Alkotmánybíróság 2019-ben egy alkotmányjogi panasz – egy építésügyi hatósági engedély – kapcsán megvizsgálta a közigazgatási perekben alkalmazandó keresetőségi jog kérdéskörét.

Hatósági szak

Az alapügyben az átruházott államigazgatási feladatkört ellátó, elsőfokú építésügyi hatóságként eljáró települési jegyző építési engedélyt² adott ki egy tizenhat lakásos társasház építésére, amely döntéssel szemben a leendő társasház szomszédja fellebbezést nyújtott be. A másodfokú építésügyi hatóság

az elsőfokú határozatot helybenhagyta³ arra hivatkozva, hogy a döntés megfelelt az akkor hatályos jogszabályoknak. Az építkezés megkezdésének építésigazgatási jellegű akadálya nem volt.

Közigazgatási per

A hatósági döntéseket kifogásoló ügyfél keresetet nyújtott be a Pécsi Közigazgatási és Munkaügyi Bírósághoz, amelyben arra hivatkozott, hogy sem az elsőfokú, sem a másodfokú határozat nem felel meg az építési szabályzatnak (pl. a leendő épület teteje nem illeszkedik a városképbe, a parkolók alapterületét pontatlanul állapították meg, megnövekszik a zajterhelés, a lombkorona-fedettségi arány az előírt mértéket nem éri el). A felperes – a vélt építésügyi szabálytalanságok mellett – azt is sérelmezte, hogy a leendő épület beárnyékolná az udvarát, valamint az ingatlanának intimitása sérülne azzal, hogy a leendő társasház lakói belátnának az ingatlanába.

A közigazgatási bíróság alaptalannak találta a felperes érveit, így a keresetét az ítéletben elutasította.⁴ A bíróság – a felperes indítványára – igazságügyi szakértő kirendeléséről rendelkezett. A bizonyítási eljárás lefolytatása után a bíróság megállapította, hogy a kérdéses hatósági határozatok megfeleltek az eljárásjogi és anyagi jogi szabályoknak, vagyis a döntések nem jogszabálysértőek.

A bíróság azt is kiemelte, hogy a felperes nem igazolta a keresetőségi jogát, így az általa hivatkozott jogsérelmek érdemben nem voltak vizsgálhatók. Az ítélet kimondta, hogy „[é]pítési ügyben a szomszéd keresetőségi joga annak a jogszabálysértésnek a vitatására terjed ki, amely jogát vagy törvényes érdekét közvetlenül érinti, azaz a szomszéd keresetőségi joga az építési ügyben nem korlátlan: kizárólag az építési engedély azon előírásait teheti vitássá, amelyek a saját tulajdonában álló ingatlan használatát, hasznosítását érintik”.⁵ Bár a bíróság elismerte, hogy a jövőben a leendő társasház kapcsán fennállhat egy esetleges polgári jogi (szomszédjogi) jogsértés (pl. zajterhelés), azonban az ilyen célú igényérvényesítésre nem alkalmas a közigazgatási per, azt csak a polgári bíróság előtti eljárásban lehet peresíteni.

* MOLNÁR Csaba: Igazságügyi Minisztérium, Jogszabály-előkészítés Összehangolásért és Közjogi Jogalkotásért Felelős Helyettes Államtitkárság Közigazgatási Eljárásjogi Kodifikációs Osztály, közjogi ügyintéző.

** SZUPERA Péter: Igazságügyi Minisztérium, Jogszabály-előkészítés Összehangolásért és Közjogi Jogalkotásért Felelős Helyettes Államtitkárság, Közigazgatási Eljárásjogi Kodifikációs Osztály, közjogi ügyintéző.

1 ROZSNYAI Krisztina: Szubjektív vagy/és objektív jogvédelem. *Jogtudományi Közlöny*, 2004/6., 213. o.

2 Pécs Megyei Jogú Város Jegyzőjének 09-9/626-41/2015. számú határozata.

3 Tolna Megyei Kormányhivatal TOD/25/212-8/2015. számú határozata.

4 Pécsi Közigazgatási és Munkaügyi Bíróság 5.K.27.286/2015/84. számú ítélete.

5 3220/2019. (X. 11.) AB határozat [7] bekezdése.

Kúriai felülvizsgálat

A felperes a jogerős ítélettel szemben felülvizsgálati kérelmet nyújtott be, amelyben vitatta a közigazgatási és munkaügyi bíróság kereshetőségi jogra vonatkozó megállapításait, valamint megismételte a vélt építésügyi és közigazgatási eljárásjogi sérelmeit. A Kúria a megtámadott ítélet hatályát fenntartotta.⁶ Az ítélet kitért arra, hogy az elsőfokú bíróság megfelelő módon járt el, amikor megállapította a felperes kereshetőségi jogának hiányát, azonban az elrendelt bizonyítási eljárás jogszerűtlen volt, mivel a kereshetőségi jog hiánya esetén érdemi bizonyítást nem lehet lefolytatni. A Kúria szerint a felperes által hivatkozott jogorvoslathoz való jog⁷ nem sérült azzal, hogy az eljáró bíróság a kereshetőségi jog hiányának megállapítása következtében nem vette figyelembe a keresetlevélben leírtakat. A legfelsőbb bírói fórum szerint az ügy elbírálásakor hatályos polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvény (a továbbiakban: régi Pp.) 327. § (1) bekezdés a) pontja alapján a hatósági eljárás ügyfele, a későbbi felperes jogosult volt a közigazgatási per igénybevételére, amelyet a közigazgatási ügyben eljáró bíróság lefolytatott, így nem sérült az alkotmányos alapjogként védett jogorvoslathoz való joga. A Kúria rávilágított arra, hogy a régi Pp. által biztosított bírói felülvizsgálati jog nem jelenti automatikusan valamennyi kereseti kérelem szükségszerű elbírálását is, amennyiben a fél nem igazolja megfelelően a kereshetőségi jogát. Az ítélet rögzítette, hogy a kereshetőségi jog az érdekelt fél és a per tárgya közötti közvetlen érintettséget feltételezi, azaz a fél jogvitában való anyagi jogi érdekeltiségére vonatkozik.

A Kúria – a Pécsi Közigazgatási és Munkaügyi Bírósághoz hasonlóan – elismerte, hogy a felperes szomszédnak érdeke fűződik ahhoz, hogy a szomszédos telken történő építkezés miatt ingatlanában ne álljon be értékcsökkenés, valamint őt szükségtelenül ne zavarják, vagyis ne korlátozzák saját ingatlanának korábban megszokott, rendeltetészerű használatában, de a vélt érdeksérelem orvoslására nem a közigazgatási per a megfelelő eljárás. A bíróság szerint az Alaptörvény XXVIII. cikk (7) bekezdéséből nem vezethető le, hogy a felperes valamennyi igényét kizárólag közigazgatási perben, a sérelmezett hatósági döntés megsemmisítésével lehet orvosolni. A közigazgatási bíróság a felperes kereseti kérelmeit csak annyiban tudja érdemben figyelembe venni, amennyiben „kimutatható az építésügyi szabály megsértése és az ő jogi érdekeltisége közötti közvetlen összefüggés”.⁸ Ellenkező esetben a rendeltetészerű használat csökkenéséből és az ingatlan gazdasági értékvesztéséből származó igények polgári peres eljárás keretén belül érvényesíthetők. A Kúria felidézte, hogy a magyar bírósági szervezetrendszer alapján a közigazgatási ügyben eljáró bíróság nem bírál el polgári jogi igényeket, és ha a közigazgatási bíróság a felperes keresetét nem tartja meg-alapozottnak, az nem jelenti a jogorvoslathoz való jog megsértését.⁹

6 Kúria Kfv.VI.37.668/2018/5. számú ítélete.

7 Alaptörvény XXVIII. cikk (7) bekezdése.

8 3220/2019. (X. 11.) AB határozat [10] bekezdése.

9 Lásd Kúria Kfv.VI.37.668/2018/5. számú ítélete.

Az Alkotmánybíróság eljárása

A felperes az Alkotmánybírósághoz alkotmányjogi panaszt nyújtott be, amelyben a két bírósági ítéletet az Alaptörvény XXIV. cikk (2) bekezdésével, a XXVIII. cikk (1) és (7) bekezdésével, valamint a 28. cikkel ellentétesnek találta, így kérte azok megsemmisítését.

Mivel az alkotmányjogi panasz egy része nem tartalmazott érdemi alkotmányjogi érvelést a vélt alapjogsérelmek tárgyában, valamint az Alaptörvény 28. cikke nem minősül Alaptörvényben biztosított alapjognak, az Alkotmánybíróság érdemben csak az Alaptörvény XXVIII. cikk (7) bekezdése szerinti jogorvoslathoz való jog sérelmét állító indítványi elemet vizsgálta.

Az Alkotmánybíróság megállapította, hogy az elsőfokú közigazgatási határozattal szemben – a fellebbezés keretén belül – biztosított volt a jogorvoslat, valamint a végleges hatósági döntést rendes jogorvoslati eljárás keretén belül meg lehetett támadni bíróság előtt. Ugyanígy, az elsőfokú bíróság ítéletével szemben is biztosított volt a jogorvoslati jog, mivel azt a kúriai felülvizsgálat keretén belül meg lehetett támadni. A testület szerint az Alaptörvényben biztosított jogorvoslathoz való jogból az nem következik automatikusan, hogy a bíróság érdemben elbírálja a keresetet, ha az erre alkalmatlan. A határozat alapján a pusztán jogorvoslati indítvány (keresetlevél) az érdemi bírósági döntéshez nem elégséges. „Ahogy a büntetőbíróságtól nem várható el, hogy szomszédjogi perekben hozzon ítéletet, úgy egy hatósági határozat felülvizsgálata iránti eljárást lefolytatni hivatott közigazgatási és munkaügyi bíróságtól sem várható el, hogy polgári jogi igénynek minősülő kereseti követeléseket bíráljon el.”¹⁰

Az Alkotmánybíróság egyetértett a Kúria ítéletével, ugyanis „önmagában nem sérti a jogorvoslathoz való jogot az, hogy az eljáró bíróság vizsgálja a keresetet benyújtó személy közvetlen érintettségét,¹¹ és ilyen érintettség hiányában a kereseti kérelmekről nem hoz érdemi döntést.”¹²

Az alkotmányjogi panasz arra hivatkozott, hogy a kereshetőségi jog normatív tartalommal nem rendelkező látszólagos fogalom, így arra bírósági ítéletet alapozni nem lehetett volna. Az Alkotmánybíróság e ponton kifejtette, hogy – bár a kereshetőségi jog kifejezés valóban nem szerepel a magyar jogszabályokban – az a jogtudomány és a joggyakorlat által kimunkált elnevezése egy tételes jogi fogalomnak, amely korábban a régi Pp. 3. § (1) bekezdésének,¹³ jelenleg a közigazgatási perrendtartásról szóló 2017. évi I. törvény (a továbbiakban: Kp.) 17. § a) pontjának¹⁴ felel meg. A határozat rámutatott arra is, hogy a perrendtartási kódexben előírt érdekelttség vizsgálata nemcsak joga, hanem kötelezettsége is az eljáró

10 3220/2019. (X. 11.) AB határozat [29] bekezdése.

11 Lásd kereshetőségi jog.

12 3220/2019. (X. 11.) AB határozat [30] bekezdése.

13 „A bíróság a polgári ügyek körében felmerült jogvitát erre irányuló kérelem esetén bírálja el. Ilyen kérelmet – ha törvény eltérően nem rendelkezik – csak a vitában érdekelt fél terjeszthet elő” [rég. Pp. 3. § (1) bekezdése]. De „Az I–XIV. fejezet rendelkezéseit a közigazgatási határozat felülvizsgálata iránti perekben e fejezetben foglalt eltérésekkel kell alkalmazni” [rég. Pp. 324. § (1) bekezdése].

14 „A per megindítására jogosult az, akinek jogát vagy jogos érdekét a közigazgatási tevékenység közvetlenül érinti” [Kp. 17. § a) pontja].

bíróságnak, így e tulajdonság meglététől függ, hogy a bíróság milyen irányba haladhat tovább az adott peres eljárásban.¹⁵

Az Alkotmánybíróság megállapította, hogy a felperes érdemben nem támasztotta alá a keresetösségi jogát, így a bírósági ítéletek alaptörvény-ellenességének megállapítására és megsemmisítésére irányuló alkotmányjogi panaszt elutasította.¹⁶

A JOGORVOSLATHOZ VALÓ JOG ALKOTMÁNYOS FELTÉTELEI

Az Alkotmánybíróság több ügyben is megfogalmazta az alkotmányos jogorvoslathoz való jog feltételrendszerének ismérveit, amelyet az alábbiakban foglalunk össze:

Az Alkotmánybíróság már működésének első évtizedében kijelentette, hogy a megfelelő jogorvoslati mechanizmus biztosítása a jogállam céljainak és feladatainak megvalósítását szolgálja, azaz a jogállam meglétének egyik alapvető feltétele.¹⁷ Azt, hogy ki és mikor élhet jogorvoslattal, az Alaptörvény XXVIII. cikk (7) bekezdése szabályozza. Kimondja: mindenkinek joga jogorvoslattal élni olyan döntéssel szemben, amely jogát vagy jogos érdekét sérti.

Az Alkotmánybíróság az 1990-es években szükségesnek tartotta kijelenteni, hogy az államnak olyan jogszabályokat kell kialakítania, amelyek eljárási garanciákkal megteremtik és biztosítják az alanyi jogok érvényesíthetőségének lehetőségét,¹⁸ azaz csak akkor valósulhat meg a jogorvoslat alkotmányos feladata, ha a felek meghatározott feltételekkel, vagyis elsősorban megfelelő alanyi joggal rendelkeznek.¹⁹

Nem elegendő, ha az állam csupán formálisan biztosítja a jogorvoslat lehetőségét, mivel a szabályozás csak akkor lehet alkotmányos, ha a jogorvoslati eljárás a felmerült jog vagy érdeksérelmet hatékonyan és érdemben orvosolni tudja.²⁰ A hatékonyság fokmérője nemcsak abban áll, hogy biztosított a fél – jogát vagy jogos érdekét sértő – garantálni szükséges azt is, hogy a jogszabályban biztosított jogorvoslati lehetőség a valóságban ténylegesen érvényesülni tudjon.²¹

PERBELI LEGITIMÁCIÓ ÉS ÜGYFÉLFOGALOM

Az aktív perbeli legitimáció határozza meg a közigazgatási perek esetében, hogy ki tartozik a jogorvoslathoz való jog szempontjából a „mindenki” fogalma alá. Általánosság szintjén a Kp. 17. § a) bekezdése határozza meg, hogy ki indíthat közigazgatási pert („akinek jogát vagy jogos érdekét az ügy érinti”). Tekintettel arra, hogy a közigazgatási perek döntő többségében van megelőző tevékenység (hatósági eljárás, törvényességi felügyeleti intézkedés, szerződéskötés stb.),

az aktív perbeli legitimáció rendszerint eldől a hatósági eljárásban.

A hatósági eljárások és a hozzájuk kapcsolódó közigazgatási per eltérő anyagi jogi alapon állnak. Az általános közigazgatási rendtartásról szóló 2016. évi CL. törvény (a továbbiakban: Ákr.) 7. § (2) bekezdése határozza meg a hatósági ügy tárgyát, ami jog vagy kötelezettség realizálása, hatósági jogvita lefolytatása, jogsértés megállapítása (és szankcionálása), adat igazolása, hatósági nyilvántartás vezetése, valamint az ezeket érintő döntés érvényesítése.²² Ezzel szemben a Kp. generálklauzulája a közigazgatási szerv tevékenységének jogszerűségét állítja a közigazgatási per középpontjába. Tehát a bíróság nem a hatósági ügy által érintett anyagi jogviszonyt bírálja el elsődlegesen – erre csak a megváltoztatási jogkör esetében kerül sor, kvázi járulékos jelleggel –, hanem azt, hogy a közigazgatási szerv anyagi jogot érintő tevékenysége jogszerű volt-e. Ehhez képest az Ákr. ügyfél- [10. § (1) bekezdés] és a Kp. felperesfogalma szinte teljesen megegyezik. Ennek az az oka, hogy a hatósági eljárások ügyfélfogalma megfeleltethető a közigazgatási per aktív perbeli legitimációjának.²³ A bírósági joggyakorlatban ezért a megelőző eljárásban részt vevő ügyfelek vagy egyéb eljárási szereplők aktív perbeli legitimációja elismert. Ezt a kört még tovább bővíti az Alkotmánybíróság, ugyanis, ha az I. vagy II. fokú hatóság döntése valamely személyre rendelkezést tartalmaz, függetlenül attól, hogy az eljárásban ügyfél volt-e (azt közölni kell vele), mert érintettnek minősül, ezáltal pedig megilleti a jogorvoslathoz való jog, a bírósági jogorvoslat esetén a perbeli legitimáció.²⁴

E kapcsán szükséges kitérni a „közvetlenül érinti” fordulat magyarázatára is. Az Alkotmánybíróság egy munkaügyi ellenőrzés kapcsán indult ügyben kimondta, hogy csak a munkáltató minősül ügyfélnek, a munkavállaló nem. Közvetlen érintettség hiányában ugyanis nem jön létre a közjogi jogviszony a munkaügyi szerv és az ellenőrzés alá vont munkáltató munkavállalói között. A hatóságügyfél-fogalom csak a közvetlen érintettség esetén használható az ügyféli jogállás megalapozására. A hivatkozott alkotmánybírósági határozat által érintett ügyben a munkaügyi hatóság ellenőrzése a közérdeken alapult, nem pedig a konkrét munkavállaló egyedi jogának érvényesítésén, hiszen az a munkaügyi bíróság útján érvényesíthető. Ahhoz, hogy valaki ügyfél legyen a hatósági eljárásban, az szükséges, hogy a hatósági eljárás alapjául olyan jogszabály szolgáljon, amit az ő közvetlen jogának vagy jogos érdekének biztosítására adtak ki. Amennyiben ez a jogi határvonal nem létezne, akkor például a munkáltatót érintő összes hatósági eljárásba (adó, építésügy stb.) ügyfélként be kellene vonni a munkavállalókat.²⁵

15 Lásd 3220/2019. (X. 11.) AB határozat [31] bekezdése.

16 3220/2019. (X. 11.) AB határozat [33] bekezdése.

17 696/D/2000. AB határozat.

18 9/1992. (I. 30.) AB határozat.

19 930/B/1994. AB határozat.

20 23/1998. (VI. 9.) AB határozat.

21 3088/2019. (IV. 26.) AB határozat.

22 *A közigazgatási eljárás szabályai I.* – Ákr. – Az általános közigazgatási rendtartás magyarázata. Szerkesztette: PETRIK Ferenc. HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft., Budapest, 2020, 17–18. o.

23 *A közigazgatási eljárás szabályai II.* – Kp. – A közigazgatási perrendtartás magyarázata. Szerkesztette: PETRIK Ferenc. HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft., Budapest, 2020, 73. o.

24 6/2017. (III. 10.) AB határozat [39] bekezdés.

25 29/1998. (VI. 17.) AB határozat III. 1.3. pont.

KERESHETŐSÉGI JOG A KÖZIGAZGATÁSI PEREKBEN

Gáspárdy László meghatározása szerint a kereshetőségi jog a pernyertességhez való jog.²⁶ Ez a közigazgatási perek esetében alapvetően a jogszerűtlen közigazgatási tevékenység megállapítását és hatályon kívül helyezését vagy megváltoztatását jelenti, ugyanis mindenkinek joga van ahhoz, hogy az ügyét jogszerűen intézze el a közigazgatási szerv.²⁷ Ez kiterjed mind az anyagi, mind az eljárásjogi szabálysértésekre is. A közigazgatási perek esetében az eljárásjogi igazságosság megelőzi az anyagi jogi igazságosságot is. Súlyos eljárási szabályszegés megalapozhatja a felperes pernyertességét függetlenül attól, hogy a közigazgatási szervnek szabályszerű eljárás esetén is ugyanarra a döntésre kellett volna-e jutnia.²⁸

A hatósági döntés elleni kereseti kérelemben a jogsérelem valószínűsítése elegendő a perbeli legitimáció megteremtésére, azonban lehetséges, hogy ez már kevésnek bizonyul a kereshetőségi jog megalapozásához. A bíróságnak a jog vagy a jogos érdek sérelmét a közigazgatási per során érdemben vizsgálni kell, és minden esetben ítéletben kell határoznia róla.²⁹ A közigazgatási perek esetében tehát a kereshetőségi jog hiánya nem minden esetben kerül érdemben elbírálásra. Hanem az aktív perbeli legitimáció hiánya esetén a bíróság a keresetlevelet a Kp. 48. § (1) bekezdés c) pontja alapján visszautasítja, amennyiben a felperes nem felel meg a Kp. 17. §-ában foglaltaknak. Ha valaki a hatósági eljárásban nem volt ügyfél, és nem amiatt, mert a hatóság jogsabálysértő módon nem értesítette, akkor a bíróság nem fogja érdemben elbírálni a kereseti kérelmét, hanem visszautasítja. Ennek a jelentősége az, hogy ebben az esetben nem keletkezik *res iudicata*.

A közigazgatási perek esetében tehát az aktív perbeli legitimáció a hatósági eljárásjogból, konkrétan az ügyféli jogállásból ered elsődlegesen, viszont a kereshetőségi jog esetén újra kell vizsgálni a közvetlen érintettséget. Felvetődik a kérdés, hogy amennyiben mégis azonos az ügyfél- és felperesfogalom, akkor miért lehetséges az, hogy valaki hatósági eljárásban ügyfél, viszont a kereshetőségi jogát elutasítják?³⁰ Ennek az egyik lehetséges oka, hogy a közigazgatási szerv eljárása jogszerű volt. A másik – ritkább, de annál érdekesebb – eset az ABH által is érintett ügýtípus. Az Ákr. 10. § (2) bekezdése alapján törvény vagy kormányrendelet ügyfélle minősíthet olyan személyeket, akik az Ákr. 10. § (1) bekezdése alapján nem lennének azok. Tipikus esetei ennek az építési ügyek, amelyekben a szomszéd ingatlanok tulajdonosai a törvény erejénél fogva ügyfelek, ez esetben azonban ezen ügyfelek érintett joga vagy jogos érdeke nem lesz feltétlenül közvetlen. Amennyiben például a felperes azért fordul

a közigazgatási bírósághoz, mert állítása szerint a szomszéd telekre kiadott építési engedélyben az építendő ház hőszigetelése a törvényben előírtaknak nem felel meg, a közigazgatási bíróság el fogja utasítani a keresetét. Figyelemmel arra, hogy a felperes nem a határozat címzettje, és a szomszéd ház hőszigetelése nincs hatással az ő telkére, így joga vagy jogos érdeke nem sérült, legfeljebb környezetvédelmi érdeksérelemre tud hivatkozni. Ugyanakkor, ha a szomszéd telken egy műhely épül, és a kereseti kérelemben az épület zajszigetelését kifogásolja a felperes, a kereseti kérelemnek helyt adhat a bíróság, mivel a felperes a zajkibocsátás hatásterületén belül lakik, ezért jogos érdeke, hogy a törvényben meghatározott zajkibocsátás a törvényi szint alatt maradjon. Erre tekintettel a felperesnek minden ügyben azt kell bizonyítania, hogy a közigazgatás olyan jogsabályt sértett meg, amit az ő jogának vagy jogos érdekének biztosítására alkottak meg.³¹

Az aktív perbeli legitimáció és a kereshetőségi jog elválása szempontjából fontos még elhatárolni egymástól a jog- és az érdeksérelem is. A közigazgatási tevékenység elleni bírói jogorvoslat jogsérelemre alapozása elegendő a perbeli legitimáció megteremtésére, ezzel szemben az érdeksérelemre alapozott kérelem már kevésnek bizonyul a keresetlevél bíróság általi befogadhatóságához.³² Martonyi János meghatározása szerint az érdeksérelem esetén a közigazgatási tevékenység nem feltétlenül sért tárgyi jogot, de egyesek érdekét nem megengedhetően csorbítja.³³

A közigazgatási döntés a közérdeket hivatott kifejezésre juttatni. A közigazgatás jogsértő tevékenysége, tehát függetlenül attól, hogy valamely személy szubjektív jogát is sérti-e, a közérdekre nézve sértő.³⁴ Magyarországon a közigazgatási bíraskodás elsődlegesen szubjektív jogvédelmet nyújt, ezért csak személyes jogsérelem alapján van helye bírósági eljárásnak a közigazgatás tevékenységével szemben. Ebben a közigazgatási bíraskodás megjelenése óta nem volt változás a magyar szabályozásban, főszabályként mindig a szubjektív jogvédelmi rendszer érvényesült.³⁵

Ez nem azt jelenti, hogy a magyar közigazgatási bíraskodás teljesen feladná az objektív jogvédelmet. Az ügyészség feladata a közérdekvédelem érvényre juttatása nem csupán a büntetőügyekben, hanem polgári és közigazgatási ügyekben is. Az ügyész a törvényesség biztosítása érdekében perindítási joggal rendelkezik, folyamatban lévő perben beavatkozóként felléphet, vagy olyan közigazgatási perben, ahol a bíróság hivatalbóli bizonyítást rendelt el, a felperes jogutódjaként perbe léphet, ha a per megszüntetésének lenne helye.³⁶ Az objektív jogvédelem biztosításának másik eszköze, mely a XX. század második felében

26 *A közigazgatási eljárás szabályai II. – Kp. – A közigazgatási perrendtartás magyarázata.* Szerkesztette: PETRIK Ferenc. HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft., Budapest, 2020, 74. o.

27 Vö. Alaptörvény XXIV. cikk (1) bekezdés.

28 EBH 2017.K.8.

29 KENGYEL Miklós: *Magyar polgári eljárásjog (kivonat)*, [195] bekezdés. [Letöltve: 2021. 01. 28.]

https://regi.tankonyvtar.hu/hu/tartalom/tamop425/2011_0001_520_magyar_polgari_eljarasjog/ch03s02.html

30 ROZSNYAI Krisztina: Szubjektív vagy/és objektív jogvédelem. *Jogtudományi Közöny*, 2004/6., 213–214. o.

31 *A közigazgatási eljárás szabályai II. – Kp. – A közigazgatási perrendtartás magyarázata.* Szerkesztette: PETRIK Ferenc. HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft., Budapest, 2020, 74. o.

32 VINCZE Attila: Alanyi jog és jogos érdek – az ügyfélképesség a monarchiától a legújabb kodifikációig. *Közjogi Szemle*, 2017/3., 10–12. o.

33 MARTONYI János: *A közigazgatási bíraskodás és legújabbkori fejlődése.* Budapest, Kir. Magy. Egyetemi nyomda, 1932, 44. o.

34 MARTONYI (1932) i. m.: 43. o.

35 *Közigazgatási jog II. Közigazgatási hatósági eljárásjog.* Szerk.: PATYI András. Dialóg Campus Kiadó, Budapest–Pécs, 2012, 487–488. o.

36 VARGA Zs. András: *A közigazgatási jog és a központi államigazgatás alkotmányos meghatározottsága.* Dialóg Campus Kiadó. Budapest–Pécs, 2010, 71–73. o.

terjedt el³⁷, és a hatályos magyar szabályozás is ismeri, a valamely ösztársadalmi érdeket képviselő szervezeteknek adott perindítási jogosultság [vö. Kp. 17. § d) pont].³⁸ Az európai országok a növekvő állami beavatkozás és a közigazgatás terebélyesedése miatt vezették be, hogy elsősorban a szabályozó aktusok tekintetében bizonyos civil szervezeteket megillessen a keresetindítási jogkör, ezzel enyhítve a közérdek fokozott védelmét olyan jogterületeken, mint például a környezetvédelem vagy az adatvédelem, ahol a szubjektív védelem nem elegendő.³⁹

KÖZHATALOMMAL OKOZOTT KÁRÉRT VALÓ FELELŐSSÉG

A keresetőségi jog szempontjából érdemes még kiemelni az indítványozó azon felvetését, miszerint a közigazgatási bíróság megfosztotta attól, hogy közhatalommal okozott kárért való megtérítési igényét az építési hatósággal szemben érvényesíthesse.⁴⁰

A közigazgatási bíróság indokolásában megemlíti a felperes méltányolható érdekét az ABH-val érintett ügyben, azonban mégsem fogadta el a keresetőségi jogát.⁴¹ A közigazgatási perben a polgári jogi igény nem bírálható el, azonban ez nem zárja ki, hogy a keresetőségi jogot [vö. Kp. 4. § (1) bekezdés 17. § a) pont] polgári jogra (például birtokjog) alapítsa a felperes.

A kártérítési igény érvényesítése szempontjából a bíróságoknak és az Alkotmánybíróság jogértelmezésének komoly kihatásai lehetnek. A felperes az alkotmányjogi panaszában sérelmezte, hogy a közigazgatási bíróságok megfosztották a közigazgatási jogkörben okozott kár megtérítése iránti igény érvényesítésének lehetőségétől. Álláspontom szerint ez az állítás nem feltétlenül igaz. A Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény 6:548. § (1) bekezdése szerint az ilyen esetekben a kár nem volt elhárítható jogorvoslati eljárásban, mivel a közigazgatási perben a bíróság nem ismerte el a felperes keresetőségi jogát. Mivel a közigazgatási bíróság nem vizsgálta érdemben az építési engedély jogszerűségét, ezért a polgári perrendtartásról szóló 2016. évi CXXX. törvény (a továbbiakban: Pp.) 24. § (3) bekezdése szerinti feltétel – a bírói út kizártsága miatt – a megtérítési igény érvényesítése szempontjából nem áll fenn. A közigazgatási bíróság ítélete így nem fogja kötni a polgári bíróságot, mivel érdemben nem vizsgálta az építési engedély jogszerűségét [vö. Pp. 264. § (2) bekezdés]. Tehát felmerülhet olyan jogértelmezés, miszerint ebben az esetben is indítható kártérítési igény érvényesítése a közigazgatási szervvel szemben.

A Kp. hatálybalépésével a közigazgatási jogkörben okozott kárfelelőség szabályait arra tekintettel módosították, hogy a jogági függetlenség keretében a közigazgatási bíróság döntson a közigazgatási tevékenység jogszerűségéről, tehát a közigazgatási bíróság által is elbírált jogszerű hatósági engedély birtokában való építkezés esetén az építetetőt és a közigazgatási szervet kárfelelőség ne terhelje.⁴²

KÖVETKEZTETÉSEK

Az ABH jelentősége elsődlegesen abban áll, hogy a közigazgatási perekben megjelenő keresetőségi jog összefüggéseit a jogorvoslatihoz való joggal tisztázza, továbbá az Alkotmánybíróság – a Kúriával együtt – kimondja, hogy a jogorvoslat teljes értékű, ha a keresetőségi jog hiányában kerül sor a kereset elutasítására. Közvetlen jogsérelem hiányában a megelőző eljárásban részt vevő ügyfél keresetlevele alapján nem kell a közigazgatási bíróságnak vizsgálnia a hatósági döntést.

Ez az ügy jó példája annak, hogy azokban az esetekben, amikor valaki jogszabály erejénél fogva válik ügyfélle, a közigazgatási perben nem mindig áll fenn a keresetőségi joga. Ennek az az oka, hogy az érdekeltsége nem terjed ki az ügy teljes egészére, mint az együgyfeles eljárásokban, amelyekben nem merülhet fel a keresetőségi jog ilyen jellegű hiánya. Ez a sokügyfeles, hatásterület megállapításával járó eljárások kapcsán indított közigazgatási perek esetében segítheti a bírósági joggyakorlat abban, hogy kiszűrje a nem közvetlen érintettségű felpereseket.

Az ABH-hoz hasonló ügyekben a további joggyakorlat-elemzés egyik fontos vizsgálati pontját képezi a közigazgatási ügyben eljáró bíróságok tevékenysége annak kapcsán, hogy a bírók hol választják szét az építési engedély jogszerűségének és az esetleges polgári jogi igényeknek a vizsgálatát, vagyis miképpen húzzák meg a határvonalat a közigazgatási és a polgári bíróság hatásköre között. Ehhez kapcsolódóan kiemelt figyelemmel kell kísérni a polgári bíróságok joggyakorlatának alakulását a tekintetben, hogy az olyan esetekben, amikor a közigazgatási bíróság a keresetőségi jog alapján utasítja el a keresetet, a polgári bíróságok ezt miképpen értékelik abban az esetben, ha a közigazgatási perben érintett ingatlan kapcsán kártérítési pert indít a közigazgatási per felperese.

A közigazgatási és polgári bíróságok joggyakorlata a jogalkotó számára hasznos visszajelzésként szolgál arról, hogy a 2018. január 1-jén hatályba lépett szabályozás hogyan érvényesül a gyakorlatban.

37 Kovács András György: A polgárok igazságszolgáltatáshoz és jogszolgáltató szervezetekhez való hozzáférése környezetvédelmi ügyekben – nemzeti sajátosságok és az uniós jog hatásai. *Kúriai Döntések*, 2013/3., 317–318. o.

38 *A közigazgatási eljárás szabályai II. – Kp. – A közigazgatási perrendtartás magyarázata*. Szerkesztette: PETRIK Ferenc. HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft., Budapest, 2020, 83. o.

39 TRÓCSÁNYI László: *A közigazgatási bíráskodás egyes elméleti és gyakorlati kérdései*. Akadémiai Kiadó, Budapest, 1990, 124–126. o.

40 3220/2019. (X. 11.) AB határozat [13] bekezdése.

41 3220/2019. (X. 11.) AB határozat [7] bekezdése.

42 Részletes jelentés a közigazgatási perrendtartás koncepciójának előkészítéséről. 12. o.

Vass Péter*

Az új Büntetőeljárás törvény első novellája: a bírósági eljárást érintő változások I.

Megyeri Gábor emlékére¹

I. BEVEZETÉS

A Fontes Iuris hasábjain az előző lapszámokban indult a büntetőeljárásról szóló törvény és más kapcsolódó törvények módosításáról szóló 2020. évi XLIII. törvényt (a továbbiakban: a Be. első novellája) bemutató tanulmányosorozat. Az eddigi tanulmányok² a Be. első novellájának szakmai előkészítésével kapcsolatos munkát és a büntetőeljárásról szóló 2017. évi XC. törvény (a továbbiakban: Be.) nyomozási szabályait érintő változásokat ismertették.

Jelen tanulmány továbblép a bírósági eljárásra, amelyen belül az előkészítő ülés szabályait, valamint az azokkal összefüggésben változó rendelkezéseket kívánja bemutatni.

A témaválasztást – a szerző személyes érintettségén túl – az indokolja, hogy az előkészítő ülés a büntetőeljárásnak olyan súlyponti intézményévé vált, amely az ügy további menetét érdemben és egyre több esetben véglegesen meghatározza. A tanulmány tágabb kontextusba helyezi az előkészítő ülés szabályozását érintő változásokat, ennek során visszatekint a terhelti beismerésen alapuló konszenzuális rendszer kialakítására és az előkészítő ülés „újjászületésének” körülményeire, kitér a jogintézmény büntetőeljárásban betöltött szerepére, de nem hallgatja el a szabályozással kapcsolatos kritikai észrevételeket és a jogalkalmazás során felmerült jogértelmezési problémákat sem.

II. A BE. TERHELTI BEISMERÉSEN ALAPULÓ KONSZENZUÁLIS RENDSZERE

A jogirodalomban általánosan elfogadott nézet szerint a modern igazságszolgáltatás legnagyobb problémája az eljárások elhúzódása. A végeláthatatlan hosszúságú perek láttán a társadalom részéről joggal merül fel az igény, hogy az állam teremtse meg az eljárások időszerű befejezését, illetve a büntető igazságszolgáltatás hatékony működését garantáló feltételeket. A büntetőeljárás hatékonyságát az európai országokban általában úgy érik el, hogy az ügyészség hatáskörébe tartozó diverziós intézkedésekkel magát a bírói eljárást váltják ki, vagy a hagyományos értelemben vett tárgyalás elmaradásával, illetve leegyszerűsítésével rövidítik le az eljárást.³ A bírósági eljárás hatékonyságának mennyiségi (pertartam hossza) és minőségi (eljárások törvényessége és megalapozottsága) mutatóinak hajszolása azonban csak addig a szintig elfogadható, amíg nem sérül az egyén tisztességes eljáráshoz való joga.⁴

Az Emberi Jogok Európai Bíróságának esetjogára figyelemmel⁵ a tisztességes eljáráshoz való jog gyakorlati érvényesülését biztosító eljárásjogi garanciák jelentőségét manapság nem lehet eléggé hangsúlyozni. Különösen igaz ez az állítás, amikor a kontinentális jogrendet alkalmazó európai országok büntetőeljárás jogában is a processzuális igazság tényerése

* Vass Péter: Igazságügyi Minisztérium, Büntetőeljárásjogi Főosztály, jogi ügyintéző/beosztott bírósági elnök.

1 MEGYERI Gábor: A közelmúltban tragikus hirtelenséggel elhunyt kollégánk és barátunk az Igazságügyi Minisztérium, Büntetőeljárásjogi Főosztály munkatársaként elévülhetetlen érdemeket szerzett a terhelti beismerésen alapuló konszenzuális rendszer kialakításában, ezen belül az előkészítő ülés szerepének újragondolásában.

2 JANCsó Gábor: Az új büntetőeljárás törvény első novellája: a nyomozást érintő változások I., *Fontes Iuris*, 2020/3. sz., 27–35. o. és JANCsó Gábor: Az új büntetőeljárás törvény első novellája: a nyomozást érintő változások II., *Fontes Iuris*, 2020/4. sz., 23–33. o.

3 Interjú GELLÉR Balázssal [letöltés ideje: 2021. 02. 10.]. https://hvg.hu/brandchannel/elteajk_20181218_Vadalku_magyar_modra_Egyezsegekotes_a_buntetoeljarasban

4 Az Alkotmánybíróság az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdésének értelmezésével nevesítette a tisztességes eljáráshoz való jog tartalmát kitöltő ún. részjogosítványokat. Ezek különösen: a bírósághoz fordulás joga, a tárgyalás igazságossága (ami nem garantálja a döntés igazságosságát), a tárgyalás nyilvánosságának és a bírói döntés nyilvános kihirdetésének a követelménye, törvény által létrehozott bíróság, a bírói függetlenség és pártatlanság kívánalma, továbbá az észszerű időn belüli elbírálás. A szabály *de facto* nem rögzíti, de az Alkotmánybíróság értelmezése szerint része a tisztességes eljárásnak az is, hogy az eljárásban biztosítva legyen a fegyverek egyenlősége. 22/2014. (VII. 15.) AB határozat [49].

5 BÉKÉS Ádám: *A tisztességes eljáráshoz való jog érvényesülése a Strasbourgi Bíróság esetjoga alapján* – <https://jog.tk.hu/uploads/files/2017-04-BekesA.pdf> [letöltés ideje: 2021. 02. 10.].

figyelhető meg az objektív (anyagi) igazsággal szemben. Ez a tendencia a hatályos magyar eljárásjogban is tetten érhető. Somogyi szerint⁶ ez „...[A] processzuális igazság térnyerését eredményező folyamat úgy nyilvánul(t) meg, hogy míg a bizonyítás céljaként és deklarált követelményeként – megingathatatlannak látszóan – az anyagi valóság felderítésének és bizonyításának az igénye jelenik meg, addig az egyes részletszabályok mindinkább a processzuális valóság realitását emelik, néhol már teljes nyíltsággal az anyagi igazság idealisztikus fogalma elé.”

A Be. kodifikációjának alapkonceptiója – az előzőekben rögzített elvárások alapján – nem lehetett más, mint – hogy a tisztességes eljáráshoz való jog érvényesülését biztosító garanciák mellett lehetőség nyíljon az eljárások egyszerűsítésére és gyorsítására. A megoldást a terhelti beismerésen alapuló konszenzuális rendszer megteremtése jelentette.

Az előzőek összefoglalásaként a jó konszenzuális rendszer jogi természetét Békés nyomán⁷ az alábbiak szerint írható le:

- indoka: az igazságszolgáltatás hatékonyságának növelése, tehermentesítése;
- korlátja: a tisztességes eljárás érvényesülését biztosító eljárási garanciák;
- axiómája: a processzuális igazság elfogadása;
- feltétele: törvényesen beszerzett terhelti beismerő vallomás, amit az objektív bizonyítékok is alátámasztanak;
- eredménye: eljárások egyszerűbb és gyorsabb befejezése (a kisebb súlyú ügyek ügyészi intézkedésekkel elterelhetők a bírói útról, a bírósági eljárásban a terhelti beismeréssel kiváltható a tárgyalás, illetve leegyszerűsíthető a bizonyítás).

A terhelti beismerő vallomás törvényes eszközökkel történő megszerzése eljárásjogi szempontból nehezebb, mint amilyennek az elsőre látszik. A kontinentális jogrendszerekben a terhelt eljárásjogi szerepe ugyanis sajátos kettősséget hordoz. A terhelt az egyik oldalról az a személy, akivel szemben büntetőeljárás folytatnak⁸, a másik oldalról viszont bizonyítékforrás, a vallomása a bizonyítási eszközök⁹ közé tartozik. Elvitathatatlan tény, hogy a beismerő vallomás jelentős mértékben megkönnyítheti a bűncselekmények felderítését, tekintettel arra, hogy a saját cselekményéről szükségszerűen a terhelt rendelkezik a legtöbb információval. A feltáró jellegű terhelti beismerés alapján a hatóságok már könnyen összegyűjthetik a tárgyi bizonyítási eszközöket, megtalálhatják az elásott holttestet és kézre keríthetik a megnevezett bűntársakat stb. A terhelt „szóra bírása” azonban nem egyszerű feladat, mert az érdeke eredendően ellentétes a vele szemben eljáró hatóságokkal. A terheltnek mindenekelőtt szabadulni szeretnének a büntetőjogi felelősségre vonás alól, ezért inkább mélyen hallgatnak, esetleg valótlan információk közlésével próbálják félrevezetni a hatóságokat. A terhelt védekezése

logikus és racionális döntésnek tűnik, ha a büntetőeljárás zéró összegű játszának fogjuk fel, ahol vagy az ügyész nyer, és a terheltet elítélik, vagy a terhelt nyer, és felmentik. A korábbi büntetőeljárási szabályok – különösen az 1998-as Be. előtti időkben – lényegében ellenérdekeltté tették a terheltet az együttműködésben, mert a beismerő vallomás a gyakorlatban csak minimális mértékben enyhített a kiszabott büntetésen.¹⁰

Az előző gondolatmenet alapján könnyű belátni, hogy a konszenzuális rendszer csak akkor lehet működőképes, ha a terhelt „érdekeltté van téve” a beismerő vallomás megtételében. Az érdekelttség megteremtéséhez azonban nem elegendő a jogi környezet átalakítása, ahhoz az is kell, hogy a terhelttel szemben eljáró hatóságok képesek legyenek a bizalom megteremtésére. Meggyőződésem szerint ez csak a tiszta és informatív kommunikációval érhető el. Magam is úgy gondolom, hogy „[A]bban az esetben, ha a terhelt pontos tájékoztatást kap a büntetőeljárás lehetséges kimeneteléről, illetve a beismerése és együttműködése esetén szereshető konkrét lehetőségekről, maga is érdekeltté válhat abban, így ennek tudatában tehet vallomást.”¹¹

A terhelti beismerő vallomás megtételének ösztönzése természetesen nem vezethet valótlan vallomáshoz¹² és az eljárás törvényességének¹³ sérelméhez. Ha a terhelti vallomás felvételére törvényesen került sor, ezzel szemben okkal feltételezhetjük, hogy a terhelt „nem fog önmagára nézve alaptalanul beismerő vallomást tenni, és felelősségét – legfeljebb – az objektív valósággal egyező körben ismeri el.”¹⁴ Ha az előző állítás igazságát elfogadjuk, azzal gyakorlatilag azt feltételezzük, hogy a terhelt viselkedése alapvetően a racionális gondolkodás mintázatát követi, ami azt eredményezi, hogy az így megszerzett bizonyíték valóságtartalma jó közelítéssel alkalmas a „valóság-hű” tényállás¹⁵ megállapítására. Az előbbieken alapján egyet kell értenünk Somogyi¹⁶ azon megállapításával, hogy „[E]zért a beismerésen alapuló konszenzus elmélet és az anyagi igazság felderítésének igénye nem áll ellentétben egymással”.

A Be. egyik legfontosabb újítása az eljárás egészét átfogó konszenzuális rendszer kialakítása, amelyben ténylegesen, kézzelfoghatóan honorálni kívánja a terhelti együttműködést.¹⁷ Attól függően, hogy az eljárás melyik szakaszában és milyen feltételek mellett tesz beismerő vallomást, a terhelt az alábbi lehetőségekkel számolhat:

- a vádemelés előtt: ügyészségi intézkedés vagy határozat kilátásba helyezésére, formális egyezség megkötésére, az eljárás felfüggesztésére közvetítői eljárás céljából,

6 SOMOGYI Gábor: A bírói igazságkeresés útjai, Az objektív valóság és a processzuális igazság kibékítése. In: (szerkesztette: MOLNÁR Gábor Miklós – KOLTAY András): *Bonus Index, Ünnepi Kötet Varga Zoltán 70. születésnapja alkalmából*, Pázmány Press, Budapest, 2018, 338. o.

7 BÉKÉS Ádám: Az egyezség (valóban) új lehetőségei a magyar büntetőeljárásban. In: (szerkesztette: MOLNÁR Gábor Miklós – KOLTAY András): *Bonus Index, Ünnepi Kötet Varga Zoltán 70. születésnapja alkalmából*, Pázmány Press, Budapest, 2018, 30–31. o.

8 Be. 38. § (1) bekezdés.

9 Be. 165. § b) pont.

10 FÜRCHT Pál Zsolt: A büntetőeljárás, mint játék. In: (szerkesztette: prof. dr. DOMOKOS Andrea): *Az új büntetőeljárási törvény és a gazdasági bűnözés kapcsolata* c. konferencia előadásainak szerkesztett változata, Károli Gáspár Református Egyetem ÁJK, Budapest, 2019, 53. o.

11 ELEK Balázs: Játékelmélet és büntetőeljárás. *Magyar Jog*, 2019/7–8. sz., 404. o.

12 ELEK Balázs: i. m.: 406. o.

13 Be. 166. § (1) bekezdése szerint akkor tekinthető törvényesnek a bizonyítás, ha a bizonyítási eszközök felderítése, összegyűjtése, biztosítása és felhasználása során a törvény rendelkezései szerint járnak el.

14 SOMOGYI Gábor: i. m.: 350. o.

15 Be. 163. § (2) bekezdés.

16 SOMOGYI Gábor: i. m.: 351. o.

17 BÁNÁTI János: *Védői szemmel a büntetőeljárási törvényről*. – <https://jog.tk.hu/uploads/files/BanatiJanos.pdf> [letöltés ideje: 2021. 02. 10.].

feltételes ügyészi felfüggesztés alkalmazására¹⁸ (ha a közvetítői eljárás és a feltételes ügyészi felfüggesztés eredményes az eljárás megszüntetésre kerül);

- a vádemelésekor: a vádemelés egyszerűsített formájának (bírósaág elé állítás, büntetővégzés meghozatalára irányuló ügyészi indítvány) alkalmazására;
- az előkészítő ülésen: az eljárás befejezésére a formális egyezségben meghatározott szankció alkalmazásával vagy az ún. mértékes ügyészi indítványban szereplő szankció figyelembevételével;
- a tárgyaláson: az eljárás befejezésére további bizonyítás felvétele nélkül.

III. AZ ELŐKÉSZÍTŐ ÜLÉS ÚJJÁSZÜLETÉSE

1. AZ ELŐKÉSZÍTŐ ÜLÉS TARTALMI ÉS FUNKCIONÁLIS MEGÚJÍTÁSA

A Be. a büntetőeljárás egészét érintő koncepcionális változtatások (pl. leplezett eszközök szabályozása, a terhelt beismerésén alapuló konszenzuális rendszer kialakítása) mellett számos új jogintézményt vezetett be, illetve meglévő jogintézményeket olyan módon alakított át, hogy azok eljárásjogi funkciója jelentősen módosult.¹⁹

Az 1998-as Be. által ismert és szabályozott előkészítő ülés korábban marginális szerepet töltött be²⁰. A tárgyalás előkészítése során vizsgált kérdések tisztázása általában lehetséges volt az ügyiratokból, ezért a törvényben meghatározott kötelező eseteken²¹ kívül a gyakorlatban ritkán alkalmazták. Az előkészítő ülés súlya némileg növekedett, amikor abban az esetben is alkalmazhatóvá vált, ha az ügy különös bonyolultságára figyelemmel a bizonyítás keretének, terjedelmének, a bizonyítás felvétele sorrendjének meghatározása érdekében az ügyész, a vádlott és a védő meghallgatása látszott szükségesnek²². Talán a korábbi szabályozás részletesebb ismertetése nélkül is érzékelhető, hogy az előkészítő ülés ebben az eljárásrendben elsősorban a törvényt sértő vád kiszűrését szolgálta, a tárgyalás érdemi előkészítése pedig csak esetlegesen kapott szerepet.

A büntetőeljárás hatékonyságának javítása elképzelhetően a bonyolult és időigényes bírósági eljárás racionalizálása nélkül. Az európai államok által bevezetett eljárásjogi reformok közös jellemzője, hogy igyekeztek a hagyományos értelemben vett tárgyalást kiváltani valamilyen egyszerűbb

eljárás formával, vagy ha ez nem volt lehetséges, legalább a bizonyítási eljárást próbálták észszerű keretek közé szorítani. A jogalkotó ezen célok elérése érdekében olyan innovatív megoldásokkal élt az előkészítő ülés szabályozásában, amely a jogintézménynek – a vád törvényességének kontrollja mellett – teljesen új funkciókat adott.²³ A jogintézmény elsődleges funkciójának módosulása aztán szükségszerűen magával hozta az eljárás cselekmény formájának és lényegi szabályainak változását.

Az előkészítő ülés Be.-ben betöltött kiemelt jelentőségét mutatja, hogy – a bűnügyek utólagos egyesítését kivéve – minden ügyben és minden vádlottal szemben kötelező megtartani a vádirat kézbesítésétől számított három hónapon belül.²⁴ Amíg a vádlott a tárgyaláson való jelenlét jogáról lemondhat,²⁵ addig az előkészítő ülés a vádlott távollétében nem tartható meg. Ha a terheltnek van védője, akkor az előkészítő ülésen való jelenléte szintén minden esetben kötelező.²⁶ A terhelt az idézésben teljes körű tájékoztatást kap az előkészítő ülés lehetséges eredményeiről és azok feltételeiről, ideértve a beismeréshez és a tárgyalásról lemondáshoz fűzött jogkövetkezményeket, valamint azt, hogy már az előkészítő ülésen lehetősége van rögzíteni a bizonyítás alapvető irányát.²⁷ Az előzőekben említett szigorú rendelkezések összességében azt hivatottak biztosítani, hogy az előkészítő ülés olyan koncentrált eljárás cselekménnyé váljon, ahol a vádlott és a védő közreműködésével az ügy további menetét érdemben és egyre több esetben véglegesen meghatározó döntések születessenek.

Az előkészítő ülés célja kettős:

Az eljárás befejezése: Ha a vádlott az előkészítő ülésen beismeri a vád tárgyává tett bűncselekmény(ek)e(t), és a beismeréssel érintett körben lemond a tárgyaláshoz való jogáról, akkor a bíróság a törvényben meghatározott feltételek teljesülése esetén elfogadja azt, ezzel lehetőség nyílik arra, hogy az eljárás már az előkészítő ülésen ügydöntő határozattal befejeződjék.

Az előkészítő üléshez kapcsolódó terhelti együttműködés mentes minden formalizmustól, ugyanakkor az ügyészség már a vádiratban vagy a vád lényegének ismertetésekor *ún. mértékes indítványt* tehet a büntetés vagy intézkedés mértékére, illetve tartamára is arra az esetre, ha a terhelt az előkészítő ülésen a bűncselekmény elkövetését beismeri. Ez a korábban szigorúan tiltott, de a bírósági folyosókon mégis előforduló „informális egyezkedés” – a tapasztalatok szerint – szabályozott és ellenőrzött keretek között csodákra képes. A siker magyarázata arra a – gyakorló jogászok körében – régóta ismert jelenségre vezethető vissza, amit Bodony²⁸ úgy fogalmazott meg, hogy „Nyilván nagyon sokunknak van olyan élménye, hogy az eljárás során mindvégig tagadó terhelt, amikor meghallotta az ügyész végindítványát, akkor az utolsó szó jogán

18 Be. 404. § (2) bekezdés.

19 A *Fontes Iuris* korábban is foglalkozott a témával – DEMETER Zsuzsanna: A bírósági eljárás megújítását szolgáló rendelkezések az új büntetőeljárás törvényben. *Fontes Iuris*, 2018/3. sz., 22. o.

20 SZABÓ Judit – HORNYÁK Szabolcs: Az új büntetőeljárás kódex hatása a bírósági igazgatásra. *Bírósági Szemle*, 2020/1. sz., 29. o.

21 1998-as Be. 272. § (2) bekezdés alapján előkészítő ülés tartása akkor volt kötelező, ha közvetítői eljárás lefolytatását vagy a tanú különösen védetté nyilvánításának megszüntetését indítványozták, illetve a bíróság a személyi szabadságot elvonó vagy korlátozó kényszerintézkedés elrendeléséről, illetőleg előzetes letartóztatás vagy házi őrizet fenntartásáról határozott, és az indítványban a korábbi határozathoz képest a fenntartás okaként új körülményre hivatkoztak.

22 Az 1998-as Be. 272. § (9) bekezdése 2009. VIII. 13-tól volt alkalmazható.

23 BELOVICS ERVIN: Az előkészítő ülés szerepe a 2017. évi XC. törvényben. In: (szerkesztette: MOLNÁR Gábor Miklós – KOLTAY András): *Bonus Index, Ünnepi Kötet Varga Zoltán 70. születésnapja alkalmából*, Pázmány Press, Budapest, 2018, 42. o.

24 Be. 499. § (2) bekezdés.

25 Be. 430. § (1) bekezdés.

26 Be. 499. § (5) bekezdés.

27 Be. 500. § (2) bekezdés.

28 BODONY István előadása a Negyvenharmadik Jogász Vándorgyűlésen [letöltés ideje: 2021. 02. 10.].

<https://online.fliphtml5.com/nezfyf/udvu/#p=1>

közölte, hogy megbánta azt, amit addigi vallomásai szerint el sem követett, majd a kihirdetett ügyési indítvánnyal egyező ítéletet rögtön tudomásul vette”.

Mielőtt magunk vetnénk az első követ a sokszor komikus jelenetekkel kísért terhelti „pálfordulásokra”, érdemes önkritikusan megjegyezni, hogy nagyon sokszor éppen a büntetőjogi szabályok összetettsége, illetve a büntetőeljárásokban használt bonyolult jogi nyelv okozza a legtöbb félreértést. Véleményem szerint egyetlen terheltől sem várható el, hogy a bűncselekmények jogi minősítésének finomságait, a visszaesői minőség különböző fokozatait, vagy akár az ítéletek össz-büntetésbe foglalásának lehetőségét már a tárgyalóteremben megértse. A terheltnek figyelme ezért aztán az őket érintő legfontosabb kérdésre, a várható büntetésre fókuszál. Az ún. mértékes ügyési indítvány megismerésének éppen az a legnagyobb előnye, hogy a terhelt ehhez képest már az előkészítő ülésen tud dönteni, hogy belemegy-e egy hosszú és kilátástalannak tűnő bizonyítási eljárásba, vagy belenyugszik az ügyész ajánlatába, és lemond a tárgyaláshoz való jogáról. A jogintézmény működőképességének garanciáját végső soron a beismerésen alapuló konszenzuális rendszer fő sajátosságai: az átláthatóság, a tervezhetőség és a kikényszeríthetőség jelentik. Az előkészítő ülésen elfogadott terhelti beismerés esetén ez utóbbi a részletszabályok szintjén úgy jelentkezik, hogy a bíróság nem szabhat ki súlyosabb büntetést, illetve nem alkalmazhat súlyosabb intézkedést, mint amelyet az ún. mértékes ügyési indítvány tartalmaz.²⁹ A játékelméleti magyarázat szerint pedig az lehet a jogintézmény sikerének magyarázata, hogy „tényleges lehetőséget biztosít a terheltnek a sorsa alakításában és a korábbi zéró összegű játszmát átalakítja egy olyan nem zéró összegű játékká, ahol a felek nemcsak egymás kárára nyerhetnek”.³⁰

A perkoncentráció, avagy a tárgyalás érdemi előkészítése: Ha a terhelt a bűnösségét nem ismerte be; beismerte ugyan, de a tárgyaláshoz való jogáról nem mondott le; megtagadta a válaszadást a bűnösség beismerésének kérdésében, vagy a bíróság nem fogadta el a beismerő nyilatkozatot, akkor az eljárást elvileg teljes értékű bizonyítási eljárást magában foglaló tárgyalással kell folytatni.

A Be. terhelti együttműködésre épülő rendszere azonban ekkor sem zárja el a terheltet az eljárás további menetének alakításától. A terhelt a vád tárgyává tett cselekménnyel összefüggésben megjelölheti azokat a tényeket, amelyek valóságát elfogadja, előadhatja a védekezése alapjául szolgáló tényeket és ezek bizonyítékait, továbbá bizonyíték kirekesztésére vonatkozó indítványt terjeszthet elő.³¹ Fontosnak tartom ugyanakkor megjegyezni, hogy a vád és védelem egyaránt köteles a bizonyítási indítványait előterjeszteni, az eljárás későbbi szakaszában bizonyítási indítvány csak rendkívüli okból, illetőleg a törvényben meghatározott hátrányos jogkövetkezmények mellett terjeszthető elő.³² A bíróság az elhangzottak alapján kerül abba a helyzetbe, hogy rögzítse a bizonyítás kereteit, ideértve azt is, hogy mellőzze a bizonyítást az ügyész, a védő és a terhelt által egyaránt valósnak elfogadott tények

tekintetében. Kifejezetten az eljárás gyorsítását szolgálja az a rendelkezés, hogy a bíróság már az előkészítő ülésen kitzúzheti a tárgyalást, és ha a megtartásnak nincs akadálya, azt nyomban megtarthatja.

2. AZ ELŐKÉSZÍTŐ ÜLÉS FORMAI MEGÚJULÁSA

A bírósági eljárás formalizált eljárás, így az eljárási törvények részletesen meghatározzák, hogy „az egyes eljárási formában milyen határozatok hozhatóak, kinek kötelező és kinek lehetséges az azokon való részvétel, illetve a különböző eljárási formák során mik a döntéshozatal főbb szabályai”.³³ A bíróság eljárásának formái az 1998-as Be. és a Be. szabályozásában megegyeznek, azok egymással teljesen megfeleltethetők.³⁴ Ezek szerint a bírósági eljárásnak négy alapvető formája van: tárgyalás, nyilvános ülés, ülés és a tanácsülés. A sorrend egyben kifejezi az eljárási formák közötti hierarchiát. A legszigorúbb eljárási garanciákkal rendelkező forma a tárgyalás, amire akkor kerül sor, ha a terhelt büntetőjogi felelősségére bizonyítást vesznek fel.³⁵ A nyilvános ülés önálló eljárási forma, és nem az ülés egy formája, funkciója „a – nevéből is kitűnően – a nyilvánosság biztosítása az ügydöntő határozat meghozatalára irányuló eljárási formában”.³⁶

Az 1998-as Be. előkészítő ülése a formáját tekintve ülés volt, ami – tekintettel arra, hogy nem az ítélezést helyettesítette – tökéletesen megfelelt annak a funkciónak, amit ebben az eljárási rendben betöltött. A Be. az előkészítő ülés funkcióját és tartalmát alapjaiban változtatta meg, ezért a kodifikáció előkészítése során mindenképpen találni kellett a megváltozott tartalomhoz egy olyan új formát, ami megfelelt ennek. Az elsőfokú ügydöntő határozat meghozatalára és nyilvános kihirdetésére elméletileg a nyilvános ülés és a tárgyalás alkalmas. A tárgyalásra azonban nem a hagyományos formájában, hanem valamiféle speciális „első tárgyalásként” gondoltunk, aminek – elképzelésünk szerint – az lett volna az előnye, hogy a bűnösség be nem ismerése esetén is minden további aktus nélkül folytatódhatott volna az eljárás. Számos gondolat-kísérlet lefuttatása után végül arra jutottunk, hogy az „első tárgyalás”, mint új eljárási forma bevezetése leginkább a „kör négyesítéséhez” lenne hasonlatos.³⁷

A kodifikáció előkészítése során a választás végül a már létező és bejáratott nyilvános ülés eljárási formára esett, ahol a „bizonyítás egy szűk, a törvény által meghatározott körben lehetséges. Ez a törvényi körülhatárolás kiterjed mind a bizonyítandó tényre, mind a bizonyítás eszközeire”.³⁸ Az eljárási forma közvetlen példajaként pedig az 1998-as Be. XXVI. Fejezetében szereplő „Lemondás a tárgyalásról” külön eljárás nyilvános ülése szolgált, ahol bizonyítási eszközként a terhelti beismerő vallomás és a nyomozati iratok voltak figyelembe vehetők.

29 A Be. 565. § (2) bekezdés súlyosítási tilalom fogalomkészsletét használó szövege 2021. január 1. napjától hatályos.

30 FÜRCHT Pál Zsolt: i. m.: 53. o.

31 Be. 506. § (3) és (4) bekezdés.

32 Be. 520. §.

33 Nagykommentár a büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvényhez. Wolters Kluwer, 234. §.

34 1998-as Be. 234. § és Be. 425. §.

35 1998-as Be. 234. § (1) bekezdés és Be. 425. § (1) bekezdés.

36 Nagykommentár a büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvényhez, uo.

37 A kör négyesítésére euklideszi szerkesztéssel nem oldható meg.

38 Nagykommentár a büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvényhez, uo.

Be kell vallanom, hogy az előkészítő ülés fogalmának³⁹ megszületésekor nem gondoltunk arra, hogy az eljárási forma megváltozásából több jogalkalmazási probléma fog a felszínre kerülni, mint magából a jogintézmény lényegét érintő funkcióváltásból.

IV. A BE. ELSŐ NOVELLÁJA

1. A SZABÁLYOZÁSSAL KAPCSOLATOS

KRITIKAI ÉSZREVÉTELEK

ÉS A JOGALKALMAZÁS TAPASZTALATAI

Az új büntetőeljárás kódex megszületésének időszaka és a törvény hatálybalépését követő első évek tapasztalatai teljes mértékben visszaigazolják a Szabó–Hornyak szerzőpáros⁴⁰ azon megállapítását, hogy „[A] jogtudomány és a jogalkotás egymást inspiráló kölcsönhatása általános tapasztalat: egy új jogszabály megalkotását megelőzően, illetve a kodifikáció folyamata során sokkal több szerző érdeklődése fordul a várható új jogintézmények felé, e tudományos munkákat pedig a jogalkotó maga is hasznosítja. Úgyszintén számos tanulmány születik a jogalkalmazás első tapasztalatairól, amelyek később az egyes jogintézmények kisebb módosításához vagy teljes újragondolásához vezetnek”. A tudományos élet képviselői az első jogszabálytervezetek napvilágra kerülésétől kezdve kiemelt figyelemmel kísérték az előkészítő ülésre vonatkozó szabályozás változásait, a témával számos szakcikk, tudományos munka és szakmai konferencia foglalkozott. Az Igazságügyi Minisztérium büntetőjogi jogalkotásért felelős szervezeti egységének munkatársai a „közös gondolkodás” érdekében már a kezdetektől igyekeztek aktívan (előadóként, meghívott beszélgetőpartnerként vagy felszólalóként) részt venni ezeken a szakmai rendezvényeken.⁴¹

A Be. hatálybalépését követő átfogó felülvizsgálat során – a kódex kodifikációjánál kialakított gyakorlat szerint – folyamatos szakmai kapcsolatot tartottunk a szabályozási területtel érintett minisztériumokkal, jogalkalmazó szervekkel és hivatásrendekkel. Emellett figyelemmel kísértük a bíróság, az ügyészség és a rendőrség központi honlapjain elérhető információkat, és igyekeztünk a régi szakmai kapcsolatainkon keresztül is tájékozódni.

39 Be. 499. § (1) bekezdés.

40 SZABÓ Judit – HORNYÁK Szabolcs: Az új büntetőeljárás kódex hatása a bírósági igazgatásra. *Bírósági Szemle*, 2020/1. sz., 26. o. [letöltés ideje: 2021. 02. 10.].

https://birosag.hu/birosagiszemle/2020/1/_az-uj-buntetoeljarasi-kodex-hatasa-birosagi-igazgatásra

41 A Miskolci Egyetem Állam- és Jogtudományi Kara és az *Ügyészek Lapja* még a kodifikációs folyamat közepén 2016. július 6. napján szervezett konferenciát „Változások és új megoldások a büntetőeljárásról szóló törvény tervezetében” címmel, A Károli Gáspár Református Egyetem Állam- és Jogtudományi Kara 2018. május 11. napján „Az új büntetőeljárás törvény és a gazdasági bűnözés kapcsolata” címmel, A Magyar Kriminológiai Társaság 2018. október 12. napján „Dilemmák és aggályok az új büntetőeljárás törvény első három hónapja után” címmel, az Országos Kriminológiai Intézet pedig 2018. november 28. napján „Az új büntetőeljárás kódex a gyakorlatban” címmel rendezett szakmai konferenciát. A Kriminálexpo rendezvényén 2018. november 14. napján „Az új Be. kezdő lépései” címmel szerveztek kerekasztal-beszélgetést.

A hatályba lépő Be. alapján befejezett ügyekről szóló hivatalos tájékoztatók,⁴² valamint a hatálybalépést követő első teljes évről (2019. év) közétett ügyforgalmi adatok⁴³ alapján határozottan kijelenthető, hogy az előkészítő ülés jól vizsgázott. Az általános eljárási rend szerint benyújtott vádiratok alapján megtartott előkészítő üléseken a terheltek 28%-a tett beismerő vallomást, a beismerő vallomások 92%-át a bíróságok elfogadták, majd ezen ügyek 96%-ában ítéletet hoztak. (A fiatalkorúak ellen folytatott büntetőeljárásokban ugyanezek az arányok a következőképpen alakultak: 35%, 86% és 95%.) Ha az első fokon jogerőre emelkedett bírósági határozattal érintett vádlottakat vizsgáljuk, akkor azt látjuk, hogy az összes befejezésen belül 17% azon terheltek aránya, akiket az előkészítő ülésen tett beismerő vallomás alapján ítélték el. (A fiatalkorúaknál az arány 22%.)

Ha tágabb perspektívából nézve vizsgáljuk az első fokon jogerőre emelkedett bírósági határozattal érintett vádlottakat, akkor azt láthatjuk, hogy az összes befejezésen belül együttesen 76% azon terheltek aránya, akikkel szemben előkészítő ülésen, bíróság elé állítással vagy büntetővégzéssel zárult le az eljárás. A terhelti beismerésen alapuló konszenzuális rendszer létjogosultságát az is mutatja, hogy jelentősen csökkent a vádlottakkal szemben tárgyaláson hozott jogerős bírósági határozatok aránya. A számok nyelvében kifejezve ez azt jelenti, hogy a 2015-ös évre jellemző 72%-ról 2018. évben 61%-ra, majd 2019. évre 35%-ra csökkent a tárgyaláson befejezett ügyek aránya. Az előzőekben ismertetett statisztikai adatok – úgy gondolom – egyértelműen visszaigazolják azt a jogalkotói elképzelést, hogy a tisztességes eljáráshoz való jog érvényesülését biztosító garanciák mellett érdemes ösztönözni a terhelti beismerést, mert ezáltal az ügyek jelentős része gyorsan és egyszerűen befejezhető. Az igazságszolgáltatás felzárkózó kapacitásait pedig át lehet csoportosítani „azon ügyek minden részletre kiterjedő, megalapozott végigvitelére, ahol a bűnösség kétséges”.⁴⁴

A múltra vonatkozó kedvező statisztika és a pozitív visszajelzések a Be. első novellájának előkészítése szempontjából tulajdonképpen nem jelentettek mást, mint hogy eddig feltehetően jó úton jártunk. A hogyan tovább kérdésre adható válaszhoz a kritikai észrevételek és az egyedi jogesetek elemzése vihet közelebb. Az alábbiakban az előkészítő üléssel kapcsolatban elhangzott kritikai észrevételekből – szigorúan név nélkül – szeretnék átnyújtani egy csokorra valót:

- „Jó ez az opportunistá intézmény, de ha több vádlott van, egyelőre a kockázatkerülés tapasztalható.” (jogtudós)
- „Sok a nyitott kérdés, hiányoznak a részletszabályok, emiatt dogmatikai zsákutcába sodorják magukat a bírók. Bonyolult a figyelmeztetési rendszer, nehezen magyarázható el a terheltnek.” (bíró)

42 birosag.hu, ugyeszseg.hu.

43 A bírósági ügyforgalom 2019. éves adatai – <https://birosag.hu/ugyforgalmi-adatok> [letöltés ideje: 2021. 02. 10.] és a Legfőbb Ügyészség által a 2019. évről kiadott statisztikai adatok a büntetőbíróság előtti ügyészi tevékenység főbb adatairól <http://ugyeszseg.hu/statisztikai-adatok/buntetobirosag-elotti-ugyeszi-tevekenyseg/> [letöltés ideje: 2021. 02. 10.].

44 BÁNÁTI János: i. m.: 31. o.

- „Mellbevágó volt az életfogytig tartó szabadságvesztés büntetés kiszabása az előkészítő ülésen.” (ügyész) „Ez bennem is felveti a védői felelősség kérdését.” (védő)
- „Hatékonyaság, gyorsaság, mindig csak ezt hangsúlyozzák, pedig a lassúság csak az öregedés kontextusában érték.” (jogtudós)
- „Kinyílt Pandora szelencéje: az előkészítő ülésen a bíróság felajánlotta a pénzbüntetés lehetőségét.” (jogtudós)
- „A bírók eredetileg nem értettek egyet azzal, hogy minden ügyben kötelező legyen. A többvádoltas ügyekben hányfajta tényállást állapíthat meg a bíróság? Az igazi nehézség, hogy a felkészülés eltolódott egészen az előkészítő ülésig.” (bíró)
- „Az ügyészek úgy vélekednek az új Be.-ről, hogy ők ugyan nem fognak egyezkedni egy bűnözővel, de az élet úgy hozta, hogy fogunk.” (ügyész)

A Be. első novellájának előkészítése során végzett sokrétű „gyűjtőmunka” eredményeként végül egy több száz oldalas előkészítő munkaanyag állt össze,⁴⁵ amely a módosítási javaslatokat és azok indokait tartalmazta. A javaslatok összegzése után egyértelművé vált, hogy az előkészítő ülés szabályozásával összefüggésben rendszerszintű módosítási igény nem merült fel, azok leginkább a jogalkalmazás során felszínre került gyakorlati problémák megoldására irányultak.

Az előkészítő ülés szabályozásával összefüggésben felmerült módosító javaslatok az alábbi tárgyköröket érintették:

- az előkészítő ülésen folytatható bizonyítás terjedelme;
- döntés a terhelti beismerés elfogadásáról;
- többvádoltas ügyek problematikája;
- bűnügyek egyesítése és elkülönítése;
- súlyosítási tilalom érvényesülése az egyesített ügyekben;
- a terhelti beismerés törvénysértő elfogadásának jogkövetkezménye.

2. AZ ELŐKÉSZÍTŐ ÜLÉS SZABÁLYOZÁSÁT ÉRINTŐ VÁLTOZÁSOK

A terhelti beismerés elfogadása és az előkészítő ülésen folytatható bizonyítás terjedelme

A Be. hatálybalépését követően a jogalkalmazók álláspontja megosztottá vált abban a kérdésben, hogy az előkészítő ülésen egyáltalán helye van-e bizonyításnak. A nemleges választ adók a bírósági eljárások formakényszerével érveltek, amely szerint mindenképpen tárgyalást kell tartani, ha a vádlott büntetőjogi felelősségének megállapításához bizonyítást kell felvenni.⁴⁶ Ezen álláspont képviselői arra hivatkoztak, hogy a terhelt vallomása bizonyítási eszköznek minősül, ezért annak felvételére az előkészítő ülésen nincs lehetőség. Érvelésük szerint ezt az értelmezést erősíti, hogy a Be. a bűnösség beismerése kapcsán több helyen a vádlotti *beismerő*

nyilatkozat elfogadásáról beszél.⁴⁷ Ezek szerint a bűnösség bírói elfogadásához az is elegendő, ha a vádlott – a törvényes figyelmeztetések után – kijelenti, hogy beismeri a bűnösségét a vád tárgyává tett bűncselekmény(ek)ben, és a beismeréssel érintett körben lemond a tárgyaláshoz való jogáról.

Az ellentétes álláspontra helyezkedők szerint a Be. egyértelmű különbséget akart tenni az előkészítő ülésen folytatott korlátozott bizonyítás és a tárgyaláson felvett bizonyítás között. A vádlottat a terhelti figyelmeztetés és az előkészítő ülésre szóló idézésnek megfelelő figyelmeztetéseket követően ki kell hallgatni.⁴⁸ A kérdés csak az, hogy a kihallgatás során milyen mélységben lehet belemenni az ügy részleteibe: lehetőség van-e például az ellentmondások feltárására, a bűntársak cselekvőségének vizsgálatára stb. Érvelésük alátámasztására előszeretettel hivatkoztak arra, hogy az előkészítő ülés céljának az felel meg, hogy a vádlottat az ellene emelt vádra vonatkozóan olyan mélységben hallgassák ki, hogy a bíróság dönteni tudjon a bűnösséget beismerő nyilatkozat elfogadhatóságáról.

Az eredeti jogalkotói szándéknak az utóbbi értelmezés felelt meg.

Az előkészítő ülés formai megújításáról szóló elemzésben már utaltam rá, hogy a tárgyaláson és a nyilvános ülésen egyaránt folyik bizonyítás, különbség csak a bizonyítás terjedelmében van. Az Alkotmánybíróság az 1998-as Be. XXVI. Fejezetében szereplő „Lemondás a tárgyalásról” külön eljárás átfogó vizsgálata során az eltérést akként határozta meg, hogy „*míg a tárgyaláson a bíróság a bizonyítási eljárás keretében a törvényben meghatározott valamennyi bizonyítási cselekményt elvégezheti, valamennyi bizonyítási eszközt megvizsgálhat, a nyilvános ülésen a vádlott kihallgatását követően csak okirati bizonyításnak van helye*”.⁴⁹ A Be. az előkészítő ülésen felvehető bizonyítást – az Alkotmánybíróság értelmezését követve – a terhelti vallomásra⁵⁰ és szűk körben az okirati bizonyítékok ismertetésére⁵¹ korlátozta.

A terhelti vallomásra vonatkozó általános szabályok szerint, ha a terhelt vallomást kíván tenni, a vallomástétel lehetőségét biztosítani kell számára.⁵² A vallomástétel során a terheltnek módot kell adni arra, hogy a vallomását összefüggően előadhassa, ezután kérdések intézhetőek hozzá. Ha a terhelt vallomása a korábbi vallomásától eltér, ennek okát tisztázni kell.⁵³ Ezen szabályok alapján elvileg nem lenne akadálya annak, hogy a vádlott már az előkészítő ülésen teljes körű vallomást tegyen, és ennek keretében érdemi védekezést terjesszen elő.

E szabályok érvényesülése során ugyanakkor nem hagyhatók figyelmen kívül az előkészítő ülés speciális céljai. A terhelt kihallgatása egyrészt a bűnösséget beismerő nyilatkozat megszerzését és elfogadhatóságának vizsgálatát; a bűncselekmény

47 Be. 504. § (1) és (3) bekezdés.

48 Be. 502. § (3) bekezdés.

49 422/B/1999. AB határozat III/1. pontja.

50 Be. 183. § (1) bekezdés alapján vallomásnak minősül a terhelt minden olyan terhelti figyelmeztetés utáni, büntetőeljárásban tett közlése, amelyben a bizonyítás tárgyára vonatkozó tényt állít.

51 Be. 693. § (2) bekezdése alapján a fiatalkorú elleni büntetőeljárásban ismertetni kell a környezettanulmányt, a pártfogó felügyelői véleményt és az összefoglaló pártfogó felügyelői véleményt, ha az előkészítő ülésen ügydöntő határozat meghozatalára kerülhet sor.

52 Be. 183. § (2) bekezdés.

53 Be. 186. § (2) bekezdés.

45 JANCsó Gábor: i. m.: 29. o.

46 Be. 425. § (1) bekezdés.

elkövetésének be nem ismerése esetén pedig a minél teljesebb perkoncentráció feltételeinek megteremtését szolgálja.

Ha a terhelt beismeri a vád szerinti bűncselekmény(ek) elkövetését, a bíróságnak megalapozott döntést kell tudni hoznia a bűnösség beismerésének elfogadásáról vagy annak megtagadásáról. A bíróságnak ennek érdekében egyenként kell megvizsgálnia, hogy teljesülnek-e a bűnösséget beismerő nyilatkozat elfogadásának feltételei.⁵⁴ A Be. első novellája az egyetemes joggyakorlat kialakítása érdekében félreérthetetlenül rögzíti, hogy a vádlott kihallgatása – az előkészítő ülés elsődleges funkciójára figyelemmel – a beismerés törvényes feltételeinek vizsgálatára⁵⁵ és arra irányulhat, hogy a beismeréssel érintett körben a vádlott lemondott-e a tárgyaláshoz való jogáról.

A vádlott vallomása akkor tekinthető a bűnösség beismerésének, ha az kiterjed a vád tárgyává tett cselekmény(ek)re leíró tényállás minden releváns elemére, és közben nem hivatkozik büntetendőséget kizáró vagy megszüntető okra. A terhelti vallomás minimálisan elfogadható terjedelme ugyanakkor úgyszólván jelentősen változhat. Ha a vádlott a nyomozás során már határozottan és félreérthetetlenül beismeri a terhelti cselekmény(ek) elkövetését, akkor a beismerés őszinteségének bírói mérlegeléséhez elegendő lehet egy szűkszavú nyilatkozat (pl. Beismerem a bűncselekmény elkövetését. Fenntartom a nyomozás során tett vallomásomat, az előkészítő ülésen viszont nem kívánok vallomást tenni). A Be. hatálybalépése óta eltelt időszakban nagyon sok olyan vádlott tett beismerő vallomást az előkészítő ülésen, akik ezt a nyomozás során nem tették meg, vagy kifejezetten tagadták a bűncselekmény elkövetését. Ha vádlott meggyőző magyarázatot tud adni arra, hogy miért tett beismerő vallomást, illetve miért változtatta meg korábbi vallomását (pl. Megismertem az ügyész mértékes indítványát, és végiggondoltam, milyen esélyem lenne a felmentésre/enyhébb büntetésre. Végül arra jutottam, hogy jobban járok, ha az előkészítő ülésen beismerem a bűnösségem, lemondok a tárgyaláshoz való jogomról, mert így sem kapok súlyosabb büntetést és még előbb is szabadulok.). A bíróságnak persze ebben az esetben is azt kell eldöntenie, hogy az előkészítő ülésen elhangzott beismerés elfogadható-e, vagy sem. Ha az ügyiratok tartalma, a beismerés körülményei, vagy – bármely más okból – a bíróságnak mégis észszerű kételye támadna a beismeréssel kapcsolatban, akkor meg kell tagadnia annak elfogadását.

A bűnösség beismerésének elfogadására bármely bűncselekmény miatt indult büntetőeljárásban sor kerülhet, és az is indifferens, hogy első fokon járásbíró vagy a törvényszék jár el.⁵⁶ Az előkészítő ülésen jogerősen befejezett ügyek közül – ennek szemléltetésére – emelek ki néhány jellemző/szokatlan esetet:

- A vádlott a lakóhelyéhez közeli község határában lévő erdőből 11 akácfaát engedély nélkül kivágott, és azok egy részét elvitte. A cselekményről az erdész videofelvételt készített, azonban a terhelt a nyomozás során tagadta, hogy azokon ő szerepel. A vádemelést

követően az ügyész 100 000 forint összegű pénzbüntetés kiszabására tett indítványt arra az esetre, ha a vádlott az előkészítő ülésen – a korábbi tagadása ellenére – beismerő vallomást tesz. A vádlott az indítvány ismeretében beismerő vallomást tett, melyet a bíróság elfogadott, és az ügyészi indítványnak megfelelő ítéletet hozott. Az ítéletet az ügyész, a vádlott és a védő is tudomásul vette.⁵⁷

- A törvényszék az ügyészi indítvánnyal egyezően 12 év börtönbüntetésre ítélte azt a nőt, aki az előkészítő ülésen ismerte be, hogy a síró gyermekét nagy erővel a földhöz csapta, aki emiatt a fejét a vékony szőnyeggel fedett csempébe ütötte. A tényállás szerint a vádlott az eszméletét veszített gyermeket megmosdatta, de mivel az nem tért magához, mentőt hívott hozzá. A vádlott a mentőket még úgy informálta, hogy a gyermek a „hisztitől ájult be”. Az ítéletet a vádlott és az ügyész tudomásul vette, a védő – a számára biztosított korlátozott fellebbezési jogra tekintettel – enyhítésért jelentett be fellebbezést.⁵⁸
- A törvényszék aljas indokból, különös kegyetlenséggel, védekezésre képtelen személy sérelmére elkövetett emberölés büntette és más bűncselekmények miatt a vádlottat mint többszörös visszaesőt életfogytig tartó szabadságvesztésre, valamint 10 év közügyektől eltiltásra ítélte. Feltételes szabadságra legkorábban 30 év múlva bocsátható. Az ítéletet az ügyész, a vádlott és a védője is tudomásul vették, így az ítélet az előkészítő ülésen jogerős lett. A bíró az ítélet szóbeli indokolásában kiemelte, hogy a nyomozati munka, amely alapján azonosították az emberölés elkövetőjét, alapos és színvonalas volt. A vádlott az előkészítő ülésen elfogadta az ügyész által felsorolt bizonyítékokat. Beismerő vallomást tett, lemondott a tárgyaláshoz való jogáról, amit a bíróság ezek után elfogadott.⁵⁹

A joggyakorlatból vett példák rávilágítanak, hogy a bíróságoknak nagyon körültekintően kell eljárniuk a beismerő nyilatkozatok elfogadásakor. Már láttunk ugyanis olyan eseteket, amikor utóbb derült ki, hogy a vádlott nem volt teljesen tisztában a beismerése lehetséges jogkövetkezményeivel.⁶⁰ A jogintézménynek nyilvánvalóan nem lehet célja, hogy a gyorsan megszületett jogerős elsőfokú elítélések fetiszizálása miatt megszapordjanak a rendkívüli jogorvoslatok.

Az előkészítő ülésen folytatható bizonyítás terjedelmével foglalkozó rész lezárásaként fontosnak tartom kiemelni, hogy a vádlott kihallgatása során feltehető kérdések köre természe-

54 Be. 504. § (2) bekezdés.

55 Be. 504. § (1) bekezdés.

56 BELOVICS Ervin: i. m.: 50. o.

57 Miskolci Törvényszék közleménye – <https://miskolcitorvenyszek.birosag.hu/sajtokozlomeny/20180703/az-uj-eljarasi-szabalyokat-alkalmaztak-jogeros-itelet-szuletett> [letöltés ideje: 2021. 02. 10.].

58 Budapest Környéki Törvényszék közleménye – <https://birosag.hu/aktualis-kozlomenyek/budapest-kornyeki-torvenyszek-fel-nap-alatt-itelet-szuletett-gyermeke> [letöltés ideje: 2021. 02. 10.].

59 Debreceni Törvényszék közleménye – <https://birosag.hu/aktualis-kozlomenyek/debreceni-torvenyszek-elokeszito-ulesen-szuletett-jogero-itelet-nagyerdei> [letöltés ideje: 2021. 02. 10.].

60 BODONYI: i. m.: „*Tudunk olyan ügyről, ahol az életfogytig tartó szabadságvesztés kiszabása első fokon előkészítő ülésen jogerőre emelkedett és azóta a terhelt már mindenféle rendkívüli perorvoslatot igénybe vett. Hallottunk már olyanról is, ahol a beismerő nyilatkozat megtétele ellenére utóbb a bíróság, mely tárgyalásra utalta az ügyet, felmentő határozatot hozott.*”

tesen abban az esetben is célhoz kötött, ha az előkészítő ülés – bármely törvényben meghatározott okból⁶¹ – a bűnösség be nem ismerése esetére irányadó szabályok szerint folytatódik. A korlátozott hatókörű bizonyítás ekkor a vádlott által valószínűleg elfogadott tények, illetve a bizonyítást érintő indítványok pontos tartalmának tisztázására irányulhat.

A többvádoltas ügyek problematikája

Ha a jogalkalmazók sommás ítéletet akartak alkotni saját koruk büntetőeljárás szabályairól, általában azzal intézték el a dolgot, hogy „ez a törvény is az egyvádoltas, egycselekményes ügyek elintézésére lett kitalálva”. Az előző – többnyire lemondó kézlegyintéssel kísért – állítás abban téveszti meg a gyanútlan hallgatót, hogy a többvádoltas, többcselekményes ügyek megnyugtató lezárása mindig is nehezebb feladatot fog jelenteni, mint az egyszerűbb megítélésűnek tartott ügyek megoldása. A Be. minden esetre olyan rugalmas megoldásokat igyekezett az eljárási rend részévé tenni, amelyek a többvádoltas ügyekben is biztosítják, hogy a beismerő terhelt(ek)el szemben egyszerűbben befejezhető legyen az eljárás.

A Be. első novellájának előkészítése során ezzel együtt több olyan észrevétel, javaslat érkezett, amelyek a többvádoltas ügyek kezelésének gyakorlati nehézségeit jelezték. Jelen tanulmány ezek közül az előkészítő ülésen való terhelti és védői jelenlét, a vádlott-társak és védőik eljárási jogosultságainak gyakorlása, valamint a bűnügyek egyesítése és elkülönítése körében felmerült kérdéseket és azok megoldásait kívánja bemutatni.

Az előkészítő ülésen az ügyész és a vádlott jelenléte kötelező. Ha az eljárásban védő vesz részt, az előkészítő ülés a védő távollétében nem tartható meg.⁶² Az idézés és az értesítés általános szabályai szerint a bíróság azt idézi, akinek a jelenléte az eljárási cselekménynél kötelező, és azt értesíti, akinek a jelenléte nem kötelező, de azt a törvény lehetővé teszi.⁶³ Ha a vádlott érdekében védő jár el, akkor az előkészítő ülésre – függetlenül attól, hogy egyébként kötelező-e a védelem, vagy sem – a vádlott védőjét idézni kell.

A jogintézmény egyik eljárást egyszerűsítő sajátossága, hogy az előkészítő ülés vádlottanként, vagy a vádlottak egy csoportjára is megtartható az ügyek elkülönítése nélkül. A Be. ezzel a megoldással azokat a nagyszabású bűnügyeket kívánta kezelni, amelyeknél korábban több tucat, esetleg százas nagyságrendben kellett a vádlottakat (és a védőiket) minden egyes tárgyalásra „mozgatni”. Az előkészítő ülések szakaszos megtartása azzal a – nem elhanyagolható – előnnyel is járhat, hogy a vádiratban hátrébb sorolt, általában kisebb súlyú bűncselekményt elkövető terhelt(ek) ügye – beismerésük esetén – ezáltal leválasztható a súlyosabb bűncselekményeket elkövető terhelt(ek) ügyéről. A jogalkotó várakozását a gyakorlat szerencsére számtalan esetben visszaigazolta, amit kiválóan illusztrál az alábbi jogeset:

- Az ügyészség egy fiktív munkaerő-kölcsönzéssel összefüggő országos csalássorozat miatt összesen 137 személlyel szemben emelt vádat, amelyben a beismerő vallomások ösztönzése érdekében az ügyészség

ún. mértékes ügyészi indítványokat tett. A bíróság több napon át tartott előkészítő ülést, melyen a bünszervezet által kínált szolgáltatást igénybe vevő, úgynevezett megbízó vállalkozások vezetőit hallgatta ki vádlottként. Az előkészítő ülésen a vádlottak jelentős része – az ügyészi indítványok ismeretében – részletes beismerő vallomást tett, és lemondott a tárgyaláshoz való jogáról. A bíróság a beismerő vallomásokot elfogadta, majd az előkészítő ülésen – az ügyészi indítványoknak megfelelő – jogerős marasztaló ítéletet hozott.⁶⁴

A monstre perek ilyen módon történő leegyszerűsítése sem járhat azonban a terheltségek (és védőik) eljárási jogainak korlátozásával. A Be. első novellája a tisztességes eljáráshoz való jog érvényesülése érdekében egyértelműsítette, hogy az előkészítő ülésről azokat a vádlott-társakat (és védőiket) is értesíteni kell, akiket az adott határnapon a bíróság nem kíván kihallgatni. Ha az előkészítő üléssel nem érintett vádlott védője megjelenik az eljárási cselekményen, akkor kérdéseket intézhet a vádlott(ak)hoz. A vádlott-társ kihallgatásán a már kihallgatott vádlott is jelen lehet, aki az előzőek szerint szintén tehet fel kérdéseket.

Az előkészítő ülésen folytatható korlátozott bizonyítás kapcsán többször hangsúlyoztam, hogy a vádlott kihallgatása a beismerés elfogadhatóságának vizsgálatára irányulhat. A Be. első novellája az eljárási cselekményen való részvétel szabályainak módosításával a vádlotthoz intézhető kérdések tekintetében tehát nem a kérdező személye, hanem a feltehető kérdések tárgya szerint vezet be korlátokat. A Be. első novellája a tisztességes eljáráshoz való jog érvényesülése érdekében végső soron azt kívánja biztosítani, hogy azok is aktívan közreműködhessenek a beismerő vádlotti nyilatkozat elfogadhatóságának vizsgálatában, akiknek egyébként – pl. a bűncselekmények szoros anyagi jogi összefüggése miatt – elemi érdeke fűződik ahhoz, hogy a vádlott-társra miként fejeződik be az eljárás.

A bűnügyek egyesítése és elkülönítése

A több évtizedes töretlen ítélkezési gyakorlat meglehetősen rutinnal kezelte a bűnügyek egyesítése és elkülönítése kapcsán esetlegesen felmerülő jogalkalmazói kérdéseket, amikor is a hatályba lépő Be. felkavarta az addigi „állóvizet”. Az előkészítő ülés szerepének megváltozásával sokak bizonytalanná váltak, hogy mikor, milyen módon kerülhet sor az ügyek egyesítésére. A bíróságoknak olyan kérdésekre kellett választ találniuk, mint például:

- Egyesíthető-e/egyesítendő-e egy olyan ügy, amelyben előkészítő ülést még nem tartottak egy olyanal, amelyben a bíróság már tárgyalást tart?
- Meg kell-e tartani az előkészítő ülést, majd pedig tárgyalásra kell tűzni az új ügyet, és ekkor egyesíteni, vagy előkészítő ülés tartása nélkül tanácsülésen kell egyesíteni a két ügyet?

A Be. első novellájának előkészítése során tartott szakmai egyeztetések során azt lehetett megállapítani, hogy az előzőekben

61 Be. 506. § (2) bekezdés.

62 Be. 499. § (5) bekezdés.

63 Be. 112. § (1) bekezdés.

64 Heves Megyei Főügyészség közleménye – <http://ugyeszseg.hu/en/korabban-hosszasan-elhuzodo-eljarasok-gyorsitasara-torekszik-az-ugyeszseg/> [letöltés ideje: 2021. 02. 10.].

felsorolt (és a fel nem sorolt) kérdések nagy részét a jogalkalmazás – elsősorban a Kúria joggyakorlat-egységesítő tevékenységének köszönhetően – időközben megnyugtatóan rendezte, így a jogalkotási igény elavult. A megoldást ebben az esetben az egyesítés általános szabályának helyes értelmezése jelentette, amely szerint a bíróság akkor egyesítheti az előtte folyamatban lévő ügyeket, ha azok együttes elbírálása – különösen az eljárás tárgyára vagy a büntetőeljárásban részt vevő személyekre tekintettel – célszerű.⁶⁵ Az előzőek alapján az egyesítést minden esetben a célszerűség határozza meg, ahol az újabb ügy osztja a korábban érkezett ügy sorsát, vagyis a kérdésben szereplő ügyek egyesítésekor nem kell előkészítő ülést tartani. A Be. első novellájának a bűnügyek egyesítésével összefüggésben mindössze egyetlen, a súlyosítási tilalmat érintő rendelkezést kellett módosítani, amelyet a bírósági eljárást érintő változásokat bemutató soron következő tanulmányban fogunk ismertetni.

A bűnügyek elkülönítésére vonatkozó szabályok ismertetését azzal érdemes kezdeni, hogy a jogalkotó célja eredetileg az volt, hogy a többvádoltas ügyekben a vádlottak egy részével szemben már az előkészítő ülésen ügydöntő határozat születessen. Az előkészítő ülés szabályai között ennek ellenére csak arról volt rendelkezés, hogy az előkészítő ülés vádlottként külön-külön – az ügyek elkülönítése nélkül – is megtartható.⁶⁶ Ezzel szemben a Be. szabályozta azt az esetet, amikor a vádirat alapján a vádlott több cselekményéről kell határozni.⁶⁷ Ha a vádlott bűnösséget beismerő és tárgyalásról lemondó nyilatkozata csak egyes bűncselekményekre vonatkozik, akkor a vádról – főszabály szerint – egységesen a tárgyaláson kell határozni. A Be. az előző szabálynak némileg „ellentmondva” az ítélet kihirdetése érdekében mégis megengedte az ugyanazon vádban szereplő ügyek elkülönítését. Az ügy alatt itt nyilvánvalóan az ugyanazon vádban szereplő egyes cselekményeket kellett érteni, amelyekre nem terjed ki a vádlott beismerése, lemondása. A joggyakorlat felől érkezett jelzés szerint ez a szabályozás azzal a kockázattal járt, hogy az ügyek indokolatlanul széttöredeznek, ami torz ügyforgalmat eredményez.

A Be. első novellája – az előzőekben ismertetett észrevételeket egységben kezelve – végül azt a megoldást választotta, hogy az egy vádlott több bűncselekményét vizsgáló eljárásokban a továbbiakban nem enged kivételt a büntetőügy egységes elbírálása alól. A többvádoltas ügyekben ezzel szemben – a jogalkotó eredeti szándékának megfelelően – a normaszövegben rögzítette, hogy az ítélet kihirdetése érdekében a bíróság a bűnösséget beismerő vádlott tekintetében az ügyeket elkülönítheti.

A terhelti beismerés törvénysértő elfogadásának jogkövetkezménye

A Be. eddig is hatályon kívül helyezési oknak tekintette azt az esetet, ha az elsőfokú bíróság a terhelt bűnösséget beismerő nyilatkozatát a törvényben meghatározott feltételek⁶⁸ hiányában fogadta el. A beismerés törvénysértő elfogadása relatív eljárési szabálysértésnek minősült, vagyis csak abban az esetben vezethetett az ítélet hatályon kívül helyezésére,

ha a szabálysértés lényeges hatással volt az eljárás lefolytatására, a bűnösség megállapítására, a bűncselekmény minősítésére, a büntetés kiszabására, illetve az intézkedés alkalmazására.⁶⁹

Ha a relatív eljárési szabálysértések a felülbírálati eljárásban orvosolhatóak, a másodfokú bíróság kötelezettsége ezen hibák kijavítása. A beismerés törvénysértő elfogadása eredetileg éppen azért került a relatív eljárési szabálysértések közé, mert elvileg elképzelhetőnek tartottuk, hogy még a beismerés bírói elfogadásánál is létezhet olyan eljárési szabálysértés, amely a másodfokú eljárásban korrigálható. Az előbbi esetre példaként a jegyzőkönyvezés hiányosságait lehetne felhozni abban az értelemben, hogy a jegyzőkönyv valamilyen mulasztás folytán annak ellenére nem tartalmazza, mondjuk, a terhelti figyelmeztetést vagy az előkészítő ülésre szóló terhelti idézésben szereplő figyelmeztetéseket, hogy azok a valóságban ténylegesen elhangzottak.

A relatív eljárési szabálysértések kijavíthatóságának vizsgálata során azonban nem hagyható figyelmen kívül, hogy a bűnösség beismerése elfogadásán alapuló ítélet esetén a fellebbezési jog az általános szabályoktól eltérően csak korlátozottan érvényesíthető, és a felülbírálat sem teljes.

Ha a bíróság a vádlott bűnösséget beismerő nyilatkozatát végzéssel elfogadta, akkor nincs helye fellebbezésnek az ítélet ellen a bűnösség megállapítása, illetve a váddal egyező tényállás és minősítés miatt.⁷⁰ E rendelkezés szükségszerűen következik a bűnösség beismerésére alapozott ítélethozatalból, mivel ebben a helyzetben a bűnösséget támadó fellebbezés – az elsőfokú bíróság által felvett teljes körű bizonyítás, a bizonyítékok mérlegelése és az ezeket bemutató indokolt határozat nélkül – érdemben – elbírálatatlan lenne. A korábban kifejtettek szerint a bűnösség beismerésének elfogadása esetén a bíróság korlátozott bizonyítást folytat le, a vádlott bűnösségét a bűnösség beismerésére, a bűnösséget beismerő nyilatkozat elfogadására, és az eljárás ügyirataira alapítja.⁷¹

A terhelti beismerés vizsgálatára jellemző korlátozott terjedelmű bizonyítás és a bűnösség beismerésének elfogadása után érvényesülő jogorvoslati korlát félreértelmezése miatt a gyakorlatban nem volt kizárható az a helyzet, hogy a bíróság egy törvénysértő beismerésre alapította az ítéletet, ennek ellenére a jogosultak csak a joghátrány enyhítése miatt jelentettek be fellebbezést. Ha a fellebbezés nem támadta a törvénysértő beismerés elfogadásán alapuló tényállást, a másodfokú bíróság számára nem nyílt meg a teljes körű felülbírálat lehetősége. A kör ezzel bezárult, mert a törvénysértő határozat felülbírálatatlanná vált.

A Be. első novellája az előzőekben ismertetett helyzetek elkerülése érdekében a terhelti beismerés törvénysértő elfogadását abszolút eljárési szabálysértéssé változtatta. A felülbírálat körében a másodfokú bíróság ennek megfelelően hivatalból köteles vizsgálni a beismerés törvénysértő elfogadásának fennállását, amely esetben az elsőfokú ítélet hatályon kívül helyezéséről és az elsőfokú bíróság új eljárásra utasításáról kell dönteni.

65 Be. 146. § (1) bekezdés.

66 Be. 499. § (6) bekezdés.

67 A főszabályt a Be. 503. § (1) bekezdése tartalmazza, a kivétel pedig a (2) bekezdésben szerepelt.

68 Be. 504. § (2) bekezdés.

69 Be. 609. § (2) bekezdés e) pont.

70 Be. 580. § (2) bekezdés.

71 Be. 565. § (1) bekezdés.

V. ZÁRÓ GONDOLATOK

Jelen tanulmány bemutatta, hogy a korábban marginális szerepet betöltő előkészítő ülés hogyan válhatott a büntető-eljárásunk egyik kiemelt fontosságú jogintézményévé.

Az előkészítő ülés funkciójának átértelmezése rövid időn belül figyelemre méltó eredményeket hozott az igazságszolgáltatás hatékonyságának növelésében, ennek köszönhetően jelentősen javult az eljárások időszerűsége is. A hivatásrendek támogató hozzáállásának köszönhetően a gyakorlatban is lehetővé vált a bírósági eljárás egyszerűsítése:

- az ügyészségek széleskörűen élnek az ún. mértékes ügyési indítvány lehetőségével,
- a terheltek – a saját jól felfogott érdekükben – nagy számban tesznek beismerő vallomást,
- a védők – a terheltek érdekeit előtérbe helyezve – támogatják a beismeréssel kapcsolatos döntést,
- a bíróságok a bűnösség beismerését döntően elfogadják, és az eljárást már az előkészítő ülésen befejezik.

A gyakorlati tapasztalatok azt mutatják, hogy az előkészítő ülés szabályozásába beépített eljárásjogi garanciák az eljárás gyorsítása mellett is megfelelő szinten biztosítják a tisztességes eljáráshoz való jog érvényesülését.

A Be. első novellájának előkészítése során végzett általános felülvizsgálat elsősorban a jogalkalmazás során fel-

merült jogértelmezési kérdések, jogalkalmazási problémák azonosítására irányult. Az előkészítő ülés szabályozásával összefüggésben rendszerszintű módosítási igény nem merült fel, ezért a novella leginkább azokat a problémákat kívánta megoldani, amelyek egyszerű jogértelmezéssel nem voltak kezelhetőek.

A tanulmány lezárásaként engedjék meg, hogy a kollégáim nevében is köszönetet mondjak mindazoknak, akik kritikai észrevételeikkel, módosító javaslataikkal, illetve gyakorlati tapasztalataik visszacsatolásával hozzájárultak az előkészítő ülés szabályainak megújításához. Úgy gondolom, mindannyian rászolgáltak a Kúria leköszönő elnökhelyettesének közelmúltban elhangzott elismerő szavaira: „[A]nnak megjegyzése mellett, hogy néhol a kevesebb több lett volna, meg kell hajtsam fejemet az új törvény előtt, amely éppen a járványügyi korlátozás helyzetében kétségtelenül bebizonyította hasznosságát. Kimondottan sikertörténetként kell elismerni az előkészítő ülés új tartalmát, amely lehetővé tette az ügyek érdemi befejezését elhúzódó tárgyalási szak nélkül. Ez az utóbbi intézmény az előzetes várakozásokat is felülmúlva gyorsította meg az ügyek befejezését. Hozzá kell tennem, a Kúria Büntető Kollégiuma sokat tett azért, hogy az új Be. értelmezésével előmozdítsa annak zökkenőmentes alkalmazhatóságát.”⁷²

72 Interjú dr. KÓNYA Istvánnal <https://www.jogiforum.hu/interju/190> [letöltés ideje: 2021. 02. 10.].

Horváth Bence*

A részvények forgalomba hozatalára vonatkozó szabályozás átalakításának indokai és ellentmondásai

ALAPVETÉS

Az értékpapírokra vonatkozó nyilvános ajánlattételkor vagy az értékpapíroknak a szabályozott piacra történő bevezetésekor közzeendő tájékoztatóról és a 2003/71/EK irányelv hatályon kívül helyezéséről szóló 2017. június 14-i 2017/1129/EU európai parlamenti és tanácsi rendelet, közkeletű nevén a prospektus rendelet határozza meg uniós szinten a tőkepiacról szóló 2001. évi CXX. törvény (a továbbiakban: Tpt. vagy tőkepiaci törvény) által alkalmazott, az értékpapírok kibocsátásával kapcsolatos alapvető fogalmi rendszert.

A prospektus rendelet célja, hogy meghatározza: az értékpapírok megvásárlásra történő felajánlásához, jegyzéséhez milyen esetekben, milyen tartalommal bíró információk közzététele szükséges, azaz – leegyszerűsítve – az értékpapírok megvásárlása esetén közzeendő prospektus kiadásának tartalmát és feltételeit rögzíti a jogi aktus.

Előljáróban fontos megemlíteni, hogy az értékpapírok forgalomba hozatala esetén több hasonló fogalom keveredik, amelyek közül némelyik nem, vagy nem megfelelően definiált a magyar, illetve az uniós jogban, továbbá gyakorlati tartalmát tekintve is átfedésbe kerül más fogalmakkal. Ilyen fogalmak például a nyilvános és zártkörű kibocsátás, a nyilvános és zártkörű forgalomba hozatal, egyszerű értelemben vett forgalomba hozatal, a nyilvános ajánlattétel, felajánlás, kihelyezés, bevezetés, elhelyezés. A fogalmi rendszer megfelelő kezelését tovább nehezíti, hogy az értékpapírjogban alkalmazott nyilvánosságra és zártkörűsége utaló fogalmak – csupán *prima facie* értelemszerűen – összekapcsolódnak ugyan a részvénytársaságokra irányadó fogalmakkal, azonban a tartalmuk más jelöl. Egyrészt beszélhetünk a részvénytársaság működésének nyilvánosságáról, másrészt a részvénytársaság részvényei forgalomba hozatalának nyilvánosságáról, amely utóbbi kategória nem áll függvényszerű kapcsolatban a magyar nyelv szerint értett nyilvánossággal.

Bár a jelen tanulmánynak nem célja a felvázolt fogalomrendszer teljes körű értelmezése, illetve a fogalmak egymáshoz való viszonyának rendezési kísérlete – ezt nem is teszi meg –, érdemes látni, hogy ez a fajta rendezetlenség általában

jellemzi a területet. Mivel az egyes terminusok tartalma és alkalmazási gyakorlata meghatározó jelentőségű a tárgy szempontjából, ezt alább kifejtem.

ELŐZMÉNYEK

A prospektus rendelet az értékpapírok nyilvános kibocsátásakor vagy piaci bevezetésekor közzeendő tájékoztatóról és a 2001/34/EK irányelv módosításáról szóló 2003. november 4-i, 2003/71/EK európai parlamenti és tanácsi irányelvet (a továbbiakban: prospektus irányelv) váltotta fel, amely közvetlenül nem hatályos jogi aktusban, valamint módosításaiban¹ meghatározott, tájékoztatóhoz nem kötött forgalomba hozatali eseteket a magyar jogalkotó zártkörű forgalomba hozatali módokként határozott meg, tekintettel a részvények privilegizált körnek történő felajánlására vagy kibocsátási értékének speciális jellegére. Mivel az előbbieket mind szűkítik az érintetti kört, illetve magasabb szaktudást feltételeznek a tárgyban, tehát a tájékoztatásnak sem kell a hagyományosan szigorúan előírt formában megtörténnie.

A prospektus irányelv az értékpapírok kibocsátásával kapcsolatos tájékoztatást (nem a tájékoztatót) az értékpapírokra vonatkozó *nyilvános ajánlattételként* nevezte, és úgy határozta meg, hogy az olyan, bármilyen formában és bármilyen eszközzel történő személyeknek szóló közlés, amely elegendő információt ad az ajánlat feltételeiről és a felajánlott értékpapírokról ahhoz, hogy lehetővé tegye a befektetőnek az értékpapírok megvásárlására vagy jegyzésére vonatkozó döntés meghozatalát.

A Tpt. a prospektus irányelv előbbi meghatározását az irányelv szerinti elnevezés alatt, azaz nyilvános ajánlattételként nem ültette át, azonban meghatározta a *nyilvános értékesítésre történő felajánlás* kategóriáját az előbbitől némileg eltérő módon, mégpedig a következőképp: értékpapírra vonatkozó, egyedileg előre meg nem határozott befektetők részére közzétett értékesítési ajánlat, amely elegendő információt ad

* HORVÁTH Bence: Pénzügyminisztérium, Tőkepiaci Szabályozási Osztály, szakértő.

¹ Lásd különösen az értékpapírok nyilvános kibocsátásakor vagy piaci bevezetésekor közzeendő tájékoztatóról szóló 2003/71/EK és a szabályozott piacra bevezetett értékpapírok kibocsátóival kapcsolatos információkra vonatkozó átláthatósági követelmények harmonizációjáról szóló 2004/109/EK irányelv módosításáról szóló, 2010. november 24-i 2010/73/EU európai parlamenti és tanács irányelvet.

az ajánlat feltételeiről és az értékpapírról ahhoz, hogy lehetővé tegye a befektetőnek az értékpapír megvásárlására vonatkozó döntés meghozatalát.

A két fogalom, azaz a nyilvános ajánlat és a nyilvános értékesítésre történő felajánlás közti eltérés az előre meg nem határozott befektetők kategóriájának megjelenítésében rejlett. A magyar jogrendszerben tehát csak a nyilvános ajánlattétel leszűkített fogalma jelent meg definiáltan, a nyilvános ajánlattételé nem. Az előbbiek szerinti sajátos átültetés magától érteendő koherenciázavart hordozott magában, kiváltképp, hogy a Tpt. – annak önálló meghatározása nélkül – kifejezetten a nyilvános ajánlattétel fogalmát, nem pedig a nyilvános értékesítésre történő felajánlás kategóriáját alkalmazta az állampapírok forgalomba hozatalára vonatkozó speciális szabályok között, amelyet az előbbi értelmezése hiányában mégis a nyilvános ajánlattételre történő felajánlással lehetett leginkább tartalommal megtölteni.

A prospektus irányelv alapján meghatározott Tpt. logikája a nyilvános–zártkörű kérdéskörben úgy épült fel, hogy tételesen meghatározta a zártkörű forgalomba hozatali, azaz a tájékoztatóhoz nem kötött eseteket (konkrétan egyes típusú értékpapírok kibocsátását és egyes értékpapír-kibocsátási fajtákat sorolt fel ekként), amelyen túl minden más esetkört nyilvános forgalomba hozatalnak minősített. Ez utóbbi csoport esetei – a pontosan megjelölt kivételektől eltekintve – egybevágott a nyilvános értékesítésre történő felajánlás eseteivel.

A MAGYAR TŐKEPIACI SZABÁLYOK FOGALMI VÁLTOZÁSÁNAK OKA

Az előbbiek alapján az uniós és a magyar jog fogalmi némiképp eltértek egymástól; ez a tény magában hordozva egy későbbi átalakítás szükségességét, figyelemmel az uniós jog primátusára is. E körben megjegyzem: az implementáció természetesen nem szó szerinti átültetést kell, hogy jelentsen – sok esetben az hibaként is értékelhető, mert az átültetés célja éppen az, hogy a magyar belső jog sajátosságait figyelembe lehessen venni – de az irányelv által kijelölt sarokkövekhez minden esetben igazodni szükséges.

Mivel a prospektus irányelvet immáron a magyar jog részét jelentő, közvetlenül hatályos prospektus rendelet váltotta fel, az uniós jogban megalkotott fogalmak elkerülhetetlenül alkalmazandóvá váltak, szükséges lett a tőkepiaci törvény átdolgozása. A prospektus rendelet koncepcionálisan nem hordoz új tartalmat a prospektus irányelvhez képest, mert ez utóbbihoz hasonlóan két – egymással átfedésben lévő – esetkör mentén szabályoz, így a nyilvános ajánlattétel és a szabályozott piaci bevezetés csoportjait határozza meg logikai gerinceként, a megkülönböztetés további alapját pedig a tájékoztató elkészítésének szükségessége, illetve az az alóli mentesítés jelenti.

A prospektus rendelet 2. cikk d) pontja a prospektus irányelvvel azonosan definiálja az értékpapírokra vonatkozó nyilvános ajánlattételt, ekként nyilvános ajánlattételnek minősül bármilyen olyan közlés, amely elegendő információt ad az ajánlatról és a felajánlott értékpapírról a tervezett jogügyletről való döntés meghozatalához, szó szerint: „személyeknek szóló közlés bármilyen formában és bármilyen eszközzel, amely

elegendő információt ad az ajánlattétel feltételeiről és a felajánlott értékpapírokról ahhoz, hogy lehetővé tegye a befektetőnek az értékpapírok megvásárlására vagy jegyzésére vonatkozó döntés meghozatalát.”

A Tpt. 2019. december 26. napjától hatályos módosítása erre tekintettel a nyilvános értékesítésre történő felajánlás fogalmát hatályon kívül helyezte, és az így keletkezett hiást betöltötte az „*értékpapírra vonatkozó nyilvános ajánlattétel/nyilvános ajánlattétel*”-ként jelölt, a prospektus rendelet szerinti nyilvános ajánlattétellel megfeleltetett fogalommal.

Előbbiek alapján a magyar jogrendszerben sajátosan alkalmazott, szűkített értelmű – kizárólag meg nem határozott befektetőkre kiterjedő, nyilvános forgalomba hozattal összhangba hozott – kvázi nyilvános ajánlattétel kategóriája megnyílt, és mind a zártkörű, mind pedig a nyilvános forgalomba hozatali módokra kiterjedni látszott.

Másként megfogalmazva, a Tpt. a nyilvános ajánlattétel kategóriájába sorolta a korábbi – 2019. december 26-a előtti hatályos állapotának – 14. §-a² szerinti, egyes zártkörű forgalomba hozatalnak minősülő eseteket – ide nem értve a 14. § (1) bekezdés f) pontja szerinti esetet, amely nem jelenik meg a prospektus rendeletben, valamint ugyanezen bekezdés e) pontját, amelyet pedig a rendelet kifejezetten kizár a hatálya alól.

Az eset érdekessége, hogy bár a prospektus rendelet fogalmi rendszere nem változott a prospektus irányelv logikájához képest, az a korábbi – magyar fogalom szerinti – zártkörű

- 2 14. § (1) Az értékpapír forgalomba hozatala zártkörűnek minősül (a továbbiakban: zártkörű forgalomba hozatal), ha
- a) az értékpapírt kizárólag minősített befektetők részére ajánlják fel;
  - b) az értékpapírt minősített befektetőnek nem minősülő, tagállamoként szótvennél kevesebb személy részére ajánlják fel;
  - c) az értékpapírt kizárólag olyan befektetők részére ajánlják fel, akik egyenként legalább százezer euró vagy annak megfelelő értékben vásárolnak a felajánlott értékpapírokból;
  - d) az értékpapír névértéke legalább százezer euró vagy annak megfelelő összeg; vagy
  - e) az összes forgalomba hozott értékpapír uniós szinten számított kibocsátási értéke az ajánlattételtől számított tizenkét hónapon belül nem haladja meg a százezer eurót vagy az annak megfelelő összeget;
  - f) a részvénytársaság szövetkezet átalakulásával jön létre és a részvényeket kizárólag az átalakuló szövetkezet tagjainak, üzletrész tulajdonosainak ajánlják fel.
- (2) Már zártkörűen forgalomba hozott értékpapír esetében zártkörű forgalomba hozatalnak minősül az is, ha
- a) a kibocsátó korábban már kibocsátott részvényekkel azonos fajtájú, illetve azonos osztályba tartozó, azokat helyettesítő részvényeket bocsát ki, és az ilyen új részvények kibocsátása nem jelenti a kibocsátott alaptőke növelését;
  - b) az értékpapírt részvénytársaságban, nyilvános vételi ajánlat keretében történő befolyástervezéssel kapcsolatban ellenértékként ajánlják fel;
  - c) az értékpapírt a társaságok egyesülésével vagy szétválásával kapcsolatosan ellenértékként ajánlják fel;
  - d) a részvénytársaság a részvényeseinek ingyenesen juttat az alaptőkének felüli vagyon terhére részvényeket vagy osztalékként ezekkel azonos fajtájú, illetve azonos osztályba tartozó részvényeket juttat, mint amelyre tekintettel az osztalékfizetés történik;
  - e) az értékpapírt a kibocsátó, illetőleg kapcsolt vállalkozása bármelyikük munkavállalójának, vezető tisztségviselőjének, felügyelő bizottsági tagjának, illetve volt munkavállalójának, vezető tisztségviselőjének és felügyelő bizottsági tagjának ajánlja fel, értékesíti, illetőleg juttatja, ha a kibocsátó valamely értékpapírja valamely szabályozott piacra már be van vezetve.

forgalomba hozatali eseteket olyan nyilvános ajánlattételi esetekként kezeli, amelyek mentesek a tájékoztató készítésének kötelezettsége alól, azonban a fogalmaik mégis alapvető fel-fordulást okoztak a magyar belső fogalmi rendszerben.

Lényeges e ponton megemlíteni, hogy a prospektus ren-delet a forgalomba hozatal jogintézményét nem definiálja, a nyilvános és zártkörű forgalomba hozatal, illetve kibocsátás kategóriáit sem alkalmazza, a forgalomba hozatal jogintézmé-nye csupán a nyilvános forgalomba hozatal helye szerinti tag-állam meghatározása vonatkozásában jelenik meg.

A korábbi prospektus irányelv a nyilvános vagy zártkörű forgalomba hozatal kategóriákat szintén nem alkalmazta, ugyanakkor a nyilvános és zártkörű kibocsátás intézményét azok meghatározása nélkül ismerte.

A magyar jogban a forgalomba hozatal definiált, míg a ki-bocsátás alkalmazott, de nem definiált kifejezés, az a gyakor-latban a forgalomba hozatalnak feleltethető meg.

Az előbbi értelmezést, azaz a kibocsátás forgalomba hoza-talnak való megfeleltetését kissé árnyalja, hogy a Tpt. 5. § (1) bekezdés 67. pontja a kibocsátót az értékpapírban meg-tesztésített kötelezettség teljesítését a maga nevében válláló sze-mélyként jelöli meg, amely fogalom így nem tartalmazza a Tpt. 5. § (1) bekezdés 50. pontja, azaz a forgalomba hozatal aktusára történő utalást, miszerint a kibocsátó az értékpapír tulajdonjogának első ízben történő keletkeztetésére irányuló eljárást végrehajtó személy lenne (ide nem értve a kötelezetten-t és jogosultat egy személyben megtestesítő értékpapírokat, lásd saját váltó³).

Ugyanakkor a Tpt. 5. § (1) bekezdés 66. pontjában definiált kibocsátási program már egyértelműen immanens részévé teszi a forgalomba hozatal intézményét, így – ha nem is teljesen következetesen –, de a Tpt. fogalmi rendszere is alátámasztja a két fogalom egybevágását.

A Tpt. fentiek szerinti fogalomrendszerében a forgalomba hozatal – bár az uniós jogban is alkalmazott kibocsátásnak feleltethető meg – a forgalomba hozatal eredeti értelmétől tel-jesen elszakadó, speciális tartalmat is nyernek az egyes nyilván-os vagy zártkörű forgalomba hozatali módok az alábbiak szerint és okán:

A prospektus rendelet hatálybalépését követően is meg-tartotta a jogalkotó a Tpt.-ben a prospektus irányelv hatálya alatt kialakított sajátos fogalmi rendszerét azzal, hogy tovább-ra is használja a zártkörű és a nyilvános forgalomba hozatal fogalmát, azonban merőben eltérő tartalommal.⁴

Mivel a Tpt. a nyilvános forgalomba hozatalt a nyilvános ajánlattételnek felelteti meg, így nyilvános forgalomba hoza-talnak minősülnek a korábbi zártkörű forgalomba hozatali esetek is, míg a zártkörű forgalomba hozatal a nyilvános

ajánlattételi körön kívüli kategóriákra terjed csak ki⁵, így például az értékpapír egyébként nyilvános jellegű MTF-rendszerbe (azaz multilaterális kereskedési rendszerbe) történő regisztrációra.⁶

A Tpt. megközelítése tehát megfordult, már a nyilvános forgalomba hozatali esetekhez képest határozza meg a zárt-körű forgalomba hozatali eseteket a zártkörű forgalomba ho-zatal önálló tartalommal bíró definiálása nélkül.

Külön pikantéria, hogy a Tpt. szerinti nyilvános és zártkörű forgalomba hozatal nemcsak az értékpapír tulajdonjogának első ízben történő keletkeztetésére irányuló eljárást jelentheti, hanem a fogalom egyéb elemeinek megfelelő többedik tulaj-donváltást is, már kibocsátott értékpapírok új kereskedési rendszerekre történő bevezetését, így ezek a kategóriák – némi-leg önellentmondó módon – nem is minősülnek a Tpt. szerinti forgalomba hozatalnak.

A POLGÁRI TÖRVÉNYKÖNYV ÉS A TŐKEPIACI TÖRVÉNY VISZONYA

A Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvényt (a továbbiakban: Ptk. vagy Polgári Törvénykönyv) – annak tárgyi jelentőségére és történelmi háttérére tekintettel – bár szokás kódexnek nevezni, a szabályozási területére vonat-kozó normákat valójában nem tartalmazza teljeskörűen, szükségszerűen számos, a szabályozási területét érintve kap-csolódik más törvényekhez. Különösen így van ez az érték-papírhoz kötődő normatételek esetében. Az értékpapírokkal kapcsolatos – főként technikai előírásokat – a Tpt. tartalmazza, míg a Ptk. csak a legfontosabb anyagi jogi szabá-lyokat rögzíti.

A Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény mó-dosításáról szóló 2016. évi LXXVII. törvény tovább erősítette a fentiek szerinti megközelítést, és 2017. január 1-jei hatállyal újraszabályozta a Ptk. értékpapírjogi szabályait a racionalizálás, valamint a Ptk. és Tpt. összhangjának megteremtése céljával.

A módosítás nem érintette az értékpapír jogintézményé-nek alapvető szabályait, azonban pregnánsabbá tette annak corpusát, nagy részben megszüntette a tőkepiaci törvénnyel fennálló külső és – a Ptk.-ban megjelenő – belső párhuzamos-ságokat az alábbiak szerint:

A tőkepiaci szabályozásban megjelenő, jellemzően el-járási normákat mellőzték, így a Ptk.-ban a dematerializált értékpapírok vonatkozásában csak az értékpapír jogintézmé-nyével szoros kapcsolatban lévő anyagi jogi szabályok ma-radtak.

Az újraszabályozás megszüntette a dematerializált és anyagi formában létrejövő értékpapírok kódexen belüli pár-huzamos szabályozását, a sok ponton azonos normaanyag megkettőzése helyett csak a feltétlenül szükségszerűnek ítélt különbségeket rögzítette normatétel szinten, ennek

3 Megjegyzem a váltójogi szabályok nem véletlenül kiállítóként határo-zák meg a saját váltó kötelezettjét, nem pedig kibocsátóként, így ez egy speciális, kibocsátás nélkül hatályosuló kötelezettségvállalást jelent.

4 Tpt. 5. § (1) bekezdés 95. *nyilvános forgalomba hozatal: az értékpapírok-ra vonatkozó nyilvános ajánlattételkor vagy értékpapíroknak a szabályo-zott piacra történő bevezetésekor közzéteendő tájékoztatóról és a 2003/71/EK irányelv hatályon kívül helyezéséről szóló 2017. június 14-i (EU) 2017/1129 európai parlamenti és tanácsi rendelet szerint meghatá-rozott értékpapírra vonatkozó nyilvános ajánlattétel és értékpapír szabá-lyozott piacra történő bevezetése.*

5 Tpt. 14. § *Az értékpapír forgalomba hozatala zártkörűnek minősül (a továbbiakban: zártkörű forgalomba hozatal), ha az értékpapír for-galomba hozatala nem nyilvános forgalomba hozatallal történik.*

6 A Tpt. 15. § (1) bekezdése alapján *„értékpapír multilaterális kereskedési rendszerbe történő regisztrációja, illetve a vételi és eladási árak közzététele önmagában nem tekintendő értékpapírra vonatkozó nyilvános-ajánlatté-telnek, így nem minősül nyilvános forgalomba hozatalnak.”*

keretében egységesítette az értékpapír alaki legitimációs hatására, átruházására és megsemmisítésére irányuló rendelkezéseket, továbbá egyes – normatív többletet nem adó – rendelkezéseket is mellőzött, mint amilyen például az értékpapír alapján nyújtott szolgáltatás kategóriája.

Az előbbiekkal egy korábbi mulasztást pótolta a jogalkotó, mert a tőkepiaci szabályok Polgári Törvénykönyvbe történő inkorporálásakor a nagymértékű duplikáció – amelynek általában egyenes következménye az inkonzisztencia és jogbizonytalanság – elkerülésére eleve figyelmet kellett volna fordítani, és a Tpt.-ből egyidejűleg ki kellett volna vezetnie az átültetett szabályanyagot.

A jogalkotó a módosítással amellet foglalt állást, hogy a dematerializált értékpapírok szerepe a pénz- és tőkepiaci rendszerhez kötődik a legszorosabban, ezért a vonatkozó rendelkezéseket a Tpt.-ben tartja fenn a Ptk. normatétételeinek egyidejű csökkentése mellett. Ezt alátámaszthatja a dematerializált értékpapírok szabályozási hátterének dinamizmusa is, ekként a Ptk. időtállóbbá válhat.

Mivel azonban a részvénytársaságokhoz közvetlenül kapcsolódó szabályokat nem érintette a 2017-es módosítás, ebben 2020-ig nem is történt változás, a Tpt. korábbi tartalma sem indokolta ezt. A Ptk. nyilvános és zártkörű működésre vonatkozó fogalmai korábban logikailag teljes összhangban álltak a tőkepiaci törvény nyilvános és zártkörű forgalomba hozatalra irányadó szabályaival. Ezt a harmonikus viszonyt bontotta meg a prospektus rendelet hatálybalépésével összefüggő Tpt.-módosítás.

A Ptk. szabályozási logikája a részvénytársaságok működésének nyilvánosságát tekintve úgy épül fel, hogy minden nyilvánosságot igénylő, „szabályozott jellegű” piacra (Tpt. szerinti szabályozott piac, MTF, OTF)⁷ történő bevezetést végző – ideértve az MTF-rendszerbe történő regisztrációt is – részvénytársaságot nyilvánosan működő részvénytársaságnak tekint, a részvények ettől eltérő felajánlását lehetővé teszi zártkörűen működő részvénytársaságok esetén.

A Ptk. 3:211. § (2) bekezdése tételesen kifejezi, hogy az a részvénytársaság, amelynek részvényei nincsenek bevezetve tőzsdére, zártkörűen működő részvénytársaságnak minősül.

A Ptk. 3:218. § (2) bekezdése – annak 2020. december 26-ai módosítását megelőzően – a Tpt. régi fogalmi rendszerének tartalmához alkalmazva rögzítette, hogy a zártkörűen működő részvénytársaság részvényei – a részvénytársaság működési formájának megváltoztatásához kapcsolódó forgalomba hozatalt kivéve – nyilvánosan nem hozhatók forgalomba.

Mivel azonban a Ptk. a Tpt. fogalmait veszi alapul a forgalomba hozatal meghatározásakor, a Tpt. nyilvános forgalomba hozatal fogalmának átalakításával – annak értelmezésétől függően – felmerült, hogy a Tpt. 2019. decemberi módosításától a zártkörűen működő részvénytársaságok részvénykibocsátása (forgalomba hozatala) el lehetetlenült.

⁷ 8:1. § (5) E törvény alkalmazásában tőzsdének minősül a székhely szerinti állam felügyeleti hatóságának engedélyével rendelkező olyan piac is, amelyen értékpapírokkal kereskednek.

MEGOLDÁST SÜRGETŐ KOHERENCIAPROBLÉMA

A Polgári Törvénykönyv módosítását megelőzően az alábbi kardinális probléma merült fel a prospektus rendelet hatálybalépését kísérő Tpt.-módosítás okán.

A Tpt. 5. § (1) bekezdés 95. pontja határozza meg a nyilvános forgalomba hozatal fogalmát; e szerint az értékpapír nyilvános forgalomba hozatala a prospektus rendeletben meghatározott értékpapírra vonatkozó nyilvános ajánlattétel és értékpapír szabályozott piacra történő bevezetése.

Ennek egyik lehetséges értelmezése, hogy a Tpt. hivatkozott rendelkezése két konjunktív feltételt határoz meg: a nyilvános ajánlattételt és az értékpapír szabályozott piacra történő bevezetését. A nyilvános forgalomba hozatalt tehát nem a nyilvános ajánlattétellel felelteti meg a jogszabály, hanem kizárólag azon nyilvános ajánlattétellel, amelyhez szabályozott piacra történő bevezetés is kapcsolódik, ekként az értékpapírok tőzsdei vagy más a Tpt. 5. § (1) bekezdés 114. pontjában meghatározott feltételekkel működő multilaterális rendszerre⁸ történő bevezetése is szükséges a nyilvános forgalomba hozatalhoz.

Felmerülhet az is, hogy mivel a Tpt. 5. § (1) bekezdés 50. pontja alapján a forgalomba hozatal az értékpapír tulajdonjogának első ízben történő keletkeztetésére irányuló eljárás – bár a jogalkotó szándéka szerint, mint utaltam rá, ez elválik a zártkörű/nyilvános forgalomba hozataltól – logikus a következtetés, hogy az MTF-regisztráció nem minősül forgalomba hozatalnak, és kívül esik a zártkörű vagy nyilvános forgalomba hozatali eseteken, így azok nem az MTF-regisztrációval összefüggésben szabályoznak.

Az előbbiekből következne, hogy az MTF-rendszerbe regisztrált nyilvánosan működő részvénytársaság Tpt. 15. § (1) bekezdése szerinti aktusa⁹ sem minősülhet forgalomba hozatalnak, ekként az értékpapírra vonatkozó nyilvános ajánlattétel – azaz a nyilvános forgalomba hozatal egyik feltételének – hiányában sem kell a cselekményt zártkörű forgalomba hozatalnak tekinteni. Az előbbiekből alapján nem merül fel azon diszkrépancia, miszerint adott nyilvánosan működő részvénytársaságnak – önellentmondó módon – csak zártkörűen forgalomba hozott részvényei lesznek.

A Tpt. fentebb hivatkozott 15. § (1) bekezdésének „*így nem minősül nyilvános forgalomba hozatalnak*” fordulata az előbbi logika mentén helyes megállapítást, de téves logikai kapcsolatot tartalmaz, figyelemmel arra, hogy értékpapír multilaterális kereskedési rendszerbe történő regisztrációja, illetve a vételi és eladási árak közzététele azért nem minősül nyilvános forgalomba hozatalnak, mert az nem minősül a Tpt. szerinti forgalomba hozatalnak. Ettől független körülmény,

⁸ A multilaterális kereskedési rendszerek, röviden MTF rendszerek a tőzsdéhez hasonló nyilvános, azonban lazább szabályozás alá eső kereskedési rendszerek, a Polgári Törvénykönyv szabályozott piacnak tekinti, de a tőkepiaci szabályok alapján attól elkülönül, miként a szervezett kereskedési rendszerek (OTF) is.

⁹ 15. § (1) *Értékpapír multilaterális kereskedési rendszerbe történő regisztrációja, illetve a vételi és eladási árak közzététele önmagában nem tekintendő értékpapírra vonatkozó nyilvános-ajánlattételnek, így nem minősül nyilvános forgalomba hozatalnak.*

hogy a Tpt. 15. § (1) bekezdésében foglalt aktus a prospektus rendelet alapján nem minősül nyilvános ajánlattételnek sem.

Ezen értelmezés alapján a részvénytársaság tőkeemelése és alapítása a nyilvános forgalomba hozatal fogalmának konjunktív feltételrendszere miatt – a Ptk. korábbi 3:218. § (2) bekezdésével összhangban – továbbra is zártkörűen történhetett a részvények akár több személynek való felajánlásával akkor, ha nem történt meg az értékpapírok szabályozott piacra történő bevezetése; tájékoztató közzétételére vonatkozó kötelezettség természetesen a prospektus rendelet alapján ekkor is fennállhatott. Ugyanakkor komoly gondot jelentett, hogy az értelmezés elfogadása esetén a nyíltpiaci forgalomba hozatal ellehetetlenült volna a nyilvános ajánlattétellel érintett esetekben.

A másik – egyébként a jogalkotó tényleges szándéka szerinti – lehetséges értelmezés, hogy a Tpt. hivatkozott rendelkezése két vagylagos feltételt határoz meg a – szerencsétlen módon – „és” kötőszóval összekapcsolt felsorolásként, ekként a nyilvános ajánlattétel, valamint az értékpapír szabályozott piacra történő bevezetése külön-külön is nyilvános forgalomba hozatalnak minősül. A nyilvános forgalomba hozatalt tehát a Tpt. a nyilvános ajánlattétellel, illetve a szabályozott piaci bevezetéssel felelteti meg, ekként az értékpapírok tőzsdei vagy más a Tpt. 5. § (1) bekezdés 114. pontjában meghatározott feltételekkel működő multilaterális rendszerre történő bevezetése nem szükséges a nyilvános forgalomba hozatalhoz. Ebből következően nem történhetett volna zártkörűen a részvények felajánlása, mivel a Ptk. korábbi szabálya alapján nyilvánosan nem voltak forgalomba hozhatóak a zártkörűen működő részvénytársaságok részvényei, azonban a zártkörű részvénykibocsátási esetek is nyilvános ajánlattételnek, ekként nyilvános forgalomba hozatalnak minősülnek az új tőkepiaci szabályok alapján. Ennek megfelelően a zártkörűen működő részvények részvénykibocsátása ellehetetlenült volna a Tpt. vagy a Ptk. módosítása hiányában.

A fentiekből következik, hogy a vonatkozó rendelkezés bármely értelmezése súlyos problémákat okozott volna az értékpapír-kibocsátók számára. A diszkrépancia feloldása érdekében a Polgári Törvénykönyv alábbi szabályait alkották meg:

„3:218. § (2) Zártkörűen működő részvénytársaság részvényei – a részvénytársaság működési formájának megváltoztatásához kapcsolódó forgalomba hozatalt kivéve – olyan módon hozhatók forgalomba, ami a tőkepiacról szabályok szerinti tájékoztató, minimum tájékoztató készítési kötelezettséget nem von maga után és nem jelent tőzsdei bevezetést sem.”

A módosítással a zártkörűen működő részvénytársaságok – a tételesen meghatározott kivételektől eltekintve – a korábbi zártkörű forgalomba hozatali esetek többségének lényegében megfeleltethető, azonban a prospektus rendelet alapján már nyilvános ajánlattételnek – és a tőkepiaci törvény hatályos szabályozása alapján így nyilvános forgalomba hozatalnak is – minősülő esetkörökben vagy a nyilvános ajánlattételnek nem minősülő, de a további feltételeknek megfelelő (lásd tájékoztató, minimum tájékoztató¹⁰ készítésére nem köteles és a Ptk. értelmezésében vett – ekként kiterjesztett kategóriaként értett –

tőzsdei bevezetést nem jelentő) esetekben hozhatnak forgalomba részvényt.

A módosítás célja az volt, hogy a jogterületet szabályozó uniós jogi aktusban nem alkalmazott nyilvános és zártkörű forgalomba hozatal terminus technicusait mellőzze, ehelyett – kellően absztrakt módon – csak a feltétlenül szükséges és időtálló tőkepiaci fogalmakat alkalmazza a prospektus rendelethez illeszkedve.

Mivel a prospektus rendeletben és a tőkepiacról szóló törvényben sem jelent meg a zártkörű forgalomba hozatal egyik esetét jelentő, a tőkepiacról szóló törvény 2019. december 26. napját megelőző hatályos állapotában foglalt azon különös magyar rendelkezés, amikor a részvénytársaság szövetkezet átalakulásával jön létre, és a részvényeket kizárólag az átalakuló szövetkezet tagjainak, üzletrész tulajdonosainak ajánlják fel, erre az esetre is szabályt kellett alkotni. Tekintettel arra, hogy a vonatkozó eset a prospektus rendelet szerinti nyilvános ajánlattételi körbe esik, szükséges volt ennek a Ptk. 3:218. § (2) bekezdésében foglalt főszabály alóli kivételként történő meghatározása, így a zártkörűen működő részvénytársaságok továbbra is élhetnek a forgalomba hozatal e speciális módjával, értelemszerűen a vonatkozó tőkepiaci szabályok figyelembevétele mellett az alábbi Ptk.-rendelet alapján: „3:366. § (4) A szövetkezet átalakulásával létrejövő részvénytársaság zártkörűen alapítható azzal, hogy a részvények felajánlása kizárólag az átalakuló szövetkezet tagjai, illetve üzletrész tulajdonosai részére lehetséges. A részvények átalakulás során történő, nyilvános ajánlattételnek minősülő felajánlása nem jelenti a zártkörűen működő részvénytársaság részvényeinek forgalomba hozatalára vonatkozó e törvény szerinti korlátozás sérelmét.”

A LÉTREJÖTT MEGOLDÁS ERÉNYE ÉS VISSZÁSSÁGA

A Ptk. módosításának előnyeként értékelhető, hogy a normaszöveg elszakad a Tpt. átalakult fogalmi rendszerétől, közvetlenül a prospektus rendelet megoldására épít, így a részvénytársaságok zártkörű/nyilvános működése szempontjából kialakított eredeti logikát követheti, és nem okoz egyértelmű jogalkalmazói problémákat ennek felborításával. A korábbi zártkörű esetköröként megszokott módon nyílik lehetőség a zártkörűen működő részvénytársaságok számára a részvény kibocsátására.

A módosítás hátrányát is jelenti egyben a Tpt. fogalmi rendszerétől való elszakadás, amelyet tovább súlyosbít a Tpt. fogalmi rendszerének látszólagos önellentmondó volta. A Ptk. és a Tpt. együttes értelmezésével a zártkörűen működő részvénytársaságok kizárólag nyilvánosan hozhatnak forgalomba részvényt, még ha ahhoz prospektus (tájékoztató) készítése nem is kapcsolódik, ugyanakkor a Tpt.-ben a zártkörű forgalomba hozatal kategóriája nem szűnt meg, arra viszont – részvények vonatkozásában – csak nyilvánosan működő részvénytársaság lehet jogosult (lásd MTF-rendszerbe történő regisztráció). Abszurdnak tűnik azon eredmény is, hogy a nyilvános multilaterális kereskedési rendszerekbe történő regisztráció zártkörű forgalomba hozatalnak minősül.

¹⁰ Speciális magyar szabály az uniós értékhártnál kisebb kibocsátásokra.

A probléma forrása tehát minden esetben a fogalmak jogszabály szerinti tartalmának és eredeti, a magyar nyelvnek megfelelő jelentésének teljes elszakadása olyan felemás módon, hogy a részvénytársaságok működésének nyilvánossága megfelel a normál értelmezésnek, míg a működési formához

egyébként kapcsolódó forgalomba hozatal nyilvánossága nem. Mindezt vélhetően elsősorban nehéz lesz a jogalkalmazói oldalról befogadni.

A szabályozás eredményeképp az egyes forgalomba hozatali módok az alábbiak szerint alakulnak:

Prospektus rendelet szerinti aktus	Tpt. szerinti megfeleltetés	Ptk. szerint jogosult szervezet
nyilvános ajánlattétel tájékoztatóval	nyilvános forgalomba hozatal	nyilvánosan működő részvénytársaság
szabályozott piaci bevezetés tájékoztatóval	nyilvános forgalomba hozatal	nyilvánosan működő részvénytársaság
nyilvános ajánlattétel tájékoztató nélkül (~korábbi zártkörű forgalomba hozatali esetkörök)	nyilvános forgalomba hozatal	nyilvánosan működő részvénytársaság, zártkörűen működő részvénytársaság
szabályozott piaci bevezetés tájékoztató nélkül	nyilvános forgalomba hozatal	nyilvánosan működő részvénytársaság
nyilvános ajánlattételnek, illetve szabályozott piaci bevezetésnek nem minősülő ügylet (lásd MTF-regisztráció)	zártkörű forgalomba hozatal	nyilvánosan működő részvénytársaság

ÖSSZEFOGLALÁS

A prospektus rendelet, miként a prospektus irányelv is, meglehetősen tágan definiálja az értékpapírokra vonatkozó nyilvános ajánlattétel fogalmát, mert annak alapján nyilvános ajánlattételnek minősül bármilyen olyan közlés, amely eleendő információt ad az ajánlatról és a felajánlott értékpapírról a tervezett jogügyletről való döntés meghozatalához. A prospektus rendelet szerinti nyilvánosság nem igazodik a magyar belső jogban a részvénytársaságokhoz kapcsolt működés nyilvánosságának kategóriájához. A prospektus rendelet kifejezetten nyilvános ajánlattételi csoportba sorolja a tőkepiaci törvény 2019. december 26-ai módosítását megelőző, értékpapírok (részvények) zártkörű forgalomba hozatali esetei nagy részét, amelyen belül külön meghatározza azon aleseteket, amelyek mentesek a tájékoztató készítése alól.

A magyar szabályozásban anno zártkörű forgalomba hozatalnak minősülő esetek többsége olyan nyilvános ajánlattételi esetként jelenik meg a prospektus rendelet alkalmazásában, amely mentes a tájékoztató készítésének kötelezettsége alól, a tőkepiaci törvény pedig a 2019. decemberi módosítása óta valamennyi nyilvános ajánlattételi esetkört – ekként a korábbi szabályozás szerinti zártkörű forgalomba hozatali esetek

majdnem mindegyikét – a nyilvános forgalomba hozatal kategóriájával feleltette meg, a zártkörű forgalomba hozatal jogintézményének korábitól eltérő, a gyakorlatban nagymértékben kiüresített tartalmi meghatározása mellett, nehezen feloldható ellentéteket keletkeztetve a Ptk. és a Tpt. közös rendszerében.

A gordiuszi csomó átvágását talán a prospektus rendelet logikájának egyszerű megjelenítése (átvétele) és a tájékoztatóhoz kötöttség közvetlen szabályozása jelentette volna a tőkepiaci törvényben is, a zártkörű és nyilvános forgalomba hozatalra vonatkozó köztes és alapjaiban megváltozott értelmű normatételek fenntartása, azaz a választott megoldás helyett.

A fentiekből következően a hatályos szabályozás szerint a zártkörűen működő részvénytársaságok csak meghatározott esetkörökben, de kizárólag nyilvánosan hozhatnak forgalomba részvényeket, míg a nyilvánosan működő részvénytársaságoknak a nyilvános forgalomba hozatali esetkörök mellett zártkörű forgalomba hozatalra is lehetőségük nyílik. Ekként végső soron az történt, hogy a szerencsétlenül kialakított terminológia miatt fából vaskarikát kovácsolt a magyar jog.

Berki Dávid Zuárd*

A végrendelet közjegyzői letétbe helyezésének és visszavételének gyakorlati problémái

I. BEVEZETÉS

Léteznek jogszabályok, amelyek már megjelenésüktől kezdve alkalmasak arra, hogy az élet egy-egy mozzanatát az irányukban támasztott elvárásoknak megfelelően szabályozzák. Előfordulnak ugyanakkor olyan normák is, amelyek úgy adnak keretet az általuk szabályozott tárgykörnek, hogy csak a gyakorlatban való alkalmazásuk mutat rá hiányosságaikra. Nem példa nélküli, hogy jogszabályainkról, így akár a magánjogi kódexünk egy-két szabályáról is utóbb derül csak ki, hogy a gyakorlatban bizonytalansághoz vezetnek. Természetesen nem létezhet olyan jogszabály, melyet ne kellene időről időre módosítani, a folyamatosan változó társadalmi viszonyokhoz igazítani, esetleg a gyakorlati tapasztaloknak megfelelően korrigálni. Az írásbeli magánvégrendeletek közjegyzői letétbe helyezése és letétből való visszavétele is ebbe a körbe tartozik, mert a gyakorlatban több olyan jelentős kérdést is felvet, amelyek olykor megoldhatatlan helyzet elé állítják a jogalkalmazókat.

Ha a szabályozás mélyére nézünk, és a vonatkozó egyéb jogszabályokkal együtt, komplex módon kíséreljük meg értelmezni a közjegyzőnél letett végrendelet szabályait, akkor felszínre kerülnek azok az ellentmondások, amelyek mentén megkérdőjelezhető a hatályos szabályozás helyessége, hovatovább bizonyos rendelkezések létjogosultsága is. Nem elvitatva a jogalkotó azon szándékát, hogy a végrendelet közjegyzői letétbe helyezésére és letétből való visszavételére vonatkozó rendelkezések átforgalmazásával átgondolt szabályozást hozzon létre, mégis azt kell mondani, hogy már a régi Ptk.¹ sem volt koherens ebben a körben, a hatályos Ptk.² pedig bizonyos pontokon további joghézagot teremtett. A jelenleg hatályos szabályok a mérvadónak tekinthető elméleti álláspontok és Ptk.-magyarázatok³ szerint sem váltották be a hozzájuk fűzött reményeket.

* BERKI Dávid Zuárd: Közjegyzőhelyettes, Dr. Halasi Livia Közjegyzői Irodája, Budapest X. 1. számú székhely.

1 1959. évi IV. törvény – a Polgári Törvénykönyvről (a továbbiakban: régi Ptk.).

2 2013. évi V. törvény – a Polgári Törvénykönyvről (a továbbiakban: Ptk.).

3 LESZKOVEN László: Gondolatok a közjegyzőnél letett végrendeletek visszavételéről. *Magyar Jog*, 2018/11., 625–632. o.

ANKA Tibor: Magyarázat a Ptk. 7:44. §-ához. In: OSZTOVITS András (szerk.): *A Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény és*

II. ANYAGI JOGI ALAPVETÉS

1. Az írásbeli magánvégrendelet közjegyzőnél való letétbe helyezésének lehetőségét mind a régi Ptk., mind a Ptk. az érvényesség körében tárgyalja. Ennek megfelelően az írásbeli magánvégrendeletekkel szemben támasztott – egyébként szigorú – alaki érvényességi feltételek egyike az az eset, ha a végrendelet az általa aláírt végrendeletet személyesen helyezi közjegyzői letétbe. Ez tehát a másik két vagylagos érvényességi feltétel (saját kezűleg történő írás és aláírás – holográf végrendelet, illetve két tanú közreműködésével való végrendelet – allográf végrendelet) alternatívája. Ha az örökösök alakilag érvényes írásbeli magánvégrendeletet kíván tenni, akkor a törvény által felkínált három lehetőség valamelyikét kell választania, ennek hiányában a végrendelete *ab ovo*, alaki szempontból érvénytelen. Ez a megállapítás kiegészítendő annyival, hogy a közjegyzőnél való letétbe helyezés – a végrendelet érvényessé tevő joghatása szempontjából – csak az allográf végrendeletnél jelent valódi alternatívát, hiszen a letétbe helyezés esetében a törvény csak ehhez a végrendeletípushoz képest követel meg kevesebb alaki feltételt: nincs szükség a két tanú általi aláírásra, mert a letétbe helyezésnek tanúpótló szerepe van. A holográf végrendelet azonban, ha azt a végrendelet alaki szempontból attól függetlenül érvényes lesz, hogy a végrendelet közjegyzői letétbe helyezi-e, tehát a holográf végrendelet esetében eleve nincs olyan alaki követelmény, ami a letétbe helyezéssel mellőzhető lenne.

Mind a két kódex lényegében egyezően rendezi az alaki érvényességi feltételeket, és eltérés csak a végrendeletek érvényességére vonatkozó általános, tehát minden írásbeli magánvégrendeletre irányadó szabályaik között van. (Míg a régi Ptk. azt is megkívánta, hogy a végrendelet keltének helye is kitűnjön magából az okiratból, addig a Ptk. csak a keltezés idejét írja elő. A Ptk. már nem követeli meg azt sem, hogy holográf végrendelet esetében a végrendeletnek a több különálló lapból álló okirat minden lapját alá kelljen írnia. Mivel azonban a témánk szempontjából ezek az eltérések nem relevánsak, így a részletesebb kifejtést ebben a körben mellőzöm.)

a kapcsolódó jogszabályok nagykommentárja. IV. kötet, Opten Informatikai Kft., Budapest, 2014, 577. o.

2. Jelen írás tárgyát illetően a két legfontosabb szabály a Ptk. 7:17. § (1) bekezdésének c) pontja, amely a közjegyzői letétbe helyezés lehetőségét teremti meg, valamint a Ptk. 7:44. §-a, amely a közjegyzőnél letett végrendelet visszavételét szabályozza. Utóbbit a Ptk. kodifikációja során a jogalkotó aprónak tűnő, de igen komoly tartalmi változtatással emelte át a régi kódexből.

Mindenekelőtt idézzük fel a hatályos – egymással összefüggő – két jogszabályhelyet:

„7:17. § [Az írásbeli magánvégrendelet alaki érvényességi feltételei]

(1) Az írásbeli magánvégrendelet alaki szempontból érvényes, ha készítésének ideje az okirattól kitűnik, továbbá ha a végrendelező azt

c) a sajátkezűleg írt vagy más által írt végrendeletet aláírja, és akár nyílt, akár zárt iratként a közjegyzőnél – végrendeletként feltüntetve – személyesen letétbe helyezi.

7:44. § [A közjegyzőnél letett végrendelet visszavétele]

A közjegyzőnél letett magánvégrendelet hatályát veszti, ha azt a végrendelező visszaveszi.”

Tekintettel arra, hogy a Ptk.⁴ 58. § (1) bekezdése értelmében a végrendelet érvényességét – a (2) bekezdés szerinti megengedő kivételtől eltekintve – a keltének idején hatályos szabályok szerint kell elbírálni, így a jogalkalmazóknak a jövőben még biztosan sokszor kell használniuk a régi Ptk. szabályait is. A régi Ptk. a következők szerint szól a közjegyzőnél letett végrendelet és annak visszavétele esetéről:

„629. § (1) Az írásbeli magánvégrendelet érvényes, ha annak végrendeleti minősége, keltének helye és ideje magából az okirattól kitűnik, továbbá ha a végrendelező azt

c) aláírja és akár nyílt, akár zárt iratként a közjegyzőnél – végrendeletként feltüntetve – személyesen letétbe helyezi.

651. § (2) A közjegyzőnél letett magánvégrendelet hatályát veszti, ha azt a végrendelező visszaveszi, kivéve ha a letett irat az írásbeli magánvégrendelet kellékeinek egyébként is megfelel.”

A Ptk.-nak a végintézkedésekre való alkalmazhatóságával foglalkozik a Ptké. 57. § (2) bekezdése is, amely szerint: *Ha e törvény eltérően nem rendelkezik, a Ptk. végintézkedésre vonatkozó rendelkezéseit a Ptk. hatálybalépése után kelt, végintézkedésre kell alkalmazni.* Ezt az egyik irányadó Ptk.-magyarázat⁵ a következőképpen interpretálja a végrendelet visszavételére: *„A Ptk.-ban a közjegyzőnél letett végrendelet visszavételének hatására megállapított rendelkezést a Ptk. hatálybalépése után visszavett végrendeletre kell alkalmazni.”* Ez a magyarázat azonban figyelmen kívül hagyja, hogy a Ptké. 57. § (2) bekezdése a Ptk. 7:44. §-ára is alkalmazandó. Ezért azt a kérdést, hogy a közjegyzőnél letett – egyébként alakilag érvényes – végrendelet a visszavétellel *ipso iure* hatályát veszti-e vagy sem, nem annak alapján kell eldönteni, hogy a végrendeletet mikor veszik vissza a letétből, hanem a végrendelet kelte alapján.⁶

Ha olyan végrendeletre kívánnak öröklési igényt alapozni, amellyel kapcsolatban adat merül fel arra nézve, hogy azt az örökhagyó a közjegyzői letétből visszavette, de egyébként az alaki követelményeknek ettől függetlenül megfelel, akkor elsődlegesen meg kell állapítani, hogy a végrendelet melyik törvény hatálya alatt született. Komoly eltérés van ugyanis a két szabályozás között, amennyiben a régi Ptk. szerint a visszavétellel a végrendelet csak akkor veszti hatályát, ha az írásbeli magánvégrendelet kellékeinek egyébként nem felel meg, ezzel szemben a Ptk. generálisan írja elő a letett végrendelet visszavételének hatálytalanító joghatását. Ez a legfontosabb különbség a két kódex ide vonatkozó szabályai között, amiből viszont sok kétely adódik.

A Ptk. 7:44. §-hoz fűzött miniszteri indokolás szerint: *„a törvény új rendelkezése a legcsekélyebb bizonytalanságot sem kívánja hagyni az örökhagyó halála után a visszavétel célját és emiatt a végrendelet hatályosságát illetően. Ezért a visszavett végrendelet minden további nélkül, azaz akkor is hatályát veszti, ha az okirat az írásbeli magánvégrendelet alaki feltételeinek eleget tesz. A visszavett, de esetleg meg nem semmisített és az örökhagyó halála után előkerült végrendelet hatályát illető bizonytalanság teljes elkerülése érdekében a közjegyzői eljárásról szóló jogszabály tartalmaz megfelelő adminisztratív garanciát.”*

Már ezen a helyen meg kell jegyezni, hogy a közjegyzői eljárásról szóló jogszabályok egyike sem tartalmaz egyetlen olyan adminisztratív garanciát sem, amely a végrendelet visszavételéből adódó gyakorlati nehézségek megoldását szolgálja. Ennek szabályozásával a jogalkotó adós maradt, amit utóbb részletesen kifejtetk.

3. Ki kell kitérni arra a megkerülhetetlen kérdésre is, hogy a végrendelet visszavételét illetően mind a régi Ptk., mind a Ptk. hatályvesztésről, és nem az érvényesség elvesztéséről vagy megszűnéséről szól. A közjegyzői letétbe helyezés az egyébként alakilag érvénytelen (tanúhiányos) végrendelet alaki érvényességének a záloga; ennek fényében a letétből való visszavételkor a hatály elvesztése első ránézésre különös *terminus technicus*nak tűnhet. Ha a végrendelet érvényességét a közjegyző általi letétbe vétel eredményezi, akkor a letétből való kikerülés, visszavétel a végrendelet érvénytelenségét – pontosabban érvényességének a végét – kellene, hogy jelentse.

Leszkoven László véleménye ezzel a gondolatmenettel egybecseng, jóllehet ő az érvényesség–hatályosság különbség okára részletesen nem tér ki. A szerző így fogalmaz: *„[...] az a végrendelet, mely úgymond »a kötelező tanúknak szűkölködik« csak akkor lesz érvényes, ha a közjegyzőnél letétbe helyezték. Még tovább lépve: addig érvényes, amíg a régi Ptk. 629. § (1) bekezdésének c) pontja vagy a Ptk. 7:17. § (1) bekezdésének c) pontja alá eső, végrendeletként letett okirat a közjegyző őrzésében van.”*⁷ A tanulmány utal arra, hogy hasonló álláspontot fogalmaz meg a régi Ptk. 629. § (1) bekezdése kapcsán Világhy–Eörsi szerzőpáros is.⁸

A hatályvesztés helyességének megítélésekor ezért az elsődleges eldöntendő kérdés, hogy egy eredetileg érvényes végrendelet utóbb egyáltalán érvénytelenné válhat-e?

4 2013. évi CLXXVII. törvény – a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény hatálybalépésével összefüggő átmeneti és felhatalmazó rendelkezésekről (a továbbiakban: Ptké.).

5 VÉKÁS Lajos: Magyarázat a Ptk. 7:44. §-hoz. In: VÉKÁS Lajos – GÁRDOS Péter (szerk.): *Kommentár a Polgári Törvénykönyvhöz*. Wolters Kluwer Kft., Budapest, 2018, 2589. o.

6 LESZKOVEN: i. m. 631. o.

7 LESZKOVEN: i. m. 627. o.

8 VILÁGHY Miklós – EÖRSI Gyula: *Magyar polgári jog. II. kötet* (szerk.: VILÁGHY Miklós). Tankönyvkiadó, Budapest, 1962, 386. o.

A jogirodalomban tekintélyes szerzők⁹ elismerik az utólagos érvénytelenség létjogosultságát, nem kifejezetten és nemcsak a végrendeletek, hanem egyéb jognyilatkozatok és jogügyletek esetében is.

Előrebocsátva, hogy az érvényesség–hatályosság kérdésében a fent hivatkozott publikációkban kifejtett jogi álláspontot e tanulmány nem hivatott cáfolni, a magam részéről mégis helyesnek tartom a Ptk. azon rendelkezését, amely a közjegyzőnél letett végrendelet visszavételének esetére nem az érvényesség, hanem a hatályosság megszűnését rendeli jogkövetkezményként alkalmazni. Meglátásom szerint ez nem véletlenül van így, a jogalkotó minden bizonnyal tudatosan társítja a hatályvesztés következményét a visszavételhez. (Megjegyzem ugyanakkor, hogy mindez inkább dogmatikai, mint gyakorlati kérdés.)

Érdeemes tehát röviden áttekinteni a két jogi kategória dogmatikai hátterét is annak vizsgálatához, hogy a végrendelet letétből való visszavétele miért hatályvesztést, és miért nem érvénytelenséget eredményez.

Sándor István rámutat¹⁰, hogy „[...] az érvénytelenség fogalmának a meghatározása nem törvényhozási feladat, ezért sem a régi, sem az új Ptk. nem ad definíciót [...]. A polgári jogi dogmatika az érvénytelenség lényegét abban látja, hogy az ügylet valamilyen fogyatékosága (érvénytelenségi ok) folytán a célzott joghatás kiváltására alkalmatlan, az kötelmet nem keletkeztet”.

Az érvényesség tehát absztrakt fogalom, és Sándor érvénytelenségre adott meghatározása is inverz módon, az érvényesség hiányából vezeti le annak lényegét. Egy jogügylet, jognyilatkozat tehát akkor nevezhető érvényesnek, ha nem érvénytelen. Az érvényesség lényege abban áll, hogy az ügyletnek – jognyilatkozatnak – nincs semmilyen fogyatékosága, és így a célzott joghatás kiváltására alkalmas, kötelmet keletkeztető képessége fennáll.

Siklósi Iván szerint¹¹ az érvényesség a jogügylet joghatás kiváltására *elvben* alkalmas voltát jelenti. Ehhez képest a hatályosságot – az érvényes jogügylet egyik állapotaként – a jogügylet joghatás kiváltására *ténylegesen* alkalmas voltaként határozza meg. Siklósi egy másik tanulmányában kifejezetten a végrendeletek körében is megerősíti, hogy a legszűkebb értelemben fogja föl a hatályosságot, és annak mibenlétét az érvényességgel összefüggésben tárgyalja: „[...] Ennek megfelelően véleményem szerint az érvényesség a jogügylet joghatás kiváltására *elvben* alkalmas voltát, a hatályosság pedig – az érvényességhez képest egyfajta többletként, tehát az érvényes jogügylet állapotaként – a jogügylet joghatás kiváltására *ténylegesen*

alkalmas voltát jelenti.”¹² Jóllehet mindkét írás a régi Ptk. idején született, de általános megállapításai ma is alkalmazhatók, tekintettel arra is, hogy a szerző a teória kidolgozásakor már figyelemmel volt az új Ptk. kodifikációs anyagára is.

Siklósi hozzát teszi: a régi Ptk. (megjegyzem: a Ptk. ma is) a végrendelet érvénytelenségét azon az alapon különbözteti meg annak hatálytalanságától, hogy az érvénytelenségi ok csak eredeti (jogi hiba), míg a hatálytalansági ok csak utólagos (egyszeri ténybeli körülmény) lehet. Az érvénytelenségi ok tehát csak a végrendelet megtételekor keletkezhet, később a végrendelet nem válhat érvénytelenné. A szerző nemcsak a halál esetére szóló, de az élők közötti jogügyletek körében is, mindkét felhívott írásában határozottan elveti az utólagos érvénytelenség konstrukcióját, abszurd dogmatikai kategóriának minősítve azt.

Véleményem szerint ezzel az elmélettel egyet kell érteni, így leszögezhető, hogy a régi Ptk. 651. § (2) bekezdése, ma pedig a Ptk. 7:44. §-a helyállóan rendelkezik arról, hogy a közjegyzőnél letett magánvégrendelet a visszavétellel hatályát veszti, és nem az érvényessége szűnik meg.

A hatályosság körében Siklósi ugyanakkor utal Földi András – egyébként szintén nehezen kifogásolható – elméletére is, mely szerint a hazai tételes jog, a joggyakorlat és a civilizisztikai jogirodalom is figyelmen kívül hagyja, hogy a végrendelet a célzott joghatásokat egyáltalán nem válthatja ki az örökgyógy halála előtt, vagyis minden végrendelet csak az örökgyógy halálával lép hatályba, ezért a végrendeletek esetében a hatályosságnak több szintje is van. Siklósi Iván ezzel kapcsolatos elmélete – kissé leegyszerűsítve – az alábbiak szerint foglalható össze: a végrendelet ahhoz, hogy kiválthassa a végrendeletkező által neki szánt joghatást, egyrészt érvényesen kell, hogy létrejöjjön (sem alaki, sem tartalmi okból nem ütközhet jogszabályba), másrészt a hatályosság két fázisán is keresztül kell, hogy menjen: az örökgyógy halálát megelőzően az „alacsonyabb intenzitású hatályosság” okán elvben már képes a célzott joghatást kiváltani, majd az örökgyógy halála után, illetve az örökgyógy halálára tekintettel, a célzott joghatás kiváltására teljesen és valóságosan is képtessé válik.

Ennélfogva, ha a végrendeletkező a végrendeletét a közjegyzői letétből visszaveszi, akkor a jogdogmatikai felfogás szerint a végrendelet nem a még nem is létező hatályosságát veszíti el (és természetesen nem is az érvényességét), hanem azt a képességét, hogy valaha is hatályba léphet. Ezért Siklósi a felhívott tanulmányaiban a visszavont végrendeletre és bármely más okból – a törvény szerinti *terminus technikus* szerint – hatályát veszített végrendeletre a „*megdőlt végrendelet*” kifejezést látja helyesnek alkalmazni, jóllehet ez elsősorban más jogintézmények esetében használatos (pl. egy törvényi vélelem megdöntése esetén a vélelem megdőlt).

Megítélésem szerint amely kifejezést Siklósi és a fenti elméletet valló más jogtudósok hiányolnak és hiányoltak a kódexek szövegéből, az a „hatálytalan marad” szókapcsolat. Ha ugyanis az érvényesen létrejött végrendelet esetében bármely olyan körülmény bekövetkezik, amelyhez a Ptk. a hatály-

9 SZÁSZY István: *A magyar magánjog általános része II.* Egyetemi Nyomda, Budapest, 1947–1948, 216. o.

BENEDEK Ferenc – PÓKECZ KOVÁCS Attila: *Római magánjog.* Dialóg Campus, 153. o.

BESSENYŐ András: A jog léte avagy lét(ezés) a jogban. *JURA*, 13. évfolyam, 2007/1., 31. o.

10 SÁNDOR István: Bevezetés 3. In: KISS Gábor – SÁNDOR István: *A szerződések érvénytelensége, Új Magánjog sorozat.* Második, hatályosított kiadás, HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft., 2014.

11 SIKLÓSI Iván: *A nemlétező, érvénytelen és hatálytalan jogügyletek elméleti és dogmatikai kérdése a római jogban és a modern jogokban.* ELTE Eötvös Kiadó, Budapest, 2014, 350. o.

12 SIKLÓSI Iván: A jogügyleti hatályosság elméleti problematikája, különös tekintettel a végrendelet visszavonásának jogdogmatikai megítélésére. *Acta ELTE, A budapesti Eötvös Loránd Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Karának actái*, TOMUS XLI., 2004, 73–111. o.

vesztés jogkövetkezményét fűzi, úgy az örökgyógyó halálától függően bekövetkező későbbi hatálybalépés gyakorlatilag elmarad, és a végrendelet sohasem lép hatályba.

A Ptk. 7:44. §-ának azon megfogalmazása mögött, amely szerint a visszavett végrendelet hatályát veszti, vélhetően az a jogalkotói megfontolás áll, ami a jogügyletek – vagy általánosságban a jognyilatkozatok – érvényessége és hatályossága közti jogdogmatikai megkülönböztetésen alapul, de a hatályosság szintjei közt már nem tesz különbséget.

A régi Ptk. 651. § (2) bekezdésében és a Ptk. 7:44. §-ában szereplő „hatályát veszti” kifejezés tehát alapvetően helyes, de annyiban mégis félrevezető, hogy azt a látszatot kelti, mintha a végrendelet az örökgyógyó halálát megelőzően már kiválthatná (pontosabban: kiváltaná) a célzott joghatást, holott ez egyértelműen csak az örökgyógyó halálával következik be. A kódexek megfogalmazása alapján a jogalkotó ezért – megítélésem szerint – a végrendelet hatályosságát abban látja, hogy az érvényesen létrejött végrendelet *elvieken* képes a célzott joghatás kiváltására, nem pedig abban, hogy azt ténylegesen ki is váltja. Így nyilvánvalóan nem tulajdonítja hatályosságának – *Siklósi* szavaival élve – a „teljes értékű hatályosságot”, és a hatályosság két fázisát a Ptk. egységként kezeli.

Annak ellenére, hogy a kétfázisú hatályosság elméletét a végrendeletek esetében önmagában helyesnek tartom, a jelen írásban ilyen mélységig nem kívánom a jogalkotó lehetséges dogmatikai szemléletét kutatni, ezért a továbbiakban elégségesnek látom a hatályvesztés *terminus technicus* használatát, és a téma szempontjából megelégszem a Ptk. ilyen fogalomhasználatával – elfogadva, hogy a Ptk. a hatályosság szintjei között nem tesz különbséget. *Siklósi* is megállapítja¹³, és logikáját tekintve megnyugtatóbbnak látja, hogy a kódex (régii Ptk.) a végrendeletet a már érvényes létrejöttével hatályosnak is tekinti, a visszavont végrendelet hatálytalanságát tehát egyértelműen hatályvesztés folytán beálló (utólagos) hatálytalanságnak minősíti. Ez a megállapítás a Ptk.-ra is igaz, hiszen a koncepciót a törvényalkotó a kódex kodifikációja során megtartotta.

A jogirodalmi álláspontok alapján összegezhető, hogy ha egy jognyilatkozat érvényesen jött létre, akkor a kérdés már csak az, mikor lép hatályba, és meddig marad hatályos, tehát mikor szerzi meg, vagy mikortól meddig tartja meg azt a képességét, hogy a célzott joghatást ténylegesen kiváltsa. Ami egyszer érvényesen létrejött, az utóbb nem válhat érvénytelenné¹⁴, még akkor sem, ha esetleg utóbb eredményesen megtámadják. A megtámadás ugyanis a jognyilatkozatnak, jogügyletnek az eleve fennálló érvénytelenségét, jogszabályba ütközését hozza felszínre, így az adott jognyilatkozat, jogügylet nem utóbb válik érvénytelenné, csak utóbb állapítják meg az érvénytelenségét.

Visszatérve a *Leszkoven* által is képviselt nézetre a letétből való visszavétel érvénytelenítő joghatásával kapcsolatban, a fenti dogmatikai levezetés tükrében ezt a felfogást azért nem tartom helytállóknak, mert – véleményem szerint – a helyessége sem a tárgyalt jogelméletekből, sem a normaszövegből nem vezethető le. Ha ugyanis a közjegyzőnél letett végrendeletekre előírt, alaki érvényességhez szükséges jogcselekmény (tehát

maga a letétbe helyezés) egyszer már megtörtént, a végrendelet érvényesen létrejött. A végrendelet érvényességét elveszteni már nem tudja, hiszen a közjegyzőnél való letétbe tétel a két tanú aláírását pótolta. Az érvénytelenség esetleges bírósági megállapítása is csak visszamenőleges hatályú lehet, tehát nem az érvényesség elvesztését eredményezi, hanem az eleve fennálló érvénytelenséget deklarálja, nem is beszélve az alakilag egyébként érvényes végrendeletéről, amelynek visszavétele esetében az érvénytelenség mint jogkövetkezmény végképp nem értelmezhető. Úgy is fogalmazhatunk, hogy a más által írt, de tanúkat nélkülöző végrendelet a letétbe helyezéssel éppen „annyira válik érvényessé”, mint a közjegyzőnél le nem tett allográf, vagy egy holográf végrendelet. Fontos különbségtételnek tartom ezért, hogy a Ptk. 7:17. § (1) bekezdés c) pontja szerint a végrendelet érvényességét nem a közjegyző általi *letétben tartás*, hanem a közjegyző általi *letétbe vétel* eredményezi, így a törvényszöveg alapján nem látom igazoltnak, hogy a közjegyző általi letétben tartás a végrendelet érvényessége megtartásának is feltétele lenne.

A Ptk. 7:44. §-ának szellemében tehát a letétbe tételt követően – ahhoz, hogy a végrendelet az örökgyógyó halálakor joghatás kiváltására alkalmas legyen – a jogalkotó azt kívánja meg, hogy a joghatás kiváltásának időpontjáig az érvényesítő jogcselekmény (letétbe helyezés) immár mint hatályt fenntartó jogcselekmény (letétben tartás) álljon fent, mégpedig megszakítás nélkül. Ha a végrendeletkező a letétből visszaveszi végrendeletét, úgy a már érvényesen létrejött végrendelet a hatályát elveszíti ugyan (*Siklósi* szerint: „megdől”), arra öröklési igényt alapítani már nem lehet, de mindez nem érinti a végrendelet érvényességét.

4. Külön kell említést tenni a közös végrendelet esetéről és annak esetleges közjegyzői letétbe helyezési lehetőségéről, mert a közös végrendelet szabályai speciálisabbak a végrendelet szabályainál. A régi Ptk. 644. §-a kategorikusan zárta ki a közös végrendelet lehetőségét, rögzítve, hogy két vagy több személynek bármilyen alakban ugyanabba az okiratba foglalt végrendeletkezése érvénytelen. Ehhez képest a Ptk. bizonyos szűk körben már megengedi két személynek (de nem többnek) az azonos okiratba foglalt végrendelet tételét, bár a főszabály továbbra is az érvénytelenség maradt [Ptk. 7:23. § (1) bekezdés]. A Ptk. 7:23. § (2) bekezdése határozza meg – kivételként – azokat a szintén vagylagos feltételeket, amelyek közül bármelyik fennállása esetén a házastársak közös végrendelete életközösségük fennállása alatt érvényes. Ezek között a feltételek között azonban – eltérően az általános, egy örökgyógyó által tett írásbeli magánvégrendelettel – a törvény nem nevesíti a közjegyzőnél letétbe helyezett végrendeletet, tehát az egyébként alaki szempontból érvénytelen közös végrendelet közjegyzői letétbe vétellel semmilyen körülmények között nem válik érvényessé. A kérdés az, hogy ennek ellenére megengedett-e vagy megengedhető-e a közös végrendelet közjegyzői letétbe helyezése?

A Magyar Országos Közjegyzői Kamara Jogi Irodájának MOKK JIK2016.8. számon a közjegyzők részére közzétett körlevélben megfogalmazott állásfoglalása szerint, ha az ügyfelek közös végrendeletet kérnek végrendeleti letétbe venni, akkor a közreműködés megtagadásának van helye, mivel a Ptk. 7:23. § nem nevesíti a közjegyzőnél letett közös végrendeletet.

13 SIKLÓSI: i. m. 362–363. o.

14 SIKLÓSI: i. m. 361. o.

Ezt az álláspontot nem tudom feltétel nélkül osztani, de az tény, hogy sem a Ptk., sem a Kjtv.¹⁵ nem tesz kifejezett említést a közös végrendelet letétbe vételének speciális lehetőségéről. Amint láthattuk, elfogadott tétel, hogy a közjegyző az egy örökgyó által tett írásbeli magánvégrendelet letétbe vételét sem tagadhatja meg pusztán azért, mert a végrendelet egyébként alakilag érvényesnek látszik. Vagyis az a körülmény önmagában nem lehet megtagadási ok, hogy a letétbe vétel nincs hatással a végrendelet érvényességére; minden olyan esetben is helye lehet az írásbeli magánvégrendelet közjegyzői letétbe helyezésének, amikor a letétbe helyezés nem kifejezetten a Ptk. 7:17. § (1) bekezdés c) pont szerinti érvényesítési céllal történik. Így az alakilag érvényesnek látszó közös végrendelet is közjegyzői letétbe vehető annak ellenére, hogy nem a letétbe vétel eredményezi annak érvényességét. Ennek megítélése természetesen minden esetben az eljáró közjegyző vagy közjegyzőhelyettes kompetenciája.

III. A LETÉTBÉ HELYEZÉS ÉS A LETÉTBŐL VALÓ VISSZAVÉTEL ELJÁRÁSJOGI HÁTTERE

1. A Kjtv. szerint a közjegyző alapvetően két típusú eljárásban vehet letéti őrzésbe végrendeletet. Az általános szabály az okiratok – illetve a váltó és információhordozók – őrzése, amelyet a törvény 158. §-a szabályoz, míg a 161/A–161/B. §-okban szerepel az az eset, amikor az ügyfél kifejezetten végrendeletként megnevezett iratot helyez közjegyzői letétbe.

Az általános szabály szerint a közjegyző – ha jogszabály kivételt nem tesz – bármely okiratot átvehet megőrzés céljából. Ennek során jegyzőkönyvet készít, amely tartalmazza az átvétel helyét és idejét, az átadó személyi adatait, az átvett okirat megjelölését, annak a személynek a megnevezését, akinek a részére az okiratot ki kell adni, végül az okirat őrzésének idejét. A közjegyző az átvett okiratról a félnek átvételi elismervényt ad.

Az ekként átvett okirat kiadásához a törvény értelemszerűen nem fűzi sem az érvénytelenség, sem a hatálytalanság jogkövetkezményét, hiszen magának a letétbe vételnek sincs érvényesítő joghatása. Az egyszerű okirati letétből való visszavétellel összefüggésben nem alkalmazandó a Ptk. 7:44. §-a, vagyis a visszavétel nem eredményezi a végrendelet hatályvesztését. A közjegyző eljárása kifejezetten a megőrzést és a meghatározott személy részére történő kiadást célozza, amit a közjegyző közhiteles formában tanúsít: miután az átvett személyazonosságáról meggyőződött, az átvételt az átvételkor készített jegyzőkönyvön vagy külön jegyzőkönyvben ismerteti el.

2. Ezzel szemben a letévő által kifejezetten a saját végrendeletként megnevezett irat átadása úgy történik, hogy a letévő (végrendelkező) a magánvégrendeletét nyíltan vagy a közjegyző által borítékba zárva letétbe helyezi a közjegyzőnél azzal a kijelentéssel, hogy az okirat a végrendeletét tartalmazza. Meg kell jegyezni, hogy a Ptk. 7:17. § (1) bekezdés c) pontját

a Kjtv. 161/A. § (1) bekezdése annyival szűkíti, hogy a „zárt iratként” kifejezés alatt kifejezetten a közjegyző által borítékba zárt irat értendő, vagyis a közjegyző eleve lezárt borítékban nem vehet át végrendeletként megnevezett okiratot.

A végrendelet letétbe helyezéséről a közjegyző ugyancsak jegyzőkönyvet készít a fentihez képest némileg szűkebb tartalommal, és ahhoz hozzáfűzi az átvett végrendeletet, majd a végrendelet átvételéről a félnek elismervényt ad, és a végrendeletet elzárva őrzi.

3. A letétbe vett végrendeletet a közjegyző csak a letévőnek vagy az erre a célra adott meghatalmazással rendelkező meghatalmazottjának kérésére adhatja ki, tehát pl. általános meghatalmazással rendelkező személy kérésére nem. (A meghatalmazással szemben a törvény bizonyos – itt nem releváns – alaki követelményeket is támaszt.) A végrendelet visszaadásáról szintén jegyzőkönyvet kell készíteni, amelynek hiteles kiadmányát a végrendelet letétbe helyezéséről szóló eredeti jegyzőkönyvhöz kell fűzni.

Érdekes és *Leszkoven László* felfogásában is hibás szabályozás, hogy a Kjtv. 161/B. § (3) bekezdés szerint a végrendelet visszaadásakor a közjegyzőnek a felet csak arról kell tájékoztatnia, hogy a visszaadás után a végrendeletre a Ptk. 7:17. § (1) bekezdés c) pontjában foglaltak nem alkalmazhatók (tehát a letétbe vétel „tanúpótló” szerepe megszűnik), és ezt a tájékoztatást a jegyzőkönyvben fel is kell tüntetnie. Arról azonban nincs tájékoztatási kötelezettsége a közjegyzőnek, hogy a Ptk. 7:44. §-a alapján a letett magánvégrendelet hatályát veszti, ha azt a végrendelkező visszaveszi. Ennek ellenére – megítélésem szerint – a közjegyző akkor jár el helyesen, ha a végrendelet visszaadását kérő ügyfelet erről az utóbbi joghatásról (is) tájékoztatja, és a jegyzőkönyvben ezt is feltünteti. A fent taglalt logikai folyamat szerint a már érvényessé tett végrendelet a visszavétellel hatályát veszti ugyan, de érvényessége nem szűnik meg, ezért a közjegyzői tájékoztatás éppen a Ptk. 7:44. §-ról kellene, hogy szóljon, nem pedig a 7:17. § (1) bekezdés c) pontjáról. Ezzel a Kjtv.-szabállyal a jogalkotó csak a bizonytalanságot erősíti, mert úgy tűnhet, hogy a végrendelet közjegyzői letétben tartása érvényességi feltétele a végrendeletnek. (Ezt a kérdést már érintettem, és a későbbiekben részletesebben foglalkozom vele.)

4. A végrendelet közjegyzői letétbe vételének további igen fontos velejárója, hogy a közjegyző – a közjegyzői okiratba foglalt végintézkedés és az egyéb, halál esetére szóló rendelkezést tartalmazó közjegyzői okirat mellett – a végrendelet közjegyzőnél történő letételének tényét is köteles bevezetni a Végrendeletek Országos Nyilvántartásába, mégpedig az okirat elkészítését vagy a letétbe helyezést követő 72 órán belül. Ennek garanciális oka az, hogy az örökgyó halálát követően a végintézkedés mindenképpen előkerüljön, az örökgyó szándéka ne maradjon rejtve. A Hetv.¹⁶ 43. § (3) bekezdése szerint a közjegyző az örökgyó esetleges végrendelete iránti tudakozódás céljából elektronikus úton megkeresi a Végrendeletek Országos Nyilvántartását. Más kérdés, hogy a hagyaték átadására hagyatéki eljárás lefolytatása nélkül is sor

15 1991. évi XLI. törvény – a közjegyzőkről (a továbbiakban: Kjtv.).

16 2010. évi XXXVIII. törvény – a hagyatéki eljárásról (a továbbiakban: Hetv.).

kerülhet, ha a felek közvetlenül bírósághoz fordulnak öröklési igényük érvényesítése érdekében. Ilyen esetben a hagyaték átadását illetően a közjegyző hatáskörének nincs primátusa a bírósággal szemben, mint ahogy maga a hagyatéki eljárás sem kötelező előzetes eljárása az öröklési pernek.¹⁷ Az öröklési jogi perben azonban a bíróságnak már nincs olyan kötelezettsége, hogy hivatalból megkeresse a Végrendeletek Országos Nyilvántartását, de a szabad bizonyítás keretei között a felek indítványára ennek nincs akadálya.

IV. A SZABÁLYOZÁS HIBÁI ÉS AZOK MEGOLDÁSI LEHETŐSÉGEI – GONDOLATOK DE LEGE FERENDA

1. Az írásbeli magánvégrendeletek közjegyzői letétbe helyezésének és letétből való visszavételének anyagi és eljárásjogi szempontú áttekintését követően levonhatóak azok a konzekvenciák, amelyek a szabályozás anomáliáira mutatnak rá. A jogalkalmazók körébe tartozó jogásként azokra a kérdésekre mutatok rá, amelyek a jövőben valamilyen megoldást kívánnak a jogalkotó részéről.

A végrendeletek visszavételét illetően az egyik leginkább vitatható és a jogirodalomban¹⁸ is vitatott tétel a Ptk. 7:44. § újítása, a generális hatályvesztés. Az ide vonatkozó jogirodalmi nézet szerint – melyet a magam részéről teljes mértékben elfogadhatónak tartok – a jelenlegi megoldás túlzó mélységben avatkozik be a végrendelet visszavételének joghatásába, és indokolatlanul állít fel megdönthetetlen vélelmet a végrendelező feltehető akarata nézve. Amint láthattuk az új szabályozás miniszteri indokolása alapján, a törvény új rendelkezése a legcsekélyebb bizonytalanságot sem kívánja hagyni az örökhagyó halála után a visszavétel célját és emiatt a végrendelet hatályosságát illetően, ezért a visszavett végrendelet minden további nélkül, azaz akkor is hatályát veszti, ha az okirat az írásbeli magánvégrendelet alaki feltételeinek eleget tesz. Az indoklás ugyan rámutat, hogy a visszavett, de az örökhagyó halála után előkerült végrendelet hatályát illető bizonytalanság teljes elkerülése érdekében a közjegyzői eljárásról szóló jogszabály tartalmaz megfelelő adminisztratív garanciát, tehát a Ptk. megalkotásakor a jogalkotó feltehetően számolt azzal, hogy ezeket a nyitott kérdéseket rendezni kell. Amint a cikkem elején utaltam rá, a Kjt. ilyen garanciákat nem tartalmaz, ami jelenleg feloldhatatlan joghézagot teremtett. A miniszteri indoklásban hivatkozott adminisztratív garancia talán éppen az alább említett módosítási lehetőségek egyike lehetett volna – vagy lehetne.

A miniszteri indoklás ellenére van olyan jogirodalmi álláspont, amely szerint¹⁹ egyáltalán nem következik kétséget kizáróan sem a Ptk. 7:17. § (1) bekezdésének és a 7:44. §-ának szövegéből, sem pedig a Kjt. rendelkezéseiből az indoklásban kifejtett jogi értelmezés, sőt, a jelenlegi Ptk.-beli szabályok alapján levezethető a régi eredmény (is): a közjegyzőnél letett

végrendelet visszavétele csak abban az esetben eredményez hatálytalanságot, ha az okirat egyébként nem elégíti ki az írásbeli magánvégrendeletre vonatkozó alaki követelményeket.

A hivatkozott tanulmány szerzőjével e ponton nem tudok feltétlenül egyetérteni, hiszen a Ptk. 7:44. §-a igen egyértelműen és kategorikusan fogalmazza meg a minden visszavett végrendeletre vonatkozó hatályvesztést. Ennek a rendelkezésnek a mikénti alkalmazandóságát a Kúria elnöke által felállított Új Ptk. Tanácsadó Testülete is megerősítette: „A Ptk. 7:44. §-ában foglalt rendelkezés egyértelmű szabályként fogalmazza meg, hogy a közjegyzőnél letett magánvégrendelet hatályát veszti akkor, ha azt a végrendelező visszaveszi. Ebből az következik, hogy a közjegyzőnél letett végrendelet a végrendelező általi visszavétellel hatályát veszti akkor is, ha egyébként megfelel az írásbeli magánvégrendeletre előírt alaki kellékeknek. Nincs akadálya azonban annak, hogy a végrendelező annak hatályát a végintézkedésre előírt alakszerűségek mellett fenntartsa.”²⁰

Ebben a kérdésben nem szabad figyelmen kívül hagyni az Alaptörvény 28. cikkét sem: „A bíróságok a jogalkalmazás során a jogszabályok szövegét elsősorban azok céljával és az Alaptörvénnyel összhangban értelmezik. A jogszabályok céljának megállapítása során elsősorban a jogszabály preambuluma, illetve a jogszabály megalkotására vagy módosítására irányuló javaslat indokolását kell figyelembe venni. Az Alaptörvény és a jogszabályok értelmezésekor azt kell feltételezni, hogy a józan észnek és a közjónak megfelelő, erkölcsös és gazdaságos célt szolgálnak.” Ennek alapján a Ptk. itt tárgyalt rendelkezéseinek bírósági (és persze más jogalkalmazói) értelmezése, és a jogszabály céljának megállapítása során figyelemmel kell lenni arra is, hogy milyen miniszteri indoklás mellett született meg a szabályozás. Ennek ellenére egyet kell érteni Leszkoven Lászlóval abban, hogy a Ptk. 7:44. §-a erős bizonytalanságot okozhat a jogalkalmazók körében, hiszen az indoklás – egyébként nem kötelező – ismerete nélkül a kódex új szövege alapján egyáltalán nem biztos, hogy a jogalkalmazó mindenképpen a jogalkotó által közölni kívánt tartalmat fogja érteni.²¹

Az szintén kétségtelenül igaz, hogy a Ptk. jelenlegi szabályozása a törvényi vélelem felállításával a végrendelező feltehető akaratát illetően, indokolatlanul avatkozik be az örökhagyó végakarataiba, illetve annak érvényesülésébe, ami a *favor testamenti* tradicionális elvének sérelmét is jelentheti. Egy írásbeli magánvégrendelet ugyanis megfelelhet akár mindhárom vagylagos érvényességi előírásnak is, tehát a Ptk. 7:17. § (1) bekezdésének akár az a) és/vagy a b) és/vagy a c) pontja szerint is érvényes lehet. Nem életszerű, de semmilyen jogszabály nem tiltja azt, hogy a végrendelező a saját kezűleg írt végrendeletét elejétől végéig maga írja, és két tanú együttes jelenlétében írja alá, vagy ha azt már aláírta, az aláírást két tanú előtt, azok együttes jelenlétében a magáénak ismerje el, és a végrendeletet a tanúk is – e minőségük feltüntetésével – aláírják, továbbá a végrendeletet a közjegyzőnél – végrendeletként feltüntetve – személyesen letétbe helyezze. Vitán felül áll, hogy egy ilyen végrendelet alaki szempontból mindhárom pont alapján érvényesnek minősül, vagyis ebben az esetben nem a közjegyzői letétbe helyezéssel válik

17 BERKI Dávid Zsolt: A hagyatéki eljárás és a hagyatéki per speciális viszonya. *Közjegyzők Közlönye*, 2020/2., 67. o.

18 LESZKOVEN: i. m. 631., és ANKA: i. m. 577–578. o.

19 LESZKOVEN: i. m. 625. o.

20 <https://kuria-birosag.hu/hu/ptk>

21 LESZKOVEN: i. m. 631. o.

érvényessé. Akkor sem a közjegyzői letétbe helyezés teszi érvényessé a végrendeletet, ha csak az a) vagy csak a b) pont szerint minősül érvényesnek. Ebből következően – véleményem szerint – és talán sokak egyetértésével – a letétből való visszavétel kapcsán mindenképpen indokolt lenne a korábbi szabályozás visszaállítása, hogy a visszavétel csak akkor eredményezze a letett végrendelet hatálytalanságát, ha egyébként a végrendelet alaki szempontból érvénytelen. A Ptk. 7:44. §-ának olyan kiegészítésére gondolok, amely tartalmát tekintve megfelel a régi Ptk. 651. § (2) bekezdésének.

2. A szabályozásnak további igen lényeges – ha nem a leglényegesebb – hiányossága az, hogy a végrendelet visszavétele, illetve visszaadása után gyakorlatilag megállapíthatatlan, hogy melyik volt az a végrendelet, amelyet az örökhatyó a közjegyzői letétből visszavett, tehát melyik volt az a végrendelet, amely a Ptk. 7:44. §-a alapján hatályát veszítette. A bírónak vagy a közjegyzőnek pusztán a Végrendeletek Országos Nyilvántartása adatai alapján kell(ene) kétséget kizáróan meggyőződni arról, hogy a hagyatéki eljárás vagy öröklési jogi per tárgyát képező írásbeli magánvégrendelet valóban az a végrendelet-e, amely a korábbi visszavétel folytán hatályát veszítette, és esetleg nem egy ugyanazon nap kelt másik végrendeletéről van-e szó. Kijelenthető, hogy egy ilyen megállapítást megfelelő bizonyossággal a jogszabályok alapján nyilvánvalóan lehetetlen tenni.

A VONY-rendelet²² 7. § b) és c) pontjai értelmében a Végrendeletek Országos Nyilvántartása a következő adatokat tartalmazza a közjegyzőnél letett végrendeletet illetően: a közjegyzőnél nyíltan letétbe helyezett, végintézkedést tartalmazó *magánokirat keltét*, valamint a letétbe vételi jegyzőkönyv ügyszámát és keltét; a közjegyzőnél zárt iratként letétbe helyezett, végintézkedést tartalmazó magánokirat esetében pedig a letétbe vételi jegyzőkönyv ügyszámát és keltét, valamint *amennyiben az ismert, a magánokirat keltét*. Megjegyzendő, hogy a VONY-rendeletnek ez a 2015. augusztus 17-től hatályos rendelkezése nincs összhangban a Kjt. 2018. január 1-jétől hatályos 161/A. § (1) bekezdésével, amely – mint láttuk – a Ptk. 7:17. § (1) bekezdés c) pontját pontosítja annyiban, hogy ha a végrendeletkező a magánvégrendeletét zártan kívánja letétbe helyezni, úgy a letétbe vétel alkalmával azt a közjegyző zárja borítékba. A két jogszabály között a disszonancia abban áll, hogy a VONY-rendelet 7. § b) és c) pontja közti különbségtétel gyakorlatilag csak látszólagos, mert a közjegyző a zárt iratként letétbe kerülő végrendelet esetében is meggyőződhet annak keltéről, hiszen az átadott iratot ő maga zárja borítékba.

Visszatérve a szabályozás hiányosságára, még ha az öröklési perben eljáró bíróság vagy a hagyatéki eljárásban eljáró közjegyző be is szerezne a letétbe vevő közjegyző által készített jegyzőkönyveket a letétbe vételről és a visszaadásról (bár ilyen kötelezettsége nincs), akkor sem kerülne olyan információ birtokába, ami kétséget kizáró bizonyosságot jelenthetne a végrendeletre vonatkozóan, mert a végrendelet keltének helye (ha egyáltalán rögzítve van) és időpontja mellett a jegyzőkönyvek további adatot nem tartalmaznak a végrendeletéről.

Ha pedig a bíróság vagy a közjegyző az eljárásban olyan megállapítást téve, hogy az adott végrendelet hatályát veszítette, mellőzi az egyik vagy akár az egyetlen végrendeletet, és annak figyelmen kívül hagyásával rendelkezik a hagyaték átadása felől, akkor vállalja annak lehetséges kockázatát, hogy egy hatályos végrendelet alapján tette lehetetlenné az örökhatyó akaratának érvényesülését. Ugyanez fordítva is igaz: ha olyan megállapítást tesz, hogy az adott végrendelet hatályos (mert nem állapítható meg egyértelműen a hatályvesztése), akkor lehetséges, hogy egy hatálytalan végrendelet alapján rendelkezik a hagyaték átadásáról.

A példák alapján jól érzékelhető, hogy a jelenlegi szabályozás mellett ennek a gordiuszi csomónak az átvágására a jogalkalmazók képtelenek. Bármelyik megoldást is választják, az biztosan nem eredményezhet objektíve helyes döntést, hiszen nincsenek kellő adatok birtokában, melyek alapján egyértelműen kijelenthető és megállapítható lenne, hogy melyik a letétből visszavett végrendelet.

Nézetem szerint ennek a joghézagnak a feloldása csak olyan megoldás törvénybe iktatásával lehetséges, ami biztosítja a visszaadott végrendelet kétséget kizáró módon történő azonosíthatóságát. Ez gyakorlatban a Kjt. módosítása útján történhet, hiszen ez a törvény határozza meg a közjegyző kötelezettségeit a végrendelet visszaadása során. Elképzelhetőnek tartom pl. azt a megoldást, hogy a közjegyző a visszaadott végrendelethez záradékot fűz, vagy a záradékot magára a végrendeletre vezeti rá, amellyel tanúsítja, hogy az adott végrendeletet a letétből visszaadta. Ha már a Ptk. 7:44. §-a a végrendelet hatálytalanságát *de iure* kimondja, akkor az olyan magatartás sem jelenthet túlzó beavatkozást a végrendelet tartalmába a közjegyző részéről, amely az adott okiraton *de facto* is változtatást eredményez, mintegy látható módon igazolván a jogkövetkezményt, a hatályvesztést.

Egy másik jogtechnikai megoldás lehetne, hogy a végrendelet visszaadásakor a közjegyző a visszaszolgáltatót végrendeletéről köteles másolatot készíteni, és azt a visszaadásról szóló jegyzőkönyvhöz fűzni, így rögzítve a visszaadott okirat tartalmát. Ez utóbbi esetben persze a hagyatéki eljárásban vagy öröklési jogi perben csak akkor lenne megállapítható, hogy pontosan melyik a visszaadott végrendelet, ha a bíróság vagy közjegyző – a Végrendeletek Országos Nyilvántartása adatainak megtekintésén túl – beszerzi a visszaadásról készült jegyzőkönyv egy hiteles kiadmányát is, amelynek tehát mellékelte lenne az adott végrendelet másolata. Így össze tudná hasonlítani az adott eljárás tárgyát képező végrendeletet a korábbi letéti eljárásban letett, majd később visszavett végrendelet tartalmával.

Ez talán kissé körülményesebb eljárásrendet és szélesebb körű jogszabály-módosítást feltételezne, de a következő gondolatok ismeretében biztosabb keretet nyújtana a visszavett végrendelet azonosíthatóságához.

3. A megoldások keresése fényt vet egy további gyakorlati kihívásra is, mégpedig az egy időben, azonos tartalommal, több példányban készült, de csak egy példányban közjegyzői letétbe tett végrendelet problematikájára. A közjegyzői letétből visszavett végrendeletek esetén szabályozatlan az is, hogy a visszavétellel megvalósuló hatályvesztés vajon a végrendeletnek csak az adott példány tekintetében áll-e be,

22 4/2009. (III. 6.) IRM rendelet a Végrendeletek Országos Nyilvántartásáról (a továbbiakban: VONY-rendelet).

vagy megszünteti a többi (közjegyzői letétbe nem helyezett) példány hatályát is? Ennek megválaszolása még az eddig tárgyalt kérdésekhez képest is nehezebb, mert a törvény semmilyen támpontot nem ad e körben. A jelenleg hatályos szabályozás alapján a közjegyzőtől, illetve az eljáró bírótól függ annak megítélése, hogy a visszavett végrendelet letétbe nem került példány vajon hatályát veszítette-e, ha egyáltalán megállapítható, hogy melyik a letétből visszavett és a letétbe nem helyezett példány. *Anka Tibor* egyértelműen azon az állásponton van, hogy a közjegyzői letétbe nem tett példányokra nem irányadó a Ptk. 7:44. §-a²³.

Véleményem szerint a kérdés megválaszolása során abból lehet kiindulni, hogy a végrendelet az örökhatályú jognyilatkozata, a halála esetére megfogalmazott akarata a vagyona sorsát illetően, ami független attól, hogy ezt a nyilatkozatát hány példányban írta le. Ugyanígy pl. az ingatlan-adásvételi szerződés az adott felek kölcsönös jognyilatkozata, konszenzusa az ingatlan elidegenítése tárgyában, amit a vonatkozó ingatlan-nyilvántartási jogszabályok alapján jellemzően több példányban készít el az okiratot szerkesztő ügyvéd vagy közjegyző. A példányok számától függetlenül maga a szerződés, a konszenzus egy. Ebből levezethetően az örökhatályú végakarata is egy, még ha többször is írta azt le. Természetesen, ha eltérés van az egyes példányok között, akkor már az ügy összes körülménye alapján dönthető csak el, hogy az egyes végrendeleti példányok mennyiben rendelkeznek másképp az örökhatályú vagyona sorsáról, és egyáltalán más-más végrendeletekről van-e szó. Véleményem szerint abban az esetben, ha akár egy betű eltérés is van az egyes példányok között, akkor a hatálytalanság szempontjából, külső megjelenését tekintve egyértelműen másik végrendeletéről van szó, még ha ezek a példányok tartalmilag nagyrészt egyezők is az örökhatályú végakaratait illetően. Hangsúlyozom ugyanakkor, hogy a szabályozás hiánya miatt ez ingatag lábakon álló jogi érvelés, és könnyen magyarázható az ellenkezője is.

Ami a letétből való visszaadás szabályainak módosítását illeti, a végrendeletek több példányban való elkészítésének lehetősége ezért inkább a fent vázolt második megoldás helyességére enged következtetni. Vagyis az lenne kívánatos törvénymódosítás, mely szerint a közjegyző a letétből visszaadott végrendelet másolati példányát a visszaadásról készült jegyzőkönyvhöz fűzné, és ha a hagyatéki eljárást lefolytató közjegyző előtt letétből visszavett végrendelet van, akkor a visszaadásról készült jegyzőkönyvet is köteles lenne beszerezni. Így ugyanis össze tudná vetni az eljárásban rendelkezésre álló – felek által becsatolt – végrendeletet a korábban közjegyzői letétből visszavett végrendelettel, és meg tudná állapítani azok azonoságát vagy eltérőségét. Mindez a KÜSZ²⁴ módosítását is feltételezi, praktikusán a 88. §-ban nyerhetne szabályozást a végrendelet visszaadásáról készült jegyzőkönyv megküldése a hagyatéki eljárást lefolytató közjegyző részére.

Más dolog, hogy ez a módosítás önmagában még nem adna választ arra a kérdésre, hogy a több példányban készült végrendeletnek a közjegyzői letétbe nem helyezett példányai is hatályukat veszítik-e az egyik példány visszavételével. Ennek

a joghézagnak a feloldásához a jogalkotónak az esetleges többi példány jogi sorsáról *expressis verbis* rendelkeznie kellene a Ptk. 7:44. §-ában, akár egy második bekezdés beiktatásával. Ha a törvény kimondaná, hogy a közjegyzői letétbe helyezett végrendelettel azonos időben, azonos tartalommal készült további végrendeleti példányok is hatályukat veszítik, akkor mindenképpen a fent vázolt második javaslatot vagy azzal ekvivalens valamely megoldást tartom csak megfelelőnek a probléma megoldására (visszaadott végrendelet másolatának jegyzőkönyvhöz fűzése). Ha azonban a 7:44. § akként rendelkezne, hogy kifejezetten csak a letétbe helyezett végrendeleti példány veszti hatályát a visszavétellel, akkor a fenti első javaslat is elegendőnek mutatkozna a joghézag feloldásához (visszaadott példányra vezetett vagy ahhoz fűzött záradék készítése).

4. A végrendelet visszavétele során a közjegyzői tájékoztatás előbbiekben ismertetett anomáliáját illetően elmondható, hogy a Kjt. 161/B. § (3) bekezdése egyértelműen ellentmondásban áll a Ptk. 7:44. §-ával. Ha az anyagi jog szabálya szerint a végrendelet visszavétele kifejezetten a végrendelet hatályát szünteti meg, nem pedig az érvényességét, akkor a visszavételi eljárás során a közjegyzői tájékoztatásnak is erre a körülményre kellene kiterjednie, nem pedig arra, ami az anyagi jog szerint nem is áll fent (tudniillik, hogy a visszavétellel a letétbe vétel érvényessé tevő funkciója szűnne meg). A jogalkotónak ezért célszerű lenne ezt a két rendelkezést összhangba hoznia egymással, ugyanis ezek együttes értelmezése jelenleg komoly bizonytalanságot okozhat a jogalkalmazó és jogkereső személyekben egyaránt. Mivel a Ptk. 7:44. §-a következetesen a hatályvesztés jogkövetkezményét fűzi a visszavételhez, fenntartva a régi Ptk. 651. § (2) bekezdésének szabályát, ezért az összhang csak úgy lenne megvalósítható a Ptk. és a Kjt. között, ha a végrendelet visszaadásakor a közjegyzői tájékoztatás a Ptk. 7:17. § (1) bekezdés c) pontja helyett a 7:44. §-ára vonatkozna. A jelenlegi szabályozás mellett csak a közjegyzők lelkiismeretes eljárásán múlik, hogy az ügyfeleket megfelelő tájékoztatással látják-e el a végrendelet visszavételének joghatását illetően, vagyis, hogy a Ptk. 7:17. § (1) bekezdés c) pontjának további alkalmazhatatlansága mellett a 7:44. § szerinti hatályvesztésre is felhívják az ügyfél figyelmét. (Valójában azonban csak erre kellene felhívni a figyelmet.)

5. A közös végrendeletek esetében szabályozás nélküli a közjegyzői letétbe vétel kérdése is. Sem a letétbe vétel lehetősége, sem annak tilalma nem olvasható ki a Ptk.-ból, és a Kjt. sem enged következtetni egyik esetre sem. Jóllehet a közös végrendeletek eleve jóval ritkábban fordulnak elő, mint a hagyományos végrendeletek, és a tapasztalat azt mutatja, hogy ha a házaspár közös végrendeletet is akarnak tenni, azt általában közvégrendelet formájában teszik. Ennek ellenére – véleményem szerint – semmivel sem indokolható, hogy ha a végrendelettel személynél írásbeli magánvégrendeleti formában végrendeletnek, akkor el legyenek zárva attól, hogy éljenek a közjegyzői letétbe helyezés adta előnyökkel, amit elsősorban az adataiknak és a végrendeletük adatainak a Végrendeletek Országos Nyilvántartásában való rögzítés nyújtotta garanciák jelentenek. Ez tehát mindenképpen szabályozást érdemel.

23 ANKA: i. m. 578. o.

24 29/2019. (XII. 20.) IM rendelet – a közjegyzői ügyvitel szabályairól (a továbbiakban: KÜSZ).

6. A jognyilatkozatok hatályának általános szabályaiból következően jogosan vetődik fel a kérdés: mi a jogi következménye annak, ha a közjegyzőnél letétbe helyezett végrendelet a letévő a letétből visszaveszi, majd később azt ismétleten közjegyzői letétbe helyezi? Vajon az érvényesen létrejött, majd hatályát veszített végrendelet visszanyeri-e hatályosságát? Ezek a kérdések minden, a Ptk.-ban nevesített hatálytalansági ok esetében feltehetőek. A Ptk.-nak a végrendelet hatálytalanságára vonatkozó rendelkezéseinek (7:41–7:46. §) megfogalmazásából és szelleméből az következik, hogy ha egy végrendelet egyszer hatályát veszítette, akkor újra nem léphet hatályba. Lényeges körülmény azonban, hogy ezek a szakaszok a végrendeleteknek nem az érvényességét rendezik. Aból kell kiindulni, hogy a végrendeletet a törvényalkotó az érvényes létrejöttétől kezdve, már az örökhagyó halálát megelőzően hatályosnak tekinti.

A kérdés megválaszolásában a Ptk. kötelmi jogra utaló szabálya adhat kiindulási pontot (6:10. §), amely szerint a jognyilatkozatra vonatkozó szabályokat – ha e törvény eltérően nem rendelkezik – a nem kötelmi jogi jognyilatkozatokra megfelelően alkalmazni kell. Ezzel a passzussal összefüggésben két irányadó kommentár²⁵ is kiemeli az általános kötelmi jogi szabályok mögöttes jellegét. A Ptk. öröklési jogról szóló Hetedik Könyve a végrendeletekkel kapcsolatban külön tárgyalja a végrendeletek *hatálytalanságát* a végrendelet visszavonása (7:41. §), az írásbeli végrendelet megsemmisítése és megsemmisülése (7:42. §), a közös végrendelet hatálytalansága és visszavonása (7:43. §), a közjegyzőnél letett végrendelet visszavétele (7:44. §), a szóbeli végrendelet hatálytalansága (7:45. §) és a házastárs vagy élettárs javára tett végrendelet hatálytalansága (7:46. §) körében.

Látni kell tehát, hogy a hatályosság/hatálytalanság speciális szabályozást nyert ugyan a Ptk. Hetedik Könyvében a végrendeletek vonatkozásában, ezek a szabályok azonban nem fedik le teljeskörűen a hatályosság tárgykörét. Annak megítéléséhez, hogy egy végrendelet – mint jognyilatkozat – esetében a hatályosságról megnyugtató véleményt lehessen alkotni, vissza kell nyúlni a kötelmi jog általános szabályaihoz, pontosabban a szerződések hatályosságának meghatározásához.

A szerződéses szabadság általános elve alapján egy szerződés hatályosságát a felek szabadon megszüntethetik, és akár ismétleten előidézhetik. A szerződés hatályosságát a szerződő felek konszenzusa bármikor, bármilyen módon módosíthatja és befolyásolhatja, ami az egyoldalú jogügyletek esetében a nyilatkozattevő – végrendelet esetében a végrendelező – diszkrécionális joga és lehetősége. Ebből pedig az következik, hogy egy alakilag érvényesen létrejött végrendelet hatályosságát, joghatás kiváltására való alkalmasságát a végrendelező elvileg visszaállíthatja. Mivel a törvény sem ezt, sem ennek ellenkezőjét nem taglalja, így célszerűnek tartanám, ha a jogalkotó egy passzust szentelne annak a kérdésnek a rendezésére

is, hogy a közjegyzői letétből visszavett végrendelet újbóli letétbe helyezésének mik a jogkövetkezményei.

7. Végül az öröklési jogi perekkel kapcsolatban szeretnék megemlíteni egy olyan gondolatot is, amely kissé merésznek tűnik, de a fent tárgyaltak fényében a problémafelvetés szintjén talán megengedhető.

A hagyatéki eljárásban a közjegyző köteles hivatalból tekinteni a Végrendeletek Országos Nyilvántartásába annak megállapítása érdekében, hogy az örökhagyó után maradt-e közvégrendelet, közjegyzőnél letett írásbeli magánvégrendelet vagy a Magyar Ügyvédi Kamara nyilvántartásában őrzött írásbeli magánvégrendelet. Ha azonban hagyatéki eljárás nélkül kerül sor öröklési jogi per lefolytatására (amely nem azonos a Hetv. 114. §-a szerint az ideiglenes hatályú hagyatékátadó végzés jogerőre emelkedését követő 30 napon belül megindított hagyatéki perrel), akkor – szemben a Hetv. rendelkezésével – a Pp.²⁶ bizonyítási szabályai szerint hivatalból nem kerül elő az örökhagyó esetlegesen megalkotott végrendelete, mert a Pp. 276. § (2) bekezdése alapján a bíróság bizonyítást hivatalból csak akkor rendelhet el, ha azt törvény megengedi.

Kétségtelen, hogy a végintézkedés bíróság általi hivatalból történő beszerzése lényegesen érzékenyebb kérdés, mint a közjegyző általi beszerzése a nemperes hagyatéki eljárásban, hiszen – amint a Pp. 2. §-ához fűzött miniszteri indokolás kifejti – a magánautonómiából következő önrendelkezési jognak messzemenően érvényesülnie kell a magánjogi jogviták bíróság elé vitele és bíróság előtti érvényesítése során, ami a rendelkezési elvben fejeződik ki. Az indoklás szerint ez egyfelől jelenti az anyagi jogok feletti szabad rendelkezést, amelynek egyik megnyilvánulása az, hogy a fél dönthet arról: igényét bíróság előtt érvényesíti-e, vagy attól tartózkodik, másfelől kifejezi azt, hogy a perben a bíróság egyes perbeli cselekményeket is kizárólag a felek rendelkezése alapján végezhet.

A fentiek értelmében a végintézkedés hivatalból történő beszerzésének kötelezettsége egyértelműen szembe menne a Pp. 2. §-ában megfogalmazott rendelkezési elvvel és a kérelemhez kötöttség elvével. Léteznek azonban kivételek a rendelkezési elv és kérelemhez kötöttség főszabálya alól, amikor a törvény pl. házassági perben lehetővé teszi, hogy a bíróság szükség esetén erre irányuló kérelem hiányában is határozzon a szülői felügyelet gyakorlásának rendezése, a gyermek harmadik személynél történő elhelyezése, a közös kiskorú gyermek tartása felől [Pp. 459. § (1) bekezdés]. Más jogszabályok, illetve a bírói gyakorlat is enged kivételt a kérelemhez kötöttség és a túlterjeszkedés tilalma alól, így pl. a bíróság a kártérítés módjának meghatározásánál nincs kötve a károsult kérelméhez; a kártérítésnek azt a módját nem alkalmazhatja, amely ellen valamennyi fél tiltakozik [Ptk. 6:527. § (3) bekezdés], továbbá a közös tulajdon megszüntetése iránt indított perekben a bíróság nincs kötve a felek kérelméhez; a közös tulajdon megszüntetésének azt a módját alkalmazza, amely a legcélszerűbb, és amely egyik félre nézve sem méltánytalan. Ha azonban a közösség megszüntetésének valamelyik módja ellen

25 VÉKÁS Lajos: Magyarázat a Ptk. 6:10. §-hoz. In: VÉKÁS Lajos – GÁRDOS Péter (szerk.): *Nagykommentár a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvényhez* (utolsó időállapot: 2020. január 01.), Wolters Kluwer Hungary Kft., Budapest, 2020, továbbá KISFALUDI András: Magyarázata a Ptk. 6:10. §-hoz. In: PETRIK Ferenc (szerk.): *Polgári jog I–IV. – új Ptk. – Kommentár a gyakorlat számára* (frissítve: 2020. május 31.), HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft., Budapest, 2020, Ötödik kiadás, internetes jogi adatbázis.

26 2016. évi CXXX. törvény – a polgári perrendtartásról (a továbbiakban: Pp.).

valamennyi tulajdonostárs tiltakozik, ezt a megoldási módot nem alkalmazhatja (BH2014. 241. I.).²⁷

Úgy vélem, a rendelkezési elv alóli kivételek abban az alapvető felfogásban gyökereznek, hogy a perbe vitt jogviszonnal összefüggésben álló valamely kiemelkedő fontosságú társadalmi cél érdekében a bíróság kérelemhez való kötöttsége részben feloldható, és így a bíróság szűk körben bizonyítás lefolytatását, bizonyíték beszerzését hivatalból is elrendelheti. Nézetem szerint ugyanezen megfontolás alapján e körbe lenne vonható a végrendelet beszerzése is. Ezzel számításba vehető az a tradicionális jogalkotói törekvés, amely az elhunyt személy vagyoni viszonyainak rendezésére irányuló szándékának, azaz végakaratainak minél szélesebb körű érvényesülését célozza. Jóllehet az akarat elv és a *favor testamenti* elv²⁸ csak szűkebben – a már előkerült végrendelet konkrét értelmezésénél – jut szerephez, tehát feltételezi a végrendelet meglétét, és ez alapján a végrendelet értelmezésénél az örökgyógó szándékának helyes megállapításához nemcsak a végrendelet egyes rendelkezéseit és nemcsak a végrendeletben használt egyes kifejezéseket magukban véve, hanem a végrendeletet a végrendelező helyzetéből szemlélve rendeli értelmezni.²⁹ Mindazonáltal ezt az anyagi jogi jogelvet célszerű lenne az eljárásjogba is átültetni, és akár a Pp. Hetedik Részébe (Különleges Eljárások), akár a Ptk.-ba beiktatni egy olyan rendelkezést, mely szerint az öröklési jogi tárgyú perekben a bíróság az örökgyógó esetleges végrendelete iránti tudakozódás céljából elektronikus úton megkeresi a Végrendeletek Országos Nyilvántartását. (Mindez természetesen további jogszabály-módosítás igényét is felvetné az olyan esetekre, amikor az így előkerült végrendelet alapján a peres feleken

kívüli személy, vagy a peres feleken kívüli személy is örökösnek tekinthető. Ennek további taglalása azonban már túlmutat a jelen tanulmány keretein.)

V. ZÁRÓ GONDOLATOK

Alapvető jogi tétel, hogy az ember jogképessége a halállal megszűnik (Ptk. 2:4. §), ettől az időponttól kezdődően tehát jogai és kötelezettségei már nem lehetnek, azok összessége átszáll a jogutódaira. A jogok és kötelezettségek átszállását az egyén tipikusan végrendelet megalkotásával vagy más végintézkedés megtételével tudja előre szabályozni, ilyenformán képes befolyással lenni a halálát követő időszakra is a vagyona sorsáról. Túlzás nélkül állítható ezért, hogy a halál eseteire vonatkozó vagyoni rendelkezés az egyik legszenzitívebb jogintézmény a polgári jogban. Ezt felismerve a jogalkotó régóta arra törekszik, hogy a végrendelező akaratát – halála után – a lehető legteljesebb mértékben érvényesülhessen. Az öröklési jogi jogszabályoknak és a hozzá kapcsolódó eljárásjogi szabályoknak teljes mértékben ezt a nemes célt kell szolgálniuk, és a jogalkalmazók kezébe lámpást kell adniuk az örökgyógó végakaratainak felkutatásához. Ez nem mindig könnyű feladat, de reményeim szerint a cikkem rávilágít arra, hogy a végrendeletek közjegyzői létbe helyezésének szabályai jelenleg jelentős hiányosságokat mutatnak, ami mindenképpen megoldást kíván, tehát a témakör mind a jogalkotó, mind a jogalkalmazók számára bőven tartogat még kihívásokat.

27 WOPERA Zsuzsa: Magyarázata a Pp. 2. §-ához. In: WOPERA Zsuzsa (szerk.): *Kommentár a polgári perrendtartásról szóló 2016. évi CXXX. törvényhez* (utolsó időállapot: 2020. április 1.), Wolters Kluwer Hungary Kft., Budapest, 2020.

28 Az örökgyógó akaratának feltárását és a *favor testamenti* elvét hangsúlyozta a Legfelsőbb Bíróság számos eseti döntésében is (BH1995. 34., BH1988. 99.).

29 PESCHKA Vilmos: A jogügyletek értelmezése. *Állam- és Jogtudomány*, 1965/1., 3–53. o.

Kovács Ildikó*

Az Európai Bíróság „taxiítéletei”: az UberPop és a Star Taxi App

BEVEZETÉS

A közösségi gazdaság („*sharing economy*”) szolgáltatásai a 2010-es évek elejétől egyre nagyobb népszerűségnek örvendenek a fogyasztók körében. Az informatikai alkalmazások igénybevételével több területen szinte forradalmasították a szolgáltatásnyújtás hagyományos modelljét, egyúttal számos esetben nem kis ellenérzést váltottak ki a tradicionális típusú szolgáltatásokat nyújtók körében – a vélt vagy valós – egyenlőtlen versenyfeltételek miatt. A közösségi gazdaság új típusú szolgáltatásai, különösen a rövid távú szálláshely-szolgáltatás és a városi, nem tömegközlekedési jellegű személyszállítási szolgáltatás, azaz a taxiszoállítás körében népszerűek; a közlekedési piacon legkorábban megjelenő és egyik legismertebb szolgáltatója minden bizonnyal az Uber.¹

Az új típusú szolgáltatási modellek azonban nemcsak a szolgáltatások piacára vannak hatással, hanem a jogalkotást és a jogalkalmazást is folyamatosan kihívás elé állítják. Uniós szintű jogalkotásról a közösségi gazdaság területén egyelőre még nem beszélhetünk, azonban a tagállami bíróságok a 2010-es évek közepétől egyre gyakrabban fordulnak az Európai Unió Bíróságához (a továbbiakban: Bíróság vagy EUB) előzetes döntéshozatali kérelmeikkel. Jellemzően nehézséget okoz az új típusú szolgáltatások uniós joggal összhangban történő tagállami szabályozása, illetve a már meglévő szabályoknak az új modellekre való alkalmazása.

A Bíróság az új típusú taxiszoállításra vonatkozó, mérőföldkőnek számító első döntését a C-434/15. sz. ügyben 2017. december 20-án hozta (a továbbiakban: *Uber Spain*-ügy), az ítélet a Barcelonában tevékenykedő Uber szolgáltatásának jogi minősítésére vonatkozott.² Ezt követően 2018-ban találkoztunk újabb döntéssel a C-320/16. sz. ügyben (a továbbiakban: *Uber France*-ügy)³, majd 2020. december 3-án az EUB a C-62/19. számú, bukaresti vonatkozású ügyben⁴ a Star Taxi App-szoállítás kapcsán fejtette ki álláspontját (a továbbiakban: *Star Taxi*-ügy).

A tanulmány a Bíróság említett ítéleteit mutatja be, amelyek a taxiszoállítás területén nyújtott elektronikus közvetítő szolgáltatások jogi minősítésére vonatkoznak.

Előzetesen azonban célszerű néhány szót ejteni a „*sharing economy*” jelenségéről, a felmerülő jogi problémákról, az Európai Bizottság (a továbbiakban: Bizottság) ezekre adott válaszárol, majd ezt követően kerül sor az EUB három taxi-ítéletének részletes ismertetésére.

1. ELŐZMÉNYEK: AZ EURÓPAI BIZOTTSÁG KÖZÖSSÉGI GAZDASÁGRA VONATKOZÓ KÖZLEMÉNYEI

A közösségi gazdaság fogalmát illetően eddig nem alakult ki egységes álláspont, ugyanakkor napjainkban a szóhasználat már széles körben elterjedt. A közösséggazdaság-fogalom meghatározásának nehézségeit, kihívásait és a nemzetközi definíciókat széleskörűen bemutató tanulmányában⁵ Dudás Gábor és Boros Lajos végül arra a következtetésre jutott, hogy definíciók helyett egy „*értelmezési keretrendszer*” jobban használható, amely keretrendszer az „*online platformok használata*

* Kovács Ildikó: Igazságügyi Minisztérium, Európai Unió Jogi Ügyekért Felelős Helyettes Államtitkárság, EU Jogi Megfelelésvizsgáló Főosztály, csoportvezető.

1 Az „*Uber*”-re mint társaságra, szolgáltatóra, általános jelleggel hivatkozom, amennyiben külön nem történik konkrét hivatkozás az anyavállalatra vagy az egyes leányvállalataira. Az Uber központja, anyavállalata San Franciscóban található, európai tevékenységét egy hollandiai székhelyű leányvállalata útján irányítja. 2016-os adatok szerint az Uber szolgáltatásait világszerte mintegy 82 országban végezte, köztük 21 európai ország 66 városában. Lásd EURÓPAI BIZOTTSÁG: *Exploratory study of consumer issues in online peer-to-peer platform markets*. Annex 4.7. Uber case study, 2017. http://ec.europa.eu/newsroom/just/item-detail.cfm?&item_id=77704 [letöltve: 2021. 01. 30.].

Lásd továbbá *Uber Spain*-ügyben Maciej Szpunar főtanácsnok indítványának 12. pontját: „Az Uber olyan elektronikus platform neve, amelyet a San Franciscó-i (Egyesült Államok) székhelyű Uber Technologies Inc. társaság fejlesztett ki. Az Európai Unióban az Uber platformot a holland jog szerint működő Uber BV társaság, az Uber Technologies társaság leányvállalata kezeli.”

Az Uberre vonatkozó legfrissebb adatok: <https://www.uber.com/hu/newsroom/c%3%A9gadatok/>

2 Az Európai Bíróság C-434/15. sz., *Asociación Profesional Elite Taxi kontra Uber Systems Spain SL*-ügyben 2017. december 20-án hozott ítélete. ECLI:EU:C:2017:981.

3 Az Európai Bíróság C-320/16. sz., *Uber France SAS elleni büntetőeljárás*-ügyben 2018. április 10-én hozott ítélete. ECLI:EU:C:2018:221.

4 Az Európai Bíróság C-62/19. sz., *Star Taxi App SRL kontra Unitatea Administrativ Teritorială Municipiul București prin Primar General és társa*-ügyben 2020. december 3-án hozott ítélete. ECLI:EU:C:2020:980.

5 DUDÁS Gábor – BOROS Lajos: A közösségi gazdaság (*sharing economy*) definiálásának dilemmái. *Tér és Társadalom*, 33. évf., 2019., 1. szám (124. o.), <https://doi.org/10.17649/TET.33.1.3058>

mellett a kihasználatlan kapacitások megosztását, a kapcsolat és a használat átmeneti jellegét, valamint a fogyasztó és fogyasztó közötti közvetlen kapcsolatot tekinti sarokpontoknak.”

Egyúttal a szerzők rámutatnak arra is, hogy „az elkövetkező években a közösségi gazdasághoz kapcsolható konfliktusok és problémák azonosítása és a megfelelő válaszok adása lesz az egyik legfontosabb feladata a kutatóknak, szakembereknek és törvényhozóknak (nagyvárosok irányítóinak) egyaránt – mind a bevételek növelése, legalizálása, mind pedig a társadalmi hatások mérséklése miatt.”⁶

Kovács Tünde és Nábrádi Tamás álláspontja szerint:

„[a] közösségi gazdaság (collaborative economy) egy olyan kereslet elvű gazdasági tevékenység, amelyet digitális piacokon technológiai társaságok működtetnek, ahol az árukhoz és szolgáltatásokhoz való azonnali hozzáférés révén elégitik ki a fogyasztói igényeket online internetes platformokon keresztül. A digitális piacokon a termékekkel vagy szolgáltatásokkal kapcsolatos információt/árut több harmadik fél biztosítja. Az ügyleteket a piac működtetője (technológiai társaság) dolgozza fel. [...] a mai napig nem alakult ki egy egységes álláspont a tekintetben, hogy mit is jelent és milyen területek tartoznak a közösségi gazdaság ernyője alá és talán ezzel magyarázható, hogy a regulációja is várat még magára.”⁷

Azon túlmenően, hogy a közösségi gazdaság egységes fogalmáról nem beszélhetünk, kifejezetten a közösségi gazdaság szolgáltatásaira vonatkozó, uniós szintű jogalkotás sem született, azonban a Bizottság már két közleményében⁸ reagált a „sharing economy” jelenségére.

A Bizottság 2016 májusában tette közzé az „Online platformok és a digitális egységes piac. Lehetőség és kihívás Európa számára” című közleményét (a továbbiakban: platformközlemény), amely a tagállamok számára jogi jellegű ajánlásokat még nem fogalmazott meg, azonban egyértelműen állást foglalt a platformgazdaság ösztönzésének szükségessége mellett. A platformközleményt követő néhány napon belül, 2016 júniusában a Bizottság közzétette a „A közösségi gazdaságra vonatkozó európai menetrend” (a továbbiakban: menetrendközlemény) című közleményét is, amely már a felmerülő jogi problémákra is iránymutatást kívánt adni.

1.1. A PLATFORMKÖZLEMÉNY

A Bizottság a platformközleményben rámutat arra, hogy az online platformok a rohamos ütemben növekvő digitális gazdaság fontos részei, jelenlétük és fejlődésük fontos verseny-

6 DUDÁS-BOROS: i. m.: 124–125. o.

7 KOVÁCS Tünde – NÁBRÁDI András: A közösségi gazdaság az EU-28-ban és népszerűségük Magyarországon és Romániában. *Régiókutatás Szemle*, V. évf., 2020. 1. szám (97. o.). https://www.researchgate.net/publication/341499343_A_kozossegi_gazdasag_az_EU-28-ban_es_nepszeruseguk_Magyarorszagon_es_Romaniaban

8 A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának – Online platformok és a digitális egységes piac. Lehetőség és kihívás Európa számára. 2016. 05. 25. [COM (2016) 288 végleges].

A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának – A közösségi gazdaságra vonatkozó európai menetrend. 2016. 06. 02. [COM (2016) 0356 végleges].

képességi tényező Európa számára; a platformok a gazdaság újabb és újabb területeit hódítják meg, forradalmasították az információhoz való hozzáférést. A versenyképesség szempontjából rendkívül fontos, hogy az Unió ösztönözze az online platformok fejlődését, mert – amint azt a Bizottság a közleményben összegzi: „az online platformok olyan digitális értékteremtést tesznek lehetővé, amely a digitális egységes piacon gazdasági növekedéshez vezet. Jelentőségük egyszerre mind arra enged következtetni, hogy a versenyképes EU-központú platformok létrehozásának elősegítése és támogatása Európa számára sürgető gazdasági és stratégiai feladat.” Emellett a Bizottság azt is hangsúlyozza, hogy az online platformok ösztönzésével párhuzamosan a fogyasztók és más felhasználók jogos érdekeinek megfelelő védelmét és a tisztességes versenyfeltételeket is biztosítani kell.

A közlemény megemlíti, hogy az online platformoknak szerteágazó típusai léteznek az óriás platformoktól kezdve (pl. az online reklámpplatformok, piacok, keresőgépek, média-platformok, fizetési rendszerek stb.) a kisebb platformokig; az online platformok egyik típusát képezik a közösségi gazdaság szolgáltatásait (pl. szálláshely-szolgáltatást, közlekedési szolgáltatást) közvetítő internetes felületek is. A közlemény az online platformok jellemzőit különösen a következőkben ragadja meg: képesek új piacok létrehozására, formálására; kihívást jelentenek a hagyományos piacok számára; szolgáltatásaik értéke a felhasználók számának növekedésével párhuzamosan növekszik; új információs és kommunikációs technológiákra támaszkodnak, és az új technológiák segítségével új üzleti modelleket hoznak létre. Az internetes felületek az új üzleti modellek megvalósításával jelentős értékteremtő szerepet töltenek be; növelik a hatékonyságot, a fogyasztók számára bővítik a választékot, és hozzájárulnak a versenyképesség javításához.

A platformközlemény ugyanakkor felhívja a figyelmet a szabályozási kihívásokra is, így – többek között – arra, hogy „[...] a hagyományos és gyakorta helyi szolgáltatásokra kigondolt szabályok akadályt jelenthetnek az online platformok üzleti modellje számára”; hangsúlyozza a kiegyensúlyozott szabályozási keretek megteremtésének és a tagállami jogszabályok összehangolásának szükségességét.⁹

1.2. A MENETRENDKÖZLEMÉNY

A menetrendközlemény már az együttműködésen alapuló gazdasággal kapcsolatos jogi problémákat illetően is eligazítást kíván adni a közigazgatási szervek, a piaci szereplők és az érdekelt polgárok számára. A Bizottság a jogi problémákat illetően a következőkre hívja fel a figyelmet:

„[a] közösségi gazdaság [...] gyakran vet fel kérdéseket a hatályos jogi keretek alkalmazásával, a fogyasztók és a szolgáltatók, az alkalmazottak és az egyéni vállalkozók, valamint

9 Lásd platformközlemény: „[...] ahhoz, hogy Európa kihasználhassa a platformgazdaság összes hasznát, és ösztönözhesse az induló platformok növekedését Európában, értelemszerűen nem lehet az egységes piacon 28 különböző szabályhalmaz. Az online platformokra vonatkozó eltérő nemzeti, sőt helyi szabályok a gazdasági szereplők számára bizonytalanságot teremtenek, korlátozzák a digitális szolgáltatások rendelkezésre állását, a felhasználók és a vállalkozások körében pedig zavart keltenek”.

a szolgáltatásnyújtás foglalkozásszerű (szakmai) és nem foglalkozásszerű formái közötti hagyományos határvonalak elmosódásával kapcsolatban. Így előfordulhat, hogy nem lehet tudni, milyen szabályokat kell követni, különösen akkor, ha az eltérő tagállami, illetve helyi szintű szabályozási megközelítésekből eredően a szabályozás sem egységes. Mindez hátráltatja a közösségi gazdaság kialakulását Európában és megakadályozza, hogy az azzal járó előnyök maradéktalanul érvényesüljenek. Fennáll ugyanakkor a kockázata annak, hogy a szabályozási szempontból szürke területeket egyesek kihasználhatják a közérdek védelmét szolgáló szabályok megkerülésére.”

A közlemény deklarált célja, hogy elősegítse a közösségi gazdaság előnyeinek kiaknázását, egyúttal megoldásokat keresen a jogbizonytalansággal járó kérdésekre, jogi iránymutatást és szakpolitikai irányvonalat kíván adni. Jogi jellegét tekintve a menetrend a következőképpen definiálja önmagát: „Ez a dokumentum olyan, nem kötelező iránymutatás, amely arról szól, hogy a hatályos uniós jogszabályok hogyan alkalmazandók a közösségi gazdaság vonatkozásában, és a piaci szereplőket és a közigazgatási szerveket érintő alapvető kérdésekkel foglalkozik.” A Bizottság egyúttal hangsúlyozta, hogy a közlemény „[n]incs hatással azokra az esetleges kezdeményezésekre, amelyeket a Bizottság hozhat a jövőben ezen a területen, valamint az Európai Unió Bíróságának az uniós jog értelmezésére vonatkozó előjogaira sem”.

A platformközlemény nem tartalmaz fogalom meghatározásokat, ezzel szemben a Bizottság a menetrendközleményben, ha nem is definíciót ad, de legalább kísérletet tesz a közösségi gazdaság lényegének a megragadására a következők szerint:¹⁰

„E közlemény alkalmazásában a közösségi gazdaság kifejezés olyan üzleti modellre utal, amelynek keretében a tevékenységeket olyan együttműködési platformok könnyítik meg, amelyek nyitott hozzáférést piacteret hoznak létre a gyakran magánszemélyek által kínált áruk és szolgáltatások időleges használatához. A közösségi gazdaság résztvevői három kategóriába sorolhatók: i. eszközt, erőforrást, időt és/vagy készséget megosztó szolgáltatók, akik lehetnek szolgáltatást alkalmasszerűen kínáló magánszemélyek (»magánszemélyek«) vagy szakmai minőségben eljáró szolgáltatók (»szakmai szolgáltatók«), ii. mindezek felhasználói, valamint iii. közvetítők, akik – online platform útján – kapcsolatot létesítenek a szolgáltatók és a felhasználók között, valamint megkönnyítik köztük az ügyletet (»együttműködési platformok«). A közösségi gazdaság keretében zajló ügyletek általában nem járnak tulajdonjog

átruházásával, elvégzésük nyereségorientált vagy nonprofit formában is történhet.”

A menetrendközlemény az együttműködésen alapuló gazdaság jogi szempontból leginkább problematikus kérdéseinek a következőket tekinti: *piacra jutási feltételek szabályozása* (különösen engedélyezési, bejelentési rendszerek alkalmazása), *felelősségi kérdések, felhasználók, fogyasztók védelme; munkaügyi aspektusok és adózási vonatkozások*.

Figyelemmel arra, hogy a bemutatásra kerülő ítéletek fókuszában a szolgáltatók piacra jutási feltételeinek, ezen belül a tagállami engedélyezési rendszereknek az uniós joggal való összeegyeztethetősége áll, az alábbiakban csak a *piacra jutási korlátozásokkal* kapcsolatos bizottsági álláspont összegzése tűnik célszerűnek.

A piacra jutási feltételek legtipikusabb korlátait az engedélyezési (enyhébb esetben bejelentési) rendszerek képezik, de számos más követelmény is e kategóriába sorolható, amely korlátozza a szolgáltatók letelepedési vagy szolgáltatásnyújtási szabadságát.

A menetrendközlemény három kategóriába sorolja a szolgáltatókat: *alkalmi alapon szolgáltatást végző magánszemély* (a közlemény terminológiájával ún. „személyközi szolgáltatók” vagy „peer”-ek), *szakmai szolgáltatók* („business”) és a közösségi gazdaság platformszolgáltatói, az ún. *együttműködési platformok*.¹¹

A szolgáltatók csoportosítását a Bizottság nem öncélúan végzi, hanem indokoltan tartja, hogy az engedélyezési rendszerek alkalmazását vagy mellőzését a tagállamok e szempontok alapján is mérlegeljék. Míg egy szakmai szolgáltató esetében akár indokolt lehet egy engedélyezési rendszer bevezetése, addig az alkalmi szolgáltatást végző magánszemély esetében egy ilyen követelmény már kevésbé támasztható alá.¹²

Az EUB bemutatásra kerülő ítéleteinek tükrében a Bizottságnak a menetrendközleményben kifejtett, arra vonatkozó megállapításai, hogy miként minősíthető a szolgáltatás, ha az online platformszolgáltató az elektronikus közvetítő szolgáltatáson túl az alapszolgáltatás körébe tartozó szolgáltatást is végez, rendkívül előre mutatónak bizonyultak. A Bizottság mindenekelőtt a platformszolgáltató alapszolgáltatásra gyakorolt befolyása, ellenőrzése vizsgálatának szükségességét hangsúlyozta, ennek körében különösen az árak kialakítására, a szerződési feltételek meghatározására és az alapvető eszkö-

10 Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság (EGSZB) kritikával illette a fogalom meghatározást, álláspontja szerint „Az Európai Bizottság zavart okoz azzal, hogy egy kalap alá veszi a digitális platformokat és a közösségi gazdaságot”, továbbá úgy találta, hogy a Bizottság lényegében adós maradt „az egyértelmű és átlátható jogi keret modelljének és paramétereinek” meghatározásával, ugyanakkor a menetrend megközelítésével és számos elemével egyetértett. Ugyanakkor az EGSZB is arra az álláspontra helyezkedett, hogy rugalmasabb szabályozás indokolt a piacon, ezért a tagállamok jogszabályi környezetének felülvizsgálatát javasolja. Lásd Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye: A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának – A közösségi gazdaságra vonatkozó európai menetrend. [COM (2016) 356 final], HL (2017) C 75., 2017. 03. 10., 33. o.

11 Az előző felosztással kapcsolatban a menetrendközlemény utal arra, hogy az uniós jogszabályok nem állapítják meg, hogy ténylegesen mikortól tekinthető a közösségi gazdaságban egy magánszemély *szakmai szolgáltató*nak, egyes tagállamok ennek megállapítása érdekében határértékeket alkalmaznak, az észszerűen megállapított határértékeket a Bizottság hasznos segédeszköznek tartja.

12 Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság (EGBSZ) erre vonatkozó álláspontja: „[...] a szolgáltatók kizárólag a legfontosabb közérdekű célú célkitűzések eléréséhez szükséges engedélyek megszerzésére kötelezhetők. Egy adott tevékenység teljes tilalma csak végső esetben alkalmazható. Az együttműködési platformok nem lehetnek engedélykötelesek, ha kizárólag a fogyasztók és a szóban forgó szolgáltatások nyújtói közötti köztes szolgáltatásokat nyújtanak (például közlekedési vagy szálláshely szolgáltatás). A tagállamoknak különbséget kell tenniük a szolgáltatást alkalmasszerűen kínáló magánszemélyek és a szakmai minőségben eljáró szolgáltatók között, például a tevékenység szintjén alapuló határértékek meghatározásával.” Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye, lásd 10. l. jegyzet.

zők tulajdonjogára vonatkozó körülmények vizsgálata bír kiemelkedő jelentőséggel.

A Bíróság alábbiakban ismertetett ítéleteinek érvrendszeréből az a következtetés vonható le, hogy az EUB lényegében azonosulni tudott a Bizottság menetrendközlésében kifejtett szempontrendszerével.

2. AZ UBERPOP-SZOLGÁLTATÁSRA VONATKOZÓ ÍTÉLETEK

Az „UberPop” elnevezés egyaránt jelöli az Uber által kifejlesztett mobiltelefonos alkalmazást és azt a sajátos szolgáltatástípust is, amelyet az Uber ennek az alkalmazásnak a segítségével biztosított, és amely különbözik a társaság által nyújtott egyéb szolgáltatásoktól (pl. *UberBlack*, *UberPool*)¹³, *Szpunar főtanácsnok* erre a következők szerint mutatott rá:

„Az Uber platform által kínált különböző szolgáltatások a sofőrök minősége és a jármű típusa alapján különböző kategóriákra oszlanak. Az alapeljárás alperese által szolgáltatott információk szerint az alapeljárásban az UberPop nevű szolgáltatás érintett, amelynek keretében nem hivatásos magánszemély sofőrök nyújtják saját járműveikkel a személyszállítási szolgáltatást.”¹⁴

Az Uber tehát különböző szolgáltatásokat nyújtott, illetve nyújt, és ezeknek csak egyike az UberPop nevű szolgáltatás, amely Európában az egyik legnépszerűbb taxiszoállításnak számított az EUB ítéleteinek meghozatalakor.

Az UberPop-szolgáltatás nagy népszerűségnek örvendett a szolgáltatást igénybe vevők körében, ugyanakkor komoly gazdasági fenyegetést jelentett a hagyományos taxiszoállítás számára, ezért az Uber európai piacra lépése élénk tiltakozást váltott ki a taxitársaságok részéről, és a tagállami bíróságok is sorra tiltották be az UberPop-szolgáltatást.¹⁵

Az alábbiakban ismertetett ügyekben az UberPop-szolgáltatás legfőbb jellemzője az volt, hogy a platformszolgáltató (Uber) engedély nélkül végzett olyan elektronikus, közvetítói szolgáltatást, amely az általa kifejlesztett mobiltelefonos applikáció segítségével kötötte össze az utasokat és a személyszállítási tevékenységet

ugyancsak engedély nélkül végző, nem hivatásos, magánszemély taxisokat.¹⁶

A Bíróság UberPop-szolgáltatással kapcsolatos álláspontját, és – különösen a kérdést elsőként tárgyaló – *Uber Spain*-ítéletet fokozott várakozás előzte meg mind a gazdasági szereplők, mind a jogalkotók és jogalkalmazók részéről. Ez a kiemelt figyelem annak volt köszönhető, hogy az EUB állásfoglalásától függött a tagállamok szabályozási mozgástere az UberPop és az ahhoz hasonló szolgáltatások területén. A szabályozási mozgástér nagysága konkrétan ahhoz igazodott, hogy az EUB az információs társadalommal összefüggő szolgáltatásnak vagy a közlekedés területén nyújtott szolgáltatásnak minősíti-e az UberPop-szolgáltatást; a minősítés pedig befolyásolhatta a szolgáltatás további piaci jelenlétét.

Jellemző a döntést megelőző kiemelt érdeklődésre, hogy már az előzetes döntéshozatali kérelem benyújtását követően olyan jogi okfejtések láttak napvilágot, amelyek a Bíróság álláspontját kívánták formálni. Ezek közül említést érdemel például DAMIEN álláspontja, aki azzal érvelt, hogy az UberPop-szolgáltatás az információs társadalom szolgáltatása, és mint ilyen, az e-kereskedelmi irányelv, a szolgáltatási irányelv és az EUMSZ 56. cikkének hatálya alá tartozik. A szerző véleménye szerint ez a típusú szolgáltatás semmi esetre sem tekinthető közlekedés területén nyújtott szolgáltatásnak, főként a következők miatt: az Uber nem a közlekedési szolgáltatással teremt értéket, hanem azzal, hogy közvetlen összeköttetést létesít a felhasználók között, az UberPop-szolgáltatás fő célja nem a közlekedési szolgáltatás, hanem a közvetítő szolgáltatás nyújtása. Az autók nem az Uber tulajdonát képezik, azokat nem üzemelteti, a sofőrök nem az Uber alkalmazottai. Az Uber lényegében ugyanolyan platformszolgáltató, mint az AirBnb vagy a Booking.com.¹⁷

Az UberPop-szolgáltatásra vonatkozó ítéletek alatt a Bíróság *Uber Spain* és *Uber France*-ügyekben hozott ítéletei értendők. A Bíróságnak első alkalommal az *Uber Spain*-ügyben nyílt lehetősége az UberPop-szolgáltatás jogi minősítésére, és valószínűsíthető volt, hogy precedens értékű döntés születik.

2.1. AZ UBER SPAIN-ÜGY

Az előzőekben már említettem, hogy a Bizottság a platformközleményben és a menetrendben felhívta a figyelmet az új típusú szolgáltatások versenyjogi aspektusaira. Az *Uber Spain*-ügy alapeljárásában a kérelmet előterjesztő barcelonai taxisok szakmai szervezete, az *Asociación Profesional Elite Taxi* (a továbbiakban: Elite Taxi) szintén versenyjogi sérelemre hivatkozott.

A jogvita tárgyát az képezte, hogy az Uber Systems Spain SL társaság (a továbbiakban: Uber Spain SL) engedély nélkül,

13 Az Uber a közlekedési szolgáltatások piacán különböző szolgáltatásokkal van jelen, ezek közül Európában az egyik legelterjedtebb az UberPop-szolgáltatás, ezen kívül azonban egyéb elnevezésű és típusú szolgáltatásokat is nyújt (pl. *UberBlack*, *UberPool*, *UberX* stb.). Az *UberBlack*-szolgáltatást pl. megkülönbözteti az *UberPool*-szolgáltatástól, hogy előbbi esetében engedéllyel rendelkező hivatásos sofőrök nyújtják a szolgáltatást, utóbbi esetében viszont magánszemélyek (ún. „peer”-ek). Lásd EURÓPAI BIZOTTSÁG: *Exploratory study of consumer issues in online peer-to-peer platform markets*. Annex 4.7. Uber case study, 2017. http://ec.europa.eu/newsroom/just/item-detail.cfm?&item_id=77704 [letöltve: 2021. 01. 30.].

14 *Uber Spain*-ügy, főtanácsnoki indítvány, 14. pont.

15 Erre vonatkozó ismertetést lásd bővebben A. Alexander DEMASI: *Uber: Europe's Backseat Driver for the Sharing Economy*, *Creighton International and Comparative Law Journal* 7, no. 1 (2016): (73–85. o.), https://dSPACE2.creighton.edu/xmlui/handle/10504/27640/discover?filter_rtype_1=title&filter_relational_operator_1=contains&filter_1=volume+7&submit_apply_filter=&query=%22volume+7%22&sort_by=dc.title_sort&order=asc [letöltve: 2021. 02. 24.].

16 Az Uber szolgáltatásának közgazdasági szempontú elemzését illetően lásd BERDE Éva: *Uber és taxi egymás mellett – új piaci modellek hagyományos árszikkriminációval*. *Közgazdasági Szemle*, LXV. évf., 2018. június (650–666. o.), <http://dx.doi.org/10.18414/KSZ.2018.6.650> [letöltve: 2021. 01. 31.].

17 Geradin DAMIEN: *Online Intermediation Platforms and Free Trade Principles – Some Reflections on the Uber Preliminary Ruling Case*. 2016. április, https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2759379 [letöltve: 2021. 02. 24.].

okostelefonos alkalmazás segítségével, díjazás ellenében olyan közvetítói szolgáltatást nyújtott, amely összekapcsolta a saját gépjárműüket használó, nem hivatásos sofőröket és az utasokat, az alkalmazás segítségével a sofőrök taxisengedély nélküli személyszállítási tevékenységet végeztek.

Mivel sem az Uber Spain SL, sem pedig a magánszemély sofőrök nem rendelkeztek engedéllyel, ezzel szemben a hivatásos taxisok szolgáltatásait csak engedély birtokában nyújthatták, utóbbiak értelemszerűen versenyhátrányba kerültek az „Uber-sofőrökkel” szemben. Emiatt az Elite Taxi 2014-ben keresetet terjesztett elő, és azt kérte a barcelonai kereskedelmi bíróságtól, hogy állapítsa meg az Uber Spain SL tisztességtelen versenymagatartását, amely – véleménye szerint – abban állt, hogy a társaság engedély nélkül, mobiltelefonnal igénybe vehető internetes alkalmazás segítségével foglalási szolgáltatást nyújt az engedéllyel ugyancsak nem rendelkező magánszemély taxisoknak; kötelezze továbbá a társaságot a tisztességtelen magatartás abbahagyására, és egyúttal – a jövőre nézve is – tiltsa el az ilyen tevékenységtől.¹⁸ Az Uber Spain SL vitatta, hogy tevékenysége bármilyen módon engedélyezési kötelezettség alá esne és tisztességtelen versenymagatartást tanúsítana.

A barcelonai kereskedelmi bíróság álláspontja szerint – mivel az Uber Spain SL tevékenysége nemzetközi platformhoz kapcsolódik – szolgáltatását uniós jogi kontextusban kell vizsgálni. A kérdést előterjesztő barcelonai bíróság álláspontja szerint az Uber Spain SL magatartása a spanyol jog szerint akkor minősül tisztességtelennek, ha szolgáltatása az uniós jog alapján is előzetes engedélyhez köthető. Ennek megállapítása viszont annak függvénye, hogy az Uber Spain SL által nyújtott UberPop-szolgáltatás minek minősül az uniós jog szemszögéből: *információs társadalommal összefüggő szolgáltatásnak* – amely indokoltá teheti az elektronikus kereskedelemről szóló 2000/31/EK irányelv¹⁹ (a továbbiakban: e-kereskedelmi irányelv) alkalmazását –, vagy *közlekedési* (illetve közlekedés területén nyújtott) szolgáltatásnak, esetleg a kettő kombinációjának?

A *közlekedés területén* végzett szolgáltatást a belső piaci szolgáltatásokról szóló 2006/123/EK irányelv²⁰ (a továbbiakban: szolgáltatási irányelv) 2. cikke (2) bekezdésének d) pontja mint a szolgáltatási irányelv hatálya alól kivett tevékenységet határozza meg. A közlekedés területén nyújtott szolgáltatás fogalma tágabb a közlekedési szolgáltatás fogalmánál, ugyanakkor a fogalmat tételes uniós jogszabály nem definiálja. Az EUB a 168/14. számú, *Grupo Itevelesa*-ügyben fejtette ki az ismérveket, megállapítva, hogy e fogalomba nemcsak a közlekedési eszközökkel végzett szolgáltatások tartoznak, hanem minden olyan tevékenység, amely a főtevékenység, azaz a közlekedési tevékenység gyakorlásának előzetes és elengedhetetlen feltételét képezi.²¹

Az előzetes döntéshozatali kérelem tehát az Uber szolgáltatásának uniós jogi szempontból történő minősítésére

vonatkozott. Nevezetesen annak eldöntésére, hogy az UberPop-szolgáltatás az Európai Unió működéséről szóló szerződés²² (a továbbiakban: EUMSZ) 56. cikke szerinti szolgáltatásnyújtás szabadságának, illetve az ezen alapuló irányelvek valamelyikének (e-kereskedelmi irányelv, szolgáltatási irányelv) a hatálya alá tartozik-e, vagy éppen ellenkezőleg, e szabályok nem alkalmazhatók, mert az EUMSZ 58. cikk (1) bekezdése szerinti közlekedés területén nyújtott szolgáltatásról van szó. A jogi minősítés ugyanis előfeltételét képezte a spanyol jog szerinti tisztességtelen versenymagatartás megállapításának, amire az alapügy felperese hivatkozott.²³

2.2. AZ UBERPOP-SZOLGÁLTATÁS JOGI MINŐSÍTÉSE

A Bíróság egyértelműen állást foglalt abban a kérdésben, hogy a szolgáltatás jogi minősítése az uniós jog értelmezését teszi szükségessé, továbbá a hollandiai Uber vállalattal való kapcsolat miatt a kérdést a szolgáltatásnyújtás szabadsága szempontjából is vizsgálni kell.²⁴ A jogi minősítéshez, annak meghatározásához, hogy az UberPop szolgáltatása az EUMSZ melyik rendelkezése, illetve melyik irányelv hatálya alá tartozik, az EUB a szolgáltatás ténybeli jellemzőiből indult ki, amelyeket a főtanácsnoki indítvány részletesen tartalmazott. A főtanácsnok egyúttal arra is rámutatott, hogy az Uber az UberPop-szolgáltatást lényegében valamennyi tagállamban azonos ismertetőjegyekkel nyújtja.²⁵

A feltárt sajátosságok két csoportra oszthatók: egyrészt az Uber létrehozott egy sajátos, újfajta városi közlekedési szolgáltatást, amelyet folyamatosan megszervez és üzemeltet, másrészt e közlekedési szolgáltatás felett meghatározó befolyást gyakorol.

A főtanácsnok álláspontja szerint az Uber maga hozta létre a városi közlekedési szolgáltatásnak ezt a sajátos modelljét, amelyben elválaszthatatlanul összekapcsolódik a közlekedési szolgáltatás és az elektronikus közvetítói platformszolgáltatás; ebben a sajátos modellben a platformszolgáltató meghatározó befolyást gyakorol a közlekedési szolgáltatás megszervezésére. A sofőrök nem a platformtól független tevékenységet fejtenek ki, hanem ez a típusú személyszállítási tevékenység kizárólag a platformnak köszönhetően létezik. A főtanácsnok azzal érvelt, hogy az Uber a közlekedési szolgáltatás szervezője és üzemeltetője, és maguk a fogyasztók is úgy értékelik, hogy a személyszállítási szolgáltatás az Uber nevében történik.²⁶ A Bíróság osztotta a főtanácsnok álláspontját, és maga is akként értékelte az Uber tevékenységét, hogy az nem merül ki az elektronikus közvetítési szolgáltatásban, hanem az Uber valójában létrehozott egy újfajta városi közlekedési szolgáltatási kínálatot; az Uber platformszolgáltatása nélkül a sofőrök ebben a konstrukcióban nem tudnák nyújtani a személyszállítási

18 *Uber Spain*-ítélet 13. pontja.

19 A belső piacon az információs társadalommal összefüggő szolgáltatások, különösen az elektronikus kereskedelem, egyes jogi vonatkozásairól szóló 2000/31/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv. HL (2000) L 178., 2000. 07. 17., magyar kiadás, 13. fejezet, 25. kötet, 399. o.

20 A belső piaci szolgáltatásokról szóló 2006/123/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv. HL (2006) L 376., 2006. 12. 27., 36–68. o.

21 C-168/14. sz. ügy, *Grupo Itevelesa SL és társai kontra OCA Inspección Técnica de Vehículos SA és társai* ügyben 2015. október 15-én hozott ítélet 45–47. pontja, ECLI:EU:C:2015:685.

22 Az Európai Unióról szóló szerződés és az Európai Unió működéséről szóló szerződés egységes szerkezetbe foglalt változata. HL (2012) C 326, 2012. 10. 26., 47–390. o.

23 *Uber Spain*-ítélet, 14–18. pont, valamint főtanácsnoki indítvány 2. pont és 23–25. pont.

24 *Uber Spain*-ítélet 20. és 31. pontja.

25 *Uber Spain*-ítélet, 40. pont.

26 *Uber Spain*-ügy, főtanácsnoki indítvány, 53., 56. és 61. pont.

szolgáltatást és az utasok sem tudnák ezt a típusú szolgáltatást igénybe venni.²⁷

Az Uber közlekedési szolgáltatásra gyakorolt döntő befolyása a következőkben ragadható meg: az internetes alkalmazás segítségével az aktuális keresleti-kínálati viszonyokhoz igazítva meghatározza a fuvardíjat, ezt a díjat az Uber vonja le az utasoktól, majd annak saját, kb. 20–25%-os jutalékával csökkentett összegét kifizeti a sofőröknek. A sofőrök nem jogosultak az Uber által meghatározott díjnál magasabb összeget elkérni az utasoktól, ugyanakkor, alacsonyabb fuvardíj megállapítására jogosultak, azonban ez nem csökkentheti az Uber jutalékát. Ezt meghaladóan az Uber bizonyos ellenőrzést, kiválasztást is gyakorol a sofőrök és autók felett; amennyiben a sofőr nem tesz eleget az elvárásoknak, az Uber ki is zárhatja a szolgáltatásnyújtásból.²⁸

Az előzőekben összegzett tényállási elemek miatt a Bíróság – egyetértve a főtanácsnok indítványával – arra a következtetésre jutott, hogy egy átfogó jellegű, komplex szolgáltatásról van szó. Ebben az átfogó jellegű szolgáltatásban a közlekedési szolgáltatás és az elektronikus közvetítői szolgáltatás elválaszthatatlanul kapcsolódik egymáshoz; a közvetítői szolgáltatás az átfogó szolgáltatás szerves részét képezi, az elektronikus közvetítői szolgáltatást ebben a konstrukcióban nem lehet önálló szolgáltatásnak tekinteni. A főtanácsnok és az EUB álláspontja szerint fő szolgáltatásnak a közlekedési szolgáltatás minősül, amelynek megszervezésére, fő jellemzőinek meghatározására (pl. fuvardíj) a platformszolgáltató meghatározó befolyást gyakorol. Mindezekre a körülményekre figyelemmel a Bíróság az UberPop-szolgáltatást a *közlekedés területén nyújtott szolgáltatásnak* minősítette.²⁹

A főtanácsnoki indítvány az ítéletnél markánsabban rávilágít arra, hogy miért a közlekedési szolgáltatás minősül fő szolgáltatásnak. Ennek lényegét a főtanácsnok abban látja, hogy az átfogó szolgáltatás *gazdasági értékét* a közlekedési szolgáltatás adja. Ugyanakkor az Uber ellenőrzés alatt tartja a közlekedési szolgáltatás *gazdaságilag releváns tényezőit*, ez az ellenőrzés azonban nem a munkaviszonyok klasszikus alá-fölé rendeltségi sémája szerint történik, azonban legalább olyan erős, ha nem erősebb ösztönzőkön keresztül (pl. árképzés, utasok értékelése), mint a munkáltatói ellenőrzés.³⁰

Figyelemmel arra, hogy a Bíróság *nem önálló elektronikus kereskedelmi szolgáltatásnak*, hanem az EUMSZ 58. cikkének (1) bekezdése szerinti *közlekedés területén nyújtott szolgáltatásnak* minősítette az UberPop-szolgáltatást, erre vonatkoztatva nem látta alkalmazhatónak az EUMSZ 56. cikkét, továbbá az e cikkre épülő e-kereskedelmi irányelvet és szolgáltatási irányelvet, ezzel szemben az EUMSZ *közlekedésre* vonatkozó szabályainak³¹ alkalmazhatóságát állapította meg.

Az EUB már a *Yellow Cab*-ügyben rámutatott arra, hogy „a közlekedés területén a szolgáltatásnyújtás szabadságát nem az EUMSZ 56. cikkében szereplő rendelkezés – amely általános-ságban vonatkozik a szolgáltatásnyújtás szabadságára –,

hanem az EUMSZ 58. cikk (1) bekezdésében szereplő különös rendelkezés szabályozza”.³²

Az UberPop-szolgáltatás jogi minősítésének a jelentősége abban áll, hogy a közlekedés területén a tagállamok valamelyest nagyobb szabályozási mozgástérrel rendelkeznek a szabad szolgáltatásnyújtás szabályozását illetően. Az EUMSZ 90. cikkének értelmében a közlekedéspolitikát, a közlekedés területére vonatkozó jogalkotást az EU és a tagállamok megosztott hatáskörben gyakorolják, azonban egyelőre nincs olyan – megosztott hatáskörben hozott – uniós jogszabály, amely a jogvita tárgyát képező ügyben alkalmazható lenne. Emiatt a tagállamok a közlekedési szolgáltatások területén – másodlagos joganyag hiányában – nagyobb mozgástérrel rendelkeznek, ugyanakkor a közlekedéspolitikai területén sem korlátlan a szabadságuk. Az elsődleges jog általános elveit kötelesek tiszteletben tartani.³³

Hangsúlyozni kell ugyanakkor, hogy a közlekedési területre vonatkozó nagyobb szabályozási mozgástér csak a szabad szolgáltatásnyújtás esetkörét illetően érvényesül, ami azt jelenti, hogy az EUMSZ 56. cikkét nem lehet alkalmazni, azonban a szolgáltatók letelepedésére vonatkozó szabályok (EUMSZ 49. cikke) változatlanul érvényesülnek a közlekedés területén nyújtott szolgáltatások esetében is.³⁴

A Bíróságnak az UberPop-szolgáltatás jogi minősítésére vonatkozó álláspontja nem maradt visszhang nélkül. Ellentétes vélemények ütköztek, azonban egyetértés mutatkozott abban, hogy az ítélet kiemelkedő jelentőséggel bír nem csak a közlekedéssel összefüggő elektronikus közvetítői szolgáltatások, egyéb platformszolgáltatások megítélésében is.

*Colangelo és Maggolino*³⁵ arra mutatott rá, hogy egyes vélemények szerint a döntés károsan hat az új technológiák és üzleti modellek elterjedésére. Ugyanakkor a szerzők álláspontja szerint az ítélet lényegében összhangban áll a Bizottsági menetrend közleményben rögzített szempontrendszerrel. Az ítélet hatására a jogalkotóknak újra kell gondolniuk a hagyományos üzleti modellekre kialakított szabályozásokat, meg kell vizsgálniuk, hogy azok mennyiben illeszkednek az új kihívásokhoz, és a szabályozás újragondolása során nem az elavult szabályokat kell az új típusú modellekre erőltetni.

*Hacker*³⁶ álláspontja szerint az olyan típusú szolgáltatási csomagok esetében, mint az UberPop logikus a Bíróság következtetése, miszerint a jogi minősítés az alapszolgáltatáshoz igazodik, mivel az alapszolgáltatás és nem a közvetítői szolgáltatás

27 *Uber Spain*-ítélet, 37., 39. pont.

28 *Uber Spain*-ítélet, 39. pont, főtanácsnoki indítvány, 45–50. pont.

29 *Uber Spain*-ítélet, 40. pont.

30 *Uber Spain*-ügy, főtanácsnoki indítvány, 51–52. és 64–65. pont.

31 EUMSZ III. részének VI. alcíme alá tartozó rendelkezések.

32 C-338/09. sz., *Yellow Cab Verkehrsbetriebs GmbH kontra Landeshauptmann von Wien* ügyben 2010. december 22-én hozott ítélet (a továbbiakban: *Yellow Cab*-ítélet) 29. pontja, ECLI:EU:C:2010:814.

33 *Uber Spain*-ítélet, 47. pont: „[...] az uniós jog jelenlegi állása szerint a tagállamok feladata az EUM Szerződés általános szabályaival összhangban az alapügy tárgyát képezőhöz hasonló közvetítői szolgáltatások nyújtásának feltételeit szabályozni.”

34 *Yellow Cab*-ítélet, 33. pont és C-168/14. sz. ügy, *Grupo Itevelesa SL és társai kontra OCA Inspección Técnica de Vehículos SA és társai* ügyben 2015. október 15-én hozott ítélet, (ECLI:EU:C:2015:685) 53. pont.

35 Margherita COLANGELO – Mariateresa MAGGIOLINO: *Uber in Europe: Are There Still Judges in Luxembourg? CPI Antitrust Chronicle*, 2018. május, <https://ssrn.com/abstract=3192086> [letöltve: 2021. 02. 24.].

36 Philipp HACKER: *UberPop, UberBlack, and the Regulation of Digital Platforms after the Asociación Profesional Elite Taxi Judgment of the CJEU. European Review of Contract Law (Forthcoming)*, 2018. február, https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3116143 [letöltve: 2021. 02. 24.].

rendelkezik a nagyobb gazdasági erővel. Hacker is úgy gondolja, hogy az *Uber Spain*-ítélet jelentős hatást fog gyakorolni a platformszolgáltatók üzleti modelljének meghatározására és a tagállamok jogalkotására. Véleménye szerint – az ítélet hatására – a platformszolgáltatóknak a jövőben el kell majd gondolkodniuk azon, hogy melyik üzleti modell alkalmazása áll érdekükben: az alapszolgáltatásokba való nagyobb gazdasági beavatkozás, amely azzal a következménnyel jár, hogy nem élvezhetik az e-kereskedelmi irányelv előnyeit, vagy az egyszerű közvetítői szolgáltatás, amelynek választása esetén kevesebb piacra jutási akadállyal (pl. engedélyezés) szembesülnek, és élvezhetik az e-kereskedelmi irányelv előnyeit. A szerző ugyancsak szükségesnek tartja a jogszabályok digitális jelenhez történő igazítását, különösen a hagyományos szolgáltatásokra vonatkozó elavult követelmények megszüntetését, amelyek esetenként a tradicionális szolgáltatók tevékenységét is szükségtelenül megnehezítik.

A nagy visszhangot kiváltó *Uber Spain*-ügy után a Bíróság megerősítette az *UberPop*-szolgáltatás jogi minősítésére vonatkozó álláspontját, erre elsőként az *Uber France*-ügyben nyílt lehetősége.

2.3. AZ UBER FRANCE-ÜGY

Az *Uber France*-ügy alapját magánvádas büntetőeljárásban felmerült kérdések képezték. Az *Uber France SAS* társaság (a továbbiakban: *Uber France SAS*) Franciaország területén nyújtott *UberPop*-szolgáltatást ugyanazokkal a jellemzőkkel, mint az *Uber Spain SL* társaság Barcelonában. A francia közlekedési törvénykönyv 2014-ben úgy módosult, hogy *büntetőjogi eszközökkel* (pénzbírság és szabadságvesztés) szankcionálta az olyan elektronikus közvetítő rendszer létrehozását, amely utasokat olyan – nem hivatásos – sofőrökkel kapcsolt össze, akik engedély nélkül folytattak taxis személyszállítást. Az *Uber France SAS* ellen a hivatkozott szabály megsértése miatt indult magánvádas büntetőeljárás.

Az előzetes döntéshozatali eljárásban az a kérdés merült fel, hogy az elektronikus közvetítői szolgáltatást büntetőjogi eszközökkel szankcionáló nemzeti szabályozás az információs társadalom szolgáltatásaira vonatkozó olyan szabálynak minősül-e, amelyet a 98/34 irányelv³⁷ 8. cikkének (1) bekezdése értelmében műszaki notifikációs eljárás keretében előzetesen be kellett volna jelenteni a Bizottságnak. A kérdést előterjesztő bíróság arra is választ szeretett volna kapni, hogy amennyiben a szabályozás a műszaki notifikációs eljárás keretében bejelentési kötelezettség alá tartozna, annak elmaradása a büntető jogszabály alkalmazhatatlanságát vonja-e maga után.

A Bíróság először is utalt az *Uber Spain*-ügyben tett megállapításaira, miszerint az *UberPop*-szolgáltatás *főszabály* sze-

rint megfelel az információs társadalommal összefüggő szolgáltatásnak, ugyanakkor az *UberPop*-szolgáltatás *nem merül ki a közvetítői szolgáltatásban*, hanem annak kereteit meghaladja, megszervezi a személyszállítási szolgáltatást és arra meghatározó befolyást gyakorol, következésképpen *nem az információs társadalom szolgáltatásának, hanem a közlekedés területén nyújtott szolgáltatásnak minősül*. Erre figyelemmel a Bíróság az *Uber France SAS* által nyújtott *UberPop*-szolgáltatást is a közlekedés területén nyújtott szolgáltatásnak minősítette. A Bíróság egyúttal arra a következtetésre jutott, hogy a szolgáltatásnak a közlekedés területén nyújtott szolgáltatásként történő minősítése kizárja, hogy a francia büntetőjogi rendelkezés a 98/34 irányelv hatálya alá tartozó, információs társadalommal összefüggő szolgáltatásra vonatkozó szabálynak minősüljön, következésképpen a műszaki notifikációs kötelezettség nem áll fenn.³⁸

A Bíróság az *Uber Spain*-ítélet meghozatala után már könnyű helyzetben volt az *UberPop*-szolgáltatás jogi minősítését illetően, és mivel ezt a fajta elektronikus közvetítői szolgáltatást nem az információs társadalom szolgáltatásának minősítette, azzal a kérdéssel sem kellett foglalkoznia, hogy melyek a műszaki notifikáció elmaradásának jogkövetkezései, ha azok büntetőjogi szabály bejelentésének elmulasztására vonatkoznak.

A főtanácsnok azonban ezt a kérdést is megvizsgálta, és arra az álláspontra jutott, hogy az információs társadalommal összefüggő szolgáltatásra vonatkozó szabály fogalomkörét nem lehet olyan tágan meghatározni, hogy abba büntetőjogi szankciós szabály is beletartozzon.³⁹

A főtanácsnok – kizárólag a teljesség kedvéért – kitért arra a kérdésre is, ha egy büntetőjogi szankciót tartalmazó rendelkezés mégis műszaki notifikációs kötelezettség alá tartozna, akkor annak elmaradása olyan eljárási hibának minősülne, amely kizárná a magánszeméllyel szemben történő alkalmazhatóságát, tehát a műszaki notifikáció elmulasztásának jogkövetkezései nemcsak polgári jogvitában, hanem büntetőeljárás keretében is érvényesíthetők.⁴⁰

3. A STAR TAXI APP-SZOLGÁLTATÁSRA VONATKOZÓ ÍTÉLET

A 2019. január 19-én a Bíróság elé került *Star Taxi*-ügy az *Uber Spain* és *Uber France*-ügyekhez látszólag hasonló elemeket tartalmaz, ezért első látásra könnyen feltételezhető, hogy az előző ítéletekhez hasonló döntés születik. Ugyanakkor a látszólagos hasonlóság mellett jelentős különbségek figyelhetők meg, amelyek megmagyarázzák a Bíróság korábbiaktól

37 A 98/48/EK európai parlamenti és tanácsi irányelvvel (HL 1998. L 217., 1998. 07. 20.; magyar különkiadás 13. fejezet, 21. kötet, 8. o.) módosított, a műszaki szabványok és szabályok terén történő információszolgáltatási eljárás megállapításáról (helyesen: A műszaki szabványok és szabályok, valamint az információs társadalom szolgáltatásaira vonatkozó szabályok terén alkalmazott információszolgáltatási eljárás megállapításáról) szóló 98/34/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv. HL (1998) L 204., 1998. 06. 22., magyar különkiadás 13. fejezet, 20. kötet, 337. o.

38 *Uber France*-ítélet 19–27. pont.

39 „Ha a jogellenes tevékenységek közvetítését tiltó vagy szankcionáló minden nemzeti rendelkezést műszaki szabálynak kellene tekinteni pusztán azon tényről fogva, hogy e közvetítés a legnagyobb valószínűséggel elektronikus úton történik, akkor ezen a jogcímen a tagállamok írott vagy íratlan belső szabályainak jelentős részét be kellene jelenteni. Ez a bejelentési kötelezettség megalapozatlan kiterjesztéséhez vezetne [...]” *Uber France*-ügy, főtanácsnoki indítvány, 31. pont.

40 *Uber France*-ügy, főtanácsnoki indítvány, 36–39. pont.

eltérő döntését, aláhúзва a *case by case* elbírálás nélkülözhetetlenségét.

A *Star Taxi*-ügy alapeljárásának alperesei, Bukarest főváros önkormányzata és közgyűlése szintén azzal védekeztek, hogy a romániai *Star Taxi App SRL* társaság (a továbbiakban: *Star Taxi*) által nyújtott applikációs közvetítői szolgáltatás (a továbbiakban: *Star Taxi App*-szolgáltatás) – hasonlóan az *UberPop*-szolgáltatáshoz – szintén a közlekedés területén nyújtott szolgáltatásnak minősül, ezzel szemben az eltérő tényállási elemekre már az előzetes döntéshozatali kérelmet előterjesztő bukaresti törvényszék is felhívta a figyelmet.

Az ügy háttere a következő: A *Star Taxi* egy román jog szerint létrejött és Romániában bejegyzett, Bukarestben tevékenykedő társaság, amely egy olyan okostelefonos alkalmazást fejlesztett ki és üzemeltetett, amely lehetővé tette az utasok és engedéllyel rendelkező hivatásos taxisofőrök összekapcsolását (az alkalmazás a társaság nevét viselte). Az utasok számára az applikáció letöltése ingyenes volt, ezzel szemben a társaság szerződéses jogviszony keretében és havi díjazás ellenében tette lehetővé a taxisok részére az alkalmazás használatát, egyidejűleg egy okostelefont is biztosítva a hivatásos taxisoknak, amelyre a „*Star Taxi sofőr*” nevű alkalmazást telepítette.

A szoftver lehetővé tette az utasok számára, hogy mobiltelefonon megjelenítsék az elérhető sofőrök listáját, ugyanakkor a társaság nem közvetített ki konkrét sofőrt az utas számára, az utas szabadon választhatta ki az általa igénybe venni kívánt taxit, és a fuvardíjat is közvetlenül a sofőrnek fizette; a fuvardíjat a sofőr állapította meg.

Az alapeljárásban a jogvita tárgyát a bukaresti önkormányzat 2017-ben hozott határozata képezte (a továbbiakban: 2017-es határozat), amely alapján a *Star Taxi* tevékenységét, illetve az ahhoz hasonló elektronikus közvetítői tevékenységet taxis *diszpécseri szolgáltatási* tevékenységnek minősítette. A román jog szerint a taxisok tevékenységét egy 2003-as törvény és – Bukarest területén – egy 2008-as önkormányzati közgyűlési határozat (a továbbiakban: 2008-as határozat) szabályozta. Az említett jogszabályok alapján a diszpécseri szolgáltatás előzetes engedélyhez kötött tevékenység, a taxis személyszállítás úgyszintén csak erre vonatkozó engedély birtokában végezhető, a taxisok számára egyúttal kötelező a diszpécseri szolgálat igénybevétele. Diszpécseri szolgáltatási tevékenység alatt az említett jogszabályok taxis személyszállítással összefüggő olyan tevékenységet értettek, amelynek során az utasok *telefon* vagy *más eszköz alkalmazásával* adják le a megrendelésüket a diszpécseri szolgálatnak, a diszpécseri szolgálat pedig rádió adó-vevővel közvetíti a megrendeléseket a sofőröknek. Diszpécseri szolgáltatási engedélyt az a jogi személy kaphatott, amely rendelkezett – többek között – a szükséges műszaki eszközökkel, így pl. rádió adó-vevővel és rádiófrekvencia-használati jogosultsággal. A diszpécseri szolgálatnak és a taxisoknak a diszpécseri szolgáltatási tevékenység igénybevételére szerződést kell kötniük, amelyben közösen állapították meg a tarifákat; a diszpécseri szolgálat bérleti díj ellenében a taxisok rendelkezésére bocsátotta a rádió adó-vevőt. Az említett kötelezettségek megszegése, így az előzetes engedély hiányában végzett diszpécseri szolgáltatási tevékenység közel ezer eurónak megfelelő összegű bírságot vont maga után.

A 2017-es határozat a *Star Taxi App*-szolgáltatást és a hasonló szolgáltatásokat diszpécseri szolgáltatásnak minősítette,

anélkül azonban, hogy az új típusú szolgáltatásokra érdemben új jogi szabályozási keretet hozott volna létre. Ennek következtében a „tradicionális” diszpécseri szolgáltatásra vonatkozó jogszabályi követelményeket, így az előzetes engedélyezést is automatikusan alkalmazni kellett az applikációs közvetítői szolgáltatásokra.

Az alperesek azzal érveltek, hogy az utóbbi években egyre nagyobb teret hódított az a gyakorlat, hogy az utasok nem a hagyományos diszpécseri szolgáltatókon keresztül, hanem okostelefonos alkalmazás segítségével veszik igénybe a taxisok szolgáltatását, holott a taxisok a személyszállítást csak engedéllyel rendelkező diszpécseri központok igénybevételével bonyolíthatják le. Az alperesek álláspontja szerint a közérdek védelme megkívánja a *Star Taxi*hez hasonló tevékenységet végző elektronikus közvetítői szolgáltatások előzetes engedélyhez kötését.

Mivel a *Star Taxi* nem tett eleget az előzetes engedélyezési követelményeknek, vele szemben bírságot szabtak ki, amely ellen a társaság bírói jogorvoslattal élt, és a 2017-es határozat megsemmisítését kérte.

A bukaresti törvényszék az előzetes döntéshozatali kérelmében akként foglalt állást, hogy a *Star Taxi App*-szolgáltatás eltér az *UberPop*-szolgáltatástól. A törvényszék a következő eltéréseket emelte ki: az applikációt *szakmai engedéllyel rendelkező hivatásos sofőrök* használják; a fuvardíjat a sofőr határozza meg és az utas közvetlenül neki fizeti ki; a *Star Taxi* nem gyakorol minőségi ellenőrzést a sofőrök vagy autók felett (pl. a sofőrök kiválasztása, az autó műszaki jellemzőinek meghatározása). Mivel a bukaresti törvényszék nem közlekedés területén nyújtott szolgáltatásnak értékelte a *Star Taxi App*-szolgáltatást, kétségei támadtak amiatt, hogy a 2017-es határozattal kiterjesztett előzetes engedélyezési kötelezettség összeegyeztethető-e az uniós joggal.

Az EUB előtti eljárásban az *Uber Spain* és *Uber France*-ügyhöz hasonló, ugyanakkor a korábbiakhoz képest árnyaltabb kérdések merültek fel: a *Star Taxi App*-szolgáltatás az információs társadalommal összefüggő szolgáltatásnak minősül-e; érvényesül-e az e-kereskedelmi irányelv szerinti előzetes engedélyezési tilalom; alkalmazható-e a szolgáltatási irányelv engedélyezési rendszerekre vonatkozó követelménye; az előzetes engedélyezésre vonatkozó követelmény műszaki notifikációs kötelezettség alá tartozik-e; alkalmazhatók-e jelen ügyben a szolgáltatásnyújtás szabadságára vonatkozó szabályok.

A *Star Taxi* ügy érdekességét már nem csupán az a kérdés adja, hogy az applikációs szolgáltatás a közlekedés területén nyújtott szolgáltatásnak minősül-e. Úgy tűnik, a bukaresti törvényszéknek ez már nem okozott különösebb problémát; sokkal inkább kérdéses volt számára az e-kereskedelmi irányelv és a szolgáltatási irányelv rendelkezéseinek egymáshoz való viszonya, továbbá a műszaki notifikáció kérdése. Kérdésként merült fel továbbá a szolgáltatásnyújtás szabadságára vonatkozó rendelkezések alkalmazása is, holott ennek a megítélése jelen esetben nem okozhatott volna nehézséget.

3.1. A SZOLGÁLTATÁSNYÚJTÁS SZABADSÁGA

A bukaresti törvényszék a szolgáltatásnyújtás szabadságát illetően az EUMSZ 56. cikke, az e-kereskedelmi irányelv

3. cikke és a szolgáltatási irányelv 16. cikke alkalmazásának lehetőségét firtatta.

Az *Uber Spain*-üggyel ellentétben e jogeset kapcsán nem merült fel külföldi elem pl. külföldi anyavállalat, a platform nemzetközi jellege stb., itt tisztán belföldi helyzetről volt szó, amelynek valamennyi tényállási eleme egy tagállam területére korlátozódott, ezért a főtanácsnok és az EUB számára is egyértelmű volt, hogy a szolgáltatásnyújtás szabadságára vonatkozó rendelkezések jelen esetben nem alkalmazhatók.

Miért volt fontos mégis az előterjesztő bíróság számára, hogy ebben a kérdésben is állást foglaljon az EUB? Minden bizonnyal az e-kereskedelmi irányelv 3. cikk (2) bekezdése miatt, amely a *származási ország elvéből* kiindulva tiltja a másik tagállam területéről nyújtott információs társadalommal összefüggő szolgáltatások korlátozását; de – mint láthattuk –, a másik tagállam területéről nyújtott szolgáltatásnak egyetlen eleme sem merült fel. Ugyanezen oknál fogva a szolgáltatási irányelv 16. cikkének⁴¹ alkalmazása sem jöhetett számításba, míg az EUMSZ 56. cikkének alkalmazása eleve csak akkor merülhetett volna fel, ha az említett irányelvek egyike sem lett volna alkalmazható.

3.2. INFORMÁCIÓS TÁRSADALOMMAL ÖSSZEFÜGGŐ SZOLGÁLTATÁS

Az *Uber Spain* és *Uber France*-ügyekben az applikációs szolgáltatást a Bíróság az eset körülményei miatt, a nyújtott szolgáltatás átfogó, komplex jellege miatt a közlekedés területén nyújtott szolgáltatásnak minősítette, holott *önmagában* az applikációs szolgáltatás az információs társadalmi szolgáltatás valamennyi fogalmi elemével rendelkezik. A *Star Taxi*-ügyben a bukaresti törvényszék az applikációs szolgáltatást ugyancsak az eset körülményei miatt *nem* a közlekedés területén nyújtott szolgáltatásként értékelte. Kérdésként merült fel ugyanakkor, hogy a *Star Taxi* App-szolgáltatás az (EU) 2015/1535 irányelv⁴² (a továbbiakban: átláthatósági irányelv vagy műszaki notifikációs irányelv) szerinti információs társadalommal összefüggő szolgáltatásnak minősül-e.

A főtanácsnoknak az igenlő választ illetően nem merült fel kétsége,⁴³ és az EUB ugyanígy vélekedett, rámutatva, hogy az információs társadalommal összefüggő szolgáltatás valamennyi együttes követelménye megvalósul, amelyet az átláthatósági irányelv 1. cikk (1) bekezdés b) pontja megkövetel.⁴⁴

41 A szolgáltatási irányelv 16. cikke szigorú szabályokat tartalmaz a más tagállam területéről történő, átmeneti és alkalmi jellegű, ún. határon átnyúló szolgáltatásnyújtás korlátozását illetően, azonban összehasonlítva az e-kereskedelmi irányelv 3. cikkével, az utóbbi még szigorúbb szabályokat fogalmaz meg.

42 A műszaki szabályokkal és az információs társadalom szolgáltatásaira vonatkozó szabályokkal kapcsolatos információs szolgáltatási eljárás megállapításáról szóló (EU) 2015/1535 európai parlamenti és tanácsi irányelv. HL (2015) L 241., 2015. 09. 09., 1–15. o.

43 *Star Taxi*-ügy, főtanácsnoki indítvány, 35. pont.

44 Az e-kereskedelmi irányelv 2. cikk a) pontja az információs társadalommal összefüggő szolgáltatás fogalmát illetően visszautal a 98/34/EK irányelv 1. cikkének (2) bekezdése szerinti definícióra. A 98/34/EK irányelvet azonban hatályon kívül helyezte a (EU) 2015/1535 irányelv, ezért ez utóbbi irányelv 1. cikk (1) bekezdésének b) pontjában meghatározott – a korábbi irányelv szövegével azonos – definíció alkalmazandó.

Térítés ellenében nyújtott⁴⁵ szolgáltatásról van szó, amelyet a felek egyidejű fizikai jelenléte nélkül, távolról, elektronikus úton nyújtanak, és a szolgáltatás nyújtása egyéni kérelemre történik (ún. „*point to point*” és nem „*point to multipoint*” szolgáltatásról van szó).

A Bíróság válaszában egyértelműen kifejtette az *UberPop*- és a *Star Taxi* App-szolgáltatás elhatárolási elemeit: a *Star Taxi* App-szolgáltatás csak *kiegészítő* jellegű a főszolgáltatáshoz, azaz a közlekedési szolgáltatáshoz képest, nem egy komplex, átfogó szolgáltatás szerves részét képezi, mint az *UberPop* esetében. Az engedéllyel rendelkező, hivatásos sofőrök által nyújtott közlekedési szolgáltatás a *Star Taxi* App-szolgáltatástól *függetlenül* is létezett és tud létezni, a *Star Taxi* nem szervezte meg a személyfuvarozást olyan értelemben, mint az *Uber*, nem teremtett egy újfajta komplex szolgáltatástípust, ahol a nem hivatásos sofőrök által nyújtott személyfuvarozás léte az applikációtól függött. A *Star Taxi* esetében az applikációs közvetítő szolgáltatás nagyon hasznos a taxisok számára, lehetővé teszi, hogy több utasra tegyenek szert, azonban *nem nélkülözhetetlen eleme a személyszállítás megszervezésének*. Ezt meghaladóan a *Star Taxi* App *nem gyakorolt meghatározó befolyást a közlekedési szolgáltatás lényeges elemeire* (díj meghatározása, beszedése, sofőrök kiválasztása). Mindezekből következően a Bíróság – a főtanácsnokkal egyezően – arra a következtetésre jutott, hogy a *Star Taxi* App-szolgáltatás egy *önálló* és a főszolgáltatáshoz (személyszállítás) képest *kiegészítő jellegű* szolgáltatás, amely az információs társadalommal összefüggő szolgáltatásnak minősül.⁴⁶

3.3. AZ E-KERESKEDELMI IRÁNYELV SZERINTI ELŐZETES ENGEDÉLYEZÉSI TILALOM KÉRDÉSE

Az e-kereskedelmi irányelv 4. cikkének (1) bekezdése egyértelműen tiltja, hogy a tagállamok az információs társadalommal összefüggő szolgáltatást előzetes engedélyezéshez kössék, függetlenül attól, hogy a szolgáltatást letelepedés keretében, vagy más tagállamból, a szabad szolgáltatásnyújtás jogával élve nyújtják. Tehát az e-kereskedelmi irányelv 4. cikkét – ellentétben a 3. cikk (2) bekezdésével – a letelepedett szolgáltatókra is alkalmazni kell.⁴⁷

Az előzetes engedélyezés tilalma azonban nem abszolút hatályú, a kivételt a 4. cikk (2) bekezdése teremti meg, amely szerint előzetes engedélyezés tilalma nem érinti az olyan engedélyezési rendszereket, amelyek *nem kifejezetten és kizárólagosan* az információs társadalommal összefüggő szolgáltatásokra irányulnak. E rendelkezésből következően, ha a szabályozás *nem kifejezetten és kizárólagosan* az információs

45 Az EUB az ítélet 45. pontjában ismételtelen rávilágított arra, hogy általában közömbös, hogy ki fizeti a szolgáltatás díját, a lényeg az, hogy ellenérték fejében nyújtsák a szolgáltatást. Mivel jelen esetben egy háromoldalú, „*utas-szolgáltató-taxis*” jogviszonyról van szó, közömbös, hogy az utas az applikáció használatáért nem fizet díjat, mivel a közvetítői szolgáltatás ellenértékét a taxis fizeti.

46 *Star Taxi*-ítélet, 48–54. pont.

47 *Star Taxi*-ítélet 75. pontja.

társadalommal összefüggő szolgáltatásra irányul – azaz egyes szabályozási rendszerről van szó, ahol az engedélyezési követelmény egyaránt kiterjed a „hagyományos” és az elektronikus úton nyújtott, információs társadalommal összefüggő szolgáltatásokra is –, az előzetes engedélyezési rendszer alkalmazása megengedett.

A Bíróság rámutatott arra, hogy a román szabályozás egyáltalán nem tekinthető olyanak, amely kifejezetten és kizárólagosan az applikációval nyújtott elektronikus közvetítői szolgáltatást kívánja szabályozni. A 2017-es jogszabály-módosítás a már meglévő, tradicionális diszpécser-szolgáltatásokra vonatkozó engedélyezési rendszert terjesztette ki az új típusú szolgáltatásokra azért, hogy a diszpécser-szolgáltatás fogalma alá vonta az applikációs közvetítő szolgáltatást is.⁴⁸ Az előzetes engedélyezési rendszer tehát a hagyományos és az új típusú szolgáltatásokat is érinti, ebből következően az e-kereskedelmi irányelv 4. cikkének (1) bekezdése szerint engedélyezési tilalom nem alkalmazható, azaz a Star Taxi App-szolgáltatás engedélyhez köthető, amennyiben az előírt engedélyezési feltételek megfelelnek az egyéb uniós jogi követelményeknek.

3.4. AZ E-KERESKEDELMI IRÁNYELV ÉS SZOLGÁLTATÁSI IRÁNYELV EGYÜTTES ALKALMAZÁSA

A Bíróság rávilágított arra, hogy az információs társadalommal összefüggő szolgáltatások az EUMSZ 57. cikke és a szolgáltatási irányelv 4. cikkének 1. pontja szerinti általános szolgáltatás-fogalom egy speciális fajtáját képezik, emiatt előfordulhat, hogy az információs társadalommal összefüggő szolgáltatásokra, nem kizárólag az e-kereskedelmi irányelv alkalmazandó, hanem a szolgáltatási irányelv alkalmazása is szóba kerülhet.⁴⁹

A szolgáltatási irányelv a hatálya alá tartozó szolgáltatásokat horizontális jelleggel szabályozza, megszabva többek között, hogy a tagállamok milyen feltételekkel alkalmazhatnak engedélyezési rendszereket. A szolgáltatási irányelv 2. cikkének (2) bekezdése felsorolja azokat a szolgáltatásokat, amelyek nem tartoznak a hatálya alá, ezek között nem szerepelnek az információs társadalommal összefüggő szolgáltatások. A szolgáltatási irányelv 3. cikkének (1) bekezdése értelmében az irányelv rendelkezései nem alkalmazhatók azokban az esetekben, amikor rendelkezései más uniós jogi aktusokkal ütköznek, tehát ez a rendelkezés a „*lex specialis derogat legi generali*” elvét fogalmazza meg.⁵⁰ A szolgáltatási irányelv 3. cikk (1) bekezdése segítséget nyújt azokban a helyzetekben, amikor adott szolgáltatás az irányelv 2. cikkének (2) bekezdése alapján nincs kivéve az irányelv hatálya alól, ugyanakkor a szolgáltatást más uniós jogi aktus is szabályozza, mint például az információs társadalommal összefüggő szolgáltatások esetében.

Az e-kereskedelmi irányelv kétségtől elvonul speciális rendelkezéseket tartalmaz az információs társadalommal összefüggő szolgáltatásokra. Az e-kereskedelmi irányelv engedélyezési

rendszerekre vonatkozó 4. cikkének (1) bekezdése a szolgáltatási irányelv 9. cikkének (1) bekezdéséhez képest szigorúbb szabályt fogalmaz meg, hiszen egyértelműen tiltja az előzetes engedélyezési rendszer bevezetését, míg a szolgáltatási irányelv 9. cikkének (1) bekezdése azt kivételesen lehetővé teszi, ezen a ponton tehát ütközik a két irányelv, ebből következően ezekre a helyzetekre a szolgáltatási irányelv nem alkalmazható.

Más a helyzet azonban az e-kereskedelmi irányelv 4. cikkének (2) bekezdése és a szolgáltatási irányelv 9. cikkének viszonylatában, hiszen az e-kereskedelmi irányelv 4. cikkének (2) bekezdése kivételt jelent az engedélyezési tilalom alól, és hallgatólagosan lehetővé teszi az előzetes engedélyezést, ha az nem kifejezetten az információs társadalommal összefüggő szolgáltatásra irányul. Ezen túlmenően az e-kereskedelmi irányelv nem tartalmaz rendelkezéseket az engedélyezési rendszerekre. Éppen emiatt a Bíróság, összhangban a főtanácsnok indítványával, akként foglalt állást, hogy a szolgáltatási irányelvnek az engedélyezési rendszerek feltételeit szabályozó 9–10. cikkét alkalmazni kell a *Star Taxi*-ügyben.

A szolgáltatási irányelv 9. cikkének (1) bekezdése szerint az engedélyezési rendszer bevezetése csak akkor jogszerű, ha megfelel a diszkriminációmentesség, közérdekű indokoltság és arányosság feltételének, a 10. cikk pedig a konkrét engedélyek alapjául szolgáló feltételek vonatkozásában írja elő ugyanezeket a követelményeket. Az EUB álláspontja szerint a hivatkozott feltételeknek való megfelelés vizsgálata és eldöntése a kérdést előterjesztő bíróság hatáskörébe tartozik, tehát ezekben a kérdésekben nem döntött.

Nem hagyható azonban figyelmen kívül a Bíróság határozott álláspontja a nem kellően differenciáló, a régi és új típusú szolgáltatásokra mereven azonos szabályt alkalmazó, rugalmatlan megoldást illetően. A Bíróság egyértelműen rámutatott arra, hogy a tradicionális diszpécser-szolgáltatókra előírt műszaki követelményeknek az információs társadalommal összefüggő szolgáltatásokra való merev alkalmazása aligha felel meg a szolgáltatási irányelv 10. cikke szerinti közérdekűség és arányosság követelményének. A Bíróság – egyetértve a főtanácsnok véleményével – túlzónak találta, hogy az elektronikus közvetítői szolgáltatást nyújtó szolgáltatóknak az engedély megadásához ugyanazokat a műszaki követelményeket – pl. rádió adó-vevő készülék biztosítása – kell teljesíteniük, mint a hagyományos diszpécserközpontoknak, holott ez a követelmény egy modern típusú szolgáltatás esetében értelmetlen előírás és indokolatlan költségekkel terheli a szolgáltatókat.⁵¹

3.5. A MŰSZAKI NOTIFIKÁCIÓ KÉRDÉSE

A műszaki notifikáció esetleges szükségességét érintő állásfoglalás azért volt fontos, mert a műszaki notifikáció elmaradása az EUB ítélkezési gyakorlata szerint olyan eljárási hibának minősül, amely komoly jogkövetkezményekkel jár. A műszaki notifikációs kötelezettséget az átláthatósági irányelv 5. cikkének (1) bekezdése tartalmazza, ennek értelmében

48 *Star Taxi*-ítélet 81–83. pontja.

49 *Star Taxi*-ítélet, 76–77. pont.

50 *Star Taxi*-ügy, főtanácsnoki indítvány, 90. pont.

51 *Star Taxi*-ítélet, 90–93. pont.

a műszaki szabályok⁵² tervezetét előzetesen be kell jelenteni a Bizottságnak. Az EUB kialakított ítélkezési gyakorlata értelmében az előzetes bejelentési kötelezettség elmulasztása kizárja a bejelenteni elmulasztott műszaki szabály alkalmazását, azaz műszaki notifikáció hiányában a bejelentési kötelezettség alá eső jogszabályi rendelkezés nem érvényesíthető a magánszemélyekkel szemben, továbbá a magánszemélyek közötti jogvitákban, valamint a büntetőeljárásban sem lehet e szabályokra hivatkozni.⁵³

A súlyos jogkövetkezmények miatt a bukaresti törvényszék arra volt kíváncsi, hogy a műszaki notifikációs irányelv alapján előzetesen be kellett volna-e jelenteni a Star Taxit sújtó előzetes engedélyezési kötelezettségre vonatkozó szabályt a Bizottságnak.

Az EUB akként foglalt állást, hogy sem a 2003-as törvény, sem a 2017-es határozattal módosított 2008-as határozat engedélyezési rendszere nem minősül a műszaki notifikációs irányelv szerinti műszaki szabálynak, ezért bejelentési kötelezettség sem áll fenn az irányelv 5. cikkének (1) bekezdése alapján. A Bíróság kifejtette, hogy a *műszaki szabály* irányelv szerinti definíciójába beletartoznak a *szolgáltatásokra vonatkozó szabályok* is, és ez utóbbi körbe tartoznak az engedélyezési kötelezettséget előíró szabályok. A *szolgáltatásokra vonatkozó szabályok* azonban *megszorítással tartoznak a műszaki szabály fogalmkörébe*, kizárólag abban az esetben, ha *kifejezetten* az információs társadalom szolgáltatásaira irányulnak. A *Star Taxi*-ügy kapcsán azonban nem erről volt szó, a szolgáltatásra vonatkozó szabályt az engedélyezési követelmény jelentette, azonban ez a követelmény nem kifejezetten az információs társadalom szolgáltatásaira vonatkozott, hanem a hagyományos diszpécseri szolgáltatásokra is. Az engedélyezési rendszer tehát egyaránt vonatkozott az információs és a nem információs társadalom szolgáltatásaira, ebből következően az engedélyezésre vonatkozó szabályt nem kellett előzetesen bejelenteni a műszaki notifikációs eljárás keretében.⁵⁴

4. ÖSSZEGZÉS

Az előzőekben bemutatott jogesetek központi kérdése volt, hogy a tradicionális szolgáltatásokra vonatkozó tagállami követelmények – és ezalatt elsődlegesen az engedélyezési követelmények értendők – előírhatók-e az információs társadalom új típusú szolgáltatásaira.

A Bíróság álláspontja szerint, amennyiben nem járulékos (kiszegítő) jellegű elektronikus közvetítői szolgáltatásról van szó, hanem egy olyan közvetítői szolgáltatásról, amely az alapszolgáltatással elválaszthatatlan egységet képez, továbbá a közvetítő szolgáltatás meghatározó befolyást gyakorol az alapszolgáltatás felett, akkor a közvetítő szolgáltatás jogi minősítése osztja a közvetített szolgáltatás sorsát, azaz a jogi minősítése megegyezik az alapszolgáltatás minősítésével. Ennek a gyakorlati következménye pedig az, hogy az információs társadalommal összefüggő szolgáltatás fogalmi elemeinek

eredetileg megfelelő elektronikus platformszolgáltatás kikerül az e-kereskedelmi irányelv hatálya alól, ezáltal a tagállamok szabadabban – bár korántsem korlátlanul – alkalmazhatják az engedélyezési rendszereiket.

Meglátásom szerint a Bíróság a „taxiítéletekben” olyan döntést hozott, amely igazodik az uniós jogi szabályozás jelenlegi kereteihez és lehetőségeihez. Az ítéletek indokolása összhangban áll továbbá a Bizottságnak a menetrendközleményben kimunkált szempontrendszerével is, függetlenül attól, hogy a közlemény nyilvánvalóan nem köti a Bíróságot. A Bíróság lényegében azonosulni tudott a Bizottság közleményben kifejtett álláspontjával, és ennek ismeretében az ítéletek érvrendszere még csak meglepetésnek sem tekinthető.

A *Star Taxi*-ítélet indokolásának tükrében még jobban érthetővé válnak az *Uber Spain* és *Uber France*-ítéletek. Abban az esetben, ha az UberPop-szolgáltatás jogi minősítése kapcsán ellenkező döntés született volna, semminemű különbséget nem lehetne tenni a tisztán közvetítést végző és a döntő befolyást gyakorló platformszolgáltatók között.

Az EUB-nak az UberPop-szolgáltatásra vonatkozó ítéletei a nagyobb tagállami szabályozási mozgáster biztosításával lehetőséget teremtenek arra, hogy a tagállamok olyan szabályozási környezetet alakítsanak ki, amelyben a tradicionális és az új típusú szolgáltatások viszonylatában könnyebben biztosíthatók az egyenlő versenyfeltételek, azonban a hagyományos szolgáltatásokat túlzottan védő szabályozás könnyen kontraproduktívvá válhat az új típusú szolgáltatások hátrányára. A tagállamoknak tehát gondosan mérlegelniük kell, hogy az új típusú szolgáltatások esetében mennyire szigorú piacra jutási és működési követelményeket írnak elő, ezzel párhuzamosan a tradicionális szolgáltatásokra vonatkozó követelmények indokoltságát is célszerű felülvizsgálni, hogy valóban egyenlő versenyfeltételek alakuljanak ki.

Nem szabad figyelmen kívül hagyni továbbá, hogy a közlekedés területén mutatkozó nagyobb szabályozási mozgáster nem jelent korlátlan mérlegelési lehetőséget a tagállamok számára. Egyrészt a közlekedés területén nyújtott szolgáltatásokra is alkalmazni kell az EUMSZ letelepedés szabadságára vonatkozó rendelkezéseit, és ennek keretében – többek között – biztosítani kell a diszkriminációmentesség, közérdekűség és arányosság követelményét. Másrészt az EUMSZ 56. cikkének mellőzése nem jelenti azt, hogy a szabályozás kialakításakor ne kellene figyelembe venni a Szerződések általános elveit. Az uniós jogban az előbb említett diszkriminációmentesség, közérdekűség és arányosság követelménye az egységes piac szinte minden területén érvényesül, ezért reális követelmény, hogy az EUMSZ 56. cikkének alkalmazhatósága hiányában is érvényre kell juttatni ezeket a követelményeket a szabad szolgáltatásnyújtás keretében megvalósuló és a közlekedés területére eső szolgáltatások esetében is.

Az EUB taxiítéleteinek vizsgálata alapján megállapítható, hogy a Bíróság következetesen alkalmazta a *case by case* elbírálás elvét, hiszen eltérő tényállási elemek alapján eltérő jogi rezsím alkalmazását állapította meg.

A *Star Taxi*-ügyben az elektronikus közvetítői szolgáltatás a fő szolgáltatáshoz képest kiegészítő szolgáltatás volt, ezért erre a tisztán közvetítői jellegű szolgáltatásra alkalmazható lett volna az e-kereskedelmi irányelv előzetes engedélyezési tilalma, amennyiben a jogalkotó ezt a típusú közvetítői

52 A műszaki szabály fogalmát az átláthatósági irányelv 1. cikkének (1) bekezdés f) pontja definiálja.

53 *Star Taxi*-ítélet 57. pontja és az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat.

54 *Star Taxi*-ítélet, 64–66. pont.

szolgáltatást önállóan, a hagyományos diszpécser-szolgáltatástól függetlenül szabályozta volna. A jogalkotó azonban olyan rezsímet választott, amely nem differenciált a hagyományos diszpécseri szolgáltatás és az utast a taxival összekötő elektronikus közvetítői szolgáltatás között. E szabályozási megoldással megkerülhetővé vált az e-kereskedelmi irányelv szerinti előzetes engedélyezési tilalom, azonban a szolgáltatási irányelv szempontjából az engedélyezési rendszer mégis aggályokat vetett fel éppen a kellő differenciálás hiánya miatt.

A bemutatott ítéletek alapján megállapítható, hogy az EUB a közlekedés területén működő, a jogesetekben felmerült platformszolgáltatások kérdését a meglévő uniós jogi keretek között kezelni tudta. A Bíróság döntését minden bizonnyal megkönnyítette, hogy a vizsgált ügyekben két mérőben ellentétes tényállás kapcsán kellett állást foglalnia. Az UberPop-szolgáltatás esetében megállapítható volt a szolgáltatások közötti elválaszthatatlan kapcsolat és a platformszolgáltató meghatározó befolyása a közvetített szolgáltatás fölött, a *Star Taxi*-ügyben viszont éppen ennek ellenkezője érvényesült.

A gyakorlatban mind a jogalkotók, mind a jogalkalmazók számára továbbra is nehézséget jelenthet azoknak az eseteknek a megítélése, amikor a platformszolgáltatók olyan szolgáltatásokat nyújtanak, amelyek nem sorolhatók be egy-

értelműen a két alaptípus valamelyikébe, tehát ha a két szolgáltatás összefonódik bizonyos mértékben, és érvényesül a platformszolgáltatóknak az alapszolgáltatások feletti befolyása, azonban mégsem olyan mértékben, mint ahogy az az UberPop-szolgáltatás esetében látható volt.⁵⁵

A határesetek elbírálása és szabályozása továbbra is nehézséget jelenthet a jogalkotás és a jogalkalmazás számára. Elképzelhető, hogy a tagállamok eltérő, megengedőbb vagy éppen szigorúbb szabályozási rendszereket alkotnak a természetüknél fogva határon átnyúló jelleggel működő platformszolgáltatókra, ebben az esetben hasznosnak bizonyulhat a szabályozási harmonizációt célzó bizottsági kezdeményezés, mint ahogy arra a Bizottság is rámutatott a platformközleményben a következőképp: „*ahhoz, hogy Európa kihasználhassa a platformgazdaság összes hasznát, és ösztönözhesse az induló platformok növekedését Európában, értelemszerűen nem lehet az egységes piacon 28 különböző szabályhalmaz. Az online platformokra vonatkozó eltérő nemzeti, sőt helyi szabályok a gazdasági szereplők számára bizonytalan-ságot teremtenek, korlátozzák a digitális szolgáltatások rendelkezésre állását, a felhasználók és a vállalkozások körében pedig zavart keltenek.*”

55 Erre vonatkozóan lásd: Az Európai Bíróság C-390/18. sz., YA és az AIRBNB Ireland UC elleni büntetőeljárás-ügyben 2019. december 19-én hozott ítélete, ECLI:EU:C:2019:1112.

Jogértelmezés*

SEMELVÉNY A BÜNTETŐ ELJÁRÁSJOG TERÜLETÉRŐL

A BE. KÁRTÉRÍTÉSRE VONATKOZÓ TÖRVÉNYI RENDELKEZÉSE MINT HÍD A BÜNTETŐJOGI KÁR, VAGYONI HÁTRÁNY ÉS A PTK. KÁRTÉRÍTÉSFOGALMA KÖZÖTT

Az Igazságügyi Minisztériumhoz érkezett megkeresésben kérdésként merült fel, hogy a szerzői vagy a szerzői joghoz kapcsolódó jogok, illetve iparjogvédelmi jogok megsértése szabálysértéssel okozott kár megtérítése körében a sértett a Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény (a továbbiakban: Btk.) 459. § (1) bekezdése 16. és 17. pontjában meghatározott kár, illetve vagyoni hátrány fogalmának alkalmazásával a sértettnek okozott vagyoni hátrány megtérítésére, vagy kizárólag az okozott kár megtérítésére tarthat-e igényt. A megkereső joggyakorlati tapasztalása szerint a szabálysértés folytán keletkezett kár megtérítése tekintetében a kár megtérítése fogalmat a szabálysértési hatóságok eltérően értelmezik, egyes szabálysértési hatóságok a Btk.-ban rögzített kár fogalmára alapozva az elmaradt vagyoni előnyt nem térítik meg, míg más hatóságok a teljes vagyoni hátrányt a megtérítés körébe vonják.

A megkereső beadványában helyesen hivatkozott többek között arra, hogy a szabálysértésekről, a szabálysértési eljárásról és a szabálysértési nyilvántartási rendszerről szóló 2012. évi II. törvény (a továbbiakban: Szabs. tv.) nem definiálja a kár, illetve a vagyoni hátrány fogalmát, valamint bemutatta a Btk. érintett fogalmainak definícióját; a büntetőeljárásról szóló 2017. évi XC. törvény (a továbbiakban: Be.) polgári jogi igényre vonatkozó szabályait is idézte. Ezt követően vizsgálta a szabálysértési eljárásban és a büntetőeljárásban érvényesíthető sértetti kárigény közötti viszonyt, ami alapján arra a következtetésre jutott, hogy egyrészt a Btk. kár és vagyoni hátrány definíciója szükségképpen alkalmazandó a szabálysértési eljárásokban is, másrészt ugyanakkor hiányolja azokat a szabályokat, amelyek a Be. polgári jogi igényre vonatkozó rendelkezéseinek szabálysértési eljárásban való alkalmazását lehetővé tennék. A megkereső megállapítja, hogy csak a Be. 573. § (1)–(2) bekezdése¹ rendelkezik a szabálysértés során

felmerült polgári jogi igény megtérítéséről. Mindezekből jut arra a következtetésre, hogy a Be. polgári jogi igényre vonatkozó szabályai analógia útján érvényesíthetők a szabálysértési eljárásokban. Megkeresésében téves volt ugyanakkor az a Be. 571. § (2) bekezdésével² kapcsolatos magyarázat, amely csupán e rendelkezésre figyelemmel tartotta lehetségesnek a büntetőeljárásban a vagyoni hátránynak polgári jogi igény keretei között történő érvényesítését.

A hosszabb ívű megkeresés vázlatos ismertetéséből is kitűnik, hogy ez számos kérdéskör vizsgálatát igényelte: különböző jogágak, így a polgári jog, a büntetőjog, a büntető eljárásjog és a szabálysértési jog szabályozásának egybevetését is. Jelen jogértelmezés kizárólag a büntető eljárásjogot érintő, a Be. 571. § (2) bekezdésének téves megkeresői magyarázatára és a helyes jogértelmezésre kíván rámutatni.

Az összetett alapprobléma okfejtése és a jogrendszer problémáspecifikus vizsgálata során vetődött fel, hogy vajon a Be. szabályai közül mi képez hidat a büntetőjogi kár, vagyoni hátrány, illetve a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény (a továbbiakban: Ptk.) kártérítés fogalma között. A megkeresésben bár helyes végkövetkeztetés szerepelt – miszerint büntetőeljárásban polgári jogi igényként vagyoni hátrány követelésének is helye van –, tévesnek bizonyult a Be. 571. § (2) bekezdésével kapcsolatos magyarázat, amely csupán e rendelkezésre figyelemmel tartotta lehetségesnek büntetőeljárásban a vagyoni hátrány polgári jogi igény keretei között történő érvényesítését, ugyanis a megkereső azt állította beadványában: hogy a Be. 571. §-a határozza meg részletesen, hogy a kártérítésre irányuló követelés polgári jogi igényként történő érvényesítése során milyen összegre tarthat igényt a sértett.

Ezzel szemben az a helyes magyarázat, hogy a büntetőeljárásban a Be. 56. §-a³ alapján van helye kártérítésnek, hiszen a Be. hivatkozott rendelkezése szabályozza: polgári jogi igényként – többek között – kártérítésre irányuló követelés érvényesíthető. A megkeresésben foglaltakkal ellentétben a Be. 56. §-ának kártérítésre vonatkozó törvényi rendelkezése „képez hidat” a büntetőjogi kár, vagyoni hátrány és a Ptk. kártérítés fogalma között. A Be. 56. §-a szerinti fogalomhasználat tudatosan a Ptk. fogalomhasználatával azonos, hiszen a büntető-

* Az Igazságügyi Minisztérium állásfoglalásai, jogértelmezései az Alkotmánybíróság 60/1992. (XI. 17.) AB határozata értelmében kizárólag szakmai tájékoztatás érdekében készültek, azoknak bíróságra vagy más hatóságra nézve kötelező ereje nincs.

1 573. § (1) Ha a bíróság a tárgyalás eredményéhez képest úgy látja, hogy a vád tárgyává tett cselekmény szabálysértés, és ezért a vádlottat felmenti, a szabálysértést elbírálja.

(2) Az (1) bekezdés esetében a bíróság elkobzást rendelhet el, és a polgári jogi igényt érdemben elbírálhatja.

2 571. § (2) Ha a bíróság az ítéletében megállapítja a bűncselekménnyel okozott kár vagy vagyoni hátrány összegét, illetve a bűncselekmény elkövetési értékét, ezen összeg mértékéig az előterjesztett polgári jogi igényt érdemben el kell bírálni.

3 Be. 56. § (1) A büntetőeljárásban polgári jogi igényként az a

a) kártérítésre, vagy

b) dolog kiadására vagy pénz fizetésér

irányuló követelés érvényesíthető, amely a vád tárgyává tett cselekmény közvetlen következtében keletkezett.

eljárás kódex érintett része a Be. kodifikációja során a Ptk. hatályos szabályainak a figyelembevételével készült.

A Ptk. 6:522. § (1) bekezdése rögzíti, hogy a károkozó a károsult teljes kárát köteles megtéríteni, a Ptk. 6:522. § (2) bekezdése pedig szabályozza, hogy a teljes kártérítés körében a károkozó köteles megtéríteni

- a) a károsult vagyónában beállott értékcsökkenést;
- b) az elmaradt vagyoni előnyt;
- c) a károsultat ért vagyoni hátrányok kiküszöböléséhez szükséges költségeket.

A Ptk. kártérítésre vonatkozó szabályaira figyelemmel tehát a Btk. szerinti kár, illetve vagyoni hátrány egyértelműen érvényesíthető a polgári jogi igény keretei között. A megkeresésben tehát téves volt az az álláspont, amely a Be. 571. § (2) bekezdéséből származtatja azt, hogy a vagyoni hátrány polgári jogi igényként érvényesíthető. A Be. 571. § (2) bekezdése mindössze arról rendelkezik, hogy ha a bíróság az ítéletében megállapítja a bűncselekménnyel okozott kár vagy vagyoni hátrány összegét, illetve a bűncselekmény elkövetési értékét, ezen összeg mértékéig az előterjesztett polgári jogi igényt érdemben el kell bírálni. Tehát ez a szabályozás kizárólag azt hivatott szabályozni, hogy a büntetőbíróknak a büntetőjog fogalomrendszerében mikor van polgári jogi igény rendezési kötelezettsége, nem pedig annak tartalmára utal. Ez a rendelkezés tulajdonképpen „csak” egy elbírálási parancsot fogalmaz meg a büntetőbíróknak, de nem ezen alapul, hogy büntető-eljárásban a kártérítésbe a vagyoni hátrány megtérítése is beletartozik.

A Szabs. tv. 54. § (3) bekezdése szerint a sértett – az e törvényben meghatározott feltételek mellett – kérheti az eljárás alá vont személytől a szabálysértés folytán keletkezett kárának a megtérítését. Álláspontunk szerint a Szabs. tv. esetén sem irányulhatott a jogalkotó szándéka arra, hogy a vagyoni hátrány megtérítésének lehetőségét kizárja azokban az esetekben, amikor a szabálysértési tényállás nem kárról, hanem vagyoni hátrányról rendelkezik. A jogértelmezés bizonytalansága helyett e kérdés egyértelműen a szabályozás keretei között válaszolható meg, így a hatáskörrel rendelkező Belügyminisztériumnak juttattuk el a megkeresést.

* * *

SZEMELVÉNY A POLGÁRI JOG TERÜLETÉRŐL

A GYERMEK ÉS A VÁLNI KÍVÁNÓ SZÜLŐ KÖZÖTTI KAPCSOLATTARTÁS JOGÉRTELMEZÉSI KÉRDÉSEI

Az Igazságügyi Minisztériumhoz olyan állampolgári megkeresés érkezett, amely a gyermek és különélő szülője közötti kapcsolattartás rendezésével összefüggésben fogalmazott meg kritikai észrevételeket.

A megkeresés szerint a jelenleg hatályos jogrendszer nem szabályozza megfelelően az elválni kívánó szülő és gyermekének kapcsolattartását. Ugyanis, ha a gyermek egyik szülője megakadályozza a másik szülő részére alanyi jognal járó

láthatást, akkor a másik szülő semmilyen módon nem léphet fel ez ellen mindaddig, amíg a bíróság a házassági, illetve szülői felügyelet gyakorlásának rendezésével kapcsolatos perben jogerős ítéletet nem hozott. A válóper beadásától számított időintervallum akár több év is lehet, amely idő alatt az egyik szülő teljesen kizárhatja a másik szülőt a gyermek életéből. A másik szülő ez ellen semmilyen jogorvoslattal nem élhet.

1. A *Polgári Törvénykönyvről* szóló 2013. évi V. törvény (a továbbiakban: Ptk.). 4:178–4:185. §-ai tartalmazzák a kapcsolattartás jogának és kötelezettségének alapvető normáit, a részletszabályokról pedig a *gyámhatóságokról, valamint a gyermekvédelmi és gyámügyi eljárásról* szóló 149/1997. (IX. 10.) Korm. rendelet (a továbbiakban: Gyer.) rendelkezik. A Ptk. Családjogi Könyvében kardinális szempont a gyermek érdeke, nemcsak a kapcsolattartás, hanem a gyermeket érintő egyéb kérdésekben is. A Ptk. Családjogi Könyve a vonatkozó nemzetközi egyezményekkel összhangban alapvető szinten mondja ki, hogy a családi jogviszonyokban a gyermek érdeke és jogai fokozott védelemben részesülnek [Ptk. 4:2. § (1) bekezdés].

A kapcsolattartás mind a gyermeki jogok, mind a szülői jogok érvényesülése szempontjából alapvető intézmény. A Gyermek jogairól szóló, New Yorkban, 1989. november 20-án kelt Egyezmény (a továbbiakban: Egyezmény) határozottan megfogalmazza a 9. cikk 3. pontjában, hogy az Egyezményben részes államok tiszteletben tartják a mindkét szülőjétől vagy a szülők egyikétől külön élő gyermeknek azt a jogát, hogy személyes kapcsolatot, közvetlen érintkezést tarthasson fenn mindkét szülőjével, kivéve, ha ez a gyermek legfőbb érdekével ellenkezik. A Ptk. 4:178. § (1) bekezdése is úgy rendelkezik, hogy a gyermeknek joga, hogy külön élő szülőjével személyes és közvetlen kapcsolatot tartson fenn. A gyermeket nevelő szülő vagy más személy köteles a zavartalan kapcsolattartást biztosítani. A gyermekétől különélő szülő – ha a bíróság vagy a gyámhatóság eltérően nem rendelkezik – jogosult és köteles gyermekével kapcsolatot tartani. [Ptk. 4:178. § (2) bekezdés].

A Ptk. 4:181. §-a szerint a kapcsolattartásról a házassági vagy a szülői felügyelet rendezése iránti perben a szülők egyezsége köthetnek; egyezségük hiányában a kapcsolattartásról – kérelemre vagy a gyermek érdekében hivatalból – a bíróság dönt. Ha házassági vagy a szülői felügyelet rendezése iránti per nincs folyamatban, a kapcsolattartásról a szülők megegyezésének hiányában a gyámhatóság dönt. De, ha a kapcsolattartás kérdésében a bíróság döntött, a kapcsolattartás megváltoztatását is – 2021. január 1-jétől – szintén csak a bíróságtól lehet kérni.

A szülői felügyelet gyakorlása során a Ptk. mind a gyámhatósági, mind a bírósági eljárás során lehetőséget ad a közvetítői eljárás igénybevételére, ami a gyermek érdekében hivatalból is elrendelhető, vagyis a szülők kötelezhetőek a gyermekkel kapcsolatos vitás kérdések rendezése érdekében arra, hogy közvetítőhöz forduljanak. Ha a közös szülői felügyelet gyakorlása során a szülők valamely kérdésben nem tudnak megállapodni – a lelkiismereti és vallásszabadság körébe tartozó kérdés kivételével –, a gyámhatóság dönt. Ha azonban, ha a szülői felügyelet bírósági rendezésének esete áll fenn, akkor a Ptk. 4:172. §-a szerint a bíróság indokolt esetben

kötelezheti a szülőket, hogy a szülői felügyelet megfelelő gyakorlása és az ehhez szükséges együttműködésük biztosítása érdekében – ideértve a külön élő szülő és a gyermek közötti kapcsolattartást – közvetítői eljárást vegyenek igénybe. A bíróság ezt akkor rendelheti el, ha úgy látja, hogy ettől eredmény várható, és célja többért: szolgálhatja akár a szülők közötti együttműködés elősegítését, a kapcsolattartás jobb működését, de egyáltalán a szülői felügyelet megfelelő gyakorolhatóságát is.

2. Amennyiben a kapcsolattartásról nincs sem bírósági, sem pedig gyámhatósági döntés, a *polgári perrendtartásról* szóló 2016. évi CXXX. törvény (a továbbiakban: Pp.) 435. § (1) bekezdése kimondja, hogy a bíróság – szükség esetén – a felek erre irányuló kérelme hiányában is hozhat a házassági vagy a szülői felügyelet rendezése iránti perben ideiglenes intézkedést. Ideiglenes intézkedés iránti kérelem akár a keresetlevélben, akár annak benyújtását követően külön kérelemben is benyújtható a bírósághoz. A Pp. hivatkozott rendelkezése lehetővé teszi ugyanis, hogy a személyi állapottal kapcsolatos perekben a bíróság hivatalból is hozhasson ideiglenes intézkedést. Ennek hangsúlyozása azért szükséges, mert a 2018. január 1-jén hatályba lépett Pp. kibővítette a személyi állapottal kapcsolatos perek körét, így olyan perekben is megnyílt a hivatalbóli elrendelés lehetősége, amelyekben eddig erre általános felhatalmazást nem adott a törvény. A gyakorlatban leggyakrabban éppen a házassági perekben kerül sor ideiglenes intézkedés elrendelésére. A házassági perek különös szabályozásánál a Pp. 457. §-a, a szülői felügyelet gyakorlásának rendezése iránt indított pernél pedig a Pp. 476. §-a exemplifikatív jelleggel sorolja fel azokat az esetköröket, ahol a bíróság a perben ideiglenes intézkedéssel határozhat. Ide tartozik a szülő és a gyermek közötti kapcsolattartás kérdése is.

Hangsúlyozandó, hogy a *polgári perrendtartásról* szóló 2016. évi CXXX. törvény módosításáról szóló 2020. évi CXIX. törvény 2021. január 1-jei hatállyal módosította a Pp. személyi állapoti perekre irányadó szabályait is. A személyi állapotot érintő pereket célzó módosítások egyik legfontosabb célja a kiskorú gyermek érdekeinek fokozott védelmét célzó rendelkezések bevezetése volt. A kiskorú gyermek érdekeinek védelmében a módosítás kiszélesítette és nevesítette a hivatalbóli bizonyítás esetköreit és az ideiglenes intézkedés hivatalból történő elrendelésének lehetőségét. A módosítás a házassági perben a bíróság által hivatalból elrendelhető ideiglenes intézkedés esetében kiemelte a kiskorú gyermek érdekét, mint az intézkedés elrendelésére alapot adó feltételt, és kiszélesítette a szülői felügyelettel kapcsolatos kérdésben elrendelhető ideiglenes intézkedések körét is.

A fentiek alapján tehát egyértelmű, hogy a bíróság a házassági, illetve szülői felügyelet gyakorlásának rendezésével kapcsolatos perben a jogerős ítélet meghozatala előtt is dönthet – akár kérelemre, akár hivatalból – ideiglenes intézkedéssel a gyermek és külön élő szülője közötti kapcsolattartás kérdésében.

3. A szülőknek a gyermek nevelése során – akkor is, ha a szülői felügyeletet közösen gyakorolják, és akkor is, ha erre a bíróság csak egyiküket jogosította fel – együtt kell

működniük, és tájékoztatni kell egymást a gyermekkel kapcsolatos kérdésekről. A Ptk. 4:182. §-a kifejezetten a kapcsolattartási szabályok körében rendelkezik a gyermek érdekében a szülők tájékoztatási kötelezettségéről, illetve arról, hogy a jogosultnak fel nem róható okból elmaradt kapcsolattartást a legközelebbi megfelelő időpontban, de legkésőbb hat hónapon belül pótolni kell. A kapcsolattartás biztosítását részletező határozat rendelkező részében pontosan körül kell írni az elmaradt kapcsolattartás pótlására vonatkozó szabályokat. A kapcsolattartás szabályai megszegésének is – annak jellegétől, illetve súlyától függően – következményei lehetnek, amelyeket a Ptk. 4:183–4:184. §-ai megfelelően rendeznek. A Ptk. 4:183. §-a szerint, ha a kapcsolattartásra jogosult vagy kötelezett személy a kapcsolattartást kellő indok nélkül akadályozza, vagy szabályait megszegi, az ezzel okozott kárt köteles a másik félnek megtéríteni. A bíróság polgári nemperes eljárásban kérelemre kötelezi a kapcsolattartást kellő indok nélkül akadályozó, a kapcsolattartás szabályait megszegő felet a kapcsolattartás akadályozása, szabályainak megszegése folytán keletkezett igazolt költségek viselésére. A gyámhatóság vagy – házassági vagy szülői felügyelet rendezése iránti perben – a bíróság a felróható magatartást tanúsító szülő vagy más kapcsolattartásra jogosult személy kapcsolattartási jogát a gyermek érdekében korlátozhatja, vagy megvonhatja. A korlátozásra, megvonásra, illetve gyámhatósági hatáskörben a kapcsolattartás szüneteltetésének elrendelésére a kapcsolattartás megváltoztatása iránti eljárásban is sor kerülhet, és ennek az ellenkezője is megvalósulhat: a gyermek érdekében ilyen eljárásban feloldható a korlátozás, illetve visszaállítható a kapcsolattartási jog. Ezen utóbbi döntéseknek feltétele, hogy azok a körülmények, amelyekre a korábbi határozatot alapították, megváltoztak, vagy már nem állnak fenn.

Ha van gyámhatósági vagy bírósági döntés, úgy mód van arra is, hogy mind a kapcsolattartásra jogosult, mind a kapcsolattartásra kötelezett szülő kérje a bíróságtól a kapcsolattartásról szóló határozatban foglaltak végrehajtásának elrendelését. A Ptk. 4:185. § értelmében a kapcsolattartásra vonatkozó határozat végrehajtását – erre irányuló kérelem esetén – a bíróság polgári nemperes eljárásban rendeli el. A *bírósági polgári nemperes eljárásokban alkalmazandó szabályokról, valamint egyes bírósági nemperes eljárásokról* szóló 2017. évi CXVIII. törvény 22/A–22/E. §-ai rendelkeznek a kapcsolattartás végrehajtására irányuló eljárás részletszabályairól. 2020. március 1. napjától ugyanis az *egyes törvényeknek az egyfokú járási hivatali eljárások megteremtésével összefüggő módosításáról* szóló 2019. évi CXXVII. törvény 169. § b) pontja szerinti módosítás alapján bírósági nemperes eljárásban kezdeményezhető a gyermekkel való kapcsolattartásra vonatkozó határozatok végrehajtása. Tehát azokban az ügyekben, amelyek 2020. február 29-én már folyamatban voltak, még a korábbi – az azóta hatályon kívül helyezett Gyer. 33–33/B. §-ai alapján – szabályok szerint a gyámhivatalok járnak el, és az azokban rögzített intézkedéseket foganatosítják.

***

SZEMELVÉNY A KÖZIGAZGATÁSI JOG TERÜLETÉRŐL

ÜGYFÉLI JOGÁLLÁS MEGÁLLAPÍTÁSA AZ ELJÁRÁS SZÜNETELÉSE ALATT

A szünetelő eljárás alatt ügyféli jogállás megállapítása megtörténhet-e, illetve ezen új ügyfél jogosult-e kérni az eljárás folytatását? E kérdés a jogalkalmazás során merült fel, amellyel kapcsolatos, az Igazságügyi Minisztérium részéről képviselt szakmai álláspont a lentiek szerint foglalható össze:

Az általános közigazgatási rendtartásról szóló 2016. évi CL. törvény (a továbbiakban: Ákr.) 49. § (1) bekezdése⁴ akként rendelkezik, hogy az eljárás szünetel, ha azt – jogszabály kizáró rendelkezése hiányában – az ügyfél kéri, több ügyfél esetén az ügyfelek együttesen kérik. A szünetelés jogintézményének célja az, hogy az ezt kérelmező ügyfél – hiszen hivatalból indult eljárásban nincs helye szünetelésnek – rendelkezési jogát gyakorolva a kérelmének elbírálására irányuló eljárást függő helyzetbe hozza. Az ügyfél – vagy több ügyfél esetén valamennyi ügyfél egybehangzó – kérelmére történő szünetelés alapvető jellemzője tehát az, hogy pusztán az ügyfél vagy ügyfelek szubjektív akarata folytán következik be, azaz a hatóságnak a szünetelésre irányuló kérelem esetén nem kell vizsgálnia a szünetelés indokoltságát.

Mindezzel összhangban – szintén az ügyfél rendelkezési jogából kifolyólag – mondja ki az Ákr. 49. § (2) bekezdése⁵, hogy az eljárást bármelyik ügyfél kérelmére folytatni kell. Tehát a szünetelés esetén, a kizárólag kérelemre folytatható eljárásban, az ügyfél – több ügyfél esetén az ügyfelek bármelyike – akaratából folytatódhat csak a hatóság eljárása. Ennek hiányában hat hónapi szünetelés után az eljárás *ex lege* megszűnik, melyről a hatóság értesíti azokat, akikkel a határozatot közölné.

A szünetelés időtartama alatt főszabály szerint a hatóság nem végezhet az ügygel összefüggően eljárási cselekményeket, kivéve természetesen azon eljárási cselekményeket, amelyek a szünetelés megszüntetésével függnek össze, illetve, amelyek „függetlenek” az eljárásviteltől (pl. természetesen – iratbetekintési jogot korlátozó ágazati jogszabályi rendelkezés hiányában – a szünetelés alatt is lehetőség van az iratokba betekinteni).

Azzal összefüggésben, hogy ki lehet ügyfél az eljárásban – és egyúttal ki jogosult a szüneteléssel összefüggésben az ügyféli jogokat gyakorolni –, az alábbiak állapíthatók meg:

Az Ákr. 10. §-a kimondja, hogy ügyfél az a természetes vagy jogi személy, egyéb szervezet, akinek (amelynek) jogát vagy jogos érdekét az ügy közvetlenül érinti, akire (amelyre) nézve a hatósági nyilvántartás adatot tartalmaz, vagy akit (amelyet) hatósági ellenőrzés alá vontak. Törvény vagy

kormányrendelet meghatározott ügyfajtában megállapíthatja azon személyek és szervezetek körét, akik (amelyek) a jogszabály erejénél fogva ügyfélnek minősülnek.⁶ Az Ákr. tehát az anyagi jogi megközelítésnek megfelelően szabályozza az ügyfélfogalmat, amely azt jelenti, hogy az ügyféli jogállást nem a hatóság döntése keletkezteti, az a törvényi feltételek fennállása esetén *ipso iure* létezik. Az ügyféli jogállást tehát a hatóság nem konstituálja, csupán megállapítja – deklarálja, mint jogi tény –, mivel az nem attól függően létezik, hogy a hatóság hogyan dönt róla. Ebből következően az ügyféli jogállás megállapításáról nem kell végzést hozni. Ettől eltérően azonban, ha a hatóság az ügy összes körülményét mérlegelve azt állapítja meg, hogy nem illeti meg a kérelmezőt az ügyféli jogállás, úgy erről az elutasításról döntést kell hoznia, mégpedig önálló jogorvoslattal támadható végzést.⁷

Az ügyféli jogállás megállapítása alapvetően befolyásolja az eljárás menetét, mivel az Ákr. 123. § (1) bekezdés g) pontja⁸ alapján eleve semmis az a hatósági döntés, amelyet olyan eljárás során hoztak meg, melyben az eljárásba további ügyfél bevonásának lett volna helye, de ez nem történt meg. Az ismert ügyfelek eljárásba történő bevonása és az ügyfélképeség vizsgálata a hatóság hivatalbóli kötelessége az Ákr. 5. § (2) bekezdés a) pontja alapján, akár kérelemre, akár hivatalból indult vagy folytatott eljárásról van szó.⁹ Ezzel szemben az előre nem ismert ügyfelek „felkutatása” nem kötelessége az eljáró hatóságnak, ilyen esetben azt kell biztosítani, hogy a hatóság mindent megtegyen annak érdekében, hogy az adott eljárásban potenciális ügyfélként felmerülhető személyi kör tudomást szerezhessen az eljárásról. Következésképpen továbbá az ítélezési gyakorlat is a tekintetben, hogy ha az ügyfél nem gyakorolhatta ügyféli jogait az eljárás során, az a döntés megsemmisítéséhez vezet, mivel az ügyféli minőség jogszabályba ütköző megtagadása sérti az érintettnek a tisztességes hatósági eljáráshoz és a jogorvoslati joghoz való alapvető jogát.

Tekintettel a fentiekben kifejtettekre, valamint különösen arra, hogy a szüneteléshez minden ügyfél egybehangzó hozzájárulása kell, az új ügyfél eljárásba történő belépése „utólagos előkérdése” lesz a szünetelés jogszerűségének. Ennek megfelelően:

– Ismert, konkrétan beazonosítható ügyfél esetén, azaz olyan ügyfél esetén, akit a hatóságnak kötelessége lett volna bevonni az eljárásba (tipikusan ilyen lehet az ingatlan szomszédja építésiügyi eljárásban), a szünetelésről hozott végzés jogszabálysértő, tehát azt vissza kell vonnia a hatóságnak, és folytatni kell az eljárást. A 4. pontban említett, előre meg nem

⁴ Ákr. 49. § (1) Az eljárás szünetel, ha azt – jogszabály kizáró rendelkezésének hiányában – az ügyfél kéri, több ügyfél esetén az ügyfelek együttesen kérik.

⁵ Ákr. 49. § (2) Az eljárást bármelyik ügyfél kérelmére folytatni kell. Hat hónapi szünetelés után a csak kérelemre folytatható eljárás megszűnik. A megszűnés tényéről a hatóság értesíti azokat, akikkel a határozatot közölné.

⁶ Ákr. 10. § (1) Ügyfél az a természetes vagy jogi személy, egyéb szervezet, akinek (amelynek) jogát vagy jogos érdekét az ügy közvetlenül érinti, akire (amelyre) nézve a hatósági nyilvántartás adatot tartalmaz, vagy akit (amelyet) hatósági ellenőrzés alá vontak.

(2) Törvény vagy kormányrendelet meghatározott ügyfajtában megállapíthatja azon személyek és szervezetek körét, akik (amelyek) a jogszabály erejénél fogva ügyfélnek minősülnek.

⁷ Ákr. 112. § (2) Önálló jogorvoslatnak van helye b) az ügyféli jogállásról vagy jogutódlásról rendelkező.

⁸ Ákr. 123. § (1) Az e fejezetben szabályozott eljárások során a döntést meg kell semmisíteni, illetve vissza kell vonni, és szükség esetén új eljárást kell lefolytatni, ha

g) az eljárásba további ügyfél bevonásának lett volna helye.

⁹ Vö. Legf. Bír. Kfv.II.37.542/2009/7.; Föv. Ít. 3.Kf.27.207/2011/2.; Kúria Kfv.I.35.473/2012/4.

határozható ügyfélkör esetén e jogszabálysértés nem áll fenn a szünetelést megállapító végzés kapcsán, ilyen esetben az új ügyfelet nyilatkoztatni kell arról, hogy hozzájárul-e a szünetelés folytatásához, vagy kívánja az eljárás folytatását.

– Amennyiben az eljárásba ügyfélként bekapcsolódni kívánó személy nem minősül ügyfélnek, a hatóság a kérelmét

úgy tekinti, hogy az egyúttal az eljárás folytatására irányuló kérelemnek is minősül, és az eljárás folytatására irányuló kérelmet azzal utasítja el, hogy a kérelmező nem minősül ügyfélnek. Ezzel gyakorlatilag az eljárás folytatása körében dönt egyúttal az ügyféli jogállás megtagadásáról, és az e tárgykörben hozott végzés ellen önálló jogorvoslatnak van helye.

*** Az Igazságügyi Minisztérium állásfoglalásai, jogértelmezései az Alkotmánybíróság 60/1992. (XI. 17.) AB határozata értelmében kizárólag szakmai tájékoztatás érdekében készültek, azoknak bíróságra vagy más hatóságra nézve kötelező ereje nincs. ***

Európai életmód pályázat díjazottjai

Mecser Anikó*

Az európai életmód kérdései 2020-ban

Budapest, 2020. április 17.

1. BEVEZETÉS

Az európai életmód előmozdítása az Európai Bizottság fő céljai között szerepel. Politikailag nagy vihart kavart a portfólió eredeti elnevezése: az európai életmód védelme. A baloldali politikusok tiltakozásának köszönhetően változtatták meg a Margarítisz Szkínásznak szánt portfólió elnevezését. Ursula von der Leyen engedve a politikai nyomásnak az európai életmód előmozdítására keresztelte át ezt a portfóliót. A baloldali politikusokat a migrációs válsággal kapcsolatban a jobboldali narratíva megerősödését látták az európai életmód védelmében. Ezt a félelmet erősítette bennük, hogy a portfólió a migráció kérdését is tartalmazza.

Az európai életmód előmozdítása azért lehet nehéz feladat, mert magának az európai életmódnak a megfogalmazása is nehezen megragadható. Talán mindenki sejti, hogy nagyjából mi lehet a célja az európai életmód védelmének/előmozdításának, mégis akadályokba ütközünk a fogalom definiálásakor.

A baloldali megközelítés, ha egyáltalán elismeri az európai életmód létezését, akkor az európai értékek védelmét látja benne. Az európai értékek védelmét hangsúlyozza Ursula von der Leyen Twitter bejegyzése is, ahol 2019. szeptember 12-én a Lisszaboni Szerződés 2. cikkét idézte: az *Our European Way of Life* elnevezéssel kapcsolatban: „Az Unió az emberi méltóság tiszteletben tartása, a szabadság, a demokrácia, az egyenlőség, a jogállamiság, valamint az emberi jogok – ideértve a kisebbségekhez tartozó személyek jogait – tiszteletben tartásának értékein alapul. Ezek az értékek közösek a tagállamokban, a pluralizmus, a megkülönböztetés tilalma, a tolerancia, az igazságosság, a szolidaritás, valamint a nők és a férfiak közötti egyenlőség társadalmában.”¹

A parlamenti meghallgatása során Margarítisz Szkínász úgy nyilatkozott, hogy „európainak lenni nyitottságot jelent a világra, megnyitva a szívünket és otthonunkat a kevésbé szerencsésekre. Jelenti az értékek, jogok és alapelvek mellett való kiállást az egész világon. A békességet, a szabadságot, az egyenlőséget, a demokráciát és az emberi méltóság tiszteletét jelenti.”² Ezzel szintén az európai értékek védelmét hangsúlyozva.

* Mecser Anikó: jogász, pszichológus.

1 Ursula von der Leyen Twitter üzenete itt olvasható: <https://twitter.com/vonderleyen/status/1172198617509191680>

2 Margaritis Schinas meghallgatása: <https://youtu.be/b6wzdAIHXeg> letölve: 2020.04.20.

A Bizottság elnöke az európai életmóddal kapcsolatban a fellelős biztos számára küldetesként határozta meg a munkavállalók felkészítését, és a csökkenő munkaerőből származó probléma megoldását, valamint a digitális és alapkészségekben megmutatkozó hiány megszüntetése érdekében az emberek megfelelő eszközökkel és ismeretekkel történő ellátását. Továbbá a migráció kérdésének menedzselését, az integrációt és a közösség koherenciájának, szorosságának fenntartását is a hatáskörébe helyezte. Az európai életmóddal kapcsolatban a szolidaritást, a békét és a biztonságot emelte ki. A Bizottság a biztos megbízólevelében az illegális migráció társadalomra és gazdaságra gyakorolt hatása miatt kialakult jogos félelemmel és aggodalommal való foglalkozást, valamint annak enyhítését is előírta. A biztonságot illetően szorosabb együttműködésre hívott fel, főleg az olyan új veszélyekkel szemben, amelyek átlépik a határokat.

Az európai életmód fogalmára továbbra sem áll rendelkezésünkre konkrét meghatározás. Van, aki kétségbe vonja a létezését, és azt a jobboldali politikusok találmányának tartja, hogy a migrációval kapcsolatos elképzeléseiket megvalósíthassák. A baloldali politikusok inkább az európai értékek, semmint az életmód előmozdítását tekintik célravezetőnek. Mások bár nem tudják definiálni a fogalmát, mégis elismerik a jelenségnek (az „európai életmódnak”) a létezését.

Az európai életmód vizsgálatával kapcsolatban a közös gyökerek, az identitás, a közös értékek és a határok (fizikai és absztrakt értelemben is) kérdése merül fel bennem leginkább.

Az új portfólió bevezetésének egyik célja az európai állampolgároknak az Európai Unióba vetett bizalmának visszanyerése, amelynek jelentősége megkérdőjelezhetetlen, főleg a jelenünkben felmerülő új kihívások láttán.

Ahogy dr. Trócsányi László Európai Parlamenti képviselő kifejtette a La Libre Belgique internetes oldalán publikált nyilatkozatában, a jelenlegi egészségügyi válság kezelése még inkább középpontba helyezi az európai életmód kérdését. Az európai életmód fogalma felhívja arra a figyelmet, hogy lehetnek különbségek az európai állampolgárok és a világ más részein élő emberek között.³

3 Dr. TRÓCSÁNYI László: *L'Europe „aux temps du choléra”: pourquoi faut-il plus que jamais promouvoir le „mode de vie européen”* elérhető: https://www.lalibre.be/debats/opinions/l-europe-aux-temps-du-cholera-pourquoi-faut-il-plus-que-jamais-promouvoir-le-mode-de-vie-europeen-5e8c36197b50a6162b0e4080?fbclid=IwAR3-YYrWz7v9ggW3I4S5V_OrDc4JqWrlbPkSKC52RXe9T3xgfUOPbVbKoo letölve: 2020.04.17.

2. AZ EURÓPAI ÉLETMÓD, AVAGY MI AZ AMI ÖSSZEKÖTI AZ EURÓPAIAKAT?

Bár Európa Ázsiával egy kontinensen fekszik, mégis önálló entitásnak tartjuk. Az európai életmóddal kapcsolatban a közös történelem figyelembevételével elkerülhetetlen. Európát sajátos történelmi és kulturális folyamatok jellemzik. Elnevezésének mitológiai eredete Európé, föníciai király lányához vezethető vissza, akit Zeus elrabolt. Ahogy Európé mitológiai értelmezése, úgy Európa történelmének értelmezése is sokszor változott.

Európa egyik meghatározó eleme a kereszténység, amely átítatta az európai kultúrát és az európai értékek (emberi méltóság, szabadság) alapjául is szolgált. A másik meghatározó elem, ami összeköti Európát, és hatással van a mai európai életmódra, az a demokrácia.

Az ókori görög, a római kultúra és azoknak hatásai is közös hagyományunk, amely szintén megalapozza az európai életmódot. Feltehetőleg minden európai tudja, hogy ki volt Szókratész. A görög filozófia, illetve a római jog is meghatározta az európai gondolkodást és kultúrát, így az európai életmódot. A kultúra illetve az identitás alapvető eleme a nyelv. Ezen a területen Európát szintén a sokszínűség jellemzi, hiszen az Európai Unió 24 hivatalos nyelvvvel rendelkezik. A nyelvi sokszínűség elősegíti a differenciáltabb gondolkodásmódot. A kultúra minden ágazatában maradandót alkottak az európai művészek. Legyen szó szépművészetről, építészetéről, zenéről, filmművészetről. Az európai gasztronómiai sajátosságok, leginkább egyes országokhoz, nemzetekhez köthetők: olasz tészta, magyar gulyás, belga goffri. Meghatározó az európai kultúra hatása az irodalom területén is.

A kulturális sokszínűség ellenére az európai egységet fejezi ki ezen a téren az, hogy az Európai Unió minden évben más európai városnak ítéli oda az Európa kulturális fővárosa címet, amely így lehetőséget kap, hogy bemutassa a kulturális életét.

A jogrendszer tekintve az egységességet segíti elő, hogy az Európai Unió kötelező jogszabályokat alkothat meghatározott hatáskörben, ami az összes uniós tagállamra kötelező erővel bír. A Szerződések mellett a jogharmonizációt segítik elő az Európai Unió által alkotott különböző jogi aktusok (rendelet, irányelv, határozat, ajánlás, vélemény).

A nemzetek közötti különbségek, és sokszínűség megköveteli az európaiaktól az egymás iránti odafigyelést, empátiát és nyitottságot. A második világháború szörnyűségei még érzékenyebbé tették Európát az emberi méltóság tisztelete iránt. Így az alapjogok és az alapértékek védelme és tiszteletben tartása is az európai életmód alapját képezik.

3. AZ EURÓPAI IDENTITÁS KÉRDÉSEI

Az európai életmód óhatatlanul magával vonja az európai identitás kérdését. Mi az, ami meghatározza az európai identitást? Dr. Gerard Delanty⁴ az európai identitás meg-

határozására négy féle koncepciót különböztetett meg: erkölcsi univerzalizmust, poszt-nacionális univerzalizmust, kulturális partikularizmust, és pragmatizmust, illetve mivel egyik koncepciót sem találta kielégítőnek az európai identitás megragadására, így egy újabb koncepciót javasolt, amelyet kozmopolitánizmusnak nevezett.

Az erkölcsi univerzalizmushoz köthető Robert Schuman és Jean Monnet koncepciója Európáról, amely az európai identitás alapját az erkölcsi értékek mentén határozza meg. Ez a megközelítés fejeződik ki az 1951-es Párizsi Szerződésben, az Emberi Jogok Európai Egyezményében, illetve Európai Unió alapjogi Chartájában is. A megközelítés problémája, hogy túl általános, és azok az értékek, amelyekre hivatkozik, nem csak Európához tartoznak. Az identitás meghatározására nem alkalmas, és olyan érzést kelthet, mintha az európai civilizáció kisajátítaná az univerzális ideákat.

A poszt-nacionális univerzalizmus az európai identitást politikai-jogi normák és intézmények által határozza meg, leglényegesebb eleme a jog és a polgári hagyományok. Ez a koncepció olyan intézményeket és speciális eredményeket vesz alapul, mint az alkotmány. Ugyanez a megközelítés tartalmazza a normákat, de kulturálisan semleges marad. A szerző szerint ez a megközelítés is inkább csak egy közös nevezőt kínál, de nem alkalmas az európai identitás megragadásához, illetve az alkotmányos hagyományok is a nemzetállamok sajátjai. Habermas szerint a poszt-nacionális univerzalizmushoz hozzátartozik a kritika és a reflexió kultúrája.

A kulturális örökséget tartja az európai identitás alapjának a kulturális partikularizmus. Ehhez számos irodalmi és filozófiai elmélet (pl. Heidegger, Husserl, Paul Valéry elméletei) tartozik, amely szerint a különbözőségeken keresztül Európa egy magasabb egységet hoz létre. Eszerint az európai identitás a görög, a latin és keresztény kultúrán és a felvilágosodás eredményein nyugszik. Az Európai Identitás Egyezmény (1973) hangsúlyozta európai civilizáció fontosságát, amely a közös örökségen és az összetartó életmódon alapul. Az Egyezmény az európai identitást hivatalos fogalomként használta. A Maastrichti Szerződésből azonban nem tartalmazza sem az európai identitás sem a civilizáció fogalmát (bár a közös örökségre utal). Az európai civilizációt, annak ellenére, hogy a kultúrák sokféleségének egységesítését szolgálta, túlságosan etnocentrikusnak találhatták. Az „európai kulturális identitás” ennek ellenére egyre jelentősebb szerepet kap, figyelembe véve az integrációs kihívásokat.

Az „európai életmódot” tartja az európai identitás forrásának az európai pragmatizmus. Ez a koncepció a kulturális vonások helyett inkább a gazdasági és társadalmi sajátosságokra összpontosít. A mindennapi élet gyakorlásában és az ezt körülölelő intézményekben látja az európai identitás megvalósulását. Ehhez a demokrácia és a civil társadalom is hozzátartozik. A demokrácia kapcsán felmerül a kérdés, hogy azt transznacionális szinten hogyan lehetne megvalósítani. Jelenleg az integráció kapcsán is számos kérdés merül fel az európai életmóddal kapcsolatban. Itt az identitás meghatározásánál akadályozó tényezőként szerepel, hogy nincs egy egységes nyelv Európában (nem úgy, mint mondjuk az Amerikai Egyesült Államokban). Gerard Delanty inkább a fogyasztói kapitalizmus hozadékának tartja a második világháború után elért egyes európai eredményeket (pl. Euró,

⁴ A különböző identitás koncepciókat Gerard Delanty szociológus professzor tanulmánya alapján mutatom be: Gerard DELANTY: Models of European identity: Reconciling universalism and Particularism In *Perspectives on European Politics and Society* Volume 3, 2002, 345–359 p.

popzene), így itt is nehéz megragadni, hogy mit is jelent az európai életmód.

Az európai identitás meghatározásához Delanty a poszt-nacionális univerzalizmus és az európai pragmatizmus együttes alkalmazását ajánlja. Európa közös pontjának a kozmopolitikai örökséget tartja. Azt javasolja, hogy a közös traumákon és konfliktusokon keresztül kellene Európát meghatározni a kulturális örökség helyett. A kozmopolita kultúra részének tartja például a holokauszt megemlékezést, ami inkább európai, semmint nemzeti sajátosság lenne. Ilyen közös pont lehet szerinte az ökológiai tudatosság vagy a rasszizmus elleni küzdelem is. A kultúrát szerinte kozmopolitán értékekkel kell felruházni, amit a turizmuson, az oktatáson és a populáris kultúrán keresztül lehet leginkább megoldani. Felhívja a figyelmet arra, hogy Európa pluralizálódott a migráció és a globalizmus által. A történelmi konfliktusok kifejezésének látja a kozmopolitán európai identitást.

Szerinte Európa eredményei mostanában inkább szociálisak és gazdaságiak, mint művésziek. Európai sajátosság a közjóért („common good”) való felelősségvállalás. A kulturális pluralizmus és a szociális igazság is az európaiság meghatározó része. Az identitás a szerző szerint szociális tényezőkön és konfliktusokon keresztül alakul ki, így azt nem lehet mechanikusan kialakítani. Az identitás kialakulásában a kultúra is aktív alakító szerepet játszik. Az európai identitás így egy nyitott és diffúz folyamata az intézményi és kulturális törekvéseknek.

Dr. Martin Deleixhe⁵ (a Sorbonne Egyetem professzora) az európai életmód előmozdításával kapcsolatban a liberális identitás paradoxonjára világít rá. Európát ugyanis egy liberális identitással ruhazza fel az Európai Unió, ami azonban olyanira univerzális, hogy nem lehet meghatározni, hogy mitől egyedi ez az identitás.

Felvetette a kérdést, hogy ha csupán az európai értékek védelméről (előmozdításáról) szól a portfólió, akkor miért szerepel a nehezen megfogható „európai életmód” a megnevezésében.

Deleixhe a liberális alapelvekre épített közösségek definiálásának problémájáról ír a portfólió kapcsán. Szerinte a hipotetikus „közjó” nem alkalmas arra, hogy a liberális közösséget alkotó embereket összekösse – tekintve, hogy a liberális közösség olyan egyének sokszínűségéből áll, akik gyakran egymásnak ellentmondó értékek mentén szabályozzák életüket – mivel azt nem egyformán fogalmazzák meg. A mindenkire vonatkozó értékek, nem alkotják egy politikai közösség identitásának alapjait. Az író szerint az egyéni jogok védelméig jut a liberális identitás.

Ezért van szükség normákra (jogszabályokra) értékek helyett a közösség alakításánál. Arra hívja fel a figyelmet, hogy az „európai életmód” kifejezés lehetőséget ad az értékek és a normák összemosására. Szerinte inkább normákra semmint értékekre épül Európa.

A liberális identitással kapcsolatban felmerül a kérdés, hogyha az összes közösséget ugyanazon liberális normák és alapelvek segítségével határozzák meg, akkor mi alapján lehet őket megkülönböztetni? Erre példaként említi a menekülteknek tartott integrációs kurzusokat, ahol az egyetemes normák (pl. lelkiismeret szabadsága) helyezik a hangsúlyt, a nemzeti értékek helyett. Így akár Ausztráliában, Kanadában vagy Németországban a liberális identitás a nemzeti értékeket feloldja.

A 2015-ös bevándorlási hullám rávilágított az Európai Unió törekvességére és a liberális közösség felépítésének hibáira, azzal, hogy a politikai identitására rákérdezett.

Európára jellemző az erős kompromisszum-kultúra, ami elősegíti a konfliktusok kezelését és az együttműködést. Deleixhe szerint elérkezett az ideje az értékekről szóló vita megnyitásához. A 18. századtól a politikai élet részét képezte a szabadság és az egyenlőség közötti feszültség, amely minden politikai közösségben megjelent. Az Európai Unió lehetőséget ad arra, hogy az értékek más szinten is ütközzenek. Így ezen a szinten (az Európai Unió egy új hatalmi szint) megjelenhet például a produktivitás és a jólét konfliktusa. Azonban az Európai Unió értékek menti politilizálása kockázatot rejt magában, hiszen, az értékek konfrontációjával a gépezet megakadhat, ami leállíthatja a jogalkotást, illetve delegitimálhatja a hatalmat az európai népek fölött. A kor kihívásai arra mutatnak rá, hogy az Európai Unió asszimilációja nem jöhet létre kizárólag normákra építkezve, így szükség van a politikai találmányokra, azaz az értékek ütköztetésére.

4. AZ ÚJ PORTFÓLIÓ MENTÉN KIALAKULT KIHÍVÁSOK ÉS AZ EDDIGI LÉPÉSEK BEMUTATÁSA AZ EURÓPAI ÉLETMÓDDAL KAPCSOLATBAN

Az Európai Unió és így az európai életmód új kihívásokkal néz szembe a XXI. században, amelyekre egyre sürgetőbb, hogy választ találjunk. Ilyen kihívást jelent a migráció, az integráció, a technológiai változások, illetve a jelenleg az egész világot érintő koronavírus-járvány.

Az integráció sikertelenségét⁶ jelzi, hogy a bevándorlók önkéntes elszigeteltségben élnek Európa nagyvárosaiban. Problémát jelent, hogy sokan nem beszélnek a befogadó ország nyelvét, és tartják a szigorú hagyományokat, amely sokszor nem egyeztethetőek össze az „európai életmóddal”, például nem engedik meg a nőknek, hogy másokkal találkozzanak. Nehézségeket okoznak a bevándorlók Angliában, Franciaországban és Németországban is. Felmerül a kérdés, hogy az ortodox muzulmán életmódot miként lehetne az európai értékekkel vegyíteni. Kihívást jelent a közrend fenntartása, és a dzsiháért küzdő agresszív csoportok kialakulásának megakadályozása. A bevándorlással a jóléti állam és a szociális biztonság is veszélybe kerül. (Ezzel kapcsolatban Svédországban és Németországban is reformokra volt szükség, ami heves

5 DR. MARTIN Deleixhe: «Protéger le mode de vie européen»? La Commission Von der Leyen prise au piège des contradictions de l'identité libérale 05. Europe et international 2019. 12.02. cikke alapján fogalom össze a liberális identitás kérdéseit, a cikk elérhető az alábbi linkről: <https://etopia.be/proteger-le-mode-de-vie-europeen-la-commission-von-der-leyen-prise-au-piege-des-contradictions-de-lidentite-liberale/> letöltve: 2020.04.17.

6 Az integrációval kapcsolatos problémákat Walter LAQUEUR: Europe in the 21st Century, Society 2005 (67–74. p.) cikke alapján foglaltam össze

ellenállást váltott ki, illetve Franciaország nem tette meg a szükséges lépéseket, ami megnövelte az államadósságát). A migrációval és az integrációval kapcsolatban felmerülő kérdések és az azokra adott válaszok mindenféleképpen befolyásolják majd az európai életmódot. Nagyon fontos, hogy tudjuk, hogy ezzel kapcsolatban mi az, amit védeni/ támogatni szeretnénk

Az európai életmód előmozdításáért felelős biztos tevékenységét a Bizottság honlapján lehet nyomon követni. Itt az első bejegyzés 2019. december 6-án azzal szerepel, hogy Margaritisz Szkínász Ankarában tett látogatást, hogy biztosítsa Törökországot arról, hogy elkötelezett az Európai Unió a menekültek támogatása mellett. Illetve ez a látogatás alkalmat adott arra, hogy kifejezze az Európai Unió együttműködési szándékát Törökországgal, mint tagjelölt országgal kapcsolatban.

2019. december 11-én az antiszemitizmus ellen szólalt fel Margaritisz Szkínász kifejezve, hogy a zsidó közösség elleni támadás, nem csak a zsidó közösséget támadja, hanem egy támadás az európai életmóddal kapcsolatban is. Támadja az alapvető értékeinket és alapelveinket. Csapást mér az egészségre, sokszínűségre, és a társadalmi kohézióra. Mindarra, ami az európai életmódot jelenti. Szerinte az európai életmód előmozdítása azt is jelenti, hogy nem hagyunk teret a gyűlöletnek és a radikalizmusnak.⁷

December 16-án a biztos ismertette a migrációval és a biztonsággal kapcsolatos terveit az Európai Parlamentben. A migrációval kapcsolatban megjegyezte, hogy fontos a szolidaritás és a felelősség közötti egyensúly megtalálása.⁸

December 18-án Nemzetközi Migráció napján megjegyezte, hogy az Európai Unió értékeihez tartozik a nyitottság és a szolidaritás. A nemzetközi mobilitást az Európai Unió mindig úgy támogatta, hogy azzal segítse a társadalmak fejlődését.⁹

Ezt követően a holokauszt megemlékezéséről, az Erasmus+, a biztonságos internethasználat és a cyberbűnözéssel kapcsolatban olvasható bejegyzés a biztostól.

2020. március 4. napján a határvédelemmel kapcsolatban a rendkívüli helyzetre tekintettel a Bizottság új migrációs és menekültügyi paktumot terjesztett elő. Margaritisz Szkínász úgy nyilatkozott, hogy a rendkívüli helyzetben elsődleges

7 „Because when a gunman opens fire in a synagogue on Yom Kippur, or in a museum at the very heart of the European capital, this is not an attack only against the Jewish community. It is an attack on us all. On our fundamental values and principles. On the unity, diversity and cohesion of our societies. On all that constitutes our European way of life... Promoting our European Way of Life means leaving no room for hatred and radicalisation in Europe today. The fight for normality of Jewish life is a litmus test for Europe to defend and protect its diversity.”

In: https://ec.europa.eu/commission/commissioners/2019-2024/schinas/announcements/vice-president-margaritis-schinas-opening-remarks-working-group-antisemitism_en

8 https://ec.europa.eu/commission/commissioners/2019-2024/schinas/announcements/structured-dialogue-european-parliament-committee-civil-liberties-justice-and-home-affairs_en

9 “Openness and solidarity are core values of the European Union. Europe remains a top destination for the world’s talent. It has always been and will remain a connected continent that embraces international mobility in a way that enables its societies to evolve for the better.”
https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/STATEMENT_19_6791

a rend biztosítása a külső határainkon, amely nem hárulhat egyedül Görögországra.¹⁰

A koronavírusal kapcsolatban március 29-én kifejtette, hogy számára azt az üzenetet közvetíti a vírus, hogy mind egyenlőek vagyunk – a vírus egyenlőként kezel mindenkit, nincs tekintettel a határookra – és hogy senki nincs egyedül – azaz szükségünk van egymásra.

Bár kezdetben minden tagállam másképp reagált a világjárványra, hamarosan rájöttek, hogy az összehangolt cselekvési tervek vezethetnek előre. Az egyéni válaszok szerint nem működnek. Az összetartás optimalizálja minden esélyünket arra, hogy megoldjuk ezt a problémát. Kifejtette, hogy lehet, hogy a járvány érintette az európai életmódot, de az annak alapját adó értékeket nem szabad, hogy érintse. Továbbá megjegyezte, hogy a vírus utáni világ más lesz. Sok kihívással kell még szembenézni, hiszen még a válság kezdetén vagyunk, de reményét fejezte ki, hogy a válság arra fog szolgálni, hogy az uniós tagállamok közelebb kerüljenek egymáshoz, felismerve, hogy közös sorsuk van, ami továbbra is összefonódik. Hangsúlyozta, hogy Európára a szolidaritás epicentrumaként kell tekinteni.¹¹

Március 30-án a Bizottság iránymutatást adott ki a nem alapvető célú Európai Unióba történő utazások ideiglenes korlátozások végrehajtásáról, amivel kapcsolatban a biztos megjegyezte, hogy a jelenlegi krízis egyedül együttműködéssel győzhető le. Az iránymutatás arra szolgál, hogy a beutazási korlátozásokat a tagállamok egységesen hajtsák végre. Minél egységesebbek a nemzeti intézkedések, annál könnyebb megérteni és tiszteletben tartania a harmadik országbeli állampolgároknak.¹²

A Bizottság április 15-én felkérte a schengeni tagállamokat és a schengeni társult államokat, hogy május 15-ig hosszabbítsák meg az Unióba történő nem alapvető fontosságú utazásokra vonatkozó ideiglenes korlátozást. Az utazási korlátozás, valamint hosszabbításra vonatkozó felhívás az „EU+ térségre”

10 “In these extraordinary circumstances, the first priority is to ensure order at our external border. This difficult task cannot fall on Greece alone: it is the responsibility of the whole of Europe. We have to show unequivocally that the entire European Union will put its strength and support behind Member States faced with external pressure. This is the message passed alongside Prime Minister Mitsotakis yesterday and the message I am convinced Interior Ministers will rally behind today.”
https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/IP_20_384

11 “The world after Coronavirus will be a different one. It will amplify several existing economic, technological, and security trends already underway. We have an awfully long way to go to overcome the multitude of challenges facing us. We are at the beginning of this crisis and the Commission stands ready to do more as the situation evolves. But my humble hope is that in the end this crisis will serve to bring EU Member States closer together in the realisation that our fates remain very much intertwined. That we may all heed Socrates’ warning and recognise that “we cannot live better than in seeking to become better.” And that Europe may be seen not as the epicentre of a problem but as an epicentre of solidarity.”
https://ec.europa.eu/commission/commissioners/2019-2024/schinas/announcements/holding-together-seams-europe-epicentre-solidarity_en

12 “We can only succeed in successfully combatting this crisis if we work together. I welcome that almost all EU Member States are now implementing the restriction on travel into the EU. We are now providing additional guidance to make sure these are implemented all in the same way. The more uniform national actions are, the easier they will be for third-country nationals to understand and respect.”
https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/IP_20_543

vonatkozik, amely magában foglalja az összes schengeni tagállamot (beleértve Bulgáriát, Horvátországot, Ciprust és Romániát) és a 4 schengeni társult államot (Izland, Liechtenstein, Norvégia és Svájc) – összesen 30 országot.¹³

Ezzel párhuzamosan április 15-én az első kísérő nélküli menekült gyermekek (12) megérkeztek Luxembourgba Görögországból. A következő művelet során a hétvégén körülbelül 50 embert költöztetnek Németországba. Ezzel kapcsolatban az európai életmód előmozdításáért felelős biztos örömet fejezte ki, hogy az Európai Unió még ezekben is az időkben is a szolidaritást képviseli a legkiszolgáltatottabbakkal szemben is.¹⁴

Az Európai Ütemtervet a koronavírussal kapcsolatban április 15-én fogadták el. Ez tartalmazza a világjárványra adott első válaszokat, valamint a közösségi élet és a gazdaság újraindítását is. Ezzel kapcsolatban Margarítisz Szkínász kiemelte a határokon átnyúló közlekedés koordinációjának, az egymás országai iránt és a harmadik országokkal szemben tanúsított szolidaritásának, valamint a válság utáni helyreállásnak fontosságát.¹⁵

A Bizottság 2020. április 16-án adta ki iránymutatását a menekültügyi és visszatérítési eljárásokról, valamint az áttelepítésre vonatkozó uniós szabályok végrehajtásáról. Szkínász az irányelvvel kapcsolatban megjegyezte, hogy bár az életmódunk drasztikusan megváltozott az elmúlt hetekben – az értékeinknek nem szabad meginognia.¹⁶

5. ÖSSZEFOGLALÁS – NEKEM MIT JELENT AZ EURÓPAI ÉLETMÓD?

Az európai életmód egy nehezen megragadható fogalom, amit az Európai Parlamentben zajló viták is jeleznek. A létezése azonban számomra nem vonható kétségbe, illetve a heves viták körülötte is csak azt mutatják, hogy fontos dolgokat rejt magában ez a jelenség.

Az európai életmód óhatatlanul együttjár az európai identitás kérdésével. Az európai identitás megragadására különböző koncepciókat vázolt fel Gerard Delanty. Ezek alapján egyetértek azzal, hogy az európai identitás fontos elemét képezik az európai értékek, különös hangsúllyal az emberi méltóság tiszteletére. De én is úgy gondolom, hogy az európai identitást és az európai életmódot nem lehet csupán értékek alapján meghatározni. Hiszen az európai identitás fontos eleme a kultúra is, amelyet nagyfokú diverzitás jellemez. Ezen felül azonban a szociális és gazdasági sajátosságok is meghatározó elemét adják az európai identitásnak. Nélkülözhetetlen európai sajátosságnak tartom a társadalmi szolidaritásra való törekvést és a jóléti állam biztosításának elősegítését, illetve azt is, hogy büszkék vagyunk egymás nemzeti kincseire is.

13 https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/IP_20_616

14 https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/IP_20_668

15 https://ec.europa.eu/commission/commissioners/2019-2024/schinas/announcements/speech-vice-president-margaritis-schinas-informal-meeting-health-epsco-council-15-april-2020_en

16 “While our way of life may have changed drastically in the past weeks – our values and principles must not.” https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/IP_20_666

Európa új kihívásokkal néz szembe, amihez fontos, hogy tisztában legyen önmagával és azzal, hogy mi az, amit védendőnek/elősegítendőnek tart belőle.

Ahogy a bevezetőben említettem dr. Trócsányi László Európai Parlamenti képviselő kiemelte, hogy a példátlan járványhelyzet még inkább középpontba helyezi az európai életmód kérdését. Jelen esetben is eltérő irányítás figyelhető meg Európában, USA-hoz, Kínához vagy akár Iránhoz hasonlítva. A képviselő felhívta a figyelmet arra, hogy a nehézségek sikeres leküzdéséhez elkerülhetetlen az európai életmód (az az európai identitás, amelyben az összes európai polgár azonosítható) előmozdítása. Egy erős európai identitásra és politikai együttműködésre van szükség a globális kihívásokkal való megküzdéshez.¹⁷ “Vissza kell ugyanis szerezni az állampolgárok európai egységesülésbe vetett bizalmát, elismerve ezen közösség „értékeit” és európai „életmódját”. Ez pedig nemcsak a közös európai identitás fejlődésének az előmozdítását eredményezheti, hanem egy hatékonyabb, kollegiálisabb és szolidárisabb Európa megteremtését.”¹⁸

Még a járvány alatt is más életmódot folytatunk, és nem mindegy, hogy a Föld melyik részén vészeli át ezt az időszakot. A járvány idején az egymás iránti szolidaritás és felelősségvállalás az, ami kiemelkedik számomra az „európai életmód” fogalmából. Az azonban, hogy melyek azok a részei az európai életmódnak, amelyeket támogatni szeretnénk a járvány után, mindenképpen megköveteli, hogy közösen gondolkozunk az európai identitásról, és annak nélkülözhetetlen elemeiről.

Nekem az európai életmód biztonságot, és szabadságot jelent, egy olyan sokszínű és kulturálisan gazdag környezetben, ahol a más nemzethez tartozó európai embertársaimmal egymást gazdagítva kölcsönösen tiszteljük egymás hagyományait és nemzeti sajátosságait. Az európai életmóddal – bár folyamatosan változik – kapcsolatban fontos a meghatározó elemek ápolása. Tudatosítani kell ezeket az elemeket, hogy időben észrevegyük, amikor olyan alapelemek kerülnek veszélybe, amelyekkel együtt a biztonságérzetünk is sérül.

A biztonság egyben otthonosságot is jelent az életkörülmények és a szokások – azaz a kultúra – tekintetében. Ahhoz, hogy Európában otthonosan élhessük meg mindennapjainkat, szükség van az európai életmód fenntartására. Ezt az egyik legfontosabb feladatunknak tartom, hisz: „Azért vagyunk a világon, hogy valahol otthon legyünk benne”¹⁹

17 Dr. TRÓCSÁNYI László: *L'Europe „aux temps du choléra”: pourquoi faut-il plus que jamais promouvoir le „mode de vie européen”* elérhető: https://www.lalibre.be/debats/opinions/l-europe-aux-temps-du-cholera-pourquoi-faut-il-plus-que-jamais-promouvoir-le-mode-de-vie-europeen-5e8c36197b50a6162b0e4080?fbclid=IwAR3-YYrWz7v9ggW3I4S5V_OrDc4aJqWrlbPkSKC52RXe9T3xgfUOPbVbKoo letöltve: 2020.04.17.

18 Dr. TRÓCSÁNYI László: Európa a kolera idején in *Mandiner* https://precedens.mandiner.hu/cikk/20200408_europa_kolera_idejen?fbclid=IwAR2bbSOwk41k1JhFAMMAJrbgBbvBUJwiovmV8wnoisce60TBa_2po8EyHD4 letöltve 2020.04.17.

19 TAMÁSI Áron: *Ábel Amerikában* 1934, 128. Oldal elérhető: <http://mek.oszk.hu/01000/01084/01084.pdf> 128. Letöltve: 2020.04.17.

6. FELHASZNÁLT IRODALOM

- Dr. Gerard DELANTY: *Models of European identity: Reconciling universalism and Particularism In Perspectives on European Politics and Society* Volume 3, 2002, 345–359 p.
- Dr. Martin DELEIXHE: «Protéger le mode de vie européen»? *La Commission Von der Leyen prise au piège des contradictions de l'identité libérale* 05. Europe et international 2019. 12. 02. (<https://etopia.be/proteger-le-mode-de-vie-europeen-la-commission-von-der-leyen-prise-au-piege-des-contradictions-de-lidentite-liberale/> letöltve: 2020.04.17.)
- Dr. TRÓCSÁNYI László: Európa a kolera idején in *Mandiner*: https://precedens.mandiner.hu/cikk/20200408_europa_kolera_idejen?fbclid=IwAR2bbSOwkJ41kJhFAmMAJrbgBbvBUJwiovmV8wnoisce60TBa_2po8EyHD4 letöltve 2020.04.17.
- Dr. TRÓCSÁNYI László: *L'Europe „aux temps du choléra”: pourquoi faut-il plus que jamais promouvoir le „mode de vie européen”* elérhető: https://www.lalibre.be/debats/opinions/l-europe-aux-temps-du-cholera-pourquoi-faut-il-plus-que-jamais-promouvoir-le-mode-de-vie-europeen-5e8c36197b50a6162b0e4080?fbclid=IwAR3-YYrwz7v9ggW3I4S5V_OrDc4aJqWrlbPkSKC52RXe9T3xgfUOPbVbKoo letöltve: 2020.04.17.
- Margaritis Schinas meghallgatása: <https://youtu.be/b6wzdAIHXeg> letölve: 2020.04.20.
TAMÁSI Áron: *Ábel Amerikában* 1934, 128. Oldal elérhető: <http://mek.oszk.hu/01000/01084/01084.pdf> 128. Letöltve: 2020.04.17.
- Ursula von der Leyen Twitter 2019. szeptember 12-ei üzenete az európai életmódról <https://twitter.com/vonderleyen/status/1172198617509191680> (letöltve: 2020.04.17)
- Walter Laqueur: *Europe in the 21st Century*, Society, 43 (2005), 67–74
- Az európai életmód előmozdításáért felelős biztos tevékenységeinek követéséhez a Bizottság honlapján közzétett alábbi linkeket használtam fel, melyeket utoljára 2020. április 17. töltöttem le.:
  - https://ec.europa.eu/commission/commissioners/2019-2024/schinas/announcements/vice-president-margaritis-schinas-opening-remarks-working-group-antisemitism_en
  - https://ec.europa.eu/commission/commissioners/2019-2024/schinas/announcements/structured-dialogue-european-parliament-committee-civil-liberties-justice-and-home-affairs_en
  - https://ec.europa.eu/commission/commissioners/2019-2024/schinas/announcements/holding-together-seams-europe-epicentre-solidarity_en
  - https://ec.europa.eu/commission/commissioners/2019-2024/schinas/announcements/speech-vice-president-margaritis-schinas-informal-meeting-health-epsco-council-15-april-2020_en
  - https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/IP_20_384
  - https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/IP_20_543
  - https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/IP_20_616
  - https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/IP_20_666
  - https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/IP_20_668
  - https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/STATEMENT_19_6791

Kiss Lilla Nóra* – Sziebig Orsolya Johanna**

„Közös európai életmód”?

Gondolatok az európaiságról,
az európai életmód fogalmának értelmezéséről¹

2020

1. BEVEZETŐ GONDOLATOK

Belegondoltunk-e már, hogy Európában, a világ többi részétől eltérő módon, viszonylag *egyszerre* éljük életünket. Nagyjából egyszerre kezdjük és zárjuk napjainkat, hiszen Európa legnyugatibb és legkeletibb pontja között mindössze három óra időeltolódás van. Vajon van-e más *közös* is minden napjainkban? Létezik-e *közös európai életmód*? Ha igen, mit jelent ez pontosan? Mit jelent az európaiság? Van-e közös tartalma, egységesnek nevezhető fogalma? Mit takar az *európai identitás* kifejezés? Azonos-e az *európai életmóddal*?

Tanulmányunk az európai identitás, az európai értékek és életmód témakörét járja körül, melyet 2019 decemberében Ursula von der Leyen, az Európai Bizottság elnöke „Promoting our European way of life”, tehát, *európai életmódunk előmozdítása* c. portfólióként, programja szerves részeként hirdetett meg. A portfólióért – négy kulcsfontosságú szakpolitikával² együtt – Margaritis Schinas alelnök biztos felelős.³ Az európaiságról vélhetően mindenkinek más jut eszébe: lesz, aki politikai tartalmakat kapcsol hozzá, más a kulturális és történelmi hagyományokat emeli ki, lesz olyan is, aki a határon átnyúló kereskedelmet, vagy épp az oktatást, a sportot, és az utazást kapcsolja a kifejezéshez. Még olyanok is lesznek, akiknek az európaisághoz kapcsolódó jogi kérdések jutnak majd eszükbe. Célunk, hogy a *közös európai életmód* fogalmához kapcsolódó értékeket,

gondolatokat, érzeteket bemutassuk két fiatal magyar jogász szemüvegén keresztül.

Az Európai Unió⁴ különleges a nemzetközi szervezetek sorában: inkább tekinthető *sui generis* entitásnak, mintsem klasszikus nemzetközi szervezetnek. Különlegessége abban is áll, hogy kívülről tekintve rá egységet alkot, belülről nézve viszont rendkívül heterogén közösséget. Belülről tekintve az EU-ra sokkal jobban érzékeljük és felerősítjük az egyes nemzetek közti különbségeket, mint a hasonlóságainkat. Ha megkérdeznénk egy harmadik országbeli személyt, valószínű, hogy közel sem említene éles különbségeket az egyes európai nemzetek között. Az egységünk alapja részben közös történelmi hagyományainkon, részben a keresztény vallás évezredek egységesítő szerepén és meghatározó voltán, részben pedig a demokrácia tiszteletén alapul.

Az EU jogelődjei elsősorban gazdasági együttműködés létrehozását célozták, mely egyszerre szolgálta a világháborúk utáni törekény Európában a hosszútávú béke megteremtését, és az Európai Gazdasági Közösséget⁵ alapító tagállamok közös fejlődését, mindezt a hidegháborúban egymásnak feszülő nagyhatalmak – mint külső tényező – között. Felmerül a kérdés, hogy az alapító államok gondoltak-e vajon a vasfüggönyön túli államokra is az együttműködés kezdetén? Be akartak-e hosszútávon kapcsolni minket a *kontinentális* együttműködésbe, vagy Berlin szétválasztásával meghúzták a *társadalmi Európa* keleti határait is? Büszkén olvashatjuk számos fórumon, hogy az európai béke-projekt sikeresnek bizonyult az elmúlt szűk hét évtizedben, melynek köszönhetően az európai integrációs projekt 2012-ben Nobel-béke díjat is nyert.⁶ Itt két tényezőt nem szabad figyelmen kívül hagyni. Az egyik a NATO 1949-es megalapítása, mely szervezet alapítói között az NSzK kivételével az ESzAK és EURATOM alapítói mind ott voltak. A másik pedig Európa fogalma társadalmi és földrajzi értelemben.

A *béke koncepció* szempontjából mely területek tartoznak Európához? A kérdés azért érdekes, mert 1991-2001 között Európa déli részén hat állam között háború dúlt. Ez a jugoszláv

* Dr. jur. Kiss Lilla Nóra PhD., LL.M., kormánytanácsos az Igazságügyi Minisztériumban, a cikk készítésekor tudományos segédmunkatárs volt a Miskolci Egyetem Állam- és Jogtudományi Karának Európai és Nemzetközi Magánjogi Tanszékén. A *tagállami kilépés jogi kérdései* c. doktori értekezését 2019 novemberében védte meg.

** Dr. jur. Sziebig Orsolya Johanna PhD., LL.M., egyetemi adjunktus a Szegedi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Karának Nemzetközi jogi és Európa-jogi Tanszékén. A *vadvilággal kapcsolatos büntetőndő cselekmények nemzetközi jogi keretei* c. doktori értekezését 2019 novemberében védte meg.

1 A pályamunka Fontes Iuris szakmai folyóiratban való megjelenése másodközlés. A tanulmány átdolgozott és lektori vélemények alapján kiélezített változata megjelenik In: Európai Tükör (várhatóan 2021 folyamán).

2 Ezek: migráció, biztonság, foglalkoztatás, oktatás.

3 MARGARITIS Schinas – megbízólevél, 2019.

4 Továbbiakban: EU.

5 Továbbiakban: EGK.

6 See Nobel-díj honlapja.

polgárháború. Hozzá tartozik-e a szigorúan vett Európához a Balkánon elhelyezkedő hat állam, köztük Szlovéniával és Horvátországgal, melyek mára már az EU tagjai? Vagy szűkebb értelemben *európainak* az tekinthető, amit az integrációban részes államok aktuálisan annak deklarálnak?

Ez esetben felmerül a kérdés, hogy miért került sor a volt szocialista államok felvételére és miért van tervben az integráció újabb keleti és déli bővítése. Az elsődleges gazdasági okok, mint például a piac-szerzési célzat, vagy a nyugati államokban jelentkező munkaerő-hiány mindenképp meghatározó belpolitikai tényezők lehetnek az új államok jelölésekor, amellet, hogy bizonyára Európa politikai és kulturális harmonizációja is felmerülhetett a célkitűzések között. Ez pedig talán érthetőbbé teszi a jelenlegi politikai folyamatokat, a viták alapját adó, talán elsősorban gondolkodásmódbeli különbségekből eredő konfliktusokat. Belülről szemlélve sokszor azt érzi az ember, hogy valójában nem konfliktus van államok között, csupán *elbeszélnek egymás mellett* vezetőik. Hasonló szándékok vezetnek őket, mégis, eltérő gondolkodásmódjukból és történelmi tapasztalataikból eredően más megoldást találnak megfelelőnek a közös problémákra. Erre remek példa a migráció. Európa nyugati fele munkaerő-hiánnyal küzd, az előregedő társadalmak szociális ellátórendszerének és munkaerő-piacának zavartalan fenntartásához emberi erőforrásokra van szüksége. Európa közép-keleti térségében az előregedést *utánpótlással*, protekcionista családpolitikával, tehát saját társadalmon belüli megoldásokkal kívánják kompenzálni új csoportok asszimilációja helyett. Előbbi prompt megoldást jelenthet a társadalom aktuális problémáira – mondhatni tűzoltás – viszont hosszú távon visszafordíthatatlan társadalmi tendenciákat eredményez. Utóbbi pedig hosszú távú eszközt jelenthet az adott társadalom vonatkozásában anélkül, hogy az adott társadalom viszonylagos homogenitását megbontaná.

Ezen ellentmondások talán mind abból erednek, hogy az alapító államok saját elképzeléseik mentén kívánnak megoldásokat nyújtani pán-európai problémákra, azonban ezek kidolgozásában nem tekintettek keleti társaikra teljes értékű partnerként. Erre utal a béke-projekt megjelölés is, melynek koncepciójában a nyugati béke megőrzése és fenntartása, valamint a délszláv háború kitörése és tíz éven át tartó pusztítása megfért egymás mellett. Univerzális-e a béke fogalma? *Robert Menasse* többszörös díjnyertes osztrák író⁷ a következőképp fogalmazott az európai békét – és ehhez kapcsolódóan az európai integráció szerepét – illetően: „*A generáció, akitől a szabadság projektünk ötlete származik legalább három háborút élt túl. Végleg békét akartak. [...] El kellett vetniük azt, ami korábban már ki volt próbálva és nem ment: Békeszerződések, szövetségek, nemzetközi szervezetek alapítása, melyek nem tudták megakadályozni a háborúkat. [...] A nemzetközi szervezeteken belül mindenki a saját érdekeit hajszolta. [...] Az ötlet az volt, hogy eltiúntessük a nációk közötti különbséget. [...] Az [EU] alapítók generációjának az volt a tapasztalata, hogy a nemzetek a különböző versengése a piacért, erőforrásokért, nyersanyagért és a befolyásos szférákért háborúhoz vezet. [...]*

7 *Robert Menasse*-t a kortárs osztrák irodalom jelentős képviselőjeként tartják számon, több irodalmi díj nyertese. Menasse az integrációs projekt lelkes támogatójának tartja magát, legújabb könyve – *A főváros*, 2017 – az EU jövőjével, az európai összetartozás kérdésével foglalkozik.

*Az agresszor igazából a nemzeti érdek, ezért kell túllépni a nációkon. Erre mondja Jean Monnet, hogy „akkor lesz béke a kontinensen, ha nemzeteken túlmutató fejlődést tudunk elérni.” A tagországok érdekeinek [...] egymásba kell fonódnia, hogy egyik állam se árthasson a másiknak anélkül, hogy magának is ártana. Ma rengeteg válsággal kell szembenéznünk, melyek azért jöttek létre, mert Európa egy része a nációk egyesítésén fáradozik, viszont sok tagállam újra a nemzetet helyezi előtérbe.”*⁸ Ebből következik, hogy a béke megteremtésének egyik eszközeként a nemzetek közti markáns különbségek eltüntetését találták. Kérdés, hogy vajon tényleg ez a legmegfelelőbb megoldás? Ha igen, mi mentén kellene egységesülni? Mi az a közös minimum, melyet valamennyi nemzet el tud fogadni? Minek köszönhető vajon, hogy közel hetven éve béke honol Európa nyugati részén? Az európai államok világháborúkat követő gazdasági helyzetének, mint belső kényszernek? És/Vagy a belső kohéziót erősítő külső kényszernek, pl. a hidegháborúnak? Lehet-e az európai életmód megteremtése, előmozdítása és védelme az a tényező, mely kellően univerzális a nemzetek közti különbségek áthidalásához?

Az államok közti politikai álláspont sosem volt igazán egységes. Az eltérő nézetek szervesen kapcsolódtak az együttműködés formájához, mértékéhez és az abban részt vevő államokhoz. Többször is történtek a föderatív Európa irányába való elmozdulást lehetővé tevő javaslatok is⁹, azonban erre sosem volt meg a politikai-társadalmi konszenzus. Az együttműködés mértékét illetően számos példát¹⁰ említhetnénk a differenciált integráció megvalósulására bizonyos területeken. Nem véletlenül kerültek be a politikai-jogi-társadalmi köztudatba is a két- vagy többsebességes Európához kapcsolódó fogalmak, melyek a valóságban már több mint harminc éve jelen vannak. Ahogy az európai integrációban való együttműködés mértékét illetően nem volt és nincs is egységes elképzelés, úgy az európaiságot, az *európai identitást* illetően is *csak kötelező és eshetőleges fogalmi elemeket* nevesíthetünk. A következőkben az európai identitásról, majd a *közös európai életmód* koncepciójáról szólnunk.

2. AZ EURÓPAI IDENTITÁSRÓL ÉS AZ EURÓPAI ÉLETMÓDRÓL

Az identitás (ön)azonosságot, önmagunk teljes körű meghatározhatóságát jelenti. *Önmagunk definiálásához hozzátartozik-e európai származásunk?* Álláspontunk szerint az európai identitástudathoz közös értékeket csatlakoztathatunk. Az egyik legfontosabb ezek közül a demokratikus értékek tisztelete.

8 MENASSE 2018.

9 See például: COM(2017) 2025.

10 Az Egységes Európai Okmány lehetővé tette, hogy egy tagállam ki maradjon egy együttműködésből, és „nemzeti rendelkezést” alkalmazzon a belső piacra. A Maastrichti Szerződés rögzítette a GMU megvalósításának három fázisát. A MSZ ráadásul állandósult differenciálást jelentett a Szerződéshez csatolt jegyzőkönyvnek köszönhetően, mely rögzítette az UK és Dánia esetében az *opt-out* lehetőségét. A többsebességes integrációra további pl.: az eurózóna; a schengeni-övezet. A hatályos Szerződések emellett lehetőséget biztosítanak megerősített együttműködés kialakítására is. Ezek mind gyakorlatban tetten érhető „sokféleségben való egyesülések”.

Az európai identitás a tagállamok állampolgárainak – akiket a Maastrichti Szerződés¹¹ óta uniós polgároknak is nevezünk – közös társadalmi-kulturális értékei, történelmi hagyományai és öröksége mentén kialakult eszméjét értjük. Az uniós polgárság intézménye¹² már a hetvenes évektől napirenden volt. Az első gyakorlati lépéseket az 1972-es Párizsi Csúcstalálkozót követően fogalmazták meg, miszerint az európai identitás-tudatra szükség van az integráció elmélyítésének érdekében.¹³ Az 1973-as koppenhágai csúcson kidolgozták az Európai Identitástudat Nyilatkozatot (*European Identity Declaration*), és ezt követően az 1974-es párizsi csúcson tovább erősítették a polgárok bevonásának jelentőségét. Ezt követően egyre többször hangzott el a közösségi (uniós) polgárságra, mint *status civitatis*-ra történő utalás.¹⁴ Az uniós polgári státusz közös nevezőre hozta a szupranacionális jogállást tartalmilag, az intézményhez kapcsolódó jogok körét illetően. Az Európai Unió Bírósága¹⁵ pedig gondos és kitartó kiterjesztő jogértelmezési tevékenységének eredményeképp mára bőséges – és a Lisszaboni Szerződés óta jogforrási szerepet is betöltő – ítélkezési gyakorlat áll rendelkezésre, mely kiterjed az uniós polgársági státusz alapjaira, és a polgárhoz származékos jogon kapcsolódó harmadik országból származó közeli hozzátartozókra vonatkozó rendelkezések tartalmára. Az uniós polgári jogállás megteremtése a közös identitástudat egyik generátorának tekinthető, mely folyamatban az európai *életmód* definiálása, előmozdítása és védelme lehet a következő állomás.

Mi a közös európai identitás? Megfoghatatlan *idea*? Politikai értékek összessége? Vagy épp a történelmi hagyományok és kulturális örökségünk tisztelete? Nehéz lenne egy-egy aspektusát megfogni.

Az európai identitás *kötelező fogalmi elemeként* kezdetben az Európához való geográfiai kapcsolódást tehették első helyre, mely mára inkább az európainak tartott értékek tiszteletben tartásaként lenne definiálható. Ezeket maga az EUSz. 2. cikke is rögzíti, a következőképpen: „Az Unió az emberi méltóság tiszteletben tartása, a szabadság, a demokrácia, az egyenlőség, a jogállamiság, valamint az emberi jogok – ideértve a kisebbségekhez tartozó személyek jogait – tiszteletben tartásának értékein alapul. Ezek az értékek közősek a tagállamokban, a pluralizmus, a megkülönböztetés tilalma, a tolerancia, az igazságosság, a szolidaritás, valamint a nők és a férfiak közötti egyenlőség társadalmában.”¹⁶ Ugyanakkor az európaiság önmagában nem értelmezhető egyfajta földrajzi kritériumként. Erre mutat rá az Európa Tanácshoz való csatlakozási követelményként meghatározott „európai állam” kitétel értelmezése is. A Parlamenti Közgyűlés 1994-ben¹⁷ fogadta el az európaiság értelmezéséről szóló ajánlását, amely szerint az Európához való szoros kulturális kapcsolat és az alapvető értékekhez való ragaszkodás igazolhatja olyan új tagállamok felvételét a nemzetközi szervezetbe, akik a pusztán földrajzi értelmezés alapján nem felelnének meg

az európaiság követelményének.¹⁸ Vajon az EU bővítésének gátat szabnak-e majd az európai kontinens földrajzi határai?¹⁹ Például Törökország uniós csatlakozása előtt is egyik legfontosabb akadályként – egyebek mellett – azt hozták fel, hogy területének mindössze 3%-a helyezkedik el Európában. Ugyanakkor az ország tagjelölt státuszt kapott, vagyis az uniós jog török nemzeti jogrendbe integrálása – elviekben – folyamatban van.²⁰ Érdekes, hogy Törökország ennek ellenére felvételt nyert az Európa Tanácsba, mégpedig tizenharmadik államként, 1950-ben.²¹ Az előbbieket alapján megállapítható tehát, hogy a földrajzi értelemben vett Európa határai bár kiindulópontként szolgálhatnak az *európaiság* meghatározásakor, azt felülírhatják az európai értékekhez való ragaszkodás, a kulturális kapcsolat és az európai hagyományok elfogadása.

Nem kötelező fogalmi elemként további európainak (is) nevezhető értékek védelmét jelölhetjük meg. Ide kapcsolódik többek között a *biztonságról és egészséges életéről alkotott európai elképzelés* (pl. terrorfenyegetettség-mentes környezet, vagy épp a koronavírus járvány terjedése elleni közös fellépés), a *környezetvédelem, a klímaváltozás lassítása, szociális értékek védelme, az internethez és információhoz való jog, az adatvédelem*, és mindezeket is kiegészítő további kérdések közös védelme is lehet identitásunk része. Néhányat említettünk az EU közel 450 millió²² polgára számára fontos kérdések közül. Az értékek közös menedzselése életmódunk szerves részévé teszi a fenti fogalmakat. Életmódunk részeként pedig védelmet érdemelnek.

Vajon az EUSz. fentebb hivatkozott 2. cikke megteremti-e a *jogalapot* a közös európai életmód definiálásához is? Szükséges-e egyáltalán jogalapot keresni az életmód fogalmi elemeinek meghatározásához?

Unitas via Diversitas... Azaz „*egyésülve a sokféleségben*”, mely 2000 óta az EU jelmondata. A *mottó* nagyon beszédes: egyfelől a tagállamok és polgárai közti sokféleségre utal, másfelől ezen eltérések mellett közös értékekre, a különbségek elfogadása mellett egyesülésre. Egyesülést – és nem egységesülést – hangsúlyoz, tehát szövetséget az államok között a közös értékek mentén, tiszteletben tartva a sokféleséget. Az *egyesülés* magyar kifejezés tehát nem fordítási hibára vezethető vissza (az angol változat *united*-et használ és nem *unified*-ot; a francia *unie*-t használ és nem *unifié*-t), hanem az integráció jelmondatának valós célját mutatja. Ez pedig – helyesen – nem a nemzetek közti különbségek megszüntetését célozza.

11 Továbbiakban: MSz.

12 Az uniós polgárságról See többek között: ASZTALOS (2009).

13 Európai Bizottság: *Bulletin of the European Communities*, no. 5., 1975.

14 Az uniós polgárság fejlődéstörténetéről See MINDUS (2017): pp. 8–15.

15 Továbbiakban: EUB.

16 EUSz. 2. cikk.

17 Az Európa Tanács Parlamenti Közgyűlésének (PKG) 1247 sz. ajánlása (1994).

18 Az Európa Tanács a kulturális kapcsolatok alapján felvehető államok közé sorolta többek között Azerbajdzsánt, Örményországot, Grúziát.

19 Tagjelöltek: Észak-Macedónia (2004), Törökország (1987), Albánia és Szerbia (2009), Montenegró (2008). Az Ursula von der Leyen vezette Európai Bizottság „Szomszédságpolitika és bővítés” témaköréért Várhelyi Olivér magyar biztos felel.

20 CANER (2020): pp. 129–130.

21 Az Európa Tanács 47 tagállamának listája elérhető: <https://www.coe.int/en/web/portal/47-members-states>

22 A UK 2020. február 1-jei kilépésével már csak 27 tagállamot jelölünk, melynek a korábbi 516 millió fő helyett kb. 450 millió polgára van. A Brexit jogi kérdéseiről See Kiss (2019) PhD.

3. A KÖZÖS EURÓPAI ÉLETMÓD A JOG NYELVÉN, AVAGY AZ UNIÓS POLGÁRI JOGÁLLÁSHOZ KAPCSOLÓDÓ JOGAINK ÉS GYAKORLÁSUK EREDMÉNYESSÉGE

Vajon hol helyezkedik el az uniós polgár az állampolgárság, a nemzethez tartozás és az egyéni identitástudat színes palettáján? A közös európai életmód lényegét leginkább az uniós polgári jogállásban ragadhatjuk meg: „az uniós polgárság a tagállamok állampolgárait megillető uniós jogállás, melyhez bizonyos, az uniós jogban meghatározott jogok kapcsolódnak.”²³ Más jogi eszköz nem áll rendelkezésünkre, ha az Európához való tartozást szeretnénk a jog nyelvén definiálni. Az uniós polgárság státuszát a MSz hozta létre és az ahhoz kapcsolódó jogok köre jelentősen bővült az Alapjogi Charta szerződéses rangra emelésével.²⁴ Az uniós polgári jogállásnak nem célja, hogy felváltsa vagy helyettesítse az állampolgárságot, hiszen az állampolgárság a legszorosabb jogi kötelék az állam és az egyén között, amely egyben nem csak jogokat biztosít, hanem állampolgári kötelezettségekkel is terhel. Szerződéses szinten az EUMS is kimondja, hogy: „uniós polgár mindenki, aki valamely tagállam állampolgára. Az uniós polgárság kiegészíti, és nem helyettesíti a nemzeti állampolgárságot.” Az uniós polgárság szigorúan a tagállami állampolgársághoz járul, azt kiegészítve többletjogokat biztosít.²⁵ Így tagállami állampolgárság nélkül nem beszélhetünk uniós polgárságról sem. Az uniós polgárság létrehozásával a tagállamok állampolgárai alapvető jogállást szereztek, azonban ameddig annak megszerzése szerződéses szinten is a tagállami állampolgársághoz van kötve, addig „szupranacionális polgárság” nem jöhet létre.²⁶ Viszont nemzeti tényezőkre épülő és azokat tiszteletben tartó szupranacionális jogállás igen.²⁷ A bírósági joggyakorlat a szabad mozgáshoz- és tartózkodáshoz való jog kiterjesztésével, valamint a járulékos jogok gyakorlásának engedélyezésével, a jogok gyakorlásának lehetőségét olyan személyek tekintetében is lehetővé tette, akik az uniós polgárokhoz való családi kapcsolatuk révén, de harmadik államok állampolgáraként tartózkodnak az EU területén.²⁸

A közös európai identitás létrejöttének útjában álló általános bizalmatlanság egyik oka a *demokratikus deficit*ként elhíresült jelenség, amelyet 1977-ben *Richard Corbett*, egy brit politikus használt először az Európai Parlament gyenge alkotói hatásköreinek jellemzésére.²⁹ Később a fogalmat az Európai Közösség intézményeinek gyenge demokratikus

legitimációjának leírására *David Marquand* társadalomkutató alkalmazta, 1979-ben.³⁰ A demokratikus deficit leküzdésének egyik legfontosabb módja a közvetlen demokrácia eszközeinek megerősítése, valamint az EP hatásköreinek kiterjesztése voltak. Az EU-ban a részvételi demokráciának öt instrumentuma létezik: az európai polgári kezdeményezés, a petíciós jog, az európai ombudsmanhoz fordulás joga, valamint az uniós polgárok véleményének felmérésére alkalmas konzultációk köre és a civil párbeszéd.³¹ Az európai polgári kezdeményezés rendkívül fontos eszköze lehet(ne) az uniós döntéshozatal befolyásolásának, azonban annak 2011-ben elfogadott szabályozása alapján rendkívül kis eséllyel jutottak el a Bizottsághoz a nyilvántartásba vett kezdeményezések.³² Azonban az új jogintézménnyel szemben létrejött bizalmatlanságot az is fűtötte, hogy a Bizottság elé került öt kezdeményezésből mindössze négyre válaszoltak érdemben és ezekben az esetekben is megfelelőnek találták a már létező uniós intézkedések körét. Eddig összesen 96 esetben kezdeményezték a nyilvántartásba vételt, ebből 72 esetben adtak helyt a kérelemnek és mindössze 5 bizonyult sikeres kezdeményezésnek, amelyből négyre válaszoltak érdemben, így 4,1%-os sikerrátát mutathatunk ki.³³ Felismerve az uniós polgári kezdeményezések reformjának szükségességét, 2020 első napjától alkalmazandó az új Rendelet. Alapvetően a sikerességi rátára vonatkozó számszerű határok³⁴ nem változtak, de a nyilvántartási rendszerek, támogatásgyűjtés és adatszolgáltatás reformjával igyekeznek növelni az európai polgári kezdeményezés népszerűségét és elősegíteni annak sikerességét.³⁵ Az eddig megválaszolt kezdeményezések leginkább a környezet- és állatvédelem területére estek, rámutatva az egyre környezettudatosabbá váló uniós polgárok igényére a magas szintű védelmet biztosító jogi normák iránt.³⁶ Az európai identitás és életmód szempontjából kiemelkedő jelentőséggel bír, hogy az erős magyar támogatással bíró „*Minority Safepack*” az ötödik sikeres európai polgári kezdeményezés az eljárás történetében, melyben 2020. március 23-án kerülhet sor az EP-ben a meghallgatásra. A kisebbségek védelmét célzó csomag számos közép-kelet európai állam társadalmi kérdéseire hívja fel a figyelmet, mely az európai életmód előmozdítása során jelentőséggel bírhat és segíthet régióink speciális helyzetének megértésében.³⁷

A közvetlen demokrácia eszköztára nem minden esetben mozdította előre az európai integráció fejlődését, hiszen Norvégia esetében két alkalommal is a referendumok végeredménye akadályozta meg az állam csatlakozását.³⁸ Továbbá,

23 BLUTMAN (2013): p. 566.

24 Az Alapjogi Charta V. fejezete, A polgárok jogai.

25 Ezen elvet erősítette meg az Európai Bíróság többek között a *Rudy Grezelczyk* ügyben is: [31] „az uniós polgári jogállásnak ugyanis az a rendeltetése, hogy a tagállamok állampolgárainak alapvető jogállása legyen, lehetővé téve az azonos helyzetben lévők számára, hogy állampolgárságuktól függetlenül, és az e tekintetben kifejezetten előírt kivételek sérelme nélkül ugyanabban a jogi bánásmódban részesüljenek.”

26 SCHIFFNER (2013): pp. 41–55.

27 KISS (2019) II.: pp. 21–37.

28 Ilyen aspektust vizsgált az EUB a *Zhu-Chen*, a *Zambrano* és a *Chakroun* ügyekben.

29 CORBETT (1977).

30 MARQUAND (1979): p. 147.

31 BLOCKMANS –RUSSACK (2018): pp. 9–43.

32 211/2011/EU rendelet.

33 A 2020. március 10-i állapot szerint. Az eddigi kezdeményezések elérhetőek: https://europa.eu/citizens-initiative/home_hu

34 Legalább hét tagállamból származó 1 millió, az Európai Parlamenti választásokon szavazási joggal rendelkező uniós polgár aláírását kell megszerezni, online vagy nyomtatott formában és el kell érni az egyes tagállamok esetében meghatározott küszöbszámokat.

35 2109/788 rendelet.

36 Right2Water, Stop Vivisection, Tiltsák be a glifozátot, és védjék meg az embereket és a környezetet a mérgező növényvédő szerekétől!

37 Elérhető: <http://www.minority-safepack.eu/>

38 Az első népszavazást 1975-ben tartották, amikor a szavazók 53,5 százaléka, a másodikat pedig 1994-ben, amikor a válaszadók 52,2 százalék szavazott nemmel a csatlakozásra.

See: PETERSEN – JENSSSEN – LISTHAUG (1996): pp. 257–281.

az Alkotmányos Szerződést 2005-ben mind a holland, mind a francia választópolgárok elutasították, így annak ratifikációs folyamatát az EU állam- és kormányfői 2005. júniusi csúcstalálkozójukon felfüggesztették és mind tudjuk, helyébe a végül „keresztülvitt” reformszerződés lépett. A közvetlen demokrácia eszközeit és annak szükségességét meg is kérdőjelezzük, különösen az EU-ban, hiszen itt a szó szoros értelmében „plebsről” nem is beszélhetünk. Churchill ikonikus szavaival élve: „a legjobb érv a demokrácia ellen egy ötperces beszélgetés egy átlagos szavazóval.” Ennek ellenére felmérések támasztják alá, hogy a jól tájékozott szavazópolgár képes megfontolt döntést hozni és így szavazni, valamint az így megerősített politikai döntéshozatal inkább kiállja az idők próbáját.³⁹ Churchill fentebb említett gondolatait érdekes a Brexit tükrében újra-értelmezni. Az *átlagos szavazók* ugyanis 2016. június 23-án népszavazással történelmet írtak, döntöttek az Egyesült Királyság EU-ból történő kilépéséről. A Brexit ékes példája annak, hogy a polgárok véleménye nem hagyható figyelmen kívül, döntő szerepe van, még ha az – szemben például egy magyarországi népszavazásra vonatkozó szabályokkal – nem is köti az adott országgyűlést.

4. ZÁRÓ GONDOLATOK – MIT TEHETÜNK KÖZÖS EURÓPAI ÉLETMÓDUNK ELŐMOZDÍTÁSA ÉS VÉDELME ÉRDEKÉBEN?

Látható, hogy Európának számos kihívással, bel- és külpolitikai, környezeti és egészségügyi tényezővel kell napjainkban szembe néznie, melyek adekvát kezeléséhez elengedhetetlen polgárai együttműködése, engedelmissége, véleményének tiszteletben tartása, melynek egyik eszköze a közös európai életmód előmozdítása lehet. Az európai életmód az EU alapértékeinek talaján alakult ki és az uniós polgárságból fakadó jogok gyakorlásán keresztül ragadható meg. Az EU alapértékei közé tartozik a „szabadság, demokrácia és jobbiztonság, melyek az európai életmód szerves részét képezik” – szerepel az uniós polgárságról szóló 2017. évi átfogó jelentésben.⁴⁰ Így az európai életmód előmozdításának kulcsa abban lehető fel, ha az uniós polgárok zavartalanul gyakorolhatják az őket megillő státusból fakadó jogait. Az Európai Bizottság felismerte a polgárok közös értékeinek elismerésében rejlő potenciált, melyre az új bizottsági program több aspektusban is kitér. A von der Leyen vezette Bizottság 2019-ben meghirdetett hatpontos programjának egyik kulcseleme a „Promoting our European way of life” elnevezést viselő kezdeményezés. A cél a „rule of law” megerősítése az európai szinten, az egyenlőség, a tolerancia és a társadalmi igazságosság fejlesztésén keresztül egy olyan Unióban, ahol a polgárok biztonságát az újragondolt bevándorlás- és menekültpolitika, valamint a környező országokkal való szoros együttműködés biztosítja.⁴¹ Az európai integráció már viszonylag korai idő-

szakában megmutatkozott, hogy a gazdasági együttműködés és később a négy alapszabadság szabad mozgásán keresztül, az európai államok közötti kooperáció mélyül, amely együtt jár a polgárok jogainak bővülésével. Az európai társadalmak között létrejövő „gazdasági és társadalmi értelemben vett vegyülésre” az 1974-es Reyners-ügy is rámutat. Ahogyan a főtanácsnoki vélemény is fogalmaz: „with economic integration must obviously come the development of legal relations...”, vagyis a gazdasági integráció szükségszerűen maga után vonja a jogi kapcsolatok fejlődését is.⁴² A közös európai életmód fogalmát így ragadhatnánk meg:

A közös európai életmód tehát az uniós polgársági státusz kiépített jogi talaján létrejött, abból eredő értékrend, mely olyan közös princípiumok követésében és jogok gyakorlásában ragadható meg, amelyek minden uniós polgár számára biztosítottak, csak kivételes esetekben korlátozhatóak, illetve biztosítják a tagállamok társadalmi-gazdasági közeledését, a közös európai értékek védelmét.

Természetesen, az integráció kezdetén csatlakozó nyugat-európai és az ahhoz később, a rendszerváltások után bekapcsolódó kelet-közép-európai államok között jelentős gazdasági, társadalmi különbségek vannak. A nyugat-kelet megosztottsággal kapcsolatosan számos ellentétes tudományos álláspontot lehet találni, azonban állásfoglalás nélkül is kijelenthető, hogy akár a civil szektor, akár a társadalom alapjai, akár a gazdaság terén nagy különbségeket mutatnak az államok.⁴³ Bár alapvetően ezek a különbségek az uniós polgárságból fakadó jogokat nem, azok gyakorlásának lehetőségét érinthetik, különösen az uniós polgárok eltérő gazdasági háttere miatt. Ugyanakkor, a közös európai identitás kialakulásának útjába akadályt gördíthet a tagállamok között megmutatkozó esetleges politikai szakadék.

Bár napjainkban nem vetíthető előre a föderatív jellegű európai együttműködés megvalósulása, hiszen minden ilyen irányba mutató törekvés – elegendő csak az Alkotmányos Szerződés sikertelenségére gondolni – elbukott.⁴⁴ Nem lehet azonban figyelmen kívül hagyni, hogy a második világháborút követően az európai integráció első lépései egy föderatív Európa megteremtését tűzték zászlójukra. Churchill 1946. szeptember 19-én tartott híres zürichi beszédében egy regionális szövetség, az *Európai Egyesült Államok* létrehozását vetítette előre, természetesen, az Amerikai Egyesült Államok mintájára.⁴⁵ A Schuman-nyilatkozat 50 esztendő évfordulójához közeledve elengedhetetlen az európai egység egyik alapító atyjának szavait idézni: „European federation indispensable to the preservation of peace – az európai föderáció elengedhetetlen a béke megőrzéséhez.”⁴⁶ Az igazsághoz hozzátartozik, hogy kezdetben a politikai alapokon nyugvó integráció képe rajzolódott ki, de Németország és Franciaország szembenállása lehetetlenné tette annak kiteljesedését. Az Európa Tanács 1949-ben történt megalapítása után ennek nyomán indult el a mai

39 MOREL – QVORTRUP (2017): III–V. fejezetek.

40 Az uniós polgárságról szóló 2017. évi átfogó jelentés, p. 12.

41 Promoting our European way of life.

Elérhető: https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/promoting-our-european-way-of-life_en

42 Reyners-ügy.

43 LEHNE (2019). Bővebben: *25 years after the fall of the Iron Curtain*.

44 A föderáció eszméisége újra megjelent Joschka Fischer, egykori német külügyminiszter Humbolt Egyetemen (Berlin) tartott beszédében is: FISCHER (2000).

45 CHURCHILL (1946).

46 The Schuman Declaration (1950).

Európai Unió tényleges történetét jelentő, gazdasági alapon álló európai együttműködés.⁴⁷

Ahogy arra már a fentebb is utaltunk, az „egyéni identitás”, az „önazonosság” kialakulása számos tényező eredménye: a származás, a családi örökség, a tanulmányok, a társadalmi-szociális környezet mind hatással lesznek arra, egy személy miként definiálja önmagát. Vajon ehhez hozzátartozik, hozzátartozhat-e egy nagyobb közösséghez való tartozás érzése? A válasz egyértelműen igen. A kérdés inkább az, hogy az uniós polgár számára a nagyobb közösség lehet-e az Európai Unió egésze, az a tudat, hogy saját nemzetállamán túl egy kontinensre kiterjedő entitás is saját polgárának tekinti őt. A közös európai identitás helyett a közös európai életmód kifejezés használatát javasoljuk, amely leginkább az uniós jogból fakadó jogosultságok gyakorlásában ragadható meg, kiegészítve az európaiság érzéssel, az európai közösséghez való tartozás tudatos megélésével. Ha megkérdezzük egy, az EU területén élő és tagállami állampolgársággal rendelkező személyt, honnan származik, a válasz várhatóan a következő lesz: magyar vagyok, német vagyok... és nem az, hogy európai vagyok. A nemzethez való tartozás érzését az európaiság eszméje várhatóan sohasem lesz képes felülírni és ez nem is alapvető célkitűzése az európai integrációnak. Így egyelőre az európaiság érzése a közös európai életmód megélésében teljesedik ki. Ez azonban nem jelenti azt, hogy ne kellene erősíteni a polgárok Európáját, José Manuel Barroso szavaival élve: „elmúltak már azok az idők, amikor az európai integráció a polgárai hallgatóságos beleegyezésével zajlott. Európa nem válhat a technokraták, a bürokraták vagy akár a diplomaták terepévé. Európának egyre demokratikusabbá kell válnia.” Bár az egységes európai identitás kialakulása utópisztikus gondolatnak tűnik, az uniós polgárok szerepe vitathatatlanul növekszik az európai integráció alakításában: „azt szeretném, hogy Unióink jövőjét az európai polgárok alakítsák. Meghatározó és tevékeny szerepet kell játszaniuk prioritásaink és ambíciószintünk meghatározásában.”⁴⁸ Úgy véljük, hogy a közös európai életmód előmozdítása és védelme fontos lehet mind az EU, mint a tagállamok jövőjét illetően. Az előmozdítás az értékek közös védelmében, azok következetes képviselésében valósulhat meg.

EPILOGUS

Esszénk lezárásaként néhány személyesebb hangvételű sorban is kifejeznénk, mit jelent számunkra az uniós polgárság, az európaiság eszmeisége – a tudományon túl és annak jegyében. 2004-ben, amikor Magyarország csatlakozott az Európai Unióhoz, mind a ketten éppen átléptünk a tizenéves korosztályba. Azonban már akkor látható volt, hogy a csatlakozásból eredő előnyök és lehetőségek leginkább annak a generációnak az életében hoznak majd nagyobb változásokat, akik már ebben az új korszakban nőttek fel – így a miénkben. Az, hogy végül mind a ketten az uniós jog (és a nemzetközi jog)

területén kutatunk, számunkra kizárólag azért vált lehetővé, mivel az európai integráció területén élünk és uniós polgárként élvezzük a miket megillető jogokat. Számunkra az európaiság az identitásunk szerves része és a közös európai életmód által válhattunk azzá, akik vagyunk: európai magyarokká, magyar európaiakká.

2020. március 22. Miskolc, Szeged

A Szerzők

FELHASZNÁLT FORRÁSOK JEGYZÉKE

KÖNYVEK, TUDOMÁNYOS MŰVEK

- ASZTALOS (2009): ASZTALOS Zsófia: *Az uniós polgárság és a diszkrimináció tilalma*, PhD értekezés, 2009. Elérhető: <http://midra.uni-miskolc.hu/document/5665>
- BLOCKMANS – RUSSACK (2018): BLOCKMANS, Steven – RUSSACK, Sophia szerk.: *Direct Democracy in the EU, The Myth of a Citizen's Union*. Rowman & Littlefield International, London. 2018.
- BLUTMAN (2013): BLUTMAN László: *Az Európai Unió joga a gyakorlatban*. Második, átdolgozott kiadás. HVG Orac Kiadó, Budapest, 2013.
- CANER (2020): CANER, Tekin: *Debating Turkey in Europe: Identities and Concepts*. De Gruyter, Oldenbourg, 2020.
- KISS (2019) PhD: KISS Lilla Nóra: *Az Európai Unióból való kilépés jogi kérdései*, PhD értekezés, 2019. Elérhető: <http://midra.uni-miskolc.hu/document/33257>
- KISS (2019) II.: KISS Lilla Nóra: *The optician's dilemma: Can all these lenses be polished into the same frame or do we need new frames, too? – BREXIT: Time to reform EU citizenship?*, Curentul Juridic, Year XXII, No. 2 (77), 2019. pp. 21-37.
- MARQUAND (1979): MARQUAND, David: *Parliament for Europe*. J. Cape, London. 1979.
- MINDUS (2017): MINDUS, Patricia: *European Citizenship after Brexit, Freedom of Movement and Rights of Residence*, Palgrave Pivot, Palgrave Studies in European Union Politics, 2017.
- MOREL – QVORTRUP (2017): MOREL, Lawrence – QVORTRUP, Matt szerk.: *The Routledge Handbook to Referendums and Direct Democracy*. Routledge, NY, 2017.
- PETERSEN – JENSSEN – LISTHAUG (1996): PETERSEN, Per Arnt – JENSSEN, Anders Todal – LISTHAUG, Ola: *The 1994 EU Referendum in Norway: Continuity and Change*. Scandinavian Political Studies, 1996, vol. 19. no. 3. pp. 257–281.
- SCHIFFNER (2013): SCHIFFNER Imola: *Az uniós polgársághoz kapcsolódó jogosultságok mint alapjogok az Európai Unióban*. In: ANTAL Tamás – PAPP Tekla szerk.: *Az alapjogvédelem nemzeti, nemzetközi és jogösszehasonlító aspektusai*. A Magyar Tudományos Akadémia Szegedi Akadémiai Bizottsága Jogi Szakbizottságának Gazdasági Jogi Munkacsoportja és a Europe-Direct Szeged tudományos előadóülése. Pólay Elemér Alapítvány, Szeged, 2013. pp. 41–55.

⁴⁷ GOMBOS (2012), pp. 20–23.

⁴⁸ Ursula von der Leyen, az Európai Bizottság elnöke 2019–2024. *Ambíciózusabb Unió Program Európa számára*, 2019. július 16.

**EURÓPAI UNIÓS DOKUMENTUMOK,
JOGFORRÁSOK**

- Az Európai Parlament és a Tanács 211/2011/EU rendelete (2011. február 16.) a polgári kezdeményezésről. CELEX-szám: 32011R0211
- Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2019/788 rendelete (2019. április 17.) az európai polgári kezdeményezésről. CELEX-szám: 32019R0788
- Az Európai Unió Alapjogi Chartája, 2000. (HL C 326, 26.10.2012, p. 391–407)
- Az uniós polgárságról szóló 2017. évi átfogó jelentés, Luxembourg, 2017.
Elérhető: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/hu/IP_17_118.
- COM(2017) 2025: Európai Bizottság: *Fehér Könyv Európa Jövőjéről*, COM(2017) 2025 2017. március 1.
- Európai Bizottság: *Bulletin of the European Communities*, no. 5., 1975.
Elérhető: <http://aei.pitt.edu/57736/1/BUL134.pdf>.
- Európai Bizottság: *25 years after the fall of the Iron Curtain The state of integration of East and West in the European Union*. 2014.
Elérhető: https://ec.europa.eu/research/social-sciences/pdf/policy_reviews/east-west_integration.pdf.
- Ursula von der Leyen 2019. december 1-i megbízólevele Margaritis Schinas alelnök részére.
Elérhető: https://ec.europa.eu/commission/commissioners/sites/comm-cwt2019/files/commissioner_mission_letters/president_von_der_leyens_mission_letter_to_margaritis_schinas.pdf.
- Ursula von der Leyen, az Európai Bizottság elnöke 2019–2024. *Ambíciózusabb Unió Program Európa számára*, 2019. július 16.
- A Bíróság 1974. július 21-i döntése a *Jean Reyners v Belgian State* ügyben. ECLI:EU:C:1974:68.
- *Mayras* főtanácsnok véleménye a *Reyners*-ügyben. 1974. május 28.
Elérhető: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A61974CC0002>. ECLI:EU:C:1974:59.

ONLINE FORRÁSOK

(az online források utolsó letöltésének dátuma egységesen: 2020. 03. 21.)

EUB DÖNTÉSEK

- A Bíróság 2001. szeptember 20-i döntése a *Rudy Grzelczyk és Centre public d'aide sociale d'Ottignies-Louvain-la-Neuve* ügyben. ECLI:EU:C:2001:458.
- A Bíróság 2004. október 19-i döntése a *Kunqian Catherine Zhu és Man Lavette Chen kontra Secretary of State for the Home Department* ügyben. ECLI:EU:C:2004:639.
- A Bíróság 2011. március 8-i döntése a *Gerardo Ruiz Zambrano és Office national de l'emploi* ügyben. ECLI:EU:C:2011:124
- A Bíróság 2010. március 4-i döntése a *Rhimou Chakroun és Minister van Buitenlandse Zaken* ügyben. ECLI:EU:C:2010:117.
- A Nobel-díj honlapja:
<https://www.nobelprize.org/prizes/peace/2012/press-release/>
- Az eddigi uniós polgári kezdeményezések listája:
https://europa.eu/citizens-initiative/home_hu
- Az Európa Tanács 47 tagállamának listája:
<https://www.coe.int/en/web/portal/47-members-states>
- CHURCHILL (1946): CHURCHILL szeptember 19-én, a Zürichi Egyetemen tartott beszéde.
Elérhető: <https://rm.coe.int/16806981f3>
- CORBETT (1977): CORBETT, Richard: *The first use of the term "democratic deficit"* 1977. október 10.
Elérhető: <http://federalunion.org.uk/the-first-use-of-the-term-democratic-deficit/>
- FISCHER (2000): FISCHER, Joschka: *„From Confederacy to Federation - Thoughts on the finality of European integration”* c. (2000. 05. 12.) beszéde,
Elérhető: <https://ec.europa.eu/dorie/fileDownload.do?docId=192161&cardId=192161>
- LEHNE (2019): LEHNE, Stefan: *Europe's East-West Divide: Myth or Reality?* 2019. 04. 11.
Elérhető: <https://carnegieeurope.eu/2019/04/11/europe-s-east-west-divide-myth-or-reality-pub-78847>
- MENASSE (2018): MENASSE, Robert: *A disznó egy univerzális metafora, interjú az „A főváros” c. könyv kapcsán*. 2018.
Elérhető: <https://litera.hu/magazin/interju/robert-menasse-a-diszno-egy-univerzalis-metafora.html>
- Minority Safepack
Elérhető: <http://www.minority-safepack.eu/>
- PKGY 1247 (1994) számú ajánlása.
Elérhető: <http://www.assembly.coe.int/nw/xml/XRef/Xref-XML2HTML-en.asp?fileid=15281&lang=en>
- Promoting our European way of life.
Elérhető: https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/promoting-our-european-way-life_en
- The Schuman Declaration – 9 May 1950.,
Elérhető: https://europa.eu/european-union/about-eu/symbols/europe-day/schuman-declaration_en

Simon Tamás*

Kísérlet az európai életmód fogalmának meghatározására

Tanulmány a Nézőpont Intézet Alapítvány pályázatára

2020

BEVEZETÉS

In varietate concordia – egyesülve a sokféleségben: így hangzik az Európai Unió mottója. Ez a lényegre törő jelszó önmagában megjelöli, hogy milyen jellegű problémával állunk szemben akkor, amikor olyan értékeket keresünk, amelyek Lisszabontól Szófiáig közel 450 millió embernek jelentik a közös alapot. Léteznek egyáltalán ilyen értékek? Ha léteznek, miben gyökereznek? Közös értékeket olykor két személy viszonyában is nehéz maradéktalanul azonosítani, nemhogy egy egész kontinens népességére érvényesen megállapítani. Mégis azt látjuk, hogy Európa népei nem csak önálló szigetek egymás szomszédságában. Talán az öreg kontinensen közösen eltöltött hosszú idő kristályosította ki azokat az alapértékeket, amelyek közősek Európa népeiben. Ezen alapokra a nemzetek a történelem folyamán más-más felépítményt alkottak, kultúrájukkal, hagyományaikkal ékesítették azokat; így teremtve meg az európai országok pezsgő kulturális sokféleségét. A képlet tehát a következő: közös alapok, eltérő felépítmények. Ha mindezt elfogadjuk, beszélhetünk egyfajta közös európai életmódról? Nem bizonyul egyszerű feladatnak meghatározni azt, hogy mi tartozhat bele az európai életmód fogalmába. Vajon csak a közös alapok, vagy az eltérő kulturális háttérből fakadó különbözőségek egyaránt? Kiindulópontként leszögezhető, hogy elsődlegesen az uniós tagállamok közös alapértékeit kell azonosítanunk, ezután térhetünk át az ezeken nyugvó európai életmód fogalmára. Ezen dolgozat arra vállalkozik, hogy egy lehetséges áttekintést adjon arról, hogy milyen jelentéstartalommal tölthető meg az európai életmód fogalma.

AZ EGYETEMES EURÓPAI NORMATÍV ALAPOK

Mindenekelőtt szükségesnek mutatkozik, hogy megtaláljuk azokat a közös értékeket, fundamentumokat, amelyeken európai életmódunk alapulhat. Számos neves jogtudós, történész foglalkozott már ezzel a témával, és eredményeik közül kiemelhető egy olyan vonal, amely talán kevésbé népszerű a mai korszakban, mégis megkerülhetetlennek látszik.

Paul Koschaker (1879–1951) német jogtörténész, jogtudós az *Europa und das römische Recht* c. művében azt állítja, hogy Európa kultúrközösséget alkot. Megállapítja, hogy az európai kultúra – kialakulásától kezdve – három pilléren nyugodott: a görög filozófia, a római jog és a keresztény etika pilléreire.¹ Bár eltérő tagolással, de ugyanezre a következtetésre jutott Oskar Halecki (1891–1973) lengyel katolikus történész is, amikor úgy fogalmaz: „Európa, mint történelmi közösség két fő pillérré épült, a görög-római humanizmusra és a kereszténységre”.²

Ismételten csak más formában, de hasonló tartalommal érvel a kortárs francia filozófus, Rémi Brague is, amikor azt állítja: „Európa nemcsak görög, nemcsak héber és nem is csak görög-héber. Legalább annyira római is”.³ Végezetül pedig hasonló tartalom jelenik meg Walter Hallstein (1901–1982), az Európai Gazdasági Közösség első bizottsági elnökének 1958-as, Milánóban elhangzott beszédének ezen soraiban: „[...] This brings us to a second element which it is impossible to omit even in a brief survey: the fact that European civilisation as a whole is indebted to values older than Europe itself, which are recognized as universal. Since the days of Ranke, it has been considered that, in addition to the Germanic tradition, Christianity and Antiquity were the foundations on which Europe was built. [...]”⁴

Felmerül a kérdés, hogy egymástól eltérő nemzetek gondolkodói hogyan jutottak ennyire azonos megállapításokra egy ilyen, filozófiai természetű kérdés vizsgálatában. Írásaikban a közös nevezőt megtalálva láthatjuk, hogy a nyugati humanizmus alapértékeit a görög filozófia, irodalom, művészetek és a római jog jelentik, amely értékek legfőbb áthagyományozója a kereszténység volt.⁵ Mindhárom forrásrendszer felfogható egyfajta normatív értékrendszerként, amelyben

1 KOSCHAKER, Paul: *Europa und das römische Recht*, Munich, 1947, Biederstein Verlag.

2 HALECKI, Oscar: *Európa millenniuma*, Budapest, 1993, Századvég Kiadó.

3 BRAGUE, Rémi: *Európa: a római modell*, Budapest, 1994, Pázmány Péter Katolikus Egyetem.

4 Address by Professor Dr. Walter Hallstein, President of the Commission of the European Economic Community to the Second Congress of the European Foundation for Cultural Purposes on 13 December 1958 in Milan.

Online elérhető: <http://aei.pitt.edu/14887/1/s51.pdf>, utolsó letöltés: 2020. 03. 06.

5 GRÜLL Tibor, Európa két pillére. In: *Hetek*, 2000. 06. 17. (IV/25), Budapest.

Online elérhető: http://www.hetek.hu/hit_es_ertekek/200006/europa_ket_pillere, utolsó letöltés: 2020. 02. 29.

* Simon Tamás: ELTE-ÁJK jogász szakos hallgató.

azonosíthatók egyes különálló, de összességükben szinergiákat alkotó értékek. Röviden bemutatandó, hogy miért pont ez a három értékrendszer az, amely stabil és közös alapot vehet Európa népei számára.

Ezen normarendszerek hatásait Zlinszky János professor emeritus (PPKE JÁK) összegzi publicisztikájában.⁶ Zlinszky rámutat, hogy a görög filozófiában Szókratész megállapította, hogy értelmünkkel megragadhatjuk az igazat, ami jó is. Eszmevilágában Platón rávilágít a lét alapvető kérdéseire, amely a tisztánlátás fontosságára hívja fel a figyelmet. Arisztotelész pedig – többek között – megállapítja, hogy az objektíve felismerhető értékek megvalósulnak az emberi hétköznapi gyakorlatában. A római jogot elemezve kijelenthető, hogy az ön-maga is értékekből, felsőbbrendű normákból táplálkozik, feladatának tekintette „a világban a béke erkölcsi rendjének megvalósítását”. A római jogból a pandektisták által kifejlesztett *ius commune Europaeum* pedig a mai napig közös alapját képezi az európai jogrendszereknek, ezáltal mai európai életünk megkerülhetetlen tényezője. A kereszténység tekintetében már nem olyan egységes a szakirodalom, vannak, akik a keresztény hitet is Európa közös örökségének tartják, mások csak a kereszténység által szintetizált és átörökített etikát emelik ki. Szintén szétágazást mutatnak a vélemények abban a tekintetben is, hogy azok fontosnak tartják-e a kereszténység zsidó alapjait, vagy sem. Az egyszerűség kedvéért, jelen dolgozatban a keresztény etikát, a kereszténységből fakadó jogi és szociológiai alapvetéseket értjük kereszténység alatt, lévén, hogy a személyes hit megléte és gyakorlása – ebben a kontextusban – magánügyi kategória. A kereszténységből fakadó értékek azonban megkérdőjelezhetetlenül mindennapi életünk, így életmódunk részét képezik. Ahogyan Antall József, a rendszerváltás utáni Magyarország első, szabadon választott miniszterelnöke fogalmazott: Európában az ateista is keresztény. A kereszténységet és a görög filozófiát – spirituális alapon – sokan tartják egymást kizáró rendszereknek. Az etikai, kulturális síkot vizsgálva azonban arra juthatunk, hogy a görög filozófia, a római jog és a keresztény etika értékei egymást támogató, kiegészítő rendszerként írhatók le. Ennek alátámasztására változtatás nélkül érdemes idézni Zlinszky professzor úr gondolatait.

„A filozófia az igazságot kutatta: a kereszténység az Igazság lelkétől várta tanításai sugallatát. Szent Ágoston nagy szintézise a platóni idealizmus világával, Aquinói Szent Tamás Arisztotelészre épülő hatalmas dogmatikai és bölcséleti, tomista rendszerre megmutatták, hogy a veram non falsam filosofiam kereső elme nincs ellentétben Krisztus tanításával. A ferencesek és dominikánusok szent szegénysége, egyszerű emberek között hirdett örömhíre, igéje nagyon hasonlított a szókratészi meggyőzés közös igazságkereső gyakorlatához. Ám ugyanezt el lehetett mondani a jog békés, bár néha kényszerítő, rendjéről is. Az élet tisztelete, a személy szabadsága, minden ember üdvösségre hivatott volta, a házasság kötelekének szentsége, a munka felemelése társadalmi alapértékké, az ígéret, a nyilatkozat, az eskü

komolyan vétele, azuzsora tilalma mind összecsengő tételei voltak – hogy csak néhány példát említsünk – jog és vallás tételeinek.”⁷

Érdeemes feltenni a kérdést, hogy vajon megjelennek-e az ezen hármasságból fakadó alapvető értékek az uniós alapküldetéseiben.

RÖVID INTEGRÁCIÓTÖRTÉNET

Látható tehát, hogy az európai életmód fogalmát a görög filozófia, a római jog és a keresztény etika által meghatározott alapokon tudjuk megadni. Magától értetődőnek látszik, hogy bármilyen, az egységesítés igényével fellépő európai tömörülés is csak akkor lehet erős és tartós, ha figyelembe veszi ezeket a stabil, közös alapokat. Esszenciális jelentőséggel bír tehát az, hogy a közös életmódunk alapjait jelentő forrásokat figyelembe véve, azokra felépülve valósuljon meg Európa népeinek az a belső igénye, hogy minél szorosabb együttműködésben élhessenek egymás mellett. Érdeemes megvizsgálni, hogy az Európai Unió, és annak elődei számára is irányadóak voltak-e ezek az alapértékek.

Először is érdemes leszögezni, hogy a mai Európai Unió, és elődei alapító atyáinak többsége általában véve a kezdetektől egy nemzetek fölött álló, föderális Európa alapjait igyekezett megvetni. Törekvéseik érthetőek voltak, hiszen egy olyan korból származtak, amikor néhány évtizeden belül két világháborút is megtapasztalt az emberiség, kitüntetetten pedig Európa. A háborúk kitöréséért – többek között – a megerősödött nacionalizmust tették felelőssé, különösképpen a második világháború idején eluralkodóvá váló fasizmust, és az ahhoz köthető borzalmakat. Az első világháború után megalakult Népszövetség, majd a második világháborút követő Egyesült Nemzetek Szervezete (ENSZ) létrehozásának globalista világképébe illeszkedett a szorosabb európai egység gondolata is. Jean Monnet, Winston Churchill, Robert Schuman, Altiero Spinelli, Konrad Adenauer – bár nem ugyanolyan mértékben – egytől-egyig a föderalizmus felé tartó Európát álmotdák meg, hiszen ezt tartották a béke fennmaradása zálogának.⁸

Ezek alapján az Európai Unió első formája, az Európai Szén- és Acélközösség (ESZAK, Montánunió) a Schuman-deklaráció (1950. május 9.) következtében történő 1951-es megalapítása olyan szupranacionális gazdasági közösséget hozott létre, mely mögött a kezdetektől fogva politikai érdekek is meghúzódtak. Az ESZAK-ot megalapító párizsi szerződést 1957-ben két, egyidőben megkötött szerződés követte, az Euratom-szerződés (Európai Atomenergia Közösség létrehozása) és az EGK-szerződés (Európai Gazdasági Közösség létrehozása, ez önmagában a római szerződés), amelyeket közös nevükön római szerződéseknek nevezünk. 1965-ben, Brüsszelben írták alá az egyesítő szerződést, amelynek keretében az addigi ESZAK-ot, és az Európai Atomenergia Közösséget összevonva létrehozták az Európai Közösségeket, bár előbbieket különálló jogalanyisága ezután is fennmaradt.

6 ZLINSZKY János, Emberi jogok és keresztény etika. In: *Iustum Aequum Salutare*, V. 2009/2., Budapest, Pázmány Péter Katolikus Egyetem. Jog- és Államtudományi Kar, 127–132. o.
Online elérhető: http://epa.niif.hu/02400/02445/00013/pdf/EPA02445_ias_2009_2_127-132.pdf, utolsó letöltés: 2020. 02. 29.

7 ZLINSZKY, 2009, 129. o.

8 FRICZ Tamás: *Európa & Unió tanulmány*, 2019. Alapjogokért Központ. Online elérhető: http://alapjogokert.hu/wp-content/uploads/2019/12/europa_unio_teljes.pdf, utolsó letöltés: 2020. 02. 29.

Az 1992-ben aláírt maastrichti szerződéssel (Európai Unióról szóló szerződés) alakult ki az Európai Unió elnevezés, amely három pilléren nyugodott: az Európai Közösségek, a bel- és igazságügyi együttműködés, valamint a közös kül- és biztonságpolitika jelentette pilléreken. Az amszterdami (1997) és a nizzai (2001) szerződések által elkezdett reformatórius-integrációs folyamatot pedig a lisszaboni szerződés 2004-es aláírása tette teljessé⁹.

AZ EURÓPAI ÉRTÉKEK ÉS ÉLETMÓD A SZERZŐDÉSEKBEN

A római szerződés (EGK-szerződés) preambulumban már megjelenik a „mind szorosabb egység” („*ever closer union*”) kifejezés, amelynek megteremtése a szerződés elsődleges céljaként szerepel, és mint olyan, az Európai Unióról szóló szerződés (a továbbiakban: EUSZ) preambulumban és 1. cikkében is szerepel, „egyre szorosabb egység” kifejezés formájában. Egyre szorosabb egység azonban csak azonos értékek mentén jöhet létre, de az állítás fordítottja markánsabban hat: azonos értékek nélkül tartósan semmiféle egység nem létezhet. Célszerűnek tűnik tehát az alapítószerződések vizsgálata, hiszen a bennük foglalt közös értékek jelenthetik az európai életmód alapját. A szerződő felek az EUSZ preambulumban az Unió létrehozása során ösztönzést merítenek „*Európa kulturális, vallási és humanista örökségéből, amelyből az ember sérthetetlen és elidegeníthetetlen jogai, a szabadság, a demokrácia, az egyenlőség, valamint a jogállamiság egyetemes értékei kibontakoztak*”. Maguk az alapítószerződések utalnak tehát arra, hogy Európának közös kulturális, vallási és humanista öröksége van. Ebből az örökségből alapértékek fakadnak, amely alapértékeken pedig európai életmódunk nyugodhat.

Az EUSZ 2. cikke az, amely tartalmazza az Unió közös alapértékeit. Ezek az alapértékek közösek a tagállamokban, az Unióban, így az uniós szerveknek is figyelembe kell venniük azokat működésük során, hiszen felhatalmazottságuk mindenképpen a tagállamok polgáira kell, hogy visszavezethető legyen. Érdeemes kitérni arra egy gondolat erejéig, hogy – a lisszaboni szerződés hatálybalépése után – az EUSZ a cikkben felsoroltakat alapértékeknek nevezi, nem pedig alapelveknek. A kettő közötti eltérés az avatatlan szem előtt apróságnak tűnhet, azonban dogmatikailag fontos különbség áll fent közöttük. Az alapelveket hagyományosan a jog eszközeivel is ki lehet kényszeríteni, gondoljunk csak a Polgári Törvénykönyvben lefektetett jóhiszeműség és tisztesség elvére¹⁰. Az alapértékek kikényszerítése jogilag már problémásabb helyzetű. Alapértékek szerint lehet élni, lehet azokat tisztelni, a magunkénak érezni, de a jogilag megfelelő fogalom mégiscsak az alapelv volna, ha azokat kikényszeríthető természetűvé kívánjuk tenni. Márpedig az EUSZ 2. cikkében lefektetett alapértékek kikényszerítésére lehetőség adódik a szerződés 7. cikke alapján – ez a köznyelvben „hetes cikk szerinti eljárásnak” nevezett folyamat.

Az EUSZ 2. cikke a következőképpen szól: „*Az Unió az emberi méltóság tiszteletben tartása, a szabadság, a demokrácia, az egyenlőség, a jogállamiság, valamint az emberi jogok – ideértve a kisebbségekhez tartozó személyek jogait – tiszteletben tartásának értékein alapul. Ezek az értékek közösek a tagállamokban, a pluralizmus, a megkülönböztetés tilalma, a tolerancia, az igazságosság, a szolidaritás, valamint a nők és a férfiak közötti egyenlőség társadalmában*” (kiemelés a szerzőtől). A cikk elemzése során tehát az látszik, hogy kifejezetten hét olyan érték van megnevezve, amelyen az Unió alapul, de ezekhez sorolhatjuk azt a további hét elvet is, amelyek közvetve – a tagállamokon keresztül – szintén alapját képezik az európai egységnek. Ezen értékek a legtöbb uniós nemzet alkotmányában is szerepelnek valamilyen formában. Az értékek első ránézésre is beleillenek abba a három forrás által meghatározott európai minimumba, amelyet már említettünk. Így például a szabadság és az egyenlőség a kereszténység; az igazságosság és a jogállamiság a római jog; a demokrácia pedig a görög kultúrkör értékkörébe tartozik. Persze, a szigorú kategorizálás talán nem is kifejezetten kívánatos, hiszen egy-egy alapérték több normarendszer metszéspontjában is elhelyezkedhet. Az EUSZ 3. cikk (1) bekezdése leszögezi, hogy „*az Unió célja a béke, az általa vallott értékek és népei jólétének előmozdítása*”. Az értékek védelme, és az azon alapuló európai életmód előmozdítása tehát egyike az Unió céljainak, így a legjelentősebb területek közé tartozik.

Talán szükségtelen annak hangsúlyozása, hogy ezen értékek jelentésének meghatározása ugyanabba a problémába ütközik, mint a betartatásuk: jogilag és társadalmilag más-képpen megfoghatók. A jogállamiság pontos jelentésének meghatározása évszázadok óta feladatot ad a jogbölcselet számára, alapjai azonban mégis könnyedén átláthatók a laikus emberek számára is. Hasonló a helyzet a demokrácia fogalmával: a nép uralmát jelenti, de az EUSZ már nem tér ki arra, hogy képvisleti, vagy közvetlen demokráciára gondol. Talán pont ezért nevezik ezen értékeket alapértékeknek – tartalmuk mindenkor közös minimuma lehet az irányadó.

KÖZÖS ÉRTÉKEK AZ EURÓPAI UNIÓ ALAPJOG CHARTÁJÁBAN

Ahogy az a korábbiakban olvasható, az Európai Unió elődjeit inkább gazdasági célokra hozták létre, az integráció előrehaladtával azonban szükségesnek mutatkozott az igény az alapjogok uniós szintű védelmére is. Ennek érdekében hirdette ki Nizzában az Európai Parlament, a Tanács és az Európai Bizottság először 2000-ben, majd 2007-ben az Európai Unió Alapjogi Chartáját (a továbbiakban: Charta). A Charta 2009. december 1-je óta – amint az az EUSZ 6. cikk (1) bekezdésében is olvasható – jogilag kötelező erejű, és az alapító szerződésekkel azonos kötőerővel bír.

A Charta a következő sorokkal indít. „*Európa népei, az egymás közötti egyre szorosabb egység létrehozása során úgy döntöttek, hogy osztoznak a közös értékeken alapuló békés jövőben*.”

Szellemi és erkölcsi öröksége tudatában az Unió az emberi méltóság, a szabadság, az egyenlőség és a szolidaritás

9 Kende Tamás – Szűcs Tamás – Jeney Petra: Európai Közjog és Politika, Budapest, 2018, Wolters Kluwer.

10 2013. évi V. törvény a Polgári Törvénykönyvről (Ptk.) 1:3. §.

oszthatatlan és egyetemes értékein alapul, a demokrácia és a jogállamiság elveire támaszkodik” (kiemelés a szerzőtől). Látható, hogy az összes, EUSZ 2. cikkébe foglalt érték megjelenik a Charta bevezető mondataiban, azonban megfigyelhető egy másik jelenség is. A Charta – jogászai szemmel nézve – már disztingváltabban választja el egymástól az értékeket és az elveket, utóbbiak közé sorolva a demokráciát és a jogállamiságot. Ez természetesen nem jelenti azt, hogy ezen két elv ne volna önmagában is érték, ahogyan bizonyították erre az EUSZ fogalmazási módja is. Azt látjuk tehát, hogy az EUSZ és a vele azonos hierarchiai szinten álló Charta is utal arra, hogy az Uniónak vannak bizonyos közös értékei (elvei), amelyek áthatják, és át is kell hatniuk az Unió és a tagállamok mindennapi működését. A Charta felépítése híven ragaszkodik a preambulumban foglalt értékek és elvek sorrendjéhez, az első hat cím mind-mind a felsorolt fogalmakat bontja ki, és részletezi az azokhoz kapcsolódó jogokat.

Láthatjuk tehát, hogy az Unió kiemelt helyzetben, az elsődleges jog szintjén említi meg a közös értékeket, elveket, és meg is nevezi azokat. Mindez elengedhetetlen ahhoz, hogy európai életmódról beszélhessünk, hiszen az életmód csakis a közös értékeken nyughat.

„AMBICIÓZUSABB UNIÓ” – A 2019-BEN HIVATALBA LÉPETT EURÓPAI BIZOTTSÁG

A 2019-ben hivatalba lépő Európai Bizottság elnöke a német kereszténydemokrata politikus, Ursula von der Leyen lett. Von der Leyen elnöki pályázata során írt politikai iránymutatásaiban az első mondatok között említi az értékeket, amikor az általa elképzelt Európát vázolja fel: „*Európa most az új technológiák és a régi értékek kontinense, amely globális szinten vezető szerepet vállal korunk legnagyobb kihívásainak leküzdésében.*”¹¹ Reflektál az EUSZ 2. cikkében felsoroltakra is, amikor így folytatja: „*Meg kell védenünk közös értékeinket, és tiszteletben kell tartanunk a jogállamiságot.*”¹² Az elnökasszony programjának talán a legnagyobb médiavisszhangot kapott része azonban az általa kijelölt hat fő cél egyike: az európai életformánk védelmezésének célja. Ebben a fejezetben az elnökasszony három alpontot azonosított: a jogállamiság védelmét, a migráció újratervezését, és a belső biztonságot.

A JOGÁLLAMISÁG ÉRTÉKE, ELVE

Ursula von der Leyen rámutat arra, hogy a jogállamiság elvének érvényesülése az Unió működésének jogi, politikai és gazdasági alapja. „*A védelmet nyújtó Európának ki kell állnia az igazság és az értékek mellett. Ez leginkább akkor fontos,*

amikor a jogállamiság tisztelete kerül terítékre.”¹³ Látható, hogy az elnökasszony merít az EUSZ és az Alapjogi Charta kategorizálásából is: a jogállamiságot egy védelmezendő értéknek tartja, amelynek elvként kell érvényesülnie az összes tagállamban, így az kikényszeríthető természetű. Lévén, hogy az Unió egy szorosan összefonódott jogi közösség is, az uniós jog alkalmazásának nagy részét nem uniós intézmények végzik, hanem a tagállami bíróságok és hatóságok. Éppen ezért elengedhetetlen, hogy a tagállamokban olyan klíma uralkodjék, amely nem veszélyezteti a jogérvényesülést. A jogállamiság nem csupán egy elvont, megközelíthetetlen elv. Az uniós állampolgárok a mindennapjaikban is érezhetik saját bőrükön az érvényesülését, amikor hatósági vagy bírósági eljárás szereplőivé válnak. A jogállamiság tehát olyan vívmánya európai életmódunknak, amelyen mindennapjaink ügyintézése alapul. Éppen ezért nem meglepő, hogy érvényesülésének fontosságára az elnökasszony több soron is utal. Szigorúbb szankciókról, jogállamisági eljárásokról is ír a politikai programjában. A lengyel és a magyar példákon keresztül azonban látható, hogy jelenleg vitát jelent a tagállamok és az uniós intézmények között az, hogy mik a jogállamiság taxatív kritériumai. Ezt a kérdést mindenképpen rendezni kell, mielőtt szankcionálásra kerülne a sor, hiszen a *nullum crimen sine lege* elv is a jogállamiság része: nem létezhet bűncselekmény törvény nélkül. A jogállamiság tehát nem csak a tagállamokra, de az uniós intézményekre is kötelező érvényű elvként kell, hogy érvényesüljön, csak ez jelentheti a jogbiztonság – uniós polgárok által is joggal elvárt – garanciáját az Európai Unióban. A jogállamiság tehát része és alapja európai életformánknak.

ERŐS HATÁROK ÉS A MIGRÁCIÓ ÚJRATERVEZÉSE – A BELSŐ BIZTONSÁG GARANCIÁJA

Politikai színezet nélkül is megállapítható, hogy a beinduló tömeges migráció 2015 óta jelentős terhelést és problémát jelent az Unió számára. Az idegen kulturális közeg nagyarányú beáramlása a dolgozat témáját tekintve azonban járhat annyi szellemi hozzáadott értékkel, hogy újra rámutat azokra az értékekre, amelyek bennünk, európaiakban közösek. Nem is annyira a határvédelmi intézkedések felsorolása a lényeges, hanem pusztán a tény, amivel az elnökasszony végre uniós szintre emeli a kulcsproblémát: a nemzetek a határoknál kezdődnek. Az Unió mai formája – különös tekintettel a schengeni övezetre – a belső határok fizikai és virtuális felszámolásáról is szól, aminek azonban a külső határok magasszintű védelmével kell párosulnia¹⁴. A gazdasági értelemben vett külső határvédelem nélkül az egységes piac gazdasági és jogi szövetségből csupán harmadik országok termékeinek felvevőpiacává válik. A fizikai értelemben vett külső határvédelem pedig nélkül az Unió tagállamaiban megszokott életformánk válik veszélyeztetetté. „*Az Unióban mindenkinek joga van ahhoz, hogy biztonságban érezze magát utcáinkon és a saját otthonában*”¹⁵ – fogalmaz Ursula von der Leyen. Tekinthetjük úgy, hogy a biztonsághoz való jogunk az európai

11 VON DER LEYEN, Ursula: *Ambiciózusabb Unió, Programom Európa Számára*. Luxembourg, 2019, Az Európai Unió Kiadóhivatala, 3.o. Online elérhető: https://ec.europa.eu/commission/sites/beta-political/files/political-guidelines-next-commission_hu.pdf, utolsó letöltés: 2020. 03. 06.

12 VON DER LEYEN, 4. o.

13 VON DER LEYEN, 17. o.

14 EUSZ 3. cikk (2) bekezdése.

15 VON DER LEYEN, 19. o.

életformánk része, hiszen évszázadokon keresztül harcoltunk a szabadságért és a biztonságért. Az Unió külső határainak megvédelme alapvetés ahhoz, hogy azokon belül tovább uralkodhasson az a fajta gazdasági és kulturális prosperitás, amihez az uniós polgárok hozzászoktak. Az Unió külső határainak védelme, és a biztonsághoz való jogunk tehát európai életformánk része.

AZ EURÓPAI ÉLETFORMÁNK ELŐMOZDÍTÁSÁNAK INTÉZMÉNYI KERETEI

Európai életformánk védelme nem pusztán programként szerepelt Ursula von der Leyen politikai iránymutatásában. Megvalósítására külön portfóliót rendelt, amelynek vezetője alelnöki rangban felel az európai életmód előmozdításáért. Margaritisz Szkínász személyében ráadásul olyan felelőse van a területnek, aki görög állampolgárként lehetőséget kapott arra, hogy szimbolizálja közös európai értékeink egyik forrását: a görög kultúrát. Az elnökasszony megbízólevelet¹⁶ intézett az alelnökhöz, amelyben konkretizálja a politikai iránymutatásban felvázoltakat. A megbízólevélben az alábbi területeket emeli ki az elnökasszony.

KÉPESSÉGFEJLESZTÉS, OKTATÁS ÉS INTEGRÁCIÓ

A fejezet első mondatai között találjuk a következő kijelentést: „*European way of life is built on the principle of human dignity and respect for different beliefs, religions and cultures*”¹⁷. Ez igazán fontos kiindulópont, hiszen a keresztény etikából származó emberi méltósághoz hozzá tartozik, hogy az Isten képére teremtett embereknek ezen kitüntetett szerepük miatt diszkrimináció nélkül kijár az alapvető tisztelet. Az emberi méltóság alapelvéből az alábbi területeket vezeti le és hangsúlyozza a megbízólevél:

- a kultúra és a sport promotálását,
- a hozzáférhető és élethosszig tartó oktatási lehetőségek megteremtését,
- a változó munkaerőpiacon való helytálláshoz szükséges képességek megszerzésének lehetőségét,
- a migránsok és menekültek társadalomba való integrálását,
- a Bizottság és az egyházak, vallási csoportok közötti párbeszéd vezetését
- valamint az antiszemitizmus visszaszorítását¹⁸.

Meglehetősen sok terület tartozik tehát ide a megbízólevél szerint. Ezek közül valóban levezethető az emberi méltóságból

a sportolás, a kultúra, az oktatás, a képességfejlesztés, a vallás-közi párbeszéd előmozdítása és az antiszemitizmus visszaszorítása. Megindokolható lenne még a menekültek integrálása is, de sok múlik azon, hogy az elnökasszony hogyan képzei el az integráció fogalmát és tartalmát, mennyire venné a kivitelezéskor figyelembe az eltérő tagállami kultúrákat. A rászorulókat és az elesetteket – anyagi és kulturális – megsegítése természetesen emberi kötelességünk, de ez nem lehet azonos egy kvóták mentén erőltetett szétosztási mechanizmushoz kapcsolódó erőszakos integrációs paranccsal. Amennyiben az előbbi helyzet fedi jobban az elképzelt tartalmat, amely kiegészülhet azzal, hogy az arra nyitott bevándorlóknak minden segítséget megadjunk a kultúránkba való beilleszkedéshez, ez is támogatható törekvés lehet. Az itt felsorolt keresztény humanizmus értékei tehát európai életformánk részei.

KONSZENZUSKERESÉS A MIGRÁCIÓ TERÉN

Külön alcímként szerepel a megbízólevélben a migrációból fakadó problémák új megközelítése. Kissé idealistának tűnnek az elnökasszony szavai, melyek a közös értékeinkből fakadó szolidaritásból táplálkozó hídépítői munkát¹⁹ szorgalmazzák. A megbízólevél a migrációs helyzet kezelésében az alábbi pontokat azonosítja:

- új migrációs paktum létrehozása,
- a képzett munkaerő legális bevándorlásához szükséges rendszer kiépítése,
- valamint a migráció külső és belső dimenziói közötti koherencia biztosítása²⁰.

Kényes és átpolitizált téma az elmúlt években a migráció, azonban – tekintve, hogy jelenleg Uniónk egyik kiemelt problémája – fontos a válságra egy európai szintű megoldást adni. Kétséges azonban, hogy a felsorolt területek mennyire tartoznak az európai életmód előmozdításáért felelős alelnök kompetenciájába, hiszen inkább egy jogi-biztonságpolitikai természetű kérdésről van szó.

A BIZTONSÁG UNIÓJA

Az elnökasszony megbízólevelében megemlíti, hogy mai komplex világunk biztonságának garantálása csakis integrált és átfogó módon lehetséges. Ezért a következő területeket helyezi meg Szkínász alelnök portfóliójába:

- az első lépések megtétele a „*European Security Union*” megvalósítása felé,
- a külső és a belső fenyegetések leküzdése közötti kooperáció megteremtése,
- a több szektort érintő, hibrid fenyegetések megelőzése és kezelése²¹.

16 Ursula von der Leyen megbízólevele Margaritisz Szkínászhoz (a továbbiakban: megbízólevél).

Online elérhető: https://ec.europa.eu/commission/commissioners/sites/comm-cwt2019/files/commissioner_mission_letters/president_von_der_leyens_mission_letter_to_margaritis_schinas.pdf, utolsó letöltés: 2020. 03. 06.

17 Megbízólevél, 4. o.

18 Megbízólevél, 5. o.

19 A pontos szöveg: „*I want you to lead this work by focusing on building bridges between those most entrenched and focusing on how we can unite around our common values and our shared responsibility and solidarity.*” Megbízólevél, 5. o.

20 Megbízólevél, 5. o.

21 Megbízólevél, 5. o.

Bár a felsoroltak tartalmilag igencsak megfoghatatlan intézkedések, a mögöttük meghúzódó elképzelés világos: meg kell őrizni az uniós polgárok biztonságát. Ez pedig alapvető, hiszen csakis egy olyan közegben virágozhat a kultúra, amely a biztonság garantálása révén lehetővé teszi azt. Európa biztonságának garantálása tehát európai életformánk alapját, egyben részét képezi.

A TERÜLETÉRT FELELŐS ALELNÖK HOZZÁÁLLÁSA, NYILATKOZATAI

BÍZTATÓ ELEMEEK

Margaritisz Szkínászt 2019 októberében hallgatták meg az Európai Parlament szakkbizottságai pozíciója betöltésének előfeltételeként. Szkínász beszédében leszögezte: „*The Treaty reminds us that the European Union is founded on the respect for human dignity, in a society in which pluralism, non-discrimination, tolerance, justice, solidarity, and equality between women and men prevail. In doing so, the Treaty, for me, very clearly defines my mission as Vice-President. [...] Being European means peace, freedom, equality, democracy and respect for human dignity.*”²² Látható tehát, hogy az alelnök többnyire azokat az alapvető értékeket sorolja fel, amelyek megtalálhatók az EUSZ 2. cikkében, illetve a Chartában: a keresztény etika, a római jog és a görög filozófia értékeit. A pluralizmust, mint értéket pedig minden bizonnyal azért kellett hangsúlyoznia, hogy a portfóliójába illesztett integráció valamiben gyökerezhessen. Megismétlendő, hogy a pluralizmus valóban lehet önmagában is érték, de annak erőszakos fenntartása, illetve létrehozása már nem tekinthető annak. Ugyanígy a nemek közötti egyenlőség is alapvető érték, mindaddig, amíg a férfi és a női nemek egyensúlyáról beszélünk, figyelembe véve a két nem közötti természetes biológiai eltéréseket. Bízható lehet, hogy Szkínász az integrációról a szubsidiaritás elvének megfelelő szellemben nyilatkozott: „*It would be a huge mistake for a 'Brussels knows better than everybody else' approach. We should not promote inclusion as a top-down instrument from us to you. We have to listen to local communities, to regions, to municipalities, to people on the ground, civil society, and I pledge that you will see me a lot on the ground, you will see me with host communities, you will see me at training centres, at football matches, you will see me at schools, universities.*”²³

Az alelnök meghallgatása során többször említette, hogy egy emberközpontú portfóliót kíván vezetni. Nicola Procaccini, az euroszeptikusok képviselőcsoportjának tagja ezt külön üdvözölte, kiemelve, hogy ritkaság ilyen hallani Európai Parlamentben, ahol az emberközpontúság sokszor szorul háttérbe ideológiai alapon. „*Your approach made me think of some meaningful words by the Catholic French philosopher Jacques Maritain: 'a trillion ideas are not worth*

a single person. We must love people; it is for people that we need to live and die.”²⁴

Ide kívánkozik még egy olyan kijelentés, amely szintén reflektál az alapvető értékeinkre. „*What defines us, what gives us a common sense of belonging is precisely the richness and the diversity of our cultures.*”²⁵ Szkínász ezen mondata összecseng az Unió mottójával, így stabil építőköve lehet portfóliójának.

NEGATÍV ELŐKÉPEK

Kiemelendő, hogy Szkínász portfóliójának eredeti elnevezése az „európai életformánk védelmezése” volt. Ma azonban ehelyett az „európai életformánk előmozdítása” elnevezést találjuk az alelnök feladatának leírásaként. Ehhez a beszédes finomításhoz vélhetően nagyban hozzájárult az az ellenállás, amelyet az eredeti elnevezés váltott ki a baloldali európai parlamenti képviselőkben. Magid Magid, a zöldek képviselője egyenesen így nyilatkozott: „*So let me be honest. For me, and many others, this title is simply unacceptable, an unacceptable concession to the far-right fascists and racists.*”²⁶ A Renew Europe egyik képviselője is beállt ebbe a sorba amikor kijelentette: „*The name of the role is poor, and I ask you not to be arrogant, not to be defensive, but to go back to Ursula von der Leyen and discuss a potential renaming. For what it's worth, my contribution would be 'Protecting European solidarity', something like that [...]*”²⁷ Úgy tűnik, végül – bár kompromisszumos megoldás született – sikerrel jártak az átnevezés-párti szimpatizánsok, pedig az értékek védelem nélkül hamar eltűnhetnek életünkől. Maga az alelnök jelenti ki, hogy generációk harcoltak előttünk alapértékeinkért, amelyeket sosem szabad maguktól értetődőnek vennünk.²⁸ Különösen visszas ez a támadás az egyes erők részéről, hiszen alapértékeink védelme nélkül az a – eredetét tekintve a emberi méltóságból és az egyenlőségből fakadó – szólásszabadsághoz való jog is veszélybe kerülne, amely alapján ők maguk is szabadon kifejezhetik a véleményüket arra vonatkozóan, hogy nevének nevezni az értékek védelmét számukra nem kívánatos.

Szkínász meghallgatása során a szociáldemokrata képviselő, Birgit Sippel kérdezett rá egy kardinális pontra, nevesen, hogy amikor ezen értékek védelméről beszélünk, kik ellenében kell megvédenünk azokat. A kérdésre az alelnök-jelölt igyekezett elmosott választ adni, kényesen ügyelve arra, hogy senkit, vagy semmilyen csoportot ne említsen név szerint. „*Against those who do not allow us to celebrate 14 juillet in Nice. Against those who do not allow us to walk in Las Ramblas in Barcelona. Against those who, instead of helping migrants, throw them in a camp. Against those who do not give food to asylum seekers. Against those who do not allow their children to go to school.*”²⁹ A válasz óvatossága

22 Margaritisz Szkínász alelnök-jelölt Európai Parlament előtti meghallgatásának leirata (a továbbiakban: leirat) 5.o. Online elérhető: <https://www.europarl.europa.eu/resources/library/media/20191004RES63431/20191004RES63431.pdf>, utolsó letöltés: 2020. 03. 07.

23 Leirat, 12. o.

24 Leirat, 14. o.

25 Leirat, 18. o.

26 Leirat, 12. o.

27 Leirat, 35. o.

28 Az Európai Parlamentnek adott írásbeli válasz, 9.o. Online elérhető: https://ec.europa.eu/commission/commissioners/sites/comm-cwt2019/files/commissioner_ep_hearings/answers-ep-questionnaire-schinas.pdf, utolsó letöltés: 2020. 03. 07.

29 Leirat, 10. o.

következik egyfelől a helyzet természetéből is: az alelnök itt saját megválasztásáért küzdött. Azonban talán fontosabb 1-1 támogató szavazatnál az, hogy egy ilyen, merőben alapértékek által meghatározott portfólió ne veszítse el teljesen az élet. Nem újdonság az, hogy értékeinket védeni kell, még akkor sem, ha ez a mai világban szinte kimondhatatlan. Védni kell – és erre Szkínász finoman utal a válaszában – a terrorizmussal szemben, de az idegen és invazív kultúrákkal szemben is. Megdöbentő egy olyan alelnöktől, aki a migráció szabályozásáért és a biztonságos Unióért is felel, hogy értékeink támadói közé sorolja – ha csak sematikus említve is – azokat a határőröket, akik nap mint nap saját erejükkel védik meg a kontinens biztonságát. A határvédelem elemi jelentőségű feladatát úgy leírni, hogy „táborokba vetik a migránsokat” elképesztően demagóg és felelőtlen hozzáállás. A határőrök és tisztviselők tiszteletet érdemelnek, hiszen ténylegesen elvégzik azt a munkát, amelyért Szkínász alelnök úr egyébként felelős, akkor is, ha azt egy meghallgatáson nem meri felvállalni.

Ugyanez a helytelen helyzetértékelés folytatódik akkor, amikor megismétli: „it is the extremists and the populists that need to be afraid of our values, not the other way around”³⁰ Ez a mondat rendkívül hálás lehet a szociáldemokrata, liberális és zöld képviselők körében, de felesleges általánosításokkal operál. A populista szitokszóvá vált a nyugati politikában, pedig csak olyan személyt, politikust jelöl, aki a nép többségi akaratával összhangban tesz erőfeszítéseket. A populista vezető így, ebben a formájában csupán egy „valódi demokrata”. Ugyanígy az extremista jelentését sem szűkíti le megfelelően Szkínász, holott ez még akár védhető is volna.

„So moving and doing something meaningful on legal migration is not something that depends on fighting illegal migration”³¹ – adta a választ Szkínász arra a kérdésre, hogy összeköti-e a legális migrációs csatornák kialakítását az illegális migráció elleni küzdelemmel. A válasz logikailag ugyan helytálló, praktikus azonban szinte lehetetlenség nem összekapcsolni a két területet, már ami a jogi szabályozást illeti, különös tekintettel arra, hogy a migrációval és bevándorlással kapcsolatos szabályozás megújítása is Szkínász portfóliójába tartozik.

A PORTFÓLIÓ FELADATÁNAK ÖSSZEGZÉSE

Ahogy az látható volt, számos kritika érte az elnökszonty a portfólió elnevezéséért. Kritikusai szerint európai életmód védelmét a migrációkezeléssel és a biztonsággal összekapcsolni megbélyegzéshez és kirekesztéshez vezetne. Ursula von der Leyen azonban rendre következetesen ragaszkodott ahhoz, hogy az „európai életmód” kifejezés benne maradjon a tárca nevében. Az elnökszonty 2019 szeptemberében sajtóközleményben³² reagált a kritikus felvetésekre. Kiemelendő,

30 Leirat, 12. o.

31 Leirat, 15. o.

32 Ursula Von der Leyen sajtóközleménye (a továbbiakban: sajtóközlemény). Online elérhető: https://ec.europa.eu/commission/sites/beta-political/files/op-ed_-_the_european_way_of_life_en_0.pdf, utolsó letöltés: 2020. 03. 07.

hogy a sajtóközlemény az EUSZ 2. cikkének idézésével indít, amely egyértelművé teszi: az elnökszonty szerint is a szerződésben rögzített alapvető értékek mentén képzelhető el az európai életmód. Ahogy fogalmaz: „These values, and our attachment to them, are our very foundation. [...] We should be proud of our European way of life in all of its forms and dimensions and we should constantly preserve, protect and nurture it.” Olyan szavak ezek, melyekre napjainkban, a viszonylagosság kultúrájában talán jobban szükség van, mint az elmúlt három évtizedes bővelkedésben bármikor. Ezekre az értékekre büszkének kell lennünk, és – hangozzon ez bármennyire kirekesztően – készen is kell állnunk megvédésükre. Kennedy elnököt idézi Ursula von der Leyen, mikor kijelenti, nem csak azt kell kérdeznünk, mit tesz értünk az Unió, hanem azt is, mi mit tehetünk az Unióért. Az EUSZ 2. cikkében rögzített értékekből csupán az egyik oldalon származnak jogok, a másik oldalon azok garantálása, és a belőlük származó kötelezettségek ellátása számunkra is feladatot jelent. Meg kell azonban említeni, hogy az elnökszonty is rámutat a populistákra, mint potenciális „belső” fenyegetésre a külső behatások mellett.

Ursula von der Leyen belátja, hogy az európai életforma kifejezés sokak számára politikai töltetű lehet. De hozzáteszi, hogy nyelvünktől sem vagyunk megfoszthatók: az is meghatározza azt, akik vagyunk. Rámutat, hogy a világ más tájain mások az emberek szokásai, életformái, azonban ő mindig az európai életformát választaná. Bátor kijelentés ez napjaink európai politikájában.

Bár a portfólió elnevezése valamelyest megváltozott, a dolgozat írásának időpontjáig kijelenthető, hogy csendesült a médiavisszhang a tárca körül.

ZÁRÓ GONDOLATOK

Örvendetes, hogy a XXI. század második évtizedében létrejöhett egy olyan uniós szintű portfólió, amely kertelés nélkül kijelenti: létezik európai életforma. Az elnökszonty a már többször idézett sajtóközleményben rámutat, hogy az európai életmódot sokak számára definiálni sem kell, annyira a mindennapjaik részévé vált. Megmutatkozik nyelvünkben és kultúránkban, államaink és közigazgatási rendszereink működésében, a világról alkotott elképzelésünkben, hagyományainkban. Áthatja életünket onnantól kezdve, hogy hogyan köszönünk egymásnak egészen odáig, hogy milyen szabályok, elvek alapján döntünk egy bírósági eljárásban.

Összegzésül elmondható, hogy bár sokan sok mindent kívánnak belemagyarázni az európai életforma jelentésébe, a hozzáadott elemek csak akkor fognak abba illeszkedni, ha azok visszavezethetők közös európai alapértékeink forrásaira: a görög filozófiára, a római jogra és a keresztény etikára. Az ezekből fakadó alapértékek helyesen szerepelnek az Európai Unióról szóló szerződésben, melyek – ahogyan az elnökszonty is kijelenti – nem csak jogokat, de kötelezettségeket is rónak ránk. Hiszen csupán addig lehetünk haszonélvezői az alapértékek által biztosított európai életmódunknak, amíg saját képességeinkhez mérten minden tőlünk telhetőt megteszünk azok érvényesülése és

védelmébe érdekében. Nem kell tehát szégyenkeznünk azért, ha meg kell védenünk azt, amire büszkék vagyunk, és amit közösen elértünk. Dolgozatomat az „európai életformánk előmozdítása” elnevezésű portfólió kidolgozója, az Európai Bizottság jelenlegi elnöke, Ursula von der Leyen szavaival zárom.

„This is the European conception of life. It is about building a Union of equality in which we all have the same access to opportunities. It is about equipping people with the knowledge, education and skills they need to live and work in dignity. It is about having access to the services we need and the knowledge that we are safe in our homes and in our streets. It is about protecting the most vulnerable in our society.”³³

FORRÁSLISTA

- KOSCHAKER, Paul: *Europa und das römische Recht*, Munich, 1947, Biederstein Verlag.
- HALECKI, Oscar: *Európa millenniuma*, Budapest, 1993, Századvég Kiadó.
- BRAGUE, Rémi: *Európa: a római modell*, Budapest, 1994, Pázmány Péter Katolikus Egyetem.
- Address by Professor Dr. Walter Hallstein, President of the Commission of the European Economic Community to the Second Congress of the European Foundation for Cultural Purposes on 13 December 1958 in Milan.
Online elérhető: <http://aei.pitt.edu/14887/1/s51.pdf>, utolsó letöltés: 2020. 03. 06.
- GRÜLL Tibor, Európa két pillére. In: *Hetek*, 2000. 06. 17. (IV/25), Budapest.
Online elérhető: http://www.hetek.hu/hit_es_ertekek/200006/europa_ket_pillere, utolsó letöltés: 2020. 02. 29.
- ZLINSZKY János, Emberi jogok és keresztény etika. In: *Iustum Aequum Salutare*, V. 2009/2., Budapest, Pázmány Péter Katolikus Egyetem. Jog- és Államtudományi Kar.
Online elérhető: http://epa.niif.hu/02400/02445/00013/pdf/EPA02445_ias_2009_2_127-132.pdf, utolsó letöltés: 2020. 02. 29.
- FRICZ Tamás: *Európa & Unió tanulmány*, 2019. Alapjogokért Központ.
Online elérhető: http://alapjogokert.hu/wp-content/uploads/2019/12/europa_unio_teljes.pdf, utolsó letöltés: 2020. 02. 29.
- KENDE Tamás – SZŰCS Tamás – JENEY Petra: *Európai Közjog és Politika*, Budapest, 2018, Wolters Kluwer
- VON DER LEYEN, Ursula: *Ambiciózusabb Unió, Programom Európa Számára*. Luxembourg, 2019, Az Európai Unió Kiadóhivatala. Online elérhető: https://ec.europa.eu/commission/sites/beta-political/files/political-guidelines-next-commission_hu.pdf, utolsó letöltés: 2020. 03. 06.
- Ursula von der Leyen megbízólevele Margaritisz Szkínászhoz.
Online elérhető: https://ec.europa.eu/commission/commissioners/sites/comm-cwt2019/files/commissioner_mission_letters/president_von_der_leyens_mission_letter_to_margaritis_schinas.pdf, utolsó letöltés: 2020. 03. 06.
- Margaritisz Szkínász alelnök-jelölt Európai Parlament előtti meghallgatásának leirata. Online elérhető: <https://www.europarl.europa.eu/resources/library/media/20191004RES63431/20191004RES63431.pdf>, utolsó letöltés: 2020. 03. 07.
- Margaritisz Szkínásznak az Európai Parlament számára adott írásbeli válasza.
Online elérhető: https://ec.europa.eu/commission/commissioners/sites/comm-cwt2019/files/commissioner_ep_hearings/answers-ep-questionnaire-schinas.pdf, utolsó letöltés: 2020. 03. 07.
- Ursula Von der Leyen sajtóközleménye. Online elérhető: https://ec.europa.eu/commission/sites/beta-political/files/op-ed_-_the_european_way_of_life_en_0.pdf, utolsó letöltés: 2020. 03. 07.
- 2013. évi V. törvény a Polgári Törvénykönyvről.
- Az Európai Unióról szóló szerződés.
- Az Európai Unió Alapjogi Chartája.

³³ Sajtóközlemény.

Közéleti események

(2020. december 2. – 2021. március 15.)

Együtt a bajba jutott várandós nőkért

Az Igazságügyi Minisztérium és a Várva Várt Alapítvány együttműködési megállapodást írt alá. 2020 az Áldozatsegítés éve, melynek keretében az Igazságügyi Minisztérium kiemelt figyelmet fordít a bűncselekmények áldozataira, így az áldozattá vált nők védelmére, megsegítésére is. A hatékony áldozatsegítés érdekében az Igazságügyi Minisztérium egy széles körű együttműködési hálózatot kíván kialakítani azon civil, egyházi, karitatív és állami szervezetekkel, amelyek tevékenységük, feladatellátásuk során kapcsolatba kerülhetnek bűncselekmények áldozataival. A partnerekkel történő együttműködések célja, hogy jelentősen növeljék az áldozat-elérést és ezáltal az áldozatsegítési rendszer hatékonyságát.

Ennek egyik fontos mérföldköve a most megkötött együttműködési megállapodás, amelyet Hajas Barnabás, az Igazságügyi Minisztérium igazságügyi kapcsolatokért felelős államtitkára, valamint Lukács József, a Várva Várt Alapítvány elnöke látott el kézjegyével 2020. december 1-jén, Budapesten. Az együttműködés lehetővé teszi, hogy az Alapítvány látókörébe kerülő, áldozattá vált várandós nők azonnali segítséget kapjanak az áldozatsegítés rendszerében a számukra igénybe vehető szolgáltatások révén, a pszichológiai segítségnyújtástól akár a jogszabályban rögzített pénzügyi támogatásig, valamint az Áldozatsegítő Központokkal, az Áldozatsegítő Vonallal kapcsolatba kerülő, bajba jutott, gyermeket váró nők tájékoztatást kapjanak az Alapítvány tevékenységéről, elérhetőségeiről és a segítségnyújtás formáiról.

2020. december 2.

A kormány szerint jogsértő a Sargentini-jelentés elfogadása

Csütörtöki indítványában az Európai Bíróság cseh főtanácsnoka úgy foglalt állást, hogy a magyar kereset elfogadható, de nem ütközött az uniós jogba az EP állásfoglalása, amellyel megindította Magyarország ellen az úgynevezett 7. cikk szerinti jogállamisági eljárást – nyilatkozta az MTI-nek csütörtökön az igazságügyi miniszter. Varga Judit felidézte, Magyarország keresetét nyújtott be az Európai Parlament állásfoglalása ellen, mivel álláspontja szerint az azt elfogadó szavazás ellentétes volt nemcsak az uniós szerződésekkel, de magának az EP-nek az eljárási szabályzatával is. A szavazás során ugyanis nem vették figyelembe a tartózkodó szavazatokat, nevezetesen 48 EP-képviselő szavazatát. Ha a tartózkodó szavazatok is beleszámítottak volna a szavazásba, nem fogadták volna el az EP „politikai indíttatású állásfoglalását”.

Az Európai Parlament a bírósági eljárás során eleve kétségsébe vonta, hogy keresettel lehetne támadni a 7. cikk sze-

rinti eljárást megindító döntését. Sikerként könyveljük el, hogy ezzel szemben a főtanácsnok a magyar érveket elfogadva egyértelműen megerősítette, hogy az EP e döntése sem mentes a bírósági felülvizsgálat alól – mondta. A Magyar Kormány határozott álláspontja szerint a főtanácsnok érvelése a tartózkodások beszámításának kérdésében nem megalapozott. A főtanácsnok általi nyelvtani értelmezés szerint a tartózkodással a képviselő „azt kéri, hogy úgy kezeljék, mintha egyáltalán nem szavazott volna”. Ezzel szemben a Magyar Kormány álláspontja szerint a tartózkodás éppen azt fejezi ki, hogy a képviselő a szavazásban részt kíván venni: hiszen nem egyszerűen távol marad a szavazástól, hanem tevőlegesen nyilatkozik, igaz, sem az igenevet, sem a nemeket nem kívánja támogatni, éppen ezáltal fejezve ki politikai álláspontját – fejtette ki Varga Judit.

Hozzátette: különösen igaz ez a „nukleáris bombának” aposztrofált 7. cikk szerinti eljárás megindításának kérdésében való szavazás tekintetében. Éppen ezért a Magyar Kormány szerint teljesen irreleváns, hogy a képviselőket megfelelően tájékoztatták arról, hogy a tartózkodó szavazatok nem számítanak be a szavazásba, hiszen ez az uniós joggal ellentétes értelmezés. Ráadásul ez a tájékoztatás nem az EP valamely szervének döntésén alapult, mivel – bár erre lett volna lehetőség – az EP a kérdést nem tisztázta megfelelően. A kormány meggyőződése, hogy az uniós szabályok mindenkire egyaránt vonatkoznak. Különösen abszurd lenne annak elfogadása, hogy az EP éppen egy a jogállamiságot számonkérő eljárás megindítása során hagyhatja figyelmen kívül a jogszabályokat, úgy vélt, hogy a cél szentesíti az eszközt – tette hozzá a miniszter.

Varga Judit úgy értékeli, a 7. cikk szerinti eljárás két évvel ezelőtti megindítása óta folyamatos boszorkányüldözés zajlik Magyarország ellen, amelyben az Európai Parlament élen jár. Éppen ezért különösen fontos, hogy az Európai Bíróság a majdani ítéletében megállapítsa, hogy jogszerű volt-e egyáltalán az EP eljárást megindító döntése. A kormány szerint a válasz Bobek főtanácsnok véleménye ellenére is egyértelmű: a Sargentini-jelentés elfogadására jogsértő módon került sor – szögezte le Varga Judit.

2020. december 3.

A „józan ész győzelme”

Mindenekelőtt a „józan ész győzelme” a csütörtöki megállapodás az Európai Unió következő többéves költségvetéséről, a koronavírus-járvány utáni helyreállítási alapról, illetve a közösségi források kifizetéséhez fűzött jogállamisági feltételrendszerről – szögezte le Varga Judit igazságügyi miniszter a BBC brit közszolgálati televízióknak adott pén-teki interjújában.

A tárcavezető sikerként értékelte, hogy Európa, ideológiai viták helyett, végre a világjárványra és annak negatív gazdasági hatásaira fókuszál, és ennek megfelelően „példa nélküli” pénzügyi csomagot hagytak jóvá a tagországok vezetői. Nem szabad megkerülni az EU alapszerződéseit, illetve a költségvetésen keresztül bármiféle politikai zsarolást alkalmazni egyes tagállamok ellen annak érdekében, hogy azok megváltoztassák álláspontjukat bizonyos fontos kérdésekben – hangsúlyozta a BBC World News adásában. Varga Judit a műsorvezető kérdéseire válaszolva határozottan elutasította azokat a vádakot, amelyek szerint a Magyar Kormány elfogadja az Európai Unió pénzét, a demokratikus normáit azonban nem.

Kiemelte: mindenkinek érdeke, hogy szabályosan költsék el az európai uniós költségvetési forrásokat, annál is inkább, mert bár Magyarország nem számít nettó befizető országnak, az állampolgárok így is hozzájárulnak a közösségi büdzséhez. Aláhúzta: az EU-nak már most is számos eszköze van a pénzügyi érdekei megvédésére, így nem lett volna hozzáadott értéke egy, a tervezetthez hasonlóan rendkívül tágan meghatározott, nem megfelelően definiált jogállamisági mechanizmusnak, a kormány ezért garanciákat akart a tisztességes eljárás, a jogbiztonság biztosítására, amelyeket meg is kapott csütörtökön.

2020. december 12.

Van segítség!

A járványhelyzet ellenére eredményes évet zárt és közelebb került a családok legmagasabb szintű védelmének biztosításához az Igazságügyi Minisztérium (IM) mind a jogalkotásban, mind pedig a jogalkalmazásban – írta a miniszter közösségi oldalán hétfőn. Varga Judit bejegyzésében közölte, az egyházi és civil szervezetekkel kialakított együttműködésben több konkrét javaslat született, és ezeket feldolgozva készült el a Családjogi Civil Munkacsoport 163 oldalas munkanyaga.

Hozzátette: a közös munka eredményeként olyan területeken építhettek a szervezetek tapasztalataira, mint például a gyermekvédelmi jelzőrendszer, a kapcsolati erőszak és a gyermekkori bántalmazás elleni jogintézmények és érvényesülésük, továbbá a kapcsolattartás, valamint a személyi állapotot érintő perek szabályozása és gyakorlata. Varga Judit kiemelte továbbá a közvetítói eljárások tapasztalatainak „becsatornázását”, a kapcsolódó büntető-, anyagi, végrehajtási és eljárásjogi jogintézményeket és azok gyakorlatát, valamint a büntető-, polgári és közigazgatási bírósági és hatósági eljárások közötti párhuzamosságok megszüntetését.

A miniszter hangsúlyozta: a szegedi és kecskeméti központok decemberi megnyitásával idén megduplázták az áldozatsegítő központok kapacitását is, amelyek immár az ország hat megyeszékhelyén működnek. „A civil és egyházi szervezetekkel jövőre is folytatjuk a hatékony együttműködést, hogy minden bajbajutotthoz eljusson az üzenet: Van segítség!” – írta Varga Judit igazságügyi miniszter a Facebookon.

2020. december 14.

Magyarország védi a házasság intézményét és a családot

Magyarország védi a házasság intézményét és a családot mint a nemzet fennmaradásának alapját – közölte Varga Judit igazságügyminiszter a Facebook-oldalán kedden, miután a parlament elfogadta az Alaptörvény kilencedik módosítását.

Az előterjesztő tárca vezetője azt írta: az Országgyűlés döntése alapján „Magyarország védi a házasság intézményét mint egy férfi és egy nő között, önkéntes elhatározás alapján létrejött életközösséget, valamint a családot mint a nemzet fennmaradásának alapját. A családi kapcsolat alapja a házasság, illetve a szülő-gyermek viszony. Az anya nő, az apa férfi.” Kedden az Alaptörvényben rögzítette az Országgyűlés a kormány kezdeményezésére, hogy az anya nő, az apa férfi. A törvényhozás 134 igen, 45 nem szavazattal és öt tartózkodás mellett fogadta el az Alkotmány kilencedik módosítását.

2020. december 15.

Vége a börtönbiznisznek

Az Országgyűlés elfogadta a börtönkártalanításokkal kapcsolatos visszaélések megakadályozását célzó törvényt, amellyel sikerül végre végleg gátat szabni a többmilliárdos iparágga fejlődő börtönbiznisznek – nyilatkozta az Országgyűlés döntése után Völner Pál, az Igazságügyi Minisztérium parlamenti államtitkára az MTI-nek.

Völner Pál hangsúlyozta, az eddigi szabályozás reformja mellett a törvénymódosítás célja, hogy az elítéltek helyett a bűncselekmények áldozatainak, sértettjeinek igényei kerüljenek az első helyre. Az államtitkár emlékeztetett, az elmúlt három évben az elítéltek és ügyvédjeik – visszaélve az eddigi szabályozás lehetőségeivel – több mint tízmilliárd forintot pereltek ki az államtól a rossz fogvatartási körülményekre hivatkozva. Ezeknek az összegeknek ugyanakkor csupán töredéke jutott az áldozatoknak.

Mindezek súlyosan sértették a társadalom igazságérzetét, ezért az Országgyűlés a bűncselekmények áldozatai jogainak és érdekeinek védelme és a börtönviszonyokkal kapcsolatos elfogadhatatlan további visszaélések felszámolása érdekében márciusban azonnali hatállyal felfüggesztette a kártalanítási eljárásokban megítélt pénzüsszegek kifizetését, és egyben felhívta a kormányt egy új szabályozási rendszer kidolgozására – mutatott rá Völner Pál.

Kiemelte, hogy a most elfogadott törvénymódosítás átfogó módon fejleszti az áldozatok jogérvényesítésének lehetőségét, egyben biztosítja az elítéltekkel szembeni egyéb követelések kifizetésének lehetőségét is. Az elítélti kártalanításokból először az áldozati igényeket kell majd kielégíteni, majd az egyéb tartozásokat. A kártalanítási összegeket nem lehet ügyvédi számlákra utalni, azok fogva tartott elítéltek esetén kizárólag az elítéltek büntetés-végrehajtási intézetek által kezelt letéti számláira, szabadlábra helyezüket követően pedig olyan fizetési számlára kerülhetnek, amelynek számlatulajdonosa és a számla feletti kizárólagos rendelkezési jogosultja az elítélt.

Völner Pál felhívta a figyelmet, hogy a börtönzsúfolttság csökkentése érdekében a kormány az elmúlt években folyamatosan javított a fogvatartottak elhelyezési körülményein, idén pedig új épületszárnyak építésével csaknem háromszézerrel nőtt a férőhelyek száma a hazai büntetés-végrehajtási intézetekben.

2020. december 16.

Új, eltérő szabályok a jogi szakvizsgáztatásra Magyarország egész területére elrendelt veszélyhelyzet esetén

Az Igazságügyi Minisztérium célja, hogy a veszélyhelyzetre tekintettel bevezetett védelmi intézkedések betartásával a jogi szakvizsga letételének lehetősége folyamatosan és zökkenőmentesen biztosítva legyen. Ennek érdekében az Igazságügyi Minisztérium jelenleg is az érvényben lévő egészségügyi előírások teljes körű figyelembevételével szervezi meg az írásbeli és szóbeli jogi szakvizsgákat. 2020. december 22-én pedig hatályba lépett a jogi szakvizsgáról szóló 5/1991. (IV. 4.) IM rendelet módosításáról szóló 16/2020. (XII. 21.) IM rendelet, amely a Magyarország egész területére kihirdetett veszélyhelyzet idejére eltérő szabályokat határoz meg a jogi szakvizsgáztatás lebonyolítására.

Az új rendelkezések veszélyhelyzet idejére a jogi szakvizsga megkezdéséhez szükséges feltételek könnyítése és a jogi szakvizsgát tenni kívánók terheinek csökkentése érdekében kerültek bevezetésre. A jogszabály többek közt az igazságügyi miniszter döntése esetén lehetőséget teremt a szóbeli jogi szakvizsgák videokonferencia útján történő lebonyolítására, veszélyhelyzet idején a vizsgák díjmentes lemondására és a vizsga elmulasztása esetén a méltányossági jogkör szélesebb körű gyakorlására.

2020. december 30.

Elindult az áldozatsegítésről szóló videopodcast-sorozat

Áldozatsegítő videopodcast-sorozat indult *Hétköznapi történetek* címmel – jelentette be Facebook-oldalán szerdán az igazságügyi miniszter. Az első rész a kapcsolati erőszakról szól. Varga Judit közölte: a sorozatot az áldozatsegítő központokban előforduló valódi esetek alapján készítik a szakembereik. „Olyan történeteket mutatunk be színészek segítségével, amelyek nem csupán az áldozattá válás megelőzésében segítenek, de abban is, hogy felismerjük, ha környezetünkben hasonló helyzetbe kerül valaki.”

A dramatikus történetek bemutatását szakértői elemzések követik, melyekben kifejtik a helyzetek megoldásait, és a beszélgetés segít a téma iránt érdeklődőknek megérteni az áldozati helyzetek hátterét és körülményeit is – jelezte a miniszter. A sorozat havonta jelentkezik új epizódokkal az áldozatsegítő központ közösségimédia-csatornáin.

2021. január 6.

Az otthonteremtést segíti a közjegyzői díjak csökkentése

Az otthonteremtést segíti a közjegyzői díjak csökkentése – hangsúlyozta az igazságügyi miniszter pénteken a Facebook-oldalán. Varga Judit kifejtette: a kormány otthonteremtési és családpolitikai törekvéseivel összhangban január 1-jétől további díjkezdményben részesülnek azok a magánszemélyek, akik állami kamattámogatott lakáshitelt vesznek igénybe. Az új szabályok értelmében tovább csökkennek az adminisztrációs díjak, ugyanis legfeljebb 19 500 forint közjegyzői díj számolható fel azoknak, akik lakásuk megvásárlásához állami hitelt vesznek fel. A közjegyzői díjkezdmény ráadásul azok számára is elérhető, akik az új államilag támogatott otthonfelújítással kapcsolatos hitelhez folyamodnak. A díj magában foglalja többek között a munkadíjat és az okiratkészítés díját is.

A közjegyzői díj a főszabálytól eltérően abban az esetben haladhatja meg a 19 500 forintot, ha a hitelfelvevő kérésére a közjegyző a hivatali helyiségén kívül vagy 18 óra és reggel 8 óra között, munkaszüneti vagy pihenőnapon készíti el a közjegyzői okiratokat. Ennek részletei megtalálhatók a csütörtökön megjelent *Magyar Közlönyben* – írta az igazságügyi miniszter. Varga Judit Facebook-bejegyzésében hozzátette: további kedvezmény az államilag támogatott hitelt felvevők számára annak a felső határnak a meghatározása is, mely szerint a közjegyző a díjszámításakor az állami támogatott hitelek esetén 15 millió forintnál magasabb ügyértéket nem vehet alapul.

2021. január 6.

Aggályos, hogy a Twitter zárolta Trump fiókját

Teljes mértékben osztja Angela Merkel német kancellár véleményét, amely szerint aggályos, hogy a Twitter zárta Donald Trump amerikai elnök felhasználói fiókját – írta Varga Judit igazságügyi miniszter hétfőn a Facebook-oldalán.

„Nem tisztem más állam belpolitikájának a kommentálása, azonban van, ami felett nem lehet elsiklani. Az elmúlt pár napban új szintet lépett a magáncenzúra, és eddig példátlan módon sújtott le. A digitális imperializmusban immáron nem számít, hogy az ember egy átlagfelhasználó vagy éppen a világ vezető hatalmának demokratikus úton megválasztott elnöke, ugyanis kiderült, hogy mindkettőt egyetlen gombnyomással el lehet hallgattatni” – fogalmazott a miniszter. Mindez rávilágít arra, hogy „valójában mennyire kiszolgáltatottak vagyunk a liberális közösségi média globális kontrolljának” – írta.

2021. január 12.

A civil szervezetek hidat képezhetnek a társadalom és a politika között

A civil szervezeteknek kiemelt szerepük van abban, hogy felhívják a figyelmet a mindannyiunk életét érintő kérdésekre, megszólaltassák a szakértőket és a hétköznapi embereket,

és hidat képezzenek a társadalom és a politika között – közölte az igazságügyi miniszter kedden a Facebookon.

Varga Judit – miután egyeztetett Király Nórával, a Fiala Családok Klubjának Egyesülete (Ficsak), a Zöld Követ Egyesület és a Mindennapok Női Szemmel Egyesület alapító tagjával a környezetvédelem, a gyermekvédelem, a kapcsolati erőszak és az áldozatsegítés témaköreiben való együttműködés lehetőségéről – azt írta, ismét bebizonyosodott, hogy a családok iránti elhivatottság olyan kérdésekben is érzékennyé tesz minket, mint a természet megóvása vagy az elesettek támogatása.

„Mi a magyar emberekért dolgozunk. A munkánk nem lehet igazán sikeres a civil szféra képviselőinek támogatása nélkül, akik közvetíteni tudják a társadalom felé, hogy van segítség. Együtt sikerülhet” – hangsúlyozta Varga Judit.

2021. január 12.

Túlteljesítette az uniós elvárásokat Magyarország

Magyarország időarányosan túlteljesítette az áldozatsegítéssel kapcsolatos európai uniós elvárásokat – közölte az igazságügyi miniszter közösségi oldalán pénteken. Varga Judit azt írta: az EU igazságügyi minisztereinek pénteki egyeztetésén beszámolt a magyar áldozatsegítő rendszer fejlődéséről. Ismertette: a tavaly elfogadott 2020–2025 közötti uniós áldozatsegítési stratégia legfontosabb célkitűzései között szerepel a hatékony kommunikáció az áldozatokkal és biztonságos környezet biztosítása az áldozatoknak a bűncselekmény bejelentéséhez, a legkiszolgáltatottabb áldozatok támogatásának és védelmének javítása, az áldozatok kárenyhítéshez való hozzáféréseinek megkönnyítése, a releváns szereplők közötti együttműködés és koordináció javítása, valamint az áldozatok jogainak megerősítése a nemzetközi szinten.

Az áldozatsegítés évének eredményeire alapozva az Igazságügyi Minisztérium túlteljesítette ezeket az elvárásokat – hangsúlyozta Varga Judit. Közölte: Magyarországon bevezették az áldozatok közvetlen elérésén alapuló, úgynevezett „opt-out” modellt, a szándékos, erőszakos bűncselekmények áldozatainak kárenyhítésénél eltörölték a rászorultsági feltételt, három hónapról egy évre emelték a kárenyhítési igényérvényesítésre vonatkozó időkorlátot, valamint a krízishelyzet oldására szolgáló azonnali pénzügyi segély igénybevételenek határidejét nyolc napra emelték.

A tárcavezető hozzátette: az Igazságügyi Minisztérium sorra nyitja meg megyei áldozatsegítő központjait, az országos hálózatot dinamikusan építik ki. A hatékony és teljes körű szolgáltatás érdekében pedig együttműködési megállapodásokat kötnek állami, civil és egyházi szervezetekkel – jegyezte meg. Varga Judit a megkezdett munka folytatását ígérve úgy fogalmazott: „Ne felejtsék, van segítség!”

2021. február 1.

A visegrádi négyek szövetsége értékközösség

Immár 30 éves együttműködés alapkövét tette le Közép-Európában a visegrádi nyilatkozat, amely 1991. február 15-én

Antall József akkori magyar miniszterelnök, Václav Havel, az akkori (1993 óta két külön államként létező) Csehszlovákia köztársasági elnöke és Lech Walesa lengyel államfő aláírásával született meg – írta az igazságügyi miniszter hétfőn a Facebook-oldalán.

Varga Judit hangsúlyozta: a visegrádi négyek (V4: Szlovákia, Csehország, Lengyelország és Magyarország) szövetségének köszönhetően a térség 30 év alatt az európai gazdaság motorja és leggyorsabban fejlődő régiója lett. A V4 azonban több, mint gazdasági tömörülés. Értékközösség, amelyet szorosan összetart a keresztény kultúra, a nemzeti szuverenitás, a történelem és a hagyományok tisztelete.

Úgy folytatta: a visegrádi csoport az elmúlt években határozott és erős alternatívát tudott nyújtani az Európai Egyesült Államok utópiájával szemben, bátran kiállva a nemzetek Európájának eszméje mellett. Együtt megállították a bevándorlást, megvédték a határaikat és mind gazdasági, mind politikai szempontból felhelyezték Közép-Európát a világtérképre. Együtt mondták ki, hogy több helyett okosabb Európát kívánnak, amelynek a nemzetállamok és a szerződések tiszteletén kell alapulnia – emelte ki a miniszter.

Közép-Európa országai, a V4-ek ma már azok közé az államok közé tartoznak, amelyek alakítják és formálják az unió politikáját, érdekérvényesítő képességük „ütőképes”, egységük példaértékű, és méltóképpen koronázza 30 év szoros együttműködését és kitartó munkáját – írta Varga Judit. Az igazságügyi miniszter a V4 együttműködés létrejöttének 30. évfordulója alkalmából úgy fogalmazott: „Együtt többre vagyunk képesek.”

2021. február 16.

A Magyar Kormány teszi a dolgát a civiltörvény ügyében

Nemcsak azt jelezte a kormány, hogy készek hatályon kívül helyezni a „vitatott szabályozást”, hanem a szabályozás átalakítására vonatkozó normaszöveget is megküldték az Európai Bizottságnak (EB) – közölte az igazságügyi miniszter pénteken a közösségi oldalán. Varga Judit azt írta, a kormány jelezte az EB-nek, hogy amint tájékoztatják őket a jogszabály átalakításának elfogadhatóságáról, a Magyar Kormány kész haladéktalanul benyújtani az Országgyűlésnek, hogy a javaslatot a magyar törvényhozás még a tavaszi ülészakban megtárgyalhassa. Míg egyes ellenzéki politikusok azon „örvendeznek”, hogy hazájuk ellen igazságtalanul kezdeményeznek Brüsszelben kötelezettségszegési eljárásokat, addig a Magyar Kormány teszi a dolgát – fogalmazott.

„Átláthatóvá tettük a civil szervezetek finanszírozását, hogy egyértelmű legyen, melyek azok az NGO-k, amik külföldi támogatással próbálnak politikai nyomást gyakorolni a hazai közéletre. Mindeközben mérsékeljük a hazánkra nehezedő migrációs nyomást” – emelte ki. Hozzátette, bár a kormány mindenben „korrekten és transzparensten” járt el, a bizottság ismételtelen egy politikailag motivált eljárást indított, amelynek nyomására az Európai Unió Bírósága tavaly júniusban elítélte Magyarországot. Varga Judit szerint a Magyar Kormány számos alkalommal biztosította az uniós intézményeket arról, hogy kész eleget tenni az ítéletben

foglaltaknak, megteszi a végrehajtásához szükséges megfelelő intézkedéseket, ahogy kivétel nélkül minden korábbi ítélet esetében is megtette azt.

Magyarország az eredményes együttműködés jegyében folyamatos párbeszédet folytatott és folytat az ítélet végrehajtásáról a bizottsággal – írta. „Most Brüsszelnél pattog a labda, itt az idő, hogy ők is elvégezzék a munka rájuk eső részét” – fogalmazott az igazságügyi miniszter. Az Európai Bizottság – a kötelezettségzegési eljárások februári állásáról közzétett csomagja szerint – Magyarországgal összefüggésben arról határozott, hogy eljárást indít, mert véleménye szerint a Magyar Kormány nem tett eleget az uniós bíróság által a civiltörvény ügyében hozott ítéletének. A brüsszeli testület hivatalos felszólító levelet küldött Magyarországnak, amelyben az ítélet végrehajtására szólította fel a kormányt.

2021. február 22.

Együttműködés az áldozatsegítés és a pártfogó felügyelet hatékonyabbá tételéért

Együttműködési megállapodást kötött az Országos Rendőr-főkapitányság és az Igazságügyi Minisztérium. A megállapodást Balogh János r. altábornagy, országos rendőrfőkapitány, valamint Hajas Barnabás igazságügyi kapcsolatokért felelős államtitkár írták alá ünnepélyes keretek között 2021. február 22-én, a bűncselekmények áldozatainak napján, Budapesten.

A konvenció célja a felek feladatkörébe utalt áldozatsegítési és pártfogó felügyelői tevékenységgel összefüggő feladatok eredményes megvalósításának elősegítése, valamint az intézmények közötti szakmai partnerség elmélyítése. Ennek keretében az aláíró felek szorosan együttműködnek a bűncselekmény, vagy tulajdon elleni szabálysértés áldozatainak okozott társadalmi, erkölcsi, anyagi és érzelmi sérelmek enyhítése, az egyes alternatív büntetési formák eredményes végrehajtásának és a közvetítői eljárások eredményes lefolytatásának előmozdítása, valamint a kölcsönös tájékoztatás és az adatközlések egyszerűsítése és gyorsítása érdekében.

A megállapodás értelmében a felek vállalják, hogy fokozott figyelmet fordítanak az áldozatok jogainak hatékonyabb érvényesítésére és érvényesülésére, továbbá együttműködnek közös szakmai és prevenció, illetve bűnmegelőzési programok lebonyolításában, valamint egymás tevékenységeinek ismertté tétele és népszerűsítése érdekében.

2021. február 22.

A folyamatos párbeszéd az együttműködés záloga

A hatékony európai együttműködés záloga, hogy a tagállamok folyamatos párbeszédet folytassanak egymással, ebben pedig Magyarország mindig partner lesz – hangsúlyozta az igazságügyi miniszter kedden a Facebook-oldalán.

Varga Judit azt írta: kedden ülésezett az Európai Unió Általános Ügyek Tanácsa, s az EU Európa-ügyi minisztereivel több fontos témát vitattak meg. Az igazságügyi miniszter a koronavírus okozta kihívásokkal kapcsolatban az ülésen elmondta, hogy Magyarországon egy országos konzultáció keretein belül kéri ki az állampolgárok véleményét a korlátozásokról és az újraindítás lehetőségeiről.

Az európai demokráciáról szóló cselekvési terv kapcsán is zajlott egyeztetés, azonban maradtak fenn vitás kérdések – közölte. Varga Judit azt írta: a cselekvési terv pontjai közt szerepel a demokratikus részvétel előmozdítása. Ennek kapcsán példaként említette az európai polgári kezdeményezéseket. A több mint egymillió aláírást szerző Minority SafePack kezdeményezést az Európai Bizottság korábban mégis „élből elutasította” – jegyezte meg a miniszter. A migrációs kihívások hatékonyabb kezelésének érdekében a Magyar Kormány elengedhetetlennek tartja, hogy az EU különös figyelmet fordítson a nyugat-balkáni régióra – szögezte le a miniszter.

2021. február 24.

A kommunizmus áldozataira emlékezünk

Személyes önfeláldozásukkal építették szabadságunkat a kommunizmus áldozatai – írta Varga Judit igazságügyi miniszter a kommunizmus emléknapján, csütörtökön Facebook-oldalán. „Sok magyar ember személyes áldozatával és önfeláldozásával építette fel mai függetlenségünket és szabadságunkat. Rájuk emlékezünk, a kommunizmus áldozataira” – fogalmazott a miniszter.

Az Országgyűlés 2000-ben nyilvánította február 25-ét a kommunizmus áldozatainak emléknapjává, annak emlékére, hogy 1947-ben ezen a napon tartóztatták le jogellenesen, majd hurcolták el a Szovjetunióba Kovács Bélát, a Független Kisgazdapárt főtítkárát.

2021. február 25.

A kormány megvédi Magyarországot és Európa határait

A kormány a jövőben is megvédi Magyarországot és Európa határait és mindent megtesz, hogy megakadályozza nemzetközi migránsfolyosók kialakulását – írta Varga Judit igazságügyi miniszter csütörtökön a közösségi oldalán. Varga Judit arra reagált, hogy – mint írta – az Európai Unió Bíróságának görög főtanácsnoka csütörtöki indítványában azt javasolja, hogy a bíróság részben adjon helyt az Európai Bizottság keresetének, amelyet a Stop Soros-törvénycsomag egyes elemeivel kapcsolatban indított.

„Ismét egy újabb példa arra, hogyan működik a nyugati gondolatbuborék. Egyértelműen látszik, hogy lehet a Magyar Kormány bármennyire együttműködő, a brüsszeli elitnek ismét könnyebb ideológiai lustaságból a jól megszokott mantrák és varázsszavak mögé bújva eljárásokat indítani Magyarországgal szemben” – fogalmazott a miniszter. Hozzátette, hogy a bizottság és a főtanácsnok „sajnálatos módon” egyetértenek abban, hogy teljesen elfogadható az illegális migráció támogatása, elősegítése és szervezése.

Ezzel szemben a magyar Büntető Törvénykönyv bűncselekménynek minősíti ezeket a tevékenységeket.

A Magyar Kormány álláspontja szerint a bizottság félreérti a büntetendő cselekmény tényállását és alkalmazási körét, másrészt a brüsszeli testület semmilyen bizonyítékkal nem tudta alátámasztani érvelését – jelezte Varga Judit. „A kormány a jövőben is megvédi Magyarország és Európa határait és mindent megtesz, hogy megakadályozza nemzetközi migránsfolyosók kialakulását. Annak érdekében, hogy ezen célkitűzésnek megfeleljen, a külképviseleteken továbbra is biztosított a menedékkérelem benyújtására irányuló szándéknyilatkozat előterjesztésének a lehetősége” – emelte ki az igazságügyi miniszter.

2021. február 26.

Folyamatos a jogi szakvizsgáztatás

Az Igazságügyi Minisztérium célja, hogy a veszélyhelyzetre tekintettel bevezetett védelmi intézkedések betartásával a jogi szakvizsga letételének lehetősége folyamatosan és zökkenőmentesen biztosítva legyen. Ennek érdekében az Igazságügyi Minisztérium a hatályban lévő egészségügyi előírások teljes körű figyelembevételével – figyelemmel a védelmi intézkedések ideiglenes szigorításáról szóló 104/2021. (III. 5.) Korm. rendelet 11. § (7) bekezdésére – továbbra is folyamatosan szervezi az írásbeli és szóbeli jogi szakvizsgákat.

A jogi szakvizsgáról szóló 5/1991. (IV. 4.) IM rendelet a veszélyhelyzet idejére a jogi szakvizsga megkezdéséhez szükséges feltételek könnyítése és a jogi szakvizsgát tenni kívánók terheinek csökkentése érdekében módosult. Így veszélyhelyzet idején lehetőség van a vizsgák díjmentes lemondására és vizsga elmulasztása esetén a méltányossági jogkör szélesebb körű gyakorlására.

2021. március 5.

Nőnek lenni mindig bátor vállalkozás

Nőnek lenni a történelem során mindig bátor vállalkozás volt, akkor is, amikor a nők az egyenlő bérekért és a választójogért szálltak síkra, és napjainkban is, amikor a választás szabadságát már élvezve kell zsonglörkődni a család és a munka között – mondta az igazságügyi miniszter hétfőn egy nőnap konferencián.

Varga Judit a Fiala Családosok Klubja, a Mindennapok Női Szemmel Egyesület és a Magyar Női Unió „Tisztelet a nőknek!” című online tanácskozásán arról beszélt, hogy „a nőiség és a klasszikus női karakterjegyek kezdenek megfakulni és eltűnni a globális trendek forgatagában”. Hozzátette: sokan vannak azonban, akik kitartanak a lecserélhetetlen női értékek mellett; vállalják a gyengédséget, a gondoskodást, az együttérzést, és így próbálnak egy jobb világot teremteni. A miniszter fontos kormányzati célkitűzésnek mondta a családok és a nők védelmét, és közöttük is kiemelten azok segítségét, akik áldozattá válnak vagy válhatnak.

Varga Judit – a testi és lelki bántalmazás elleni fellépést fókuszba állító konferencián – azt hangoztatta: folyamatosan fejlesztik az áldozatsegítés rendszerét, melynek – a civil

partnerekkel együtt – már széles eszköztára van. Utalt arra, hogy a kormányzati munkamegosztásban az Igazságügyi Minisztérium feladata felkészülni azokra a nehéz helyzetekre, „amikor a baj már bekövetkezett”. Mint mondta, kötelességük, hogy a leggyorsabban és a legközvetlenebb módon elérjék azokat, akiknek szükségük van a segítségükre. Emlékeztetett arra, hogy áldozatsegítő központok már öt vidéki városban és a fővárosban nyújtanak segítséget a bűncselekmények áldozatainak. E központok a hozzájuk fordulókat – a hivatali környezettől merőben eltérő – nyugodt körülmények között fogadják, és ott mindenki személyre szabott segítséget és szolgáltatást kap – fűzte hozzá.

Varga Judit kiemelte: az áldozatsegítéssel kapcsolatos szolgáltatások – a rászorultság vizsgálata nélkül – térítésmentesek. Közölte, az áldozatsegítő központok hálózatát dinamikusabban fejlesztik, a cél az, hogy 2025-re minden megveszék helyen fizikailag is elérhető legyen a szolgáltatás.

2021. március 8.

Másfél millió embert ért el az Igazságügyi Minisztérium áldozatsegítő kampánya

Az Igazságügyi Minisztérium (IM) áldozatsegítő kampánya eddig 1,5 millió embert ért el a közösségi médiában – közölte az igazságügyi miniszter szerdán a közösségi oldalán. Varga Judit a bejegyzésben azt írta: a *Hétköznapi történetek* című videopodcast-sorozatban neves színészek segítségével a leggyakrabban előforduló áldozati helyzeteket mutatják be. Minden epizódot szakértői elemzés követ, amelyben tanácsokkal segítik az érdeklődőket – tette hozzá.

Felhívta a figyelmet arra, hogy a kampány folytatódik. A legújabb videoepizód – amelyet a miniszter is megosztott a bejegyzésben – szerdától elérhető a vansegitseg.hu oldalon, valamint az Áldozatsegítő Központ Facebook- és YouTube-csatornáján. Kevesen gondolnánk, de a modern társadalomban is létező jelenség a rabszolgamunka mint az emberkereskedelem és a kizsákmányolás egy válfaja – jegyezte meg az igazságügyi miniszter. A sorozat legújabb része erre a súlyos áldozati helyzetre hívja fel a figyelmet. Varga Judit fontosnak nevezte, hogy „figyeljünk a környezetünkben élőkre” és „merjünk segítséget kérni, ha baj van”. Azt írta: a tartalmak megosztásával mindenki részese lehet az áldozatsegítésnek. „Mutassuk meg minél több embernek, hogy van segítség” – fogalmazott.

2021. március 10.

Az EU igazságügyi miniszterei az Alapjogi Charta EU-ban történő alkalmazásáról tanácskoztak

A mai napon az Európai Unió igazságügyi miniszterei informális videokonferencia keretében tanácskoztak.

Az ülés két legfontosabb témája az elektronikus hírközlési adatok megőrzéséről szóló véleménycsere, valamint

az Alapjogi Charta EU-ban történő alkalmazásának megerősítéséről szóló következtetések megvitatása volt az EU Alapjogi Ügynökség igazgatójával.

Az elektronikus hírközlési adatok megőrzése kapcsán Varga Judit miniszter asszony elmondta, hogy a határozott magyar álláspont szerint ezek az adatok nélkülözhetetlenek a terrorizmus elleni fellépéshez és más súlyos bűncselekmények felderítéséhez is. A bűnüldöző szervek eljárása során az alapjogok nem sérülhetnek, ám sikeres munkájukhoz mégis elengedhetetlenek ezek az adatok és információk. Különösen aktuális ez a kérdés ma, a terrorizmus áldozatainak 17. európai emléknapján. Számos tagállammal egyetértve, miniszter asszony is hangsúlyozta, hogy az uniós polgárok biztonságának garantálásához feltétlenül szükséges az egységes uniós fellépés.

Az Alapjogi Charta alkalmazásának megerősítésével kapcsolatos eszmecsere során kiemelte, hogy a Magyar Kormány határozottan fellép az antiszemitizmus minden megnyilvánulásával szemben. Javasolta, hogy a jövőbeni bizottsági értékelések, illetve tanácsi viták során is kiemelt figyelmet kapjon e kérdéskör.

2021. március 11.

A jogállamiság fogalma önkéntes politikai eszköz

A baloldal által bálvánnyá tett jogállamiság fogalma önkéntes politikai eszköz, amellyel elkerüljük az érdemi vitát és az ellenfél érveit meg sem hallgatják – írta az igazságügyi miniszter a *Magyar Nemzet* szombati számában megjelent írásában. Varga Judit Facebook-oldalán hívta fel a figyelmet a „Még egy mondat a jogállamiságról” című írására, hangsúlyozva, hogy ha az uniós kondicionalitás rendeletet egy ügyvédnek kellene alkalmaznia, nagy gondban lenne, valószínűleg el sem vállalná a megbízást.

„Ki merne tényállást felvenni egy olyan ügy képviselőjében, ahol a vonatkozó jog úgy szól: aki nem tartja tiszteltben a jogállamiságot, azt meg kell büntetni” – fogalmazott a tárcavezető, mindezt ahhoz hasonlítva, mintha a Büntető Törvénykönyv csupán abból az egyetlen egy tételmondatból állna, miszerint „jó embernek kell lenni”.

„De ki az, aki biztosan megmondja nekünk és másoknak, hogy jó emberek vagyunk-e? A szomszéd, a rokon vagy a rosszakaró? Egyáltalán: van általános, minden helyen és időben érvényes definíciója annak, ki a jó ember?” – tette fel a kérdést Varga Judit.

A miniszter írásában aláhúzta, „nem engedhetjük, hogy a jogbiztonságot súlyosan sértő uniós jogszabály hatályban maradjon, ezért ahogy tavaly megígértük, Lengyelországgal együtt az Unió Bírósága előtt támadtuk meg a kondicionalitási rendeletet”. Kiemelte, a „kölségvetési kondicionalitási rendelet nemcsak összességében, hanem konkrét elemeiben is sérti a jogbiztonság elvét, azt, hogy egy jogszabály alkalmazása előre látható, egyértelmű és kiszámítható legyen”. „Ha ez nem teljesül, az csupán az önkényre ad lehetőséget” – húzta alá Varga Judit.

2021. március 13.

A kormány azért dolgozik, hogy visszakapjuk régi életünket

A kormány azért dolgozik, hogy végre eljöhessen az a nap, amikor visszakapjuk régi életünket – mondta az igazságügyi miniszter hétfőn a Facebook-oldalára feltöltött március 15-ei ünnepi videójában.

Varga Judit kiemelte: lassan egy éve kell régi, mindennapi életünket feladnunk a járvány elleni sikeres védekezésért. Gondoljunk azokra, akik megbetegedtek, most is a vírussal küzdenek és azokra az egészségügyi dolgozókra, akik mellettük állnak – kérte. Ez most másfajta ünnep, a higgadtság és az odafigyelés ideje. A vírust csak együtt győzhetjük le. Ha most betartjuk a szabályokat, nemcsak szeretteinket és magunkat, de a hazánkat is meg tudjuk menteni. Ez egyedül nem megy, együtt kell ezt a csatát megvívni! – hangsúlyozta a miniszter.

Már a célegyenesben járunk: több mint egymillió magyart sikerült beoltani – mondta, hozzátéve, jelenleg az oltás a legerősebb fegyver a járvány elleni küzdelemben. Úgy fogalmazott: „Ez most az a kard, amely fényesebb a láncnál. Ragadjuk hát meg és regisztráljunk az oltásra minél többen!”

2021. március 15.

*** A Közéleti hírek rovat zárása: 2021. március 15. ***

Kihirdetett törvények és az Igazságügyi Minisztérium tevékenységét közvetlenül érintő fontosabb egyéb jogszabályok (2020. december 1. – 2021. március 15.)

KIHIRDETETT TÖRVÉNYEK

- **2020. évi CXXV. törvény** a Magyarország Kormánya és a Kirgiz Köztársaság Kormánya között a beruházások ösztönzéséről és kölcsönös védelméről szóló megállapodás kihirdetéséről
- **2020. évi CXXVI. törvény** a Magyarország Kormánya és a Szaúd-Arábiai Királyság Kormánya közötti légiközlekedési megállapodás kihirdetéséről
- **2020. évi CXXVIII. törvény** a közbeszerzésekről szóló 2015. évi CXLIII. törvény és egyes kapcsolódó törvények módosításáról
- **2020. évi CXXIX. törvény** a Magyarország Kormánya és a Lengyel Köztársaság Kormánya között a kölcsönös vízumképviseletről szóló Megállapodás módosításáról szóló megállapodás kihirdetéséről
- **2020. évi CXXX. törvény** a Nemzeti Adó- és Vámhivatal személyi állományának jogállásáról
- **2020. évi CXXXI. törvény** a Nemzeti Média- és Hírközlési Hatóság 2019. évi egységes költségvetésének végrehajtásáról
- **2020. évi CXXXII. törvény** a Nemzeti Média- és Hírközlési Hatóság 2021. évi egységes költségvetéséről
- **2020. évi CXXXIII. törvény** egyes törvényeknek az otthonteremtési akcióterv bevezetése érdekében szükséges módosításáról
- **2020. évi CXXXIV. törvény** a kötelező egészségbiztosítás ellátásairól szóló 1997. évi LXXXIII. törvénynek a csecsemőgondozási díj emelésével összefüggő módosításáról
- **2020. évi CXXXV. törvény** a foglalkoztatást elősegítő szolgáltatásokról és támogatásokról, valamint a foglalkoztatás felügyeletéről
- **2020. évi CXXXVI. törvény** a fogyasztóvédelemmel összefüggő egyes törvények módosításáról
- **2020. évi CXLII. törvény** a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetemért Alapítvány létrehozásáról, valamint a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetemért Alapítvány és a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem működéséhez szükséges feltételek és forrás biztosításáról
- **2020. évi CXLIII. törvény** a Közép-európai Oktatási Alapítványról és a Közép-európai Oktatási Alapítvány részére történő vagyonjuttatásról
- **2020. évi CXLIV. törvény** az Európa Kulturális Fővárosa 2023 cím viselésével összefüggésben, az Európa Kulturális Fővárosa 2023 programsorozat sikeres megrendezéséhez és megszervezéséhez kapcsolódó rendelkezésekről
- **2020. évi CXLV. törvény** egyes közszolgáltatások egységes elektronikus értékesítéséről
- **2020. évi CXLVI. törvény** az Országos Kereskedelmi Nyilvántartási Rendszer működéséhez szükséges egyes törvények módosításáról
- **2020. évi CXLVII. törvény** egyes gyermekvédelmi és szociális tárgyú törvények módosításáról
- **2020. évi CXLVIII. törvény** a felsőoktatás szabályozására vonatkozó és egyes kapcsolódó törvények módosításáról
- **2020. évi CXLIX. törvény** a Nemzeti Agrárkutatási és Innovációs Központ egyes feladatainak agrár-felsőoktatás részére történő átadásáról, valamint egyes felsőoktatási tárgyú törvények módosításáról

- **2020. évi CLIII. törvény** az 1965. évi 4. törvényerejű rendelettel kihirdetett, a New Yorkban, 1961. március 30-án kelt Egységes Kábítószer Egyezmény módosításának kihirdetéséről
- **2020. évi CLIV. törvény** az 1979. évi 25. törvényerejű rendelettel kihirdetett, a pszichotróp anyagokról szóló, Bécsben, az 1971. évi február hó 21. napján aláírt egyezmény módosításának kihirdetéséről és az emberi alkalmazásra kerülő gyógyszerekről és egyéb, a gyógyszerpiacot szabályozó törvények módosításáról szóló 2005. évi XCV. törvény módosításáról
- **2020. évi CLV. törvény** az 1998. évi L. törvénnyel kihirdetett, az Egyesült Nemzetek Szervezete keretében a kábítószeres és pszichotrop anyagok tiltott forgalmazása elleni, 1988. december 20-án, Bécsben kelt Egyezmény módosításának kihirdetéséről
- **2020. évi CLVI. törvény** az egyrészről az Európai Közösségek és tagállamaik, másrészről a Tunéziai Köztársaság közötti társulást létrehozó Euromediterrán Megállapodáshoz a Horvát Köztársaság Európai Unióhoz történő csatlakozásának figyelembevétele céljából készült jegyzőkönyv kihirdetéséről
- **2020. évi CLVII. törvény** a Magyarország Kormánya és a Kambodzsai Királyság Kormánya közötti légiközlekedési megállapodás kihirdetéséről
- **2020. évi CLVIII. törvény** a Pannon Egyetemért Alapítványról, a Pannon Egyetemért Alapítvány és a Pannon Egyetem részére történő vagyonjuttatásról
- **2020. évi CLX. törvény** egyes energiahatékonysági tárgyú törvények módosításáról
- **2020. évi CLXII. törvény** a Kormányzati Személyügyi Döntéstámogató Rendszerről
- **2020. évi CLXIII. törvény** a szőlészettről és borászatról
- **2020. évi CLXIV. törvény** az ügyfelek számára adminisztratív terheket tartalmazó egyes törvények módosításáról
- **2020. évi CLXV. törvény** az egyes igazságügyi tárgyú törvények módosításáról
- **2020. évi CLXVI. törvény** az anyakönyvi eljárások egyszerűsítéséről és elektronizálásáról, valamint egyes kapcsolódó törvények módosításáról
- **2020. évi CLXVII. törvény** egyes választási tárgyú törvények módosításáról
- **2020. évi CLXVIII. törvény** a közigazgatási szabályszegések szankcióiról szóló törvény hatálybalépésével összefüggő egyes törvények módosításáról
- **2020. évi CLXIX. törvény** a honvédelmet érintő egyes törvények módosításáról
- **2020. évi CLXXII. törvény** egyes vagyongazdálkodást érintő rendelkezésekről, valamint egyes vagyongazdálkodási tárgyú törvények módosításáról
- **2020. évi CLXXIII. törvény** egyes vagyongazdálkodást érintő rendelkezésekről, valamint egyes vagyongazdálkodási és pénzügyi tárgyú törvények módosításáról
- **2020. évi CLXXVI. törvény** a villamos energiáról szóló 2007. évi LXXXVI. törvény módosításáról
- **2021. évi I. törvény** a koronavírus-világjárvány elleni védekezésről
- **2021. évi II. törvény** egyes energetikai és hulladékgazdálkodási tárgyú törvények módosításáról
- **2021. évi III. törvény** az adóalap-erózió és nyereségátcsoportosítás megelőzése érdekében hozott, adóegyezményekhez kapcsolódó intézkedések végrehajtásáról szóló Multilaterális Egyezmény kihirdetéséről
- **2021. évi IV. törvény** a Montrealban, 1999. május 28-án kelt, a nemzetközi légi fuvarozásra vonatkozó egyes jogszabályok egységesítéséről szóló Egyezmény 2019. évi módosításáról szóló, a Nemzetközi Polgári Repülési Szervezet által kiadott, 2019. június 28-án kelt, LE 3/38.1-19/50 számú Tagállami Értesítő és a Montrealban, 1999. május 28-án kelt, a nemzetközi légi fuvarozásra vonatkozó egyes jogszabályok egységesítéséről szóló Egyezmény 2019. évi módosításáról szóló, a Nemzetközi Polgári Repülési Szervezet által kiadott, 2019. október 11-én kelt, LE 3/38.1-19/70 számú Tagállami Értesítő kihirdetéséről
- **2021. évi V. törvény** a Magyarország Kormánya és a Finn Köztársaság Kormánya között a Magyar Népköztársaság Kormánya és a Finn Köztársaság Kormánya között a beruházások védelméről szóló megállapodás megszűnéséről szóló megállapodás kihirdetéséről

- **2021. évi VI. törvény** a Magyarország Kormánya és a Koszovói Köztársaság Kormánya között a beruházások ösztönzéséről és kölcsönös védelméről szóló megállapodás kihirdetéséről
- **2021. évi VII. törvény** a Magyarország Kormánya és a Szlovák Köztársaság Kormánya között a katonai repülés területén folytatott együttműködésről szóló Megállapodás kihirdetéséről

VESZÉLYHELYZETI KORMÁNYRENDELETEK

- **535/2020. (XII. 1.) Korm. rendelet** a koronavírus-világjárvány nemzetgazdaságot érintő hatásának enyhítése érdekében szükséges helyi adó intézkedésről
- **546/2020. (XII. 2.) Korm. rendelet** a veszélyhelyzet ideje alatt egyes településfejlesztési, településrendezési és településképvédelmi szabályok eltérő alkalmazásáról
- **547/2020. (XII. 2.) Korm. rendelet** a földeken fennálló osztatlan közös tulajdon felszámolására irányuló kérelmek benyújthatóságának elhalasztásáról
- **548/2020. (XII. 2.) Korm. rendelet** a honvédek jogállásáról szóló 2012. évi CCV. törvény hatálya alá tartozókra vonatkozó rendkívüli intézkedésekről
- **549/2020. (XII. 2.) Korm. rendelet** a veszélyhelyzet ideje alatt alkalmazandó, levegőminőséggel összefüggő szabályokról
- **551/2020. (XII. 2.) Korm. rendelet** az egyes fejlesztéspolitikai tárgyú kormányrendeletek egyes rendelkezéseinek veszélyhelyzet ideje alatt történő eltérő alkalmazásáról
- **552/2020. (XII. 2.) Korm. rendelet** az egyes veszélyhelyzeti kormányrendeletek módosításáról
- **553/2020. (XII. 2.) Korm. rendelet** a veszélyhelyzet idején közintézmények területén alkalmazandó védelmi intézkedésekről
- **556/2020. (XII. 4.) Korm. rendelet** a veszélyhelyzet ideje alatt teendő, egyes szociális és gyermekvédelmi ellátásokkal kapcsolatos intézkedésekről, valamint a szociális és gyermekvédelmi szolgáltatásoknak a veszélyhelyzet ideje alatt elrendelt működési rendjéről
- **558/2020. (XII. 4.) Korm. rendelet** az egészségügyi és az egészségügyben dolgozók, a nevelési, oktatási intézményekben nevelési, oktatási tevékenységet végző dolgozók, a szociális intézményekben dolgozók, valamint a bölcsődei ellátásban dolgozók SARS-CoV-2 koronavírus kimutatására alkalmas rendszeres vizsgálatáról és az egészségügyi ellátással összefüggő egyes kérdésekről szóló 509/2020. (XI. 19.) Korm. rendelet módosításáról
- **563/2020. (XII. 8.) Korm. rendelet** a biztonságos veszélyhelyzeti gyógyszerellátáshoz szükséges egyes intézkedésekről szóló 488/2020. (XI. 11.) Korm. rendelet módosításáról
- **567/2020. (XII. 9.) Korm. rendelet** a családok anyagi biztonságának erősítése érdekében szükséges, a veszélyhelyzettel összefüggő egyes rendelkezésekről
- **568/2020. (XII. 9.) Korm. rendelet** a bölcsődei ellátás állami támogatásának a veszélyhelyzettel összefüggő egyes rendelkezéseiről
- **569/2020. (XII. 9.) Korm. rendelet** a védelmi intézkedések alkalmazhatóságának meghosszabbításáról
- **570/2020. (XII. 9.) Korm. rendelet** a veszélyhelyzet ideje alatt alkalmazandó egyes belügyi és közigazgatási tárgyú szabályokról, valamint a veszélyhelyzettel összefüggő egyes intézkedésekről
- **571/2020. (XII. 9.) Korm. rendelet** a veszélyhelyzet ideje alatt egyes gazdaságvédelmi intézkedésekről szóló kormányrendeletek módosításáról
- **576/2020. (XII. 11.) Korm. rendelet** a védett vásárlási időszak felfüggesztéséről
- **577/2020. (XII. 11.) Korm. rendelet** a veszélyhelyzet ideje alatt a bírósági és ügyészségi szervezeti és jogállási törvények egyes rendelkezéseinek eltérő alkalmazásáról szóló 531/2020. (XI. 28.) Korm. rendelet módosításáról
- **582/2020. (XII. 15.) Korm. rendelet** a veszélyhelyzet ideje alatt biztosított utazási kedvezményekről

- **583/2020. (XII. 15.) Korm. rendelet** a veszélyhelyzet idején alkalmazandó védelmi intézkedések második üteméről szóló 484/2020. (XI. 10.) Korm. rendelet módosításáról
- **585/2020. (XII. 15.) Korm. rendelet** egyes, a honvédelmi egészségügyi szolgáltatónál foglalkoztatott rezidensek közalkalmazotti jogviszonya átalakulásának veszélyhelyzeti szabályairól
- **587/2020. (XII. 16.) Korm. rendelet** a pirotechnikai termékek forgalmazásának és felhasználásának év végi korlátozásáról
- **601/2020. (XII. 18.) Korm. rendelet** egyes, az egészségügyi katonák és az egészségügyi honvédelmi alkalmazottak jogállására vonatkozó veszélyhelyzeti szabályokról
- **602/2020. (XII. 18.) Korm. rendelet** az önkéntes tartalékos szolgálati viszonyra vonatkozó rendelkezéseknek a veszélyhelyzet idején történő alkalmazásáról és egyes igazolások érvényességének meghosszabbításáról
- **603/2020. (XII. 18.) Korm. rendelet** a koronavírus-világjárvány nemzetgazdaságot érintő hatásának enyhítése érdekében szükséges gazdasági intézkedésről
- **604/2020. (XII. 18.) Korm. rendelet** a kötelező egészségbiztosítás ellátásairól szóló 1997. évi LXXXIII. törvény egyes szabályainak a veszélyhelyzet ideje alatt történő alkalmazásáról
- **605/2020. (XII. 18.) Korm. rendelet** a nemzeti felsőoktatásról szóló 2011. évi CCIV. törvény egyes rendelkezéseinek a veszélyhelyzet ideje alatt történő eltérő alkalmazásáról
- **608/2020. (XII. 18.) Korm. rendelet** a veszélyhelyzet során a személy- és vagyonegyesítő szervezetek működésére vonatkozó eltérő rendelkezések újbóli bevezetéséről szóló 502/2020. (XI. 16.) Korm. rendelet módosításáról
- **609/2020. (XII. 18.) Korm. rendelet** a veszélyhelyzet ideje alatt az állami és önkormányzati bérleti szerződésekre vonatkozó eltérő szabályokról
- **623/2020. (XII. 21.) Korm. rendelet** a Nagy-Britannia és Észak-Írország Egyesült Királysága területéről induló polgári lépjárművek leszállási tilalmáról
- **624/2020. (XII. 21.) Korm. rendelet** a karácsonyi időszak védelmi intézkedéseiről
- **637/2020. (XII. 22.) Korm. rendelet** a hiteltörlesztési moratórium veszélyhelyzettel kapcsolatos különös szabályainak bevezetéséről
- **638/2020. (XII. 22.) Korm. rendelet** a veszélyhelyzet ideje alatt egyes gazdaságvédelmi intézkedésekről szóló 485/2020. (XI. 10.) Korm. rendelet módosításáról
- **639/2020. (XII. 22.) Korm. rendelet** a koronavírus-világjárvány nemzetgazdaságot érintő hatásának enyhítése érdekében szükséges egyes intézkedésekről
- **640/2020. (XII. 22.) Korm. rendelet** a koronavírus-világjárvány nemzetgazdaságot érintő hatásának enyhítése érdekében szükséges egyes intézkedésekről szóló 639/2020. (XII. 22.) Korm. rendelet szerinti intézkedés uniós jogi állami támogatási szabályokkal való összeegyeztethetőségéről
- **642/2020. (XII. 22.) Korm. rendelet** a veszélyhelyzet ideje alatt egyes külszolgálattal kapcsolatos eltérő rendelkezésekről
- **643/2020. (XII. 22.) Korm. rendelet** a veszélyhelyzet ideje alatt az államháztartásra vonatkozó szabályoktól eltérő rendelkezésekről
- **644/2020. (XII. 22.) Korm. rendelet** a rendvédelmi feladatokat ellátó szerveknél működő egészségügyi szolgáltatóknál foglalkoztatottakra vonatkozó veszélyhelyzeti szabályokról
- **645/2020. (XII. 22.) Korm. rendelet** a veszélyhelyzet ideje alatt alkalmazandó egyes belügyi és közigazgatási tárgyú szabályokról, valamint a veszélyhelyzettel összefüggő egyes intézkedésekről szóló 570/2020. (XII. 9.) Korm. rendelet módosításáról
- **656/2020. (XII. 23.) Korm. rendelet** a közterületen történő szeszesital fogyasztás év végi korlátozásáról
- **657/2020. (XII. 24.) Korm. rendelet** a veszélyhelyzet ideje alatt a keresőképtelenség és a keresőképesség orvosi elbírálásának és igazolásának egyes kérdéseiről
- **658/2020. (XII. 24.) Korm. rendelet** a központi költségvetés terhére nyújtott támogatásoknak a veszélyhelyzethez igazodó különleges szabályairól

- **659/2020. (XII. 24.) Korm. rendelet** a veszélyhelyzet ideje alatt teendő, egyes szociális és gyermekvédelmi ellátásokkal kapcsolatos intézkedésekről, valamint a szociális és gyermekvédelmi szolgáltatásoknak a veszélyhelyzet ideje alatt elrendelt működési rendjéről szóló 556/2020. (XII. 4.) Korm. rendelet módosításáról
- **687/2020. (XII. 29.) Korm. rendelet** a veszélyhelyzet ideje alatt az építkezések egyszerű bejelentéssel történő megvalósíthatóságának kiterjesztéséről
- **688/2020. (XII. 29.) Korm. rendelet** a veszélyhelyzet ideje alatt a családi gazdaságok nyilvántartásba vételének sajátos szabályairól
- **689/2020. (XII. 29.) Korm. rendelet** a veszélyhelyzet ideje alatt elektronikus úton megkötött pénzügyi szolgáltatási szerződésekről
- **690/2020. (XII. 29.) Korm. rendelet** a Budapesten és Pest megyében működő állami fenntartású egészségügyi szakellátást nyújtó egészségügyi szolgáltatók irányításának veszélyhelyzetben alkalmazandó szabályairól
- **691/2020. (XII. 29.) Korm. rendelet** a honvédelemért felelős miniszter irányítása alá tartozó egészségügyi szolgáltató, valamint az ennek irányítása alá tartozó egyéb egészségügyi szolgáltató irányításának veszélyhelyzeti rendjéről
- **692/2020. (XII. 29.) Korm. rendelet** a veszélyhelyzet ideje alatt az állam tulajdonában álló gyógyszerek, orvostechnikai eszközök, valamint egyéni védőeszközök járvány megelőzéséhez, terjedésének megakadályozásához szükséges hasznosításáról, továbbá az állami, egyes önkormányzati fenntartású egészségügyi intézmények kötelezettségvállalásának egyes szabályairól
- **693/2020. (XII. 29.) Korm. rendelet** a kutató-fejlesztő tevékenységet végző munkavállalók veszélyhelyzet idején megvalósuló foglalkoztatásának támogatásáról
- **694/2020. (XII. 29.) Korm. rendelet** az országos gyógyintézetek és az országos társgyógyintézetek működésének, valamint irányításának veszélyhelyzetben alkalmazandó szabályairól
- **695/2020. (XII. 29.) Korm. rendelet** az Országos Kórházi Főigazgatóságról szóló 506/2020. (XI. 17.) Korm. rendeletről eltérő, veszélyhelyzet idején alkalmazandó szabályokról szóló 517/2020. (XI. 25.) Korm. rendelet módosításáról
- **696/2020. (XII. 29.) Korm. rendelet** az egyes, a veszélyhelyzet ideje alatt alkalmazandó gazdasági szabályokról szóló 498/2020. (XI. 13.) Korm. rendelet módosításáról
- **709/2020. (XII. 30.) Korm. rendelet** egyes államháztartási szabályok veszélyhelyzet ideje alatti eltérő alkalmazásáról
- **731/2020. (XII. 31.) Korm. rendelet** a kötelező legkisebb munkabér és a garantált bérminimum 2021. évi megállapításával kapcsolatos eltérő szabályokról
- **732/2020. (XII. 31.) Korm. rendelet** a veszélyhelyzet ideje alatt érvényesülő egyes egyszerűsített közjegyzői eljárási szabályokról
- **1/2021. (I. 5.) Korm. rendelet** a Nagy-Britannia és Észak-Írország Egyesült Királysága területéről induló polgári léghajművek leszállási tilalmának feloldásáról
- **3/2021. (I. 8.) Korm. rendelet** a védelmi intézkedések alkalmazhatóságának meghosszabbításáról
- **4/2021. (I. 14.) Korm. rendelet** a veszélyhelyzettel összefüggésben a huszonötezer főnél nem nagyobb lakosságú települési önkormányzatok támogatási programjáról
- **13/2021. (I. 22.) Korm. rendelet** a veszélyhelyzet ideje alatt a központi költségvetésre vonatkozó szabályoktól eltérő rendelkezésekről
- **14/2021. (I. 22.) Korm. rendelet** a veszélyhelyzet idején az egyes közigazgatási perekben alkalmazandó illetékességi szabályokról
- **15/2021. (I. 22.) Korm. rendelet** a veszélyhelyzet ideje alatt a polgármesteri feladatok ellátásának egyes kérdéseiről
- **16/2021. (I. 22.) Korm. rendelet** a veszélyhelyzet ideje alatt a külföldről érkező hallgatók egészségügyi alkalmassági vizsgálatát érintő egyes szabályokról
- **17/2021. (I. 22.) Korm. rendelet** a vadászjegy kiállítására vagy érvényesítésére irányuló eljárás sajátos szabályairól

- **19/2021. (I. 28.) Korm. rendelet** a biztonságos veszélyhelyzeti gyógyszerellátáshoz szükséges egyes intézkedésekről szóló 488/2020. (XI. 11.) Korm. rendelet módosításáról
- **21/2021. (I. 28.) Korm. rendelet** a minimálbérhez kapcsolódó jogosultságok felülvizsgálatáról
- **22/2021. (I. 28.) Korm. rendelet** a veszélyhelyzet ideje alatt igénybe vehető szakképzési hozzájárulás-fizetési kedvezményről
- **26/2021. (I. 29.) Korm. rendelet** a veszélyhelyzet kihirdetéséről szóló 478/2020. (XI. 3.) Korm. rendelettel kihirdetett veszélyhelyzet megszüntetéséről
- **27/2021. (I. 29.) Korm. rendelet** a veszélyhelyzet kihirdetéséről és a veszélyhelyzeti intézkedések hatálybalépéséről
- **28/2021. (I. 29.) Korm. rendelet** a veszélyhelyzet idején alkalmazandó védelmi intézkedések második üteméről szóló 484/2020. (XI. 10.) Korm. rendelet és más kormányrendeletek veszélyhelyzeti módosításáról
- **30/2021. (I. 29.) Korm. rendelet** a veszélyhelyzet idejére eső időközi választásokra, valamint az országos és helyi népszavazásokra vonatkozó átmeneti rendelkezésekről
- **31/2021. (I. 29.) Korm. rendelet** a veszélyhelyzet idején az általános közigazgatási rendtartásról szóló 2016. évi CL. törvény 49. §-a szerinti szünetelésre vonatkozó eltérő szabályokról
- **32/2021. (I. 29.) Korm. rendelet** a veszélyhelyzet ideje alatt egyes gazdaságvédelmi intézkedésekről szóló kormányrendeletek módosításáról
- **33/2021. (I. 29.) Korm. rendelet** egyes orvos- és egészségtudományi felsőoktatási intézmények veszélyhelyzet idején történő működésével összefüggő intézkedésekről
- **42/2021. (II. 2.) Korm. rendelet** a veszélyhelyzet idején alkalmazandó további védelmi intézkedésekről szóló 479/2020. (XI. 3.) Korm. rendelet módosításáról
- **43/2021. (II. 2.) Korm. rendelet** a veszélyhelyzet ideje alatt egyes gazdaságvédelmi intézkedésekről szóló 485/2020. (XI. 10.) Korm. rendelet módosításáról
- **45/2021. (II. 5.) Korm. rendelet** a veszélyhelyzet idején alkalmazandó további védelmi intézkedésekről szóló 479/2020. (XI. 3.) Korm. rendelet módosításáról
- **52/2021. (II. 9.) Korm. rendelet** a bérletidő-fizetési mentességről
- **57/2021. (II. 10.) Korm. rendelet** a veszélyhelyzet idején biztosított arcképes azonosítást lehetővé tevő videotechnológián alapuló telemedicináról
- **60/2021. (II. 12.) Korm. rendelet** a koronavírus elleni védettség igazolásáról
- **63/2021. (II. 12.) Korm. rendelet** a veszélyhelyzet idején az okmányokra, továbbá az ügyintézésre vonatkozó egyes szabályok megállapításáról szóló 500/2020. (XI. 13.) Korm. rendelet módosításáról
- **64/2021. (II. 12.) Korm. rendelet** a veszélyhelyzet ideje alatt érvényesülő egyes egyszerűsített közjegyzői eljárási szabályokról szóló 732/2020. (XII. 31.) Korm. rendelet módosításáról
- **67/2021. (II. 19.) Korm. rendelet** a népszámlálás elhalasztásával összefüggő rendelkezésekről
- **68/2021. (II. 19.) Korm. rendelet** a veszélyhelyzet ideje alatt a gyógyszerterápon kívül történő gyógyszerforgalmazás egyes szabályainak eltérő alkalmazásáról
- **69/2021. (II. 19.) Korm. rendelet** egyes, az egészségügyi szolgálati jogviszonnyal összefüggő veszélyhelyzeti szabályokról
- **72/2021. (II. 19.) Korm. rendelet** az egészségügyi dolgozók és egészségügyben dolgozók jogviszonyával kapcsolatos egyes kérdésekről szóló 530/2020. (XI. 28.) Korm. rendelet módosításáról
- **78/2021. (II. 19.) Korm. rendelet** a nemzetgazdaság működőképességének megőrzése céljából a nyersanyag-ellátás veszélyhelyzet időszaka alatt történő megfelelő biztosítása érdekében a bányászatról szóló 1993. évi XLVIII. törvény és kapcsolódó kormányrendeletek, valamint a termőföld védelméről szóló 2007. évi CXXIX. törvény egyes rendelkezéseinek eltérő alkalmazásáról
- **80/2021. (II. 22.) Korm. rendelet** a 2021. február 8. napjával kihirdetett veszélyhelyzettel összefüggő rendkívüli intézkedések hatályának meghosszabbításáról

- **81/2021. (II. 23.) Korm. rendelet** egyes beruházásokkal kapcsolatos intézkedésekről
- **82/2021. (II. 23.) Korm. rendelet** egyes veszélyhelyzettel összefüggő kormányrendeletek módosításáról
- **85/2021. (II. 27.) Korm. rendelet** a veszélyhelyzet idején alkalmazandó védelmi intézkedések második üteméről szóló 484/2020. (XI. 10.) Korm. rendelet módosításáról
- **89/2021. (II. 27.) Korm. rendelet** a veszélyhelyzet ideje alatt a járvány elleni védekezést elősegítő egyes intézkedésekről
- **91/2021. (II. 27.) Korm. rendelet** a munkaerő-kölcsönzés egészségügyi szolgáltatókra irányadó veszélyhelyzeti szabályairól
- **104/2021. (III. 5.) Korm. rendelet** a védelmi intézkedések ideiglenes szigorításáról
- **105/2021. (III. 5.) Korm. rendelet** a veszélyhelyzet ideje alatt egyes gazdaságvédelmi intézkedésekről szóló kormányrendeletek módosításáról
- **106/2021. (III. 5.) Korm. rendelet** az egészségügyi szolgálatra berendelés és az egészségügyi szolgáltatás biztosításának veszélyhelyzeti különös szabályairól
- **107/2021. (III. 5.) Korm. rendelet** a rezidenseknek a veszélyhelyzeti betegellátásban történő részvételével kapcsolatos egyes kérdésekről
- **108/2021. (III. 5.) Korm. rendelet** a koronavírus elleni védettség igazolásáról szóló 60/2021. (II. 12.) Korm. rendelet módosításáról
- **109/2021. (III. 5.) Korm. rendelet** a veszélyhelyzet idején alkalmazandó védelmi intézkedések második üteméről szóló 484/2020. (XI. 10.) Korm. rendelet és a honvédek jogállásáról szóló 2012. évi CCV. törvény hatálya alá tartozókra vonatkozó rendkívüli intézkedésekről szóló 548/2020. (XII. 2.) Korm. rendelet módosításáról
- **111/2021. (III. 6.) Korm. rendelet** a védelmi intézkedések ideiglenes szigorítása idején a gyermekfelügyeletről
- **112/2021. (III. 6.) Korm. rendelet** a veszélyhelyzet során érvényesülő egyes eljárásjogi intézkedések újbóli bevezetéséről
- **113/2021. (III. 10.) Korm. rendelet** a veszélyhelyzet ideje alatt az építkezések megkönnyítését szolgáló egyes előírások megállapításáról
- **127/2021. (III. 13.) Korm. rendelet** az egészségügyi tevékenység végzésének veszélyhelyzeti szabályairól
- **128/2021. (III. 13.) Korm. rendelet** a gyermek gondozására, nevelésére tekintettel járó egyes egészségbiztosítási és családtámogatási ellátásokra való jogosultságok meghosszabbításáról
- **129/2021. (III. 13.) Korm. rendelet** a koronavírus-világjárvány nemzetgazdaságot érintő hatásának enyhítése érdekében szükséges egyes intézkedésekről szóló 639/2020. (XII. 22.) Korm. rendelet szerinti intézkedés uniós jogi állami támogatási szabályokkal való összeegyeztethetőségéről szóló 640/2020. (XII. 22.) Korm. rendelet módosításáról

IGAZSÁGÜGYI MINISZTERI RENDELETEK

- **15/2020. (XII. 3.) IM rendelet** a központi kezelésű előirányzatok kezeléséről és felhasználásának szabályairól
- **17/2020. (XII. 23.) IM rendelet** a polgári perben és a közigazgatási bírósági eljárásban alkalmazható nyomtatványokról

* * * A rovat zárása: 2021. március 15. * * *